MONOGRAPHIA

LYGAEIDARUM HUNGARIAE.

MAGYARORSZÁG
BODOBÁCSFÉLÉINEK MAGÁNRAJZA

A KIR. MAGYAR TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT MEGBIZÁSÁBÓL

IRTA

HORVÁTH GÉZA

ORVOS- ÉS SEBÉSZTUDOR, A KIR. MAGYAR TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT, A BERLINI ÉS BRÜSSELI ROVARTANI EGYESÜLETEK, A BÉCSI CS. K. ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYTANI TÁRSULAT, A MAGYAR KÁRPÁTI EGYESÜLET, A MAGYAR FÖLDRAJZI TÁRSULAT ÉS A FELSŐ-MAGYARORSZÁGI MUZEUM-EGYESÜLET RENDES TAGJA.

EGY SZÍNES NYOMÁSU TÁBLÁVAL.

BUDAPEST, 1875.

KIADJA A KIR. M. TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT.

MONOGRAPHIA

LYGAEIDARUM HUNGARIAE.

MAGYARORSZÁG

BODOBÁCSFÉLÉINEK MAGÁNRAJZA

A KIR. MAGYAR TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT MEGBIZÁSÁBÓL

IRTA

HORVÁTH GÉZA

ORVOS- ÉS SEBÉSZTUDOR, A KIR. MAGYAR TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT, A BERLINI ÉS BRÜSSELI ROVARTANI EGYESÜLETEK, A BÉCSI CS. K. ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYTANI TÁRSULAT, A MAGYAR KÁRPÁTI EGYESÜLET, A MAGYAR FÖLDRAJZI TÁRSULAT ÉS A FELSŐ-MAGYARORSZÁGI MUZEUM-EGYESÜLET RENDES TAGJA.

EGY SZÍNES NYOMÁSU TÁBLÁVAL.

BUDAPEST, 1875.

KIADJA A KIR. M. TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT.

Franklin-Társulat nyomdája.

1873 nyarán megbízta a k. m. természettudományi társulat Dr. Horváth Géza urat a magyar fauna-területen előforduló *Lygaeidák monographiájának* megirásával, ezen állatcsalád rendszeres természetrajzának kidolgozásával, a boncztan és élettan kellő figyelembe vételével. Horváth úr 1873-ban és 1874-ben még újabb gyüjtések és kutatások útján gyarapitotta a már rendelkezésére álló anyagot és kész munkáját 1875-ik évi junius hónapban nyújtotta be. A k. m. természettudományi társulat e munka költségeit a rendelkezésére álló országos segélyből fedezte s a kész müvet ezennel átadja a nyilvánosságnak.

Budapest, 1875-ik évi deczember elején.

Szily Kálmán,
a kir. magyar természettudományi társulat
első titkára.

a*

ELŐSZÓ.

Köztudomásu dolog, hogy a félröpü rovarok vagyis poloskák soha sem tartoztak a nagy közönség kedvencz állatai közé, söt hogy azok még a szorosabb értelemben vett szakemberek részéről is folyvást meglehetős elhanyagoltatásban részesültek. Mig a rovarok többi rendjei, különösen a bogarak és pillangók, számos szakavatott és lelkes mivelőre találtak, a poloskák aránylag vajmi kevés szakember figyelmét voltak képesek lekötni, noha megismerésük, a tudás szempontjából véve, ép oly fontos mint amazoké.

De viszont az is igaz, hogy azon kevesek, a kik munkásságukat e lények tanulmányozásának szentelték, annál nagyobb buzgalmat fejtettek ki ez irányban; s ennek köszönhetjük, hogy Európa félröpü faunáját Lapplandtól Szicziliáig, Finnlandtól Andaluziáig, Angolországtól a Volgáig és a Kaukazusig jelenleg már meglehetősen ismerjük. Csak földrészünk délkeleti részén van egy nagy terület, mely a tudományos világ előtt hemipterologiai tekintetben még most is jóformán ismeretlen, — ismeretlenebb, mint péld. Algír vagy a Kaukazus vidékei. E terület magában foglalja a balkáni félszigetet éjszakra fel egészen a Kárpátokig, vagyis Török- s Görögországot és *hazánkat.*

Ez utóbbi körülmény inditott leginkább arra, hogy gyermekéveim óta folytatott állattani vizsgálódásaimat mindinkább a hazai félröpüekre irányozzam s pár év óta minden szabad időmet csaknem kizárólag azok tanulmányozására forditsam. Ebbeli buvárlataimnak első nagyobb terméke a jelen magánrajz.

E magánrajz, mely főleg a kir. magy. természettudományi társulat korszerü intézkedésének köszönheti létrejöttét, a magyar fauna területén, azaz: Magyarországban, Erdélyben és Horvát-Tótországban tenyésző félröpü rovarok egyik nevezetesebb családját, illetőleg annak rendszeres természetrajzát tárgyalja. Hogy mennyiben sikerült dolgozatomban egy ily magánrajz kellékeinek megfelelnem, nem tudom; azt megitélni majd csak a szak-kritika lesz hivatva. Annyit azonban jó lélekkel állithatok, hogy feladatomnak megfelelni becsületesen törekedtem.

Azon elvek s azon irány, melyek munkám irásakor előttem lebegtek, a következőkben lelik némi magyarázatukat.

A mint már a megelőző sorokból kitünik, e magánrajz az általános tudás szempontjából hézagpótló akar lenni, a magyar állattan szempontjából kiinduló pontot akar képezni. Az utóbbi körülmény nem zárja ki lehetségét annak, hogy a magyar elnevezések hiánya némely részről kifogás tárgyául fog szolgálni, s erre nézve eljárásomat jó eleve is indokolni akarom.

Minthogy a rendnek csupán egy családját tüztem ki magánrajzom tárgyául, nem véltem elérkezettnek az időt arra, hogy egy gyakorlatilag jelentős, a szóalkotás, nyelvérzék és tárgy szempontjából egyaránt helyes magyar nomenclatura alkotását megkisértsem. Nekem meggyőződésem, hogy ez csak az egész rendnek beható letárgyalása *után* a véglegesen megállapitott tudományos nevek *etymologiája alapján* lesz időszerü.

Az eddigi ilyféle kisérletek ösvényére lépni nem is akarhattam, a minthogy ezek legjobb meggyőződésem szerint a gyakorlati értéket teljesen nélkülözik, sőt azonfelül még a magyar nyelvérzéket is sértik, néha meg épen a nyelvérzék ellen elkövetett merényletek sorába tehetők.

Ezen talán túlszigorúnak látszó itéletem igazolására szolgáljon néhány Lygaeida-nem neve, a mint az némely magyar zoologus jegyzékében szerepel: *szemök, buftár, tepkeny, bódka, ténfer, cselleg, vörelény, galádka*, a melyek, fülsértő voltuk mellett, magyar kifejezői akarnak lenni annak, a mit az etymologia kezén a *Geocoris, Ophthalmicus, Rhyparochromus, Microtoma, Pachymerus, Gonianotus, Pyrrhocoris* és *Phygadicus* mond! Jogosult Lygaeida név, nézetem szerint, most csak a *bodobács*, a melylyel némely dunántúli vidék népe a *Pyrrhocoris apterus* fajt illeti.

A rendszerre nézve csekély eltérésekkel korunk legkitűnőbb hemipterologjának, a svéd STÅLNAK ujabb keletű alapos munkálatait követtem; s az egyes nemek és fajok jellemzésénél is mindig azon példányszerű szabatosság lebegett előttem mintaképül, mely a svéd állattani irodalom termékeit már a nagy LINNÉ óta oly becsesekké és csaknem felülmulhatatlanokká teszi.

Az alakok természetes csoportositása és lehetőleg hű és pontos leirása mellett azonban nem feledkeztem meg az *élő* természetről sem; s számos kirándulásaim alkalmával különösen figyelmet forditottam az állatok életmódjára és mindennemű életviszonyaira is. Mert a modern tudomány mai nap már többet kiván tőlünk, mint száraz catalogusokat és puszta leirásokat. Azon irány, melyet a szerves lények tanában egy DARWIN hatalmas szelleme kijelölt, mai nap már joggal megköveteli, hogy ne csupán csak a gyüjteményeinkben felállitott élettelen alakot, hanem magát az *élő* állatot az *élő* természetben vizsgáljuk. A biologiai viszonyok kutatása mai nap már ugyanazon fontossággal bir, mint akár a systematika vagy a boncztan mivelése.

Vizsgálódásaimnak első és legbiztosabb kútforrása ennélfogva mindig a szabad természet volt. Csak az ott szerzett közvetlen észleletek segélyével reméltem némi eredményre juthatni.

Tárgyaimnak a természetben való megfigyelése érdekében számos kirándulást tettem az ország különböző vidékein, nevezetesen pedig Abauj, Bács, Borsod, Csongrád, Gömör, Pest, Szabolcs, Székes-Fehér, Szörény, Tolna, Torna, Torontál, Ung, Zala és Zemplén megyében.

Az ekként szerzett adatokon kivül átvizsgáltam még a magyar nemzeti muzeum és a bécsi cs. kir. udvari terménytár gyüjteményeit, nem különben DR. MAYR GUSZTÁV bécsi tanár magángyüjteményét, kinek, valamint az emlitett két intézet illető őreinek szives előzékenységükért ezennel őszinte köszönetemet nyilvánitom.

Sokat köszönhet munkám azon szivélyes viszonynak is, melyben Európa elsőrangú hemipterologjaival — minők a svéd STÅL, a finn REUTER, a franczia PUTON, az olasz FERRARI stb. — állok.

De nemcsak a külföld szakférfiainál találtam szives támogatásra, hanem akadtak hazánkban is egyesek, kik az általuk gyüjtött fajokat meghatározás végett hozzám beküldvén, ez által adataim számát szaporitották, munkámban elősegitettek, annak körét tágitották. Az ilyszerű közreműködésért őszinte köszönetem illeti főleg GEYER GYULA szepes-iglói tanár, DR. GYERGYAI ÁRPÁD kolozsvári orvos, PÁVEL JÁNOS magy. nemz. muzeumi gyüjtő, PUNGUR GYULA szilágy-nagyfalui ref. lelkész, SAJÓ KÁROLY pestmegyei birtokos és SCHUSZTER KÁROLY kolozsvári tanitó urakat.

Különösen pedig hálás köszönetemet fejezem ki HERMAN OTTÓ tisztelt barátomnak, a ki nemcsak az ország különféle vidékein szerzett több rendbeli adatait rendelkezésem alá bocsájtotta, hanem időt és fáradságot nem kimélve, még a munkámhoz csatolt táblát is elkészitette.

Végül fogadják mély köszönetemet egyfelől a kir. magyar természettudományi társulat az irántam tanusitott megtisztelő bizalomért — másfelől annak titkárai, a kik ügyemet jóakaró buzgalommal intézték és minden tekintetben elősegiteni igyekeztek.

Forró (Abauj-vm.), 1875. deczember havában.

DR. HORVÁTH GÉZA.

TARTALOMJEGYZÉK.

I. ÁLTALÁNOS RÉSZ.

II. SYSTEMATIKUS RÉSZ.

FÜGGELÉK.

MAGYARORSZÁG
LYGAEIDÁINAK MAGÁNRAJZA.

I. ÁLTALÁNOS RÉSZ.

A LYGAEIDÁK vagyis BODOBÁCSFÉLÉK a tökéletlen átalakulással biró FÉLRÖPÜ ROVAROK *(Hemiptera)* egyik fajdus családját képezik, mely a FELEMÁS-RÖPÜEK *(Heteroptera)* al-rendjében foglal helyet, és melyet a fej oldalának alsó részén álló négyizülékü csápok, a négyizülékü szipesőr, a háromizülékü kocsák és a potrohot legfölebb félig fedö háromszögü pajzska jellemeznek.

KÜLSZERVEK.

A test idoma többé-kevésbbé tojásidomu vagy hosszudad, egyes esetekben igen karcsu és nyúlánk, de állománya mindig szilárd szarunemü.

A *fej* különböző nagyságu és rendesen háromszögü, némelykor tetemesen szélesbült, szélein nem lemezes, hátul többnyire egészen a szemekig a torjba mélyesztett. Rajta vannak a szájszervek, csápok és szemek elhelyezve. A szemek között és előtt fekvő rész felül két előre futó barázda által három terűre van osztva, melyek közől a középső a legnagyobb és egy hosszabb vagy rövidebb nyúlványt képezvén, a fej csúcsát alkotja és *fejbütyök*-nek *(tylus)* neveztetik; a kisebb oldalterűk *járomlemez (jugum)* névvel jelöltetnek. Ez utóbbiak alatt fekszik már a fej alsó oldalán egy-egy *pofalemez (gena)*, melynek alsó széléhez az *ajaklemezek (buccula)* járulnak és a szipesőr tövének védelmére szolgálnak. A fej alsó oldalán csak ritkán észlelhetni egy mély, egész hosszát elfoglaló barázdát a szipesőr első izülékének befogadására; e barázda többnyire sekély s legfölebb a fej közepéig terjed vagy egészen hiányzik.

A négyizülékü *szipesőr (rostrum)* egy felső részén nyitott hengeres csőből áll, mely lényegében a rágó szájszervekkel biró rovarok alajkának felel meg és felül tövénél a hegyes töridomu fölajk által van befedve. E zárt csőben négy vékony s a rágó rovarok rágonyai- és állkapcsainak megfelelő serte van elhelyezve, melyek szorosan egymáshoz szorúlván, természetes szuró-eszközt képeznek. Az ekként alkotott szipesőr a fej csúcsának alsó oldalából ered s nyugalmi állapotban a test alsó oldalán hátrafelé visszahajtva levén, majd csak kevéssel nyúlik a mellső csipőkön túl, majd a hátsó csipőket is túlhaladja. Egyes izülékeinek hossza a különféle nemek szerint változik; a két középső izülék azonban rendesen a leghoszszabb.

A négyizülékü *csápok (antennae)* a testnél mindig rövidebbek, fonálidomuak, rendesen kissé vastagodott utolsó izülékkel; az első izülék többnyire a legrövidebb, a negyedik pedig a leghosszabb vagy csak ritkán rövidebb a második- vagy harmadiknál. Elhelyezésüket illetőleg a fej oldalain a szemek előtt egy rövid, erős dudoron, a *csápdudor*-on *(tuberculum antenniferum)* állanak; tövük többnyire azon vonal alatt, ritkán azon vonalban fekszik, melyet magunknak a szemek közepétől a szipesőr tövéig húzva gondolunk.

A *szemek (oculi)* a fej oldalán állanak, többnyire gömbösek és középszerüek, csak a Geocorinák alcsaládjánál nagyok és tojásdadok; rendesen a torj előszéléhez közeledettek vagy azt érintők. A *szemercsek (ocelli)* kettesével a fejtetőn foglalnak helyet; a Pyrrhocorináknál hiányzanak.

A test második főrésze, mely a mozgási szerveket viseli, a *torj (thorax)* három részből áll, u. m.: az elő-, közép- és utó-torjból. Az előtorj, melyet rövidség okáért általában torjnak nevezünk, a fejjel és középtorjjal szabad izülés által függ össze: alsó oldalán az *előmellen (prostethium)* a mellső lábak izvápái *(acetabula)* léteznek. A középtorj felső oldalán van a potroh felén túl soha nem nyúló háromszögü pajzska *(scutellum)*, és a röptyűk izülése; alsó fele a *középmell (mesostethium)* a középső lábakat viseli. Az utótorj felül a szárnyakat, alul az *utómellen (metastethium)* a hátsó lábakat s a bűzmirigy külső nyilását *(orificium odoriferum)* viseli. Az utótorj felső része s az utómell oldalvást egy-egy lemezke, az *utotarjak (metapleurae)*, által vannak összekötve.

A repülőszerveket a röptyűk és szárnyak képviselik. A *röptyűk (hemelytra)*, mint a többi félröpűeknél, úgy itt is vizszintesen fekszenek és két, különböző állományu részből állanak. A nagyobbik bőrnemü részletet a háromszögü, csúcsával előre forditott nagy *corium* s az ettől befelé a pajzska mellett fekvő keskeny *clavus* alkotja. A corium és clavus a röptyűk tövétől kiinduló és rézsút befelé tartó egyenes varrányban érnek össze s egyes többé-kevésbbé szembetűnő erek által vannak áthatva. A corium utószéléhez járul a röptyűk hártyás részlete, a *röphártya (membrana)*. Ennek erezete többnyire 4—5 egyszerü hosszérből áll, melyek néha haránt fekvő erecskék által vannak összekötve és ez által egyes sejteket alkotnak. Csak a Pyrrhocorinák képeznek e tekintetben kivételt, a mennyiben náluk a röphártya tövén két-három sejt van, melyekből aztán több, néha egymás között összefolyó ér veszi eredetét. A két röptyű röphártyái különben nyugalmi állapotban rendesen keresztezik egymást és egymáson fekszenek.

A vékony hártyás *szárnyak (alae)* a röptyűknél mindig rövidebbek; erezetük kevéssé van kifejlődve. A legnevezetesebb két ér, a *felső főér (vena primaria)* és az *alsó főér (vena subtensa)*, közepén túl egy haránt futó erecske, az *átfogó ér (vena connectens)* által van összekötve, mi által egy hosszukás sejt, a *szárnysejt (areola alarum)* képződik. A szárnysejt közepébe a legtöbb esetben egy rövid erecske nyúlik be, mely többnyire az alsó főérből, néha az átfogó érből ered és *szárnyhorog*nak *(hamus)* neveztetik.

A *lábak (pedes)* futók, rendesen középszerüek és mint a többi rovaroknál, úgy itt is öt főrészből — a *csipő*, *tompor*, *czomb*, *lábszár* és *kocsa* — állanak. A csipők, az Oxycareninák hátsó csipőit kivéve, egymáshoz közel fekszenek. A czombok, nevezetesen a mellső czombok, sok esetben tetemesen vastagodottak, duzzadtak és alsó párkányukon tüskékkel vagy fogacskákkal fegyverezvék. A hol a mellső czombok ezen megvastagodása igen nagy fokban jelentkezik, ott rendesen a megfelelő lábszárak is befelé görbülnek, sőt egyes esetekben belső homoru oldalukon még fogacsoltak is. A kocsák három izülékből állanak; az első izülék rendesen leghosszabb; az utolsó izülék két egyszerü karmacsot és két tapacsot *(arolium)* visel.

A felül lapos, alúl többé-kevésbbé dombordad *potroh (abdomen)* tövének egész szélességével az utótorjhoz van erősitve és hat szelvényből áll, melyeknek felső és alsó részletét oldalvást a *connexivum* köti össze. A potroh léglikai részint a connexivumon, részint a hasi szelvények oldalain vannak elhelyezve. A léglikak ezen elhelyezése az egyes alcsaládok szerint változik és azok megkülönböztetésére igen biztos és határozott ismertetőjelt képez. — A negyedik és ötödik, vagy csupán csak az ötödik hasi szelvény utószéle a nőstényeknél közepén gyakran mélyen kimetszett; e kimetszés egyes esetekben oly mély, hogy az illető szelvény közepén az előtte fekvő szelvény alatt egészen eltünik. A nőstények hatodik hasi szelvénye egészen az ivarszervek szolgálatába szegődik és közepén hosszában kettéhasitva levén, e hasadék a tojócső elrejtésére szolgál.

Az *ivarszelvenyek (segmenta genitalia)* a potroh csúcsán foglalnak helyet. A három ivarszelvény közől az első többnyire a hatodik potrohszelvény alá van rejtve és csak a két utolsó látható.[1] Ez utóbbiak közöl a himeknél az első nyugalmi állapotban legfölebb csak mint keskeny szegély jelentkezik, a második ellenben nagy, domboru lapot képez és az alfel nyilását alólról fedi. A nőstények első ivarszelvénye a tojócső külső hüvelyét képezi, a második oldalvást fekvő háromszögü apró lemezkéket képez, melyektől befelé a közepén ketté hasitott harmadik ivarszelvény foglal helyet. E tekintetben csak a Pyrrhocorinák nőstényei mutatnak némi eltérést, a mennyiben náluk a ketté nem hasitott hatodik potrohszelvény hátul egyenesen csonkitva levén, az első ivarszelvény nagy terjedelemben tűnik elő s a tojócsőnek a hosszában futó hasadékon át enged utat a szabadba.

[1] E dolgozat systematikus részében ennélfogva könnyebbség okáért a második ivarszelvényt elsőnek, a harmadikat másodiknak nevezem.

BELSZERVEK.

A Lygaeidák központi idegrendszere a többi félröpűekéhez hasonló és meglehetősen összpontositott, a menynyiben a potroh üregének kizárásával dúczokat csak a fejben és torjban képez. A fejben levő két dúcz közől az egyik, a felső agydúcz (*ganglion cerebrale superius*), a tápcső fölött áll s a szemeket, szemecseket és csápokat látja el idegekkel; a másik, az alsó agydúcz (*ganglion cerebrale inferius*), a tápcső alatt részben már a torjban foglal helyet s az előbbivel oldalvásti idegfonalak által levén összekötve, a tápcsövet övező teljes garatgyűrűt képez. Az alsó agydúcz első sorban a szájszervek idegeit szolgáltatja és többé-kevésbbé a nagy torjdúczczal van egybeolvadva. A torjdúcz (*ganglion thoracicum*) tömegéből erednek főleg a röpszervek és lábak számos idegei s egy hátrafelé vonuló vastagabb idegtörzs, mely aztán sokszorosan elágazva a torj és potroh üregeiben levő szervek beidegzését teljesiti.

Az együttérzőideg-rendszer úgylátszik igen gyéngén van kifejlődve. Nekem csak a bolygóideg (*nervus vagus*) nyomait sikerült egyes esetekben a tápcső hosszában észrevenni.

Az érzékek közől a látást a szemek és szemecsek, a szaglást a csápok, az izlelést talán a megnyúlt alajk közvetitik. A tapintás főleg a csápokban van kifejlődve. A hallásról és szervéről mit sem tudunk.

Az emésztő szervek a tápcsőből és annak mirigyes függelékeiből állanak. A tápcső körülbelől három-négyszer hosszabb a testnél s e miatt a potrohban tekervényesen van elhelyezve. Első része a bárzsing, mely nagyrészt begyidomu hártyás tömlővé van kitágulva. Erre következik egy pár vékony kacscsal, majd zacskóvá tágúlva az emésznye-gyomor, mely aztán rövid vékonybéllel csakhamar a vastagbélbe megy át; ez utóbbi szintén zacskót képez s a hasonlólag zacskó- vagy körteidomu, de rendesen nagyobb végbelen át az alfelet eléri. — A tápcső függelékei: a nyálmirigyek és a Malpighi-féle edények. A nyálmirigyek, melyek a bárzsing elejébe nyilnak, sokszor tetemesen kifejlődvék és néha igen csinos tömlőszerü idomokat mutatnak. A Malpighi-féle edények, melyek a húgyszerveket képviselik, négy hosszu, vékony, tekervényes csőből állanak s a vastagbélbe nyilnak.*

Mindezen, valamint a következő szervek a mindent kitöltő zsírtestben vannak elhelyezve.

A bűzmirigy (*glandula odorifera*) már nem tartozik az emésztő szervekhez. Ezen rendesen sárgás vagy vörhenyes, kettős mirigy a potroh tövén, illetőleg az utómell belső felületén foglal helyet és nyilásai is ez utóbbinak oldalain vannak. Noha a bűzmirigy e család valamennyi tagjánál feltalálható, eddig mégis csak alig egy párnál sikerült a kiválasztott illékony folyadék szagát észlelni, a mely azonban soha sem oly kellemetlen, mint a hirhedt házi poloskánál; közelebbről azonban nehezen jellemezhető.

A véredényrendszer a többi rovarokéval megegyezik s a test hosszán áthuzódó hátedényből áll.

A légzést jól kifejlett finom légcsövek közvetitik, melyek mindig csövesek maradnak és soha sem tágulnak ki légtartó hólyagcsákká. A körléggel a potroh oldalain levő hat pár finom léglik (*spiraculum*) által közlekednek.

A nemző szervek a himnél két legyezőidomu heréből állanak, melyek a potroh két oldalán a tápcső alatt fekszenek és rendesen hét egymáshoz illesztett hosszukás tömlőcskéből alkotvák. A vékony ondóvezeték rendesen egy különféle alakú ondózacskót képez: csak azután nyilik a rövid közös kilövellő ondóvezetékbe, mely az alfel alatt végződik s a himvesszővel összefügg. — A nőstény nemző szervei ehhez hasonlók. A két petefészek mindegyike szintén többnyire hét tömlőszerü, egy nyalábot képező csövecskéből áll; petevezetékeik szintén az alfel alatt a tojócsővel végződő közös hüvelybe nyilnak. Ez utóbbihoz még rendesen egy pár függelékes mirigy is járul.

* A Thanhoffer (Magy. orv. és természetvizsg. XIII. nagygyülésének munkálatai) által leirt kétféle Malpighi-edényeket, valamint már előbb más rovaroknál, ugy ezen alkalommal is hasztalanul kerestem.

*

ÁTALAKULÁS.

A Lygaeidák tökéletlen átalakulással biró rovarok levén, a petékből kikelő álezák nem bábozódnak be, hanem mindig szabadon mozognak és táplálkoznak s csupán háromszori vedlés által érik el teljes kifejlődésüket. A fiatal álezák külsejükre nézve már némileg a kifejlett rovarokhoz hasonlitanak: csak a csápok, a szipcsőr és a

lábak zömökebbek, de a legfőbb és legállandóbb jelleg, mely azokat az ivarérett példányoktól megkülönbözteti, a szemecsek és különösen a röpszervek hiányában áll. Minél inkább nő és fejlik, minél több vedlésen megy keresztül az álcza, annál inkább kezdenek leendő röpszerveinek durványai is jelentkezni. E durványok az utolsóelőtti vedlés után már szembetünőkké válnak és egy bőrnemü tokba rejtvék (a mi által az álczák a tökéletesen kifejlett, de durványos röpszervü alakoktól mindig könnyen megkülönböztethetők). Az utolsó vedlés meghozza végre a kifejlett ivarszervek mellett a kifejlett röpszerveket és, a hol előfordulnak, a szemecseket is.

Vannak azonban a félröpűek között és igy e családban is egyes fajok, melyeknél a röpszervek a harmadik vedlés után vagyis a tökéletesen kifejlett és ivarérett állapotban sem érik el kifejlődésük legmagasabb fokát, hanem levetve bár a bőrnemü tokokat, mindig durványosak maradnak. A durványosság kisebb vagy nagyobb mértékben szokott jelentkezni s e családnál rendesen a röphártya és a szárnyak teljes vagy részleges hiányára szoritkozik. E hiány első pillanatra csekély jelentőségünek látszik; de közelebbről vizsgálva meggyőződünk, miszerint a rovar egész külalakjára befolyással van. A röpszervek durványos fejlődésével ugyanis a röpszervek mozgatására szolgáló s a torj üregében elhelyezett izmok is csekélyebb terjedelmüekké s ezzel kapcsolatosan a középtorj, sőt részben az előtorj is szűkebbekké és keskenyebbekké lesznek; ez által pedig az egész testidom a tojásdadból hosszukásabbá, egyenközübbé válik. Szépen tanulmányozhatjuk ezen változásokat különösen a *Plinthisus* és *Scolopostethus* nemeknél: a kifejlett röphártyás alakoknál a torj hátúl mindig szélesebb mint elől, a kurtitott röphártyásoknál ellenben vagy elől és hátúl egyenlő széles vagy néha még elől szélesebb.

Faunaterületünkön eddig összesen 25 ily durványos röpszervü fajt észleltem, melyeknek egy része nálunk más alakban még nem is találtatott. Ezek: *Blissus Doriae*, *Geocoris grylloides*, *dispar*, *Rhyparochromus antennatus*, *Plinthisus pusillus*, *longipennis*, *hungaricus*, *Acompus rufipes*, *Stygnocoris rusticus*, *Scolopostethus affinis*, *pilosus*. A többi 14 faj tökéletesen kifejlett röpszervekkel is előfordul és pedig némelyeknél emez, másoknál amaz eset a gyakoribb. Ezen második csoportot a következő fajok képezik: *Lygaeosoma reticulatum*, *Nysius Jacobeae*, *Ischnodemus sabuleti*, *Geocoris albipennis*, *Tropistethus sabuleti*, *Rhyparochromus hirsutus*, *chiragra*, *Pterotmetus staphylinoides*, *Macrodema varium*, *Lamprodema maurum*, *Ischnocoris hemipterus*, *Scolopostethus decoratus*, *Pyrrhocoris apterus*, *marginatus*.

Itt vélek megemlitendőnek egyszersmind bizonyos fejlődési rendellenességet a csápok alkotásában, mely e családnál aránylag gyakran észlelhető, legalább sokkal gyakrabban, mint valamennyi többi félröpű családnál. Ezen rendellenesség abban áll, hogy az egyik csáp a rendesnél rövidebb s csak három izülék által képeztetik. Az ily csápnál az első és utolsó izülék rendes hosszuságu, vagy az utolsó valamicskével rövidebb vagy hosszabb; a középső izülék azonban hosszabb, mint a rendes alkotásu csápnak akár második, akár harmadik izüléke külön, de rövidebb mint ezek együttvéve. Az izülékek számának ezen fogyása akként jön létre, hogy a második és harmadik izülék egymással összeolvadnak. E jelenséget eddig a következő hazai fajoknál észleltem: *Metopoplax ditomoides*, *Ieus angularis*, *Rhyparochromus hirsutus*, *Trapezonotus nebulosus*, *Microtoma carbonaria*, *Pachymerus Rolandri*, *Pini*, *Emblethis ciliatus*, *arenarius*, *Scolopostethus affinis*, *adjunctus*.

Ezen fejlődési eltérés az ivartól függetlenül hol a jobb, hol a bal, de mindig csak egy oldalon fordul elő. A legnagyobb ritkaságok közé tartozik ennélfogva egy gyűjteményemben levő *Diplonotus fracticollis* példány, melynek mindkét csápja rendellenes fejlődést mutat és csak három izülékből áll, úgy hogy az ember benne első tekintetre talán egészen uj és három izülékü csápjai által valamennyi Lygaeidától eltérő nem képviselőjét volna hajlandó sejteni. *

Hogy vajjon az álczaállapot mely szakában veszi eredetét e rendellenesség és vajjon mely hatányok idézik azt elő, még nem tudjuk és felderitése további vizsgálatoknak van fentartva.

Vannak azonban esetek, midőn a csápok szabálytalan fejlődése kétségkivül azon erőművi sérüléseknek köszöni létrejöttét, melyeket azok a rovar álczaállapotában szenvedtek. Igy például egy birtokomban levő *Lygaeosoma reticulatum* rövid balcsápja csak három izülékből áll; a második izülék rendes hosszuságu, de vége felé tetemesen vastagodott s közvetlenül hozzá egy zömök idomtalan utolsó izülék csatlakozik. Egy *Nysius Senecionis* balcsápjának harmadik izüléke utófelén csaknem kétszer vastagabb mint rendesen, rövidült negyedik züléke pedig végén gömbösen felfúvódott. Egy *Pachymerus phoeniceus* szabályos alkotásu balcsápjának utolsó izüléke a rendes-

* Ily tévedésbe esett valószinüleg COSTA is, midőn a rejtélyes *Tritomacera* nemet felállitotta, mely aligha lesz más mint egy ily mindkét oldalán rendellenes fejlődésü csápokkal biró *Scolopostethus*.

nél felényivel rövidebb. Legujabban pedig egy *Rhyparochromus hirsutus* példányt láttam, melynek balcsápja csak két izülékből áll; a rendes vastagságú utóizülék ugyanis közvetlenül a szabályos alkotásu első izülékhez csatlakozik s e mellett csak valamivel rövidebb, mint a jobb csáp harmadik és negyedik izüléke együttvéve.

ÉLETMÓD.

E család fajai mind szárazon tartózkodnak, és kevés kivétellel a száraz, kopár helyeket kedvelik. Egyedül csak az *Ischnodemus sabuleti*, *Geocoris dispar* és *Chilacis Typhae* fajok birnak a vizenyősebb helyek iránt kiváló előszeretettel; a *Henestaris halophilus* pedig alföldi sóstavaink szikes partjait látszik különösen szeretni. A többiek mind lehetőleg vizszegény helyeken, napsütött kopárokon, verőfényes lejteken, köveces dombokon, gyepes legelőkön, sovány réteken, szegényes növényzetü pusztákon, száraz homoktalajon és ezekhez hasonló más lelhelyeken tanyáznak, hol egyenként, hol kisebb-nagyobb társaságokban. Különösen egyes fajok — mint péld,. *Lygaeus equestris*, de főleg *Pyrrhocoris apterus* — tavaszszal, sőt nyáron át is nagy csapatokban szoktak összegyülni, s fák és falak tövében sütkérezve gyakran seregestől találhatók. *Platygaster Abietis* és *ferrugineus*, valamint *Taphropeltus contractus* fahéj alatt fordulnak elő.

Legtöbben azonban száraz növényhulladékok, lehullott falevelek, moh és kövek alatt, fü között és apróbb növények tövénél tartózkodnak. A világosabb szinezetü fajok, minők a *Nysius*-félék, továbbá a *Cymina*, *Artheneina*, *Oxycarenina* és *Heterogastrina* alcsaládok képviselői már különféle növények szárain és levelein élnek; mig az élénk tarka szinekkel biró *Lygaeus*-fajok gyakran virágokon is találhatók. Itt is észlelhetjük tehát némileg az állatok szinének a környezethez való alkalmazkodását.

E rovarok hegyen-völgyön mindenütt előfordulnak, a hol a tenyészésükhöz megkivántató feltételek megvannak. Hogy elterjedésük függélyes irányban nálunk mily magasra terjed, egész bizonyossággal nem tudhatjuk, minthogy épen a határszéli magasabb hegyláncok tüzetes hemipterologiai átkutatásban még nem igen részesültek. Eddigi észleleteim szerint legmagasabban mennek fel *Lygaeus saxatilis*, *Pachymerus phoeniceus* és *Pini*. Ezeket ugyanis a magyar orvosok és természetvizsgálók XVI. nagygyülése alkalmával 1872. szeptember havában a mehádiai Herkulesfürdő felett tornyosuló Domogleten, közvetlenül annak csúcsa alatt, tehát körülbelől 1500 méternyi magasságban gyüjtöttem. Nem sokkal csekélyebb magasságban élnek *Nysius Jacobeae*, *Lygrocoris sylvestris* és *Heterogaster Urticae* Tátrafüred mellett, valamint *Cymus claviculus* a máramarosi Pietrosz-havason.

A Lygaeidák táplálékát részint növényi, részint állati anyagok, illetőleg azoknak nedvei képezik. Hogy mely táplálék a túlnyomó, az a fajok, de még inkább az évszak szerint változik. A növényi anyagok közől nemcsak a növényszárakat és leveleket, hanem a lágyabb magvakat is szivogatják, a mint ezt *Pyrrhocoris apterus*-nál tapasztaltam. Az állati táplálék döglött rovarokból, apró bábokból és petékből áll. Élő állatot azonban soha sem támadnak meg, s azon pár iró között, kik e tárgyról megemlékeznek, bizonyára legigazságtalanabb SPINOLA (Ess. Hém. p. 241—245), midőn e rovarok megvastagodott és sokszor tövisekkel fegyverzett mellső czombjaiból azt következteti, hogy azok — legalább álczaállapotukban — eleven zsákmánynyal élnek, tehát ragadozók. Én, ki e tárgyat kirándulásaim alkalmával mindig figyelemmel kisértem, nem voltam tanúja egyetlen egy esetnek sem, mely ama theoretikus vélemény mellett szólna; de igenis láttam több esetben, hogy még álczák is növényi vagy az emlitett állati anyagok valamelyikén lakmároztak.

A párosodás időszaka különböző. Némely fajok tavaszszal, mások a nyári hónapokban, sőt egyesek szeptemberben párosodnak. A közösülés mindig akként történik, hogy a him a nőstény hátára kapaszkodik, s miután a nemzőszervek kellőleg összeragadtak, arról lefordul, és aztán az erősebb nőstény által a közösülés egész tartama alatt, néha egy-két napig, fejével ellenkező irányban idestova vonszoltatik.

A megtermékenyitett nőstény hosszukás apró petéit, a mennyire eddig tapasztalhattam, kisebb-nagyobb csomócskákban, levelek vagy fűszálak felületére rakja. Az álczák junius előtt és októberen túl soha sem találhatók; a miből azt következtetem, hogy mindig még ugyan-

azon évben szoktak kikelni és teljesen kifejlődni, melyben a peték rakva voltak. Én legalább részemről azt hiszem, hogy valamennyi európai Lygaeida tökéletesen kifejlett állapotban telel át. E feltevésre jogosit azon körülmény, hogy eddig a nálunk tenyésző fajoknak már csaknem felénél tényleg ezt a viszonyt találtam, és nem szenved kétséget, hogy további téli kirándulások a többi fajok áttelelését is határozottan ki fogják mutatni.

FÖLDRAJZI ELTERJEDÉS.

A magyar birodalom nemcsak geographiai, hanem faunistikai tekintetben is határozottan jellemzett egységet képez, és mint ilyen külön MAGYAR FAUNATERÜLET nevezete alá foglalható. E terület magában foglalja Magyarországot, Erdélyt, és Horvát-Tótországot; nem számithatjuk azonban hozzá a már határozottan déleurópai jellegü magyar-dalmát tengerpartot. *

A nagy európai fauna-birodalom ** három területe ér hazánkban össze, és ez az, a mi faunánknak annyi érdeket, annyi változatosságot és gazdagságot kölcsönöz.

A Lygaeidák családja is szépen van képviselve, és hiven tükrözi vissza az átmenetet Nyugat-, Dél- és Kelet-Európa faunái között. Az eddig észlelt fajoknak ugyanis mintegy $\frac{3}{5}$ része közösen él mind a három területen, $\frac{1}{5}$ része csak Nyugat- és Dél-Európában tenyészik; de vannak ismét fajok, melyek Európán kivül még Szibériában, Kis-Ázsiában és Éjszak-Afrikában is előfordulnak. Nem kevésbbé jellemző az is, hogy nehány csaknem egész Európában elterjedt, nem ritka faj, mint *Macrodema micropterum*, *Pasatus luniger*, nálunk eddig nem találtatott.

A nyugat-európai faunaterület képviselői gyanánt emlithetők hazánkból: *Camptotelus costalis*, *Oxycarenus modestus*, *Rhyparochromus pilicornis*, *Lasiosomus enervis*, *Trapezonotus dispar*, *Scolopostethus pilosus*, *Eremocoris icaunensis*.

Dél-Európából nyomulnak hozzánk: *Blissus Doriae*, *Piocoris erythrocephalus*, *Macroplax fasciatus*, *Plinthisus longipennis*. Közösen birjuk Dél- és Kelet-Európával a következő fajokat: *Geocoris siculus*, *Metopoplax ditomoides*, *Oxycarenus collaris*, *Ieus angularis*, *Beosus erythropterus*, *Pyrrhocoris marginatus*. Csaknem kizárólag kelet-európai faj a *Geocoris dispar*, mig a *Pachymerus validus* hazánkon kivül csak Kis-Ázsiában fordul elő.

Van azonban két általam leirt uj faj, *Plinthisus hungaricus* és *Emblethis ciliatus*, melyek hazánkon kivül eddig még sehol sem találtatván, faunánk kizárólagos sajátságait képezik, és különösen jellemző fajai közé tartoznak. Nevezetes ritkaságot birunk az eddig csak Franczia- és Olaszországból ismert *Dimorphopterus Spinolae* szép fajban is.

Az egész magyar faunaterület könnyebb áttekintés végett négy különböző tájra osztható, melyek egymástól nemcsak állat- és növénytani, hanem topographiai és meteorologiai tekintetben is szembetünőleg eltérnek. E négy természetes táj: az éjszaki felföld, a délkeleti felföld, a központi síkság és a délnyugati dombvidék.* Leggazdagabb ezek között úgy a fajok, mint az egyedek számára nézve a délnyugati dombvidék változatos talaja, nevezetesen pedig a budai hegyek kopár lejtői. Ezután következik a központi síkság, majd a délkeleti felföld; az éjszaki felföld azonban aránylag mégis legszegényebb.

Az egész magyar faunaterületen eddig összesen 100 Lygaeidafaj észleltetett. Ezek közől 30 faj mind a négy tájon előfordul; a többi hol csak egy, hol két vagy három tájon is találtatott.

Igy AZ ÉJSZAKI FELFÖLDÖN élő 50 faj közől a *Nysius Jacobeae*, *Ligyrocoris sylvestris* és *Stygnocoris pedestris* csakis itt fordulnak elő.

A DÉLKELETI FELFÖLDÖN 60 faj tenyészik, melyek közől a többi három tájon nem észleltettek még a követ-

* Az ott észlelt Lygaeidákat ennélfogva munkám végén külön függelékben soroltam fel.

** Állatföldrajzi ismereteink jelen állásánál tudjuk, miszerint szükebb értelemben vett európai faunaterületről, mely t. i. egyedül csak kis földrészünkre lenne szoritkozva, ma már nem szólhatunk. Ily faunistikai egység a természetben nem létezik. Ma már általánosan el van fogadva, hogy azon faunistikai egység, melyhez Európa tartozik, azonkivül még Éjszak-Afrikát, Kis-Ázsiát és Szibériát is magában foglalja. Ezen tágabb értelemben vett ugynevezett EURÓPAI FAUNA-BIRODALOM nézetem szerint a következő faunaterületekre oszlik: 1. *Nyugat-Európa*, földrészünk éjszaknyugati része délre az Alpokig, keletre Oroszországban azon vonalig, mely egyfelől a keleti és jeges tenger, másfelől a fekete és kaspi tenger vizválasztójának felel meg. 2. *Dél-Európa*, földrészünk három nagy déli félszigete Dél-Francziaországgal és a földközi tenger szigeteivel. 3. *Kelet-Európa*, Európa többi része. 4. *Szibéria*. 5. *Kis-Ázsia*. 6. *Éjszak-Afrika*. — Sajnálom, hogy jelen magánrajz szük kerete e tárgyat bövebben kifejtenem nem engedi.

* Itt lényegében azon felosztást követem, melyet munkálataiban a magy. kir. meteorologiai és földdelejességi intézet is használni szokott.

kezők: *Chilacis Typhae, Oxycarenus modestus, Rhyparochromus pilicornis, dilatatus, Lasiosomus enervis, Stygnocoris rusticus, Drymus brunneus, Taphropeltus contractus, Platygaster ferrugineus.*

A KÖZPONTI SÍKSÁGON gyüjtött 64 faj közől ennek kizárólagos sajátjait képezik: *Geocoris siculus, Emblethis ciliatus, Scolopostethus pictus, pilosus.*

A DÉLNYUGATI DOMBVIDÉK 78 fajt táplál; ezek közől csakis itt tenyésznek: *Arocatus melanocephalus, Dimorphopterus Spinolae, Blissus Doriae, Camptotelus costalis, Microplax interruptus, Macroplax fasciatus, Icus angularis, Rhyparochromus antennatus, Plinthisus bidentulus, longipennis, Pachymerus validus, Ischnocoris punctulatus.*

Mindezen viszonyoknak könnyebb áttekintésére szolgál a következő táblázatos kimutatás, melyen, összehasonlitás végett, a nálunk tenyésző fajoknak földrajzi elterjedését nemcsak a magyar faunaterület négy táján, hanem a tágabb értelemben vett európai fauna-birodalom valamennyi tartományában az eddig közzétett adatok nyomán pontosan összeállitani és híven feltüntetni igyekeztem.

MAGYARORSZÁG LYGAEIDÁI FÖLDRAJZI ELTERJEDÉSÉNEK ÁTNÉZETE.

CONSPECTUS DISTRIBUTIONIS GEOGRAPHICAE LYGAEIDARUM HUNGARIAE.

	Hungaria																				
	septentr.	orient.	central.	occident.	Anglia	Suecia	Fennia	Livonia	Dania	Hollandia	Germania	Helvetia	Gallia	Hispania	Italia	Turcia	Rossia merid.	Caucasus	Asia minor	Sibiria	Algeria
Melanospilus venustus H.-SCH.	·	+	+	·	·	·	·	·	·	·	+	+	+	·	+	+	+	+	·	·	+
Lygaeus saxatilis SCOP.	+	+	+	+	·	·	·	·	·	·	+	+	+	+	+	+	·	+	·	·	+
» *equestris* L.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
» *apuans* ROSSI	·	·	+	+	·	·	·	·	·	·	+	+	+	+	+	+	+	+	·	·	+
» *punctatoguttatus* FABR.	·	+	·	+	·	·	·	·	·	·	+	+	+	+	+	+	+	+	·	·	+
Lygaeosoma reticulatum H.-SCH.	·	·	+	+	·	·	·	·	·	·	+	+	+	+	+	+	+	·	·	·	+
Arocatus melanocephalus FABR.	·	·	·	+	·	·	·	·	·	·	+	+	+	·	+	·	+	·	·	·	·
Nysius Jacobeae SCHILL.	+	·	·	·	·	+	+	+	·	·	+	+	+	·	+	·	·	·	·	·	·
» *Thymi* WOLFF	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	·	+	·	·	+	·
» *Senecionis* SCHILL.	+	+	+	+	·	·	·	·	·	·	+	+	+	·	+	·	+	+	·	·	+
» *helveticus* H.-SCH.	+	+	+	+	·	+	·	·	·	·	+	+	+	·	·	·	+	·	·	·	·
» *punctipennis* H.-SCH.	+	+	+	+	·	+	+	+	·	·	+	+	+	·	+	·	+	·	·	+	·
Cymus glandicolor HAHN	+	·	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	·	+	·	+	·	+	·	·
» *melanocephalus* FIEB.	·	+	+	+	+	·	·	·	·	·	+	+	+	·	+	·	·	·	·	·	·
» *claviculus* FALL.	+	·	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	·	+	+	·	·	+
Kleidocerus Resedae PANZ.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	·	+	·	+	+	·	+	·
Ischnodemus sabuleti FALL.	+	+	+	+	+	+	·	·	+	+	+	+	+	·	+	·	+	·	·	·	+
Dimorphopterus Spinolae SIGN.	·	·	·	+	·	·	·	·	·	·	·	·	+	·	+	·	·	·	·	·	·
Blissus Doriae FERR.	·	·	·	+	·	·	·	·	·	·	·	·	+	·	+	·	·	·	·	·	·
Henestaris halophilus BURM.	·	+	+	+	+	·	·	·	·	·	+	+	+	+	+	+	+	·	·	·	+
Piocoris erythrocephalus ST. FARG. *et* SERV.	·	+	·	+	·	·	·	·	·	·	·	·	+	+	+	+	+	·	+	·	+
Geocoris grylloides L.	·	·	+	+	·	+	·	+	+	+	+	+	+	·	+	·	+	·	·	+	·
» *dispar* WAGA	·	·	+	+	·	·	·	·	·	·	+	·	·	·	·	·	+	·	·	+	·
» *siculus* FIEB.	·	·	+	·	·	·	·	·	·	·	·	·	+	+	+	+	+	+	·	·	+
» *albipennis* FABR.	·	·	+	+	·	·	·	·	·	·	+	·	+	+	+	+	+	·	·	·	·

	Hungaria				Anglia	Suecia	Fennia	Livonia	Dania	Hollandia	Germania	Helvetia	Gallia	Hispania	Italia	Turcia	Rossia merid.	Caucasus	Asia minor	Siberia	Algeria
	septentr.	orient.	central.	occident.																	
Chilacis Typhae PERR.	.	+	.	.	+	.	.	.	.	.	.	+	+	.	.	.	+	.	.	.	.
Camptotelus lineolatus SCHILL.	+	.	+	+	.	.	.	.	.	.	+	.	.	.	+	.	+	.	.	.	.
» *costalis* H.-SCH.	.	.	.	+	.	.	.	.	.	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Microplax interruptus FIEB.	.	.	.	+	.	.	.	.	.	.	+	.	+	.	+	+	+	.	+	.	.
Metopoplax ditomoides COSTA	+	.	+	+	.	.	.	.	.	.	.	.	+	+	+	.	+	+	+	.	+
Oxycarenus modestus FALL.	.	+	.	.	.	.	+	+	.	.	+	+	+	.	.	.	.	.	.	.	.
» *collaris* MULS.	.	+	+	+	.	.	.	.	.	.	.	.	+	+	+	.	+	.	.	.	.
Macroplax Preyssleri FIEB.	.	+	.	+	.	+	.	+	.	.	+	.	+	.	+	.	.	.	.	.	.
» *fasciatus* H.-SCH.	.	.	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.	+	+	+	.	.	.	+	.	+
Diplonotus fracticollis SCHILL.	.	+	+	.	+	+	+	+	+	.	+	.	+	.	+	.	.	.	.	.	.
Ligyrocoris sylvestris L.	+	.	.	.	.	+	+	+	+	.	+	.	+	.	.	.	.	.	.	+	.
Tropistethus sabuleti HAHN	+	+	+	+	+	+	.	.	.	.	+	.	+	.	+	.	.	.	.	.	.
Icus angularis FIEB.	.	.	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	+	.	+	.	.	.	.
Rhyparochromus antennatus SCHILL.	.	.	.	+	+	+	+	+	+	.	+	.	+	.	+	.	+	.	.	.	+
» *hirsutus* FIEB.	+	.	+	+	.	.	.	.	.	.	+	+	+	.	+	.	.	.	.	.	.
» *pilicornis* MULS.	.	+	.	.	+	.	.	.	.	.	+	+	+	.	.	.	.	.	.	.	.
» *dilatatus* H.-SCH.	.	+	.	.	+	.	.	.	.	.	+	+	+	+	+	.	.	.	.	.	.
» *chiragra* FABR.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	.	+	.	+	+	.	.	+
» *praetextatus* H.-SCH.	+	+	+	+	+	+	.	.	+	+	+	+	+	+	+	.	.	.	.	.	+
Pterotmetus staphylinoides BURM.	+	+	.	+	.	+	.	+	+	.	+	+	+	.	+	.	+	.	.	+	.
Macrodema micans WOLFF	.	.	+	+	+	+	.	+	+	+	+	+	+	.	+	.	+	.	.	.	.
Lamprodema maurum FABR.	.	.	+	+	.	.	.	.	.	.	+	.	+	+	.	.	+	.	.	.	.
Plinthisus pusillus SCHOLTZ	+	.	.	+	.	+	+	.	+	+	+	+	.	.	+	.	.	.	.	.	.
» *bidentulus* H.-SCH.	.	.	.	+	+	.	.	.	.	+	+	.	+	+	+	.	.	.	.	.	+
» *longipennis* FERR.	.	.	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	+	.	.	.	.	.	.
» *hungaricus* n. sp.	.	.	+	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Lasiosomus enervis H.-SCH.	.	+	.	.	+	.	.	.	+	.	+	+	+	.	.	.	.	.	.	.	.
Acompus rufipes WOLFF	+	.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	.	+	+	+	.	.	.	.	.	.
Stygnocoris rusticus FALL.	.	+	.	.	+	+	+	+	+	+	+	.	+	.	+	.	+	+	.	.	.
» *pedestris* FALL.	+	.	.	.	+	+	+	+	+	+	+	.	+	.	+	.	.	.	.	.	.
» *arenarius* HAHN	+	+	+	+	+	+	+	.	+	.	+	.	+	.	+	.	.	+	.	.	+
Peritrechus nubilus FALL.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	.	+	+	+	+	.	.	+
» *geniculatus* HAHN.	+	+	.	+	+	+	+	.	.	.	+	.	+	.	+	.	.	.	.	.	+
Trapezonotus nebulosus FALL.	+	.	+	.	.	+	+	+	+	+	+	.	+	.	.	.	+	.	.	+	.
» *agrestis* FALL.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	.	+	.	.	+	+
» *dispar* STÅL.	+	+	+	+	.	.	.	.	.	.	.	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.
» *Ulrichii* FIEB.	.	+	.	+	.	.	.	.	.	.	+	.	+	.	+	.	.	.	.	.	+
Microtoma carbonaria ROSSI	.	+	+	+	.	.	.	.	.	.	+	+	+	+	+	.	+	+	.	+	+

	Hungaria																				
	septentr.	orient.	central.	occident.	Anglia	Suecia	Fennia	Livonia	Dania	Hollandia	Germania	Helvetia	Gallia	Hispania	Italia	Turcia	Rossia merid.	Caucasus	Asia minor	Siberia	Algeria
Pachymerus Rolandri L.	+	+	+	+	+	+	.	.	.	.	+	.	+	+	+	.	+	+	.	.	+
» *validus n. sp.*	.	.	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	+	.	.
» *lynceus* FABR.	+	+	+	+	+	+	.	+	+	+	+		+	.	+	.	+	.	.	.	.
» *quadratus* FABR.	+	.	+	+	+	+	+	.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	.	+	.	+
» *phoeniceus* ROSSI	+	+	.	+	.	.	.	.	+	.	+	+	+	+	+	+	+	.	.	.	.
» *Pini* L.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	.	+	+	.	+	.
» *vulgaris* SCHILL.	+	+	+	+	.	+	.	.	.	.	+	+	+	+	+	.	+	+	+	.	.
» *pineti* H.-SCH.	.	+	+	+	.	.	.	.	.	.	+	+	+	+	+	.	.	.	.	.	+
» *caffer* THUNB.	+	+	+	+	+	+	.	+	+	.	+	+	+	+	+	.	+	+	.	.	+
Beosus erythropterus BRULL.	.	+	+	+	.	.	.	.	.	.	.	.	+	.	+	+	+	+	+	.	+
» *luscus* FABR.	+	+	+	+	+	.	.	.	.	.	+	+	+	+	+	.	+	+	.	.	+
Emblethis Verbasci FABR.	+	+	+	+	+	+	.	.	.	.	+	+	+	.	+	.	.	.	+	.	+
» *ciliatus n. sp.*	.	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
» *arenarius* L.	+	.	+	+	.	.	.	.	.	.	+	+	.	+	+	.	+	.	+	.	+
Gonianotus marginepunctatus WOLFF	.	.	+	+	.	+	.	.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	.	.	+
Ischnocoris hemipterus SCHILL.	+	+	+	+	+	+	.	+	+	.	+	+	+	.	+	+	+	+	.	.	.
» *punctulatus* FIEB.	.	.	.	+	.	.	.	.	.	.	+	+	.	.	+	.	.	.	.	.	.
Scolopostethus pictus SCHILL.	.	.	+	.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	.	+	.	+	+	+	.	.
» *affinis* SCHILL.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	.	.	.	.	.	.	.	+
» *adjunctus* DOUGL. et SCOTT.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	.	+	.	+	+	.	.	+
» *decoratus* HAHN.	+	+	+	+	+	+	.	+	+	.	+	+	+	.	+	.	.	.	.	.	+
» *pilosus* REUT.	.	.	+	.	+	+	.	.	.	.	+	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.
Eremocoris plebejus FALL.	+	+	.	.	+	+	+	+	.	+	+	.	+	.	+	.	+	.	+	.	.
» *icaunensis* POPUL.	+	.	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.
» *podagricus* FABR.	+	.	+	.	+	+	+	.	+	.	+	+	+	.	+	.	+	.	.	.	+
Drymus sylvaticus FABR.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	.	+	.	+	.	.	+	.	.	+
» *brunneus* SAHLB.	.	+	.	.	+	+	+	+	+	.	+	+	+	.	+	.	.	.	.	.	.
Taphropeltus contractus H.-SCH.	.	+	.	.	+	+	.	.	.	+	+	+	+	.	+	.	.	.	.	.	+
Platygaster Abietis L.	+	+	.	.	+	+	.	+	+	+	+	+	+	.	+	.	+	+	.	.	.
» *ferrugineus* L.	.	+	.	.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	.	+	.	+	+	.	.	.
Pyrrhocoris apterus L.	+	+	+	+	+	+	.	+	.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
» *marginatus* KOLEN.	.	+	+	+	.	.	.	.	.	.	+	.	.	.	+	.	+	+	.	+	.
Heterogaster rufescens H.-SCH.	.	+	+	+	.	.	.	.	.	.	+	+	+	.	+	.	+	+	.	.	.
» *affinis* H.-SCH.	.	+	.	+	.	.	.	.	.	.	+	+	+	.	+	.	.	.	.	.	.
» *Artemisiae* SCHILL.	+	+	+	+	+	.	.	.	.	.	+	+	+	.	+	.	+	+	.	.	.
» *Urticae* FABR.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	.	+	.	+
Platyplax Salviae SCHILL.	.	+	+	+	.	.	.	.	.	.	+	+	+	+	+	.	+	+	.	.	+

IRODALOM ÉS GYŰJTEMÉNYEK.

A magyar faunaterület Lygaeidáival eddig összesen 12 buvár foglalkozott irodalmilag, kik közől 9 belföldi és csak 3 külföldi; de ez utóbbiak is belföldi gyüjtőktől nyerték adataikat. A sort 1800-ban KOY TÓBIÁS budai kincstári tiszt nyitja meg és bezárja 1874-ben MÉRY ETEL győri tanár.

E 12 iró észleletei 20 dolgozatban vannak letéve, melyeknek fele magyar nyelven jelent meg, 9 németül és 1 francziául, és melyek időszaki sorrendben a következők:

1800 KOY TÓBIÁS rovargyüjteményének névjegyzékében hazánkból 7 Lygaeida-fajt sorol fel, melyeket egynek kivételével mind Buda körül gyüjtött. (Alphabetisches Verzeichniss meiner Insecten-Sammlung.) Ezen ritka munkácskában, mely Budán látott napvilágot, a *Lygaeus*-nem alatt még több faj van felsorolva; ezek azonban részint a Capsidákhoz, részint a Coreidákhoz tartoznak, kettő pedig — *Bardanae Preyssl.* és *Ochromelas* — épen megfejthetlen.

1839 HERRICH-SCHÄFFER magyarországi példányok után, melyeket vele FRIVALDSZKY IMRE közlött, a következő 5 uj faj leirását és ábráját adja: *Pachymerus decurtatus*, *Heterogaster punctipennis*, *H. reticulatus*, *Pachymerus fenestratus*, *P. nitidulus*. (Die wanzenartigen Insecten. IV.)

1844 FIEBER X. F. az *Ophthalmicus*-nem magánrajzában a Bánságból az *O. albipennis* és *Ullrichii* leirását és ábráját közli. (Entomolog. Monographien.)

1853 HERRICH-SCHÄFFER hazánkból a *Stenogaster pallens* és *ditomoides* fajokat irja és ábrázolja le. (Die wanzenartigen Insecten. IX.) A kötet végéhez csatolt Index a *Lygaeus nerii* = *Caenocoris Nerii* lelhelyeül tévesen Magyarországot emliti.

— FUSS KÁROLY az általa Erdélyben gyüjtött félröpüek száraz névjegyzékét közli, mely 13 Lygaeidát tartalmaz. (Verhandl. und Mittheilungen des siebenbürg. Vereins für Naturwissenschaften zu Hermannstadt. IV.)

— MAYR GUSZTÁV a neki BIELZ ALBERT által meghatározás végett küldött erdélyi rovarok jegyzékében 9 az előbbi dolgozatban nem emlitett Lygaeida-fajt sorol fel. (U. o. IV.)

1855 FUSS KÁROLY egy általa Nagy-Csűr mellett talált *Ophthalmicus* leirását közli, mely, mint helyesen sejté, csakugyan *Salda erythrocephala* = *Piocoris erythrocephalus* volt. (U. o. VI.)

1861 FIEBER X. FERENCZ az európai félröpüekről szóló fontos munkája a Lygaeidák közől csak 3 fajnál emliti Magyarországot, mint lelhelyet. (Die europäischen Hemiptera.)

1862 FUSS KÁROLY Erdély félröpü faunáját ismertető szorgalmas értekezésében 29 Lygaeida-fajt közöl részletes lelhelyeivel és gyüjtési idejével együtt. (Verhandl. und Mittheilungen des siebenbürg. Vereins für Naturwissenschaften zu Hermannstadt. XIII.)

1865 FRIVALDSZKY IMRE Magyarország faunájának jellemzésére a többi között 3 Lygaeidát is felemlit. (Magyar tud. Akadémia Évkönyvei. XI.)

1870 HORVÁTH GÉZA a tornai hegység félröpü faunáját ismertetvén, onnan 27 Lygaeida-fajt közöl a lelhelyek és időszak pontos megjelölésével. (Math. és természettud. Közlemények. VIII.) Ezen értekezésben, mely az első, magyar nyelven megjelent hemipterologiai dolgozat, a FIEBER által hibásan meghatározott *Nysius fuliginosus* alatt *N. helveticus* értendő.

1871 HERMAN OTTÓ az erdélyi Mezőségből a *Lygaeus equestris* lelhelyét közli, Kolozsvár mellől pedig 5 Lygaeida-fajt sorol fel, melyeket ösztönzésére ifj. KNÖPFLER KÁROLY gyüjtött össze. (Erdélyi Muzeum-egylet Évkönyvei. V.)

1872 Ugyanaz a Mezőség természetrajzi, jelesen állattani ismertetését folytatván, onnan 5 Lygaeida-fajt emlit fel; legnevezetesebb ezek között a tévesen *Arthenis foveolata* névvel jelölt *Chilacis Typhae*. (U. o. VI.)

— DR. TÖRÖK JÓZSEF Debreczen rovarfaunájának folytatólagos ismertetésében 11 Lygaeida névjegyzékét adja. (Magy. orv. és természetvizsg. XV. aradi nagygyülésének Munkálatai.)

— FRIVALDSZKY JÁNOS Mehádia vidékéről 7 Lygaeida nevét közli. (MUNK MANÓ, Herkulesfürdő és környéke.)

1873 Ugyanaz Mehádia vidékének részletesebb állattani leirását adván, hazánk ama délkeleti szögletéből már 12 Lygaeida-fajt sorolt fel lelhelyeivel együtt. (Magy. orv. és természetvizsg. XVI. mehádiai nagygyülésének Munkálatai.)

1873 Mocsáry Sándor az 1872. év nyarán Biharmegye területén tett állattani utazásáról szóló jelentésében e megyéből 15 Lygaeida-fajt emlit fel a lelhelyekkel együtt. (Math. és természettud. Közlemények. X.)

1874 Dr. Horváth Géza a *Pyrrhocoris apterus* magyar tájneveit állitja össze. (Természettudományi Közlöny. VI.)

Ugyanaz Buda mellől a *Megalonotus hungaricus* uj fajt irja le. (Petites Nouvelles entomolog. No. 114.)

Méry Etel Győrmegye állatvilágát ismertetvén, onnan 3 közönséges Lygaeida-fajt emlit meg. (Fehér Ipoly, Győrmegye és város egyetemes leirása.)

Ide számitandók még az 1851—70-iki időszakban hazánk különböző vidékein tett azon phaenologiai észleletek, melyeket a kir. magy. természettudományi társulat megbizásából Staub Mór állitott össze, és melyek kéziratban jelenleg a nevezett társulat irattárában vannak letéve. E dolgozat egy pár közönségesebb Lygaeida-faj elterjedésére nézve is tartalmaz néhány használható adatot.

A mi a faunánk területén szerzett gyüjteményeket illeti, azok közöl főleg négy nagyobb gyüjtemény érdemel emlitést.*

Első helyen áll a magy. nemz. muzeum magyarországi gyüjteménye, melynek példányai leginkább Frivaldszky János, Mocsáry Sándor, Pável János és éntőlem származnak, és mely általam tüzetesen meghatározva és berendezve jelenleg 90 Lygaeida-fajt tartalmaz.

A második nyilvános gyüjtemény, melyben faunaterületünk félröpüi szintén szépen képviselvék, a bécsi cs. k. udvari terménytár európai gyüjteménye. E gazdag gyüjteményt még Fieber határozta meg s a benne levő magyar példányokat — közöttük 21 Lygaeidát — csaknem mind Mann József gyüjtötte 1859-ben Mehádia és 1866-ban az ogulini határőrezred területén fekvő Josefsthal körül.

Dr. Mayr Gusztáv bécsi tanár szintén csinos félröpügyüjteménynyel bir, melynek magyarországi példányait az 1858—1861. évi időközben, mint pesti tanár, főleg Budapest vidékén gyüjtötte. Gyüjteményében, melyet a lelhelyek és a gyüjtési idő pontos megjelölése különösen becsessé teszenek, hazánkból összesen 30 Lygaeida-fajt találtam.

Saját gyüjteményem, melynek gyarapitásán már 8 év óta fáradozom, a szóban levő családból a magyar fauna területéről összesen 84 fajt tartalmaz. Hogy ezeknél a gyüjtés idejének, helyének és egyéb körülményeinek részletes megjelölése sehol sem hiányzik, feleslegesnek tartom különösen kiemelni.

Kisebb, általam meghatározott gyüjteményekkel birnak még ezenkivül Geyer Gyula szepes-iglói tanár, Pungur Gyula szilágynagyfalui lelkész, Sajó Károly pestmegyei birtokos és Schuster Károly kolozsvári tanitó.

Hogy Fuss Károly nagybecsü erdélyi gyüjteménye megvan-e még és hová lett, nem tudom. Török József debreczeni gyüjtései talán a debreczeni ref. collegium muzeumában meglesznek.

* A kolozsvári és zágrábi muzeumok gyüjteményeit nem ismerem.

II. SYSTEMATIKUS RÉSZ.

LYGAEIDAE WESTW.

Caput nec clypeatum, nec ante ocellos constrictum; tuberculis antenniferis partem inferirorem laterum capitis occupantibus. Antennae quadriarticulatae. Ocelli saepissime adsunt. Rostrum quadriarticulatum. Scutellum parvum aut mediocre, triangulare. Hemelytra saepissime completa, clavo, corio et membrana composita. Tarsi triarticulati.

A fej szélén nem lemezes, a szemecsek előtt nem szűkült; a csápdudorok a fej oldalainak alsó részét foglalják el. A csápok négy-izüléküek. A szemecsek csak igen ritkán hiányzanak. A szipcsőr négy-izülékü. A pajzska aránylag kicsiny vagy középszerü, háromszögü. A röptyük többnyire tökéletesen kifejlődvék s clavus-, corium- és röphártyából állanak. A kocsák három-izülékűek.

Ezek képezik a Lygaeidák családjának közös jellegeit, melyek azt a többi rokon félröpü családtól megkülönböztetik. Ily értelem- s terjedelemben fogták fel e családot Burmeister, Westwood, Kolenati és legujabban korunk legkitünőbb hemipterologja, Stål.

E felfogás azonban nem mindig és nem mindenütt volt általánosan elismerve, minthogy egyes szerzők a család terjedelmének meghatározásában hol tágabb, hol szűkebb határokat vontak. Mig némelyek, mint Spinola, Herrich-Schäffer, Flor, Douglas és Scott, a Tingididák családjához tartozó Piesminákat is ide számitják, mások még a Pyrrhocorinák alcsaládját is kizárják és külön családnak tekintik. Tagadhatlan, hogy a Piesminák kis csoportja több tekintetben közel áll az Oxycareninákhoz; de már maguk a kétizülékü kocsák sokkal eltérőbb jelleget képeznek, sem hogy őket a Lygaeidákhoz lehetne számitani. A mi pedig a Pyrrhocorinákat illeti, a szemecsek hiánya s a röphártya erezetének és a női ivarszerveknek kissé eltérő és a többi alcsaládnál is változó alkotása, nézetem szerint, még nem elegendők arra, hogy külön család felállitását szükségessé és indokolttá tegyék.

A Lygaeidák systematikus feldolgozása nem tartott mindig egyenlő lépést a fajok ismeretével; s mig az utóbbi évtizedekben a fajok száma folyvást szaporodott, hiányzott a rendező kéz, mely az összegyült anyagot tisztázva és rendszerezve a család kertén belől szerves egészszé füzte volna. A megjelent dolgozatok ezen irányt jóformán elhanyagolták és csak Fieber tette e tekintetben az első nevezetesebb kisérletet.

Végre 1872-ben megjelent Stål klasszikus értekezése az európai Lygaeida-nemekről és tökéletesen kipótolá az eddig érzett hiányt. Ezen minden tekintetben jeles dolgozat, mely a svéd kir. tudományos akadémia kiadványaiban látott napvilágot, szerencsés és biztos kézzel jelöli ki a Lygaeidák tudományos rendszerének alapjait. E nyomon indultam és dolgoztam én is a jelen alkalommal.

Stål az Európában tenyésző Lygaeidákat 11 alcsaládra osztja, melyek egynek (*Teracriina*) kivételével nálunk is mind képviselve vannak, s melyek a következő táblázat segélyével különböztethetők meg:

TÁBLÁZAT

a Lygaeidák 10 alcsaládjának megkülönböztetésére.

a) A potroh valamennyi léglika a connexivumon van elhelyezve.

b) A röptyük, néha a torj és pajzska is, nem vagy legfölebb csak enyészetesen pontozvák; a röphártya két belső ere (egyetlen eset, *Nysius Jacobeae* kivételével) haránt futó erecske által van összekötve. — *Lygaeina* STÅL.

bb) A röptyűk, valamint a torj és pajzska szembetünő pontozással; a röphártya két belső ere nincsen haránt futó ér által összekötve. — *Cymina* STÅL.

aa) Legalább a hatodik potrohszelvény léglikai a hason vannak elhelyezve.

c) A hatodik potrohszelvény léglikai a hason, a többié pedig a connexivumon helyezvék el. — *Blissina* STÅL.

cc) Legalább a két utolsó potrohszelvény léglikai a hason láthatók.

d) Csak az ötödik és hatodik potrohszelvény léglikai állanak a hason. — *Henestarina* STÅL.

dd) Valamennyi vagy legalább a három utolsó potrohszelvény léglikai a hason láthatók.

e) A fej igen széles, a nagy szemek előtt a csápdudorok csúcsáig hirtelen igen erősen szűkült; a clavus hátrafelé keskenyebb. — *Geocorina* STÅL.

ee) A fej nem feltünőleg széles, a szemek előtt a csápdudorok csúcsa felé alig vagy épen nem szűkült; a clavus oldalszélei párhuzamosak vagy hátrafelé szélesedők.

f) A járomlemezek a fejbütyöknél alig rövidebbek s hosszan nyúlnak a csápdudorok elé; a hátsókocsák első izüléke rövidebb mint a két utolsó izülék együttvéve. — *Artheneina* STÅL.

ff) A járomlemezek a fejbütyöknél szembetünőleg rövidebbek s nem sokkal nyúlnak a csápdudorokon túl; a hátsókocsák első izüléke ritkán rövidebb mint a két utolsó együtt véve.

g) A szárnyhorog az alsó főérből ered vagy hiányzik; a röphártya tövén sejtek nélkül vagy, ha sejtekkel, akkor ezekből sok, gyakran összefolyó ér fut hátrafelé.

h) A szemecsek tisztán kivehetők; a röphártya erezete négy vagy öt érből áll.

i) A hátsó csipők egymástól elállók; a bűzmirigy nyilása külső szélén fogidomu fehéres karély alakjában nyulik kifelé. — *Oxycarenina* STÅL.

ii) A hátsó csipők egymáshoz igen közel állanak vagy egymást érintik; a bűzmirigy nyilásai egyszerűek, karélyos nyulványok nélkül. — *Myodochina* STÅL.

hh) A szemecsek hiányzanak; a röphártya tövén két vagy három sejttel, melyekből több, néha egymás közt összefolyó hosszér veszi eredetét. — *Pyrrhocorina* STÅL.

gg) A szárnyhorog az átfogó érből ered; a röphártya két belső ere elől egy haránt futó ér által van öszszekötve, a többi ér egy haránt futó érből vagy két alapsejtből ered. — *Heterogastrina* STÅL.

ELSŐ ALCSALÁD.

LYGAEINA STÅL.

Caput triangulare, minus latum; jugis tylo distincte brevioribus. Ocelli distinctissimi. Thorax anterius sulculis duobus transversis instructus, margine posteriore inter scutellum et angulos laterales plus minus distincte depresso vel impresso. Hemelytra haud vel obsoletissime punctata; membranae venis duabus interioribus anterius venula transversa obliqua plerumque conjunctis.* Hamus alarum e vena subtensa emissus. Abdomen spiraculis segmentorum omnium in connexivo positis; suturis ventralibus utrinque rectis.

* Excepto *Nysio Jacobeae.*

A fej háromszögű, nem feltünöleg széles, a járomlemezek a fejbütyöknél szembetünöleg rövidebbek. A szemecsek tisztán kivehetők. A torj előfelén két haránt fekvő barázda van bevésve; utószéle a pajzska s az oldalszegletek között többé-kevésbbé lenyomott vagy benyomott. A röptyük épen nem vagy legfölebb csak igen enyésztesen pontozvák; a röphártya két belső ere (*Nysius Jacobeae* kivételével) haránt futó erecske által van összekötve. A szárnyhorog az első főérből ered. A potroh valamennyi léglika a connexivumon van elhelyezve; a hasi varrányok mindkét oldalon egyenesek.

Ezen alcsalád főleg a potroh léglikainak elhelyezése s a röphártya erezete által jellemeztetik. A torj előrészén valamennyinél két haránt fekvő barázda van bevésve; egy részük élénk vörös szinezet által tünik ki. — Területünkön összesen 12 faj tenyészik; s ezek 5 nemben foglalnak helyet.

1(8). A corium utószéle egyenes, a clavus csúcsa közelében nem öblös; a csápdudorok külvégszöglete tompa.

2(7). A fej a szemek mögött nem duzzadt; a szemek a torj előszélét érintik.

3(4). A torj hosszában egy az előszéltől kiinduló, hátrafelé enyészetes ormó emelkedik. — *Melanospilus* STÅL.

4(3). A torj hosszormó nélkül, vagy, ha ilyen van, az nem indul ki az előszéltől.

5(6). Az utótarjak hátul egyenesen vagy kissé kerekitve csonkitottak; a bűzmirigy nyilásai feketék. — *Lygaeus* FABR.

6(5). Az utótarjak hátul rézsút csonkitottak; a bűzmirigy nyilásai vörhenyesek vagy sárgásak. — *Lygaeosoma* SPIN.

7(2). A fej a szemek mögött duzzadt, ez utóbbiak a torj előszélétől szembetünöleg távol állanak. — *Arocatus* SPIN.

8(1). A corium utószéle a clavus csúcsa közelében öblös; a csápdudorok külvégszöglete kiálló, többé-kevésbbé hegyes. — *Nysius* DALL.

MELANOSPILUS STÅL.

Hem. Fabr. I. p. 75. (1868); Öfr. Vet.-Ak. Förh. 1872. p. 40.

Corpus oblongum. Caput triangulare, convexum, pone oculos haud tumidum; tuberculis antenniferis extus haud

A test hosszudad. A fej háromszögű, domború, a szemek mögött nem duzzadt; a csápdudorok külvégszöglete

prominulis. Oculi marginem anticum thoracis tangentes. Rostrum articulo quarto tertio longiore. Thorax carina longitudinali, marginem anticum attingente vel subattingente, postice evanescente, instructus, ante medium inter carinam et margines laterales tumescentes convexiusculus; margine postico recto. Scutellum planum, carina longitudinali instructum. Hemelytra completa, margine apicali corii recto, prope apicem clavi haud sinuato. Metapleurae postice oblique truncatae, angulis posticis rectis vel obtusiusculis; orificiis distinctis. Pedes mediocres, femoribus inermibus.

tompa. A szemek a torj előszélét érintik. A szipesőr negyedik izüléke a harmadiknál hosszabb. A torj hosszában egy az előszéltől kiinduló, hátrafelé enyészetes ormó emelkedik; a torj elől ezen ormó s a duzzadt oldalszélek között kissé domboru, utószélén egyes. A laposdad pajzska közepén hosszormó emelkedik. A röptyűk tökéletesen kifejlődvék, a corium utószéle egyenes, a clavus csúcsa közelében nem öblös. Az utótarjak hátul rézsút csonkitottak, utószögleteik épek vagy kissé tompák; a bűzmirigy nyilásai tisztán kivehetők. A lábak középszerüek, a czombok fegyverzetlenek.

1. M. VENUSTUS H.-SCH.

Coccineus; capite, antennis, rostro, thoracis maculis duabus magnis trapezoidalibus, marginem posticum et angulos posticos attingentibus, scutello, clavo, basi excepta, macula subrotundata magna media corii, membrana, prostethii maculis lateralibus subquadratis magnis, mesostethio, metastethio, ventris maculis lateralibus fasciisque discoidalibus, ano pedibusque nigris; vertice macula basali pallida notato; bucculis, maculis pectoris ad coxas et orificiis coccineis; membranae angulo imo basali limboque angusto albidis. ♂. ♀. Long. 9—9½, Lat. 3⅓—3½ m/m.

Cimex familiaris Rossi Faun. etr. II. p. 238. 1318. (1790). nec Fabr.

Lygaeus familiaris Panz. Faun. Germ. 79. tab. 20.; Latr. Hist. nat. XII. p. 213. 4. (1804); Costa Cim. Neap. cent. I. p. 42. 4. (1838); Blanch. Hist. des Ins. III. p. 130. 5. (1840); Kolen. Mel. ent. II. p. 71. 34. (1845); Flor Rhynch. Livl. I. p. 221. 1. (1860); Fieb. Eur. Hem. p. 165. 4. (1861).

Lygaeus venustus H.-Sch. Nom. ent. I. p. 44. (1835); Wanz. Ins. IX. p. 197. (1853).

Bíborvörös; feje, csápjai és szipesőre, torján két nagy egészen az utószélig s az utószögletekig érő folt, továbbá pajzskája, röptyűin a clavus (töve kivételével), a corium közepe táján egy nagy kerekded folt, előmellének oldalain egy-egy nagy négyszögü folt, közép- és utómelle, valamint hasának közepén és oldalain több folt alfelével és lábaival együtt feketék; fejtetője tövén egy sárgás foltocskával van jelölve; ajaklemezei és mellén a csípők mellett levő foltok s a bűzmirigy nyilásai bíborvörösek; röphártyájának alapszöglete és szélei keskeny fehérek.

E szép faj, mely Európa közép és déli tartományaiban s Algirban él és keletre egészen a Volgáig és Kaukazusig terjed, sokáig a Kelet-Indiában tenyésző *Lygaeus familiaris* Fabr. fajjal zavartatott össze; csak néhány év előtt sikerült Stål-nak a régi Fabricius-féle gyüjtemények áttanulmányozása alkalmával ezen általánosan elterjedt tévedést észrevenni és helyreigazitani.

Nálunk igen ritka s eddig csak Biharmegyében, továbbá Kolozsvár mellett és Temesmegyében Ulma körül észleltetett néhány példányban.

LYGAEUS FABR.

Ent. syst. IV. p. 133. (1794.)

Corpus oblongum vel subelongatum. Caput triangulare, convexum, pone oculos haud tumidum; tuberculis antenniferis extus haud prominulis. Oculi marginem anticum thoracis tangentes vel subtangentes. Rostrum articulo quarto tertio breviore vel longitudine subaequali.

A test hosszudad vagy kissé hosszukás. A fej háromszögü, domboru, a szemek mögött nem duzzadt; a csápdudorok külvégszöglete tompa. A szemek a torj előszélét érintik. A szipesőr negyedik izüléke a harmadiknál rövidebb vagy ezzel körülbelől egyenlő hosszu. A torj hossz-

Thorax carina longitudinali nulla vel carina marginem anticum haud attingente instructus; margine postico recto. Scutellum planum, carina longitudinali instructum. Hemelytra saepissime completa, margine apicali corii recto, prope apicem clavi haud sinuato. Metapleurae postice recte truncatae vel subrotundato-truncatae, margine postico haud obliquo; orificiis nigris. Pedes mediocres, femoribus raro spinosis.

ormó nélkül, vagy, ha ilyen van, az nem indul ki az előszéltől; utószélén egyenes. A laposdad pajzska közepén hosszormó emelkedik. A röptyűk többnyire tökéletesen kifejlődvék; a corium utószéle egyenes, a clavus csúcsa közelében nem öblös. Az utótarjak hátul egyenesen vagy kissé kerekítve csonkítottak, utószéleiken nem rézsútosak; a bűzmirigy nyilásai feketék. A lábak középszerüek, a czombok ritkán tövisesek.

A FAJOK ÁTNÉZETE.

1 (4). A fejtető vörös folttal.

2 (3). A corium köröskörül fekete szegélylyel, a röphártya egyszinü sötétbarna. — *L. saxatilis* Scop.

3 (2). A corium fekete szegély nélkül; a röphártya közepén egy kerek fehér folttal. — *L. equestris* L.

4 (1). A fejtető egyszinü fekete.

5 (6). A torj elősszéle fekete; a röphártya csak egy fehér folttal közepén. — *L. apuans* Rossi.

6 (5). A torj elől fekete szegély nélkül; a röphártya a középső fehér folton kivül még egy csúcsán levő hasonszinü folttal. — *L. punctatoguttatus* Fabr.

1. L. SAXATILIS SCOP.

Coccineus, levissime pruinosus; antennis, rostro, capitis lobo medio lateribusque, thoracis vittis duabus irregularibus, antice confluentibus, marginem antice et postice attingentibus, scutello, parte apicali clavi, corii macula irregulari media et limbo toto, pectoris maculis tribus lateralibus magnis, ventris maculis lateralibus fasciisque discoidalibus, interdum cum maculis illis confluentibus, ano pedibusque nigris; membrana fusca, margine basali medio nigro. ♂. ♀. Long. $10\frac{1}{2}$—11. Lat. $3\frac{1}{2}$ m/m.

♂. Femoribus subtus spinosis; tibiis subtus remote denticulatis.

Cimex saxatilis Scop. Ent. carn. p. 128. 371. (1763); Lin. Syst. nat. Ed. 12. I. 2. p. 727. 81. (1767); Goeze Ent. Beytr. II. p. 214. 81. (1778); Schrank En. ins. Austr. p. 279. 538. (1781); Fabr. Mant. ins. II. p. 298. 188. (1787); Gmel. Syst. nat. I. 4. p. 2175. 81. (1788); Rossi Faun. etr. II. p. 238. 1317. (1790).

Lygaeus saxatilis Fabr. Ent. syst. IV. p. 148. 46. (1794); Wolff Ic. cim. I. p. 26. fig. 26. (1800); Panz. Faun. Germ. 79. tab. 22; Fabr. Syst. Rhyng. p. 218. 62. (1803); Latr. Hist. nat. XII. p. 212. 2. (1804); Schill Beitr. zur Ent. I. p. 59. 2. (1829); Brull. Exp. scient. Mor. III. p. 74. 26. (1832); Hahn Wanz. Ins. II. p. 6. fig. 119. (1834); H.-Sch. Nom. ent. I. p. 44. (1835); Burm. Handb. II. 1. p. 298. 4. (1835); Costa Cim. Neap. cent. I. p. 41. 3. (1838); Blanch. Hist. des Ins. III. p. 130. 4. (1840); Ramb. Faun. And. II. p. 156. 4. (1842); Kolen. Mel. ent. II. p. 72. 35. (1845); H.-Sch. Wanz. Ins. IX. p. 197. (1853); Fieb. Eur. Hem. p. 165. 1. (1861).

Biborvörös, kissé deres; csápjai és szipcsőre, fejének oldalai és középső karélya, torján két szabálytalan idomu, elől összefolyó s az elő- és utószélt érintő sáv, továbbá pajzskája, röptyűin a clavus utórésze, a corium szélei, valamint közepén egy szabálytalan idomú folt, mellének oldalain három nagy folt, hasának közepén és oldalain több, néha oldalvást egymással összefolyó folt alfelével és lábaival együtt feketék; röphártyája sötétbarna, tövén feketés. — A him czombjai alól tüskések, lábszárai pedig fogacsoltak.

Európa közép és déli részein a Kaukazuson túl egészen Perzsia határáig, valamint Éjszak-Afrikában mindenféle növényeken és bokrokon hegyen-völgyön néha nagyobb társaságokban is gyakran található. E fajnak van talán valamennyi Lygaeida között a legnagyobb függélyes elterjedése: a mennyiben én a mehádiai Herkulesfürdő felett emelkedő Domogletnek 1500 méternyi csúcsa körül gyüjtöttem, Tyrolban 1900, sőt Flor szerint a Kaukazusban még 3800 méternyi magasságban is észlelték.

Hazánkban tökéletesen kifejlett állapotban telelvén át, egész éven keresztül található. Álczáival julius második felében találkoztam. Lelhelyei: Budapest, Kis-Szent-Miklós (Pest vm.), Pécs, Győr, Újfalu (Sopron

vm.), Beszterczebánya, Miskolcz, Nagyvárad, Belényes (Bihar vm.), Szilágy-Nagyfalu (Kraszna vm.), Szükerék (Belső-Szolnok vm.), Kend (Doboka vm.), Kolozsvár, Apahida (Kolozs vm.), Mező-Záh (Torda vm.), Segesvár, Kerczesóra üveggyár (Fogaras vidék), Nagy-Csűr (Szebenszék), Mehádia, Orsova, Josefsthal Horvátországban.

2. L. EQUESTRIS LIN.

(Fig. 1—4 et 6—7.)

Niger, supra ruber; capitis apice et lateribus, thoracis parte anteriore, postice bilobulata, fasciaque basali medio subinterrupta, scutello, macula clavi, fascia irregulari media corii, membrana, ventris maculis marginalibus fasciisque discoidalibus medio interruptis nigris; membrana albido-limbata et macula media rotunda maculisque duabus basalibus albidis ornata. ♂. ☿. Long. 10—12. Lat. 3—3½ m/m.

Cimex equestris Lin. Faun. Suec. Ed. 2. p. 253. 946. (1761); Mus. Lud. Ulr. p. 177. (1764); Syst. nat. Ed. 12. I. 2. p. 726. 77. (1767); De Geer Mém. III. p. 276. 19. (1773); Fabr. Syst. ent. p. 718. 104. (1775); Goeze Ent. Beytr. II. p. 212. 77. (1778); Schrank En. ins. Austr. p. 280. 540. (1781); Fabr. Spec. ins. II. p. 362. 142. (1781); Mant. ins. II. p. 298. 185. (1787); Gmel. Syst. nat. I. 4. p. 2172. 77. (1788); Rossi Faun. etr. II. p. 239. 1319. (1790).

Cimex speciosus Poda Ins. Mus. Graec. p. 59. 21. (1761); Scop. Ent. carn. p. 127. 369. (1763).

Lygaeus equestris Fabr. Ent. syst. IV. p. 147. 43. (1794); Wolff Ic. cim. I. p. 24. fig. 24. (1800); Schellenberg Helv. Wanz. tab. 2 fig. 1. (1800); Panz. Faun. Germ. 79. tab. 19; Fabr. Syst. Rhyng. p. 217. 57. (1803); Latr. Hist. nat. XII. p. 211. 1. (1804); Règne an. Ins. p. 390. (1817); Fall. Hem. Suec. Cim. p. 48. 1. (1829); Schill. Beitr. zur Ent. I. p. 58. 1. tab. 5. fig. 4. (1829); Hahn Wanz. Ins. I. p. 21. fig. 12. (1831); Curt. Brit. Ent. X. tab. 481. (1832); Brull. Exp. scient. Mor. III. p. 74. 24. (1832); Burm. Handb. II. 1. p. 298. 3. (1835); H.-Sch. Nom. ent. I. p. 44. (1835); Costa Cim. Neap. cent. I. p. 41. 2. (1838); Blanch. Hist. des Ins. III. p. 130. 2. (1840); Kolen. Mel. ent. II. p. 74. 38. (1845); Sahlb. Mon. Geoc. Fenn. p. 53. 1. (1848); H.-Sch. Wanz. Ins. IX. p. 196. (1853); Flor Rhynch. Livl. I. p. 222. 2. (1860); Fieb. Eur. Hem. p. 166. 5. (1861); Stål Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 212. 1; Dougl. et Scott Ent. monthl. Mag. IV. p. 2. 1. (1867); Voll. Tijdsch. voor Ent. Ser. 2. IV. tab. 2. fig. 9. (1869) et V. p. 266. (1870); Thoms. Opusc. ent. II. p. 181. 1. (1870).

Ligeus equestris Walck. Faun. Paris. II. p. 345. 1. (1802).

Coreus equestris Fall. Mon. cim. Suec. p. 61. 10. (1807).

Fekete, felül vörös; feje csúcsán és oldalain fekete, torjának előfelén egy hátul két-karélyos folt, utószélén pedig egy közepén megszakasztott szalag, pajzskája, a clavuson egy folt, a corium közepén egy szabálytalan idomu szalag, továbbá röphártyája s a hasának oldalain és közepén levő foltok feketék; fehér szegélyü röphártyája közepén egy gömbölyü fehér folttal s tövén két kisebb fehér foltocskával van diszitve.

A legelterjedtebb fajok egyike, mely nemcsak egész Európában közönséges, hanem Ázsiában Szibéria belsejéig, Kis-Ázsiában Bagdadig és Palesztináig nyomul, sőt még Éjszak-Afrikában Algirban is előfordul. Részint kövek alatt vagy fák tövében, részint különféle virágzó növényeken tartózkodik; kora tavaszszal verőfényes helyeken csoportosan szokott sütkérezni.

Nálunk is közönséges és tökéletesen kifejlett állapotban tölti a telet; álczája julius közepétől szeptember közepéig található. Lelhelyei: Budapest, Kis-Szent-Miklós (Pest vm.), Alsó-Göböljárás (Székes-Fehér vm.), Simontornya (Tolna vm.), Pécs, Zágráb, Győr, Pozsony, Beszterczebánya, Lőcse, Rozsnyó, Torna, Szádellő és Komjáti (Torna vm.), Kassa, Hidas-Némethi, Garadna, Szolnok, Forró, Rásony és Szikszó (Abauj vm.), Miskolcz; Bogdánháza (Kraszna vm.), Kolozsvár, Gyeke (Doboka vm.), Mező-Záh (Torda vm.), Felgyógy (Alsó-Fehér vm.), Nagy-Csűr és Kis-Disznód (Szebenszék); Mehádia; Bél (Bihar vm.), Nagyvárad, Debreczen, Békés-Csaba, Szeged, Derékegyháza (Csongrád vm.) és a palityi fürdő (Bács vm.).

3. L. APUANS ROSSI.

Coccineus; capite, antennis, rostro, thoracis limbo antico maculisque duabus angulato-arcuatis, marginem posticum attingentibus, anterius convergentibus, scutello, apice imo excepto, clavo toto, macula parva corii discoidali, membrana, pectore, angulo antico prostethii excepto, ventris basi et segmento apicali, maculis connexivi, ano pedibusque nigris; membrana albido-limbata et macula media rotunda maculisque duabus basalibus ornata. ♂. ♀. Long. 7½—8. Lat 2½ m/m.

Cimex apuans ROSSI Mant. ins. II. p. 54. 507. (1792).

Lygaeus punctum FABR. Ent. syst. IV. p. 157. 75. (1794); COQUEB. Illustr. ins. I. p. 41. tab. 10. fig. 14. (1799); WOLFF Ic. cim. II. p. 73. fig. 70. (1801); FABR. Syst. Rhyng. p. 224. 94. (1803); LATR. Hist. nat. XII. p. 214. 6. (1804); PANZ. Faun. Germ. 118. tab. 11; BRULL. Exp. scient. Mor. III. p. 74. 27. (1832); BURM. Handb. II. 1. p. 294. 5. (1835); H.-SCH. Nom. ent. I. p. 44. (1835); BLANCH. Hist. des Ins. III. p. 130. 7. (1840); RAMB. Faun. And. II. p. 155. 2. (1842); KOLEN. Mel. ent. II. p. 75. 40. (1845); H.-SCH. Wanz. Ins. IX. p. 198. (1853).

Lygaeus ventralis KOLEN. Mel. ent. II. p. 75. 39. tab. 9. fig. 13. (1845).

Lygaeus apuans FIEB. Eur. Hem. p. 165. 2. (1861).

Bíborvörös; feje, csápjai és szipcsőre, valamint torján az előszél és két könyök-idomúlag görbült, az utószélt nem érintő, elől pedig convergáló folt, továbbá pajzskája (csúcsának kivételével), röptyűin a clavus egészen, a corium közepén pedig egy kis petty, azonkivül röphártyája, melle (az elömell előszögleteinek kivételével), hasának töve és utolsó szelvénye s a connexivum foltjai alfelével és lábaival együtt feketék; keskeny fehér szegélyü röphártyájának közepén egy gömbölyü fehér folt, tövén két kisebb fehér foltocska foglalnak helyet.

Verőfényes kopár helyeken Európa melegebb tájain keletre a Volgáig és Kaukazusig előfordul, sőt Algirban is tenyészik.

Faunaterületünkön nagyobb mennyiségben csak a miskolczi szőlőhegyeken fordul elő, hol 1875. szeptember első felében száraz fatörzseken sütkérezve úgy kifejlett, mint álcza állapotban észleltem. Azonkivül még csak a budai hegyeken, Nagyvárad vidékén s Temesmegye homoktalaju pusztáin Grebenácz körül találtatott — májustól kezdve — egyes példányokban.

4. *L. PUNCTATOGUTTATUS* FABR.

Niger; thorace, hemelytris, apice imo scutelli, limbo antico prostethii, segmentis quarto et quinto ventralibus connexivoque rubris; thoracis parte posteriore, medio interrupta, macula parviuscula oblonga pone medium clavi, macula rotundata media prope marginem costalem corii, nec non maculis connexivi nigris; membrana nigra, angulo basali interno, disco apiceque albido-maculata. ♂. ♀. Long. $4\frac{1}{2}$—5. Lat. $1\frac{1}{2}$—$1\frac{2}{3}$ $^{m}/_{m}$.

Variat segmentis ventralibus concoloribus.

Cimex punctatoguttatus FABR. Spec. ins. II. p. 365. 161. (1781); Mant. ins. II. p. 300. 210. (1787); ROSSI Faun. etr. II. p. 242. 1324. (1790).

Lygaeus punctatoguttatus FABR. Ent. syst. IV. p. 158. 77. (1794); Syst. Rhyng. p. 224. 97. (1803); LATR. Hist. nat. XII. p. 214. 8. (1804); PANZ. Faun. Germ. 118. tab. 8; BURM. Handb. II. 1. p. 299. 6. (1835); H.-SCH. Nom. ent. I. p. 44. (1835); COSTA Cim. Neap. cent. I. p. 42. 5. (1838); BLANCH. Hist. des Ins. III. p. 131. 8. (1840); KOLEN. Mel. ent. II. p. 76. 41. (1845); H.-SCH. Wanz. Ins. IX. p. 199. (1853).

Lygaeus Schummelii SCHILL Beitr. zur Ent. I. p. 60. 3. tab. 2. fig. 4. (1829); H.-SCH. Nom. ent. I. p. 44. (1835); Wanz. Ins. IX. p. 199. fig. 985. (1853).

Lygaeus guttatus RAMB. Faun. And. II. p. 155. 3. (1842).

Lygaeosoma punctatoguttata FIEB. Eur. Hem. p. 167. 1. (1861).

Fekete; torja, röptyűi, pajzskájának csúcsa, előmellének előszéle, hasának negyedik és ötödik szelvénye s connexivuma vörösek; a torj utórésze, a clavuson egy hosszukás foltocska, a corium külső széle közelében pedig egy gömbölyü folt, valamint a connexivum foltjai feketék; a fekete röphártya belső alapszögletén, közepén és csúcsán egy-egy fehér folttal van jelölve.

Hasi szelvényei egyes esetekben egészen egyszinüek, feketék.

Tenyészési térköre Európa déli és keleti részére, továbbá Algirra, sőt még Teneriffa szigetére is kiterjed.

Hazánkban áprilistől októberig a budai Sashegyen a gyérebb fajokhoz tartozik; ezenkivül még csak Mehádiánál észleltetett.

LYGAEOSOMA SPIN.

Ess. Hém. p. 254. (1840).

APTEROLA MULS. *Ann. Soc. Lin. Lyon. 1866. p. 368.*

Corpus oblongum. Caput triangulare, convexum, pone oculos haud tumidum; tuberculis antenniferis extus ob-

A test hosszudad. A fej háromszögü, domboru, a szemek mögött nem duzzadt; a csápdudorok külvégszöglete

tusis. Oculi marginem anticum thoracis tangentes vel subtangentes. Rostrum articulo quarto tertio breviore. Thorax carina longitudinali, marginem anticum attingente destitutus; margine postico recto. Scutellum planum, carina longitudinali instructum. Hemelytra saepissime completa, margine apicali corii recto, prope apicem clavi haud sinuato. Metapleurae postice oblique truncatae; orificiis rufis. Pedes mediocres, femoribus inermibus.

tompa. A szemek a torj előszélét érintik. A szipcsőr negyedik izüléke a harmadiknál rövidebb. A torj közepén az előszéltől kiinduló hosszormó nélkül, utószélén egyenes. A laposdad pajzska közepén hosszormó emelkedik. A röptyűk többnyire tökéletesen kifejlődvék, a corium utószéle egyenes, a clavus csúcsa közelében nem öblös. Az utótarjak hátul rézsút csonkitottak; a bűzmirigy nyilásai vörhenyesek. A lábak középszerüek, a czombok fegyverzetlenek.

1. L. RETICULATUM H.-SCH.

Niger, griseo-puberulus; thorace impresso-punctato; capitis parte anteoculari maxime declivi; linea longitudinali, angulis posticis, plerumque etiam margine antico angustissimo thoracis, apice scutelli, maculis connexivi, femorum apice, tibiis tarsisque rufis; maculis pectoris ad coxas, limbo postico metastethii et prostethii, hujus etiam limbo antico griseo-flavescentibus; hemelytris valde abbreviatis, incompletis, vel saepissime completis, basi plus minus rufescentibus, venis griseo-pilosis; membrana nigra, utrinque albido-lunulata et intus basin versus albo-limbata. ♂. ♀. Long. 4. Lat. 1¼ m/m.

Variat colore rufescenti magis vel minus extenso.

Heterogaster reticulatus H.-Sch. Wanz. Ins. IV. p. 77. fig. 405. (1839).

Lygaeosoma sardea Spin. Ess. Hém. p. 256. (1840).

Pachymerus variabilis Ramb. Faun. And. II. p. 152. 12. (1842).

Lygaeus sardous Lucas Exp. scient. Alger. Ins. III. p. 68. 67. tab. 2. fig. 4. (1849).

Cymus reticulatus H.-Sch. Wanz. Ins. IX. p. 204. (1853).

Lygaeosoma reticulata Fieb. Eur. Hem. p. 168. 2. (1861).

Fekete, szürkésen pelyhedző; torja erősen pontozott; fejének szemek előtt fekvő része tetemesen lejtős; torján a középvonal, az utószögletek és többnyire egyszersmind a keskeny előszél, továbbá pajzskájának csúcsa, connexivumának foltjai és czombjainak csúcsa lábszárai- és kocsáival együtt rőtsárgák vagy vörhenyesek; mellén a csipők közelében levő foltok, az elő- és utómell utószélei s az előmell előszéle sárgásak; röptyűi vagy tetemesen megrövidültek, durványosak, vagy pedig többnyire tökéletesen kifejlődvék, tövükön többé-kevésbbé vörhenyesek, szürke szőrös erezettel; fekete röphártyája mindkét oldalán egy-egy félhold-alaku fehér foltocskával van diszitve s azonkivül belől töve felé fehéren szegélyezve.

A vörhenyes szinezet terjedelme változékony s hol kisebb, hol nagyobb mérvben szokott jelentkezni.

Verőfényes kövecses lejteken földrészünk délibb tájain, Spanyolországtól egészen Astrachanig, és Algirban él.

Nálunk a budai hegyeken gyakori és tökéletesen kifejlett állapotban telel át. Május elején párosodik; álczáival julius elején találkoztam. Egy izben már a pesti Rákos homoktalaján a rákos-palotai erdő közelében is gyüjtetett.

AROCATUS SPIN.

Ess. Hém. p. 257. (1840).

Tetralaccus Fieb. *Eur. Hem. p. 44 et 164. (1861).*

Corpus oblongum. Caput triangulare, convexum, pone oculos tumescens, his a margine antico thoracis distincte distantibus; tuberculis antenniferis apice extus haud prominulis. Antennae articulis secundo et quarto fere aeque longis, vel hoc illo paullo breviore. Thorax distincte punctatus, anterius pone marginem anticum cal-

A test hosszudad. A fej háromszögü, domboru, a szemek mögött duzzadt; ez utóbbiak a torj előszélétől szembetünőleg távol állanak; a csápdudorok külvégszöglete tompa. A csápok második és negyedik izüléke egyenlő hosszu vagy ez utóbbi amannál valamivel rövidebb. A torj szembetünőleg pontozott, elől az előszél közelében hava-

losus, pone callum carina longitudinali instructus et anterius plus minus distincte biimpressus. Scutellum planum, carina longitudinali instructum. Hemelytra completa, margine apicali corii recto, prope apicem clavi haud sinuato. Metapleurae postice recte truncatae, angulis posticis rectis; orificiis rufis vel pallidis. Pedes mediocres, femoribus inermibus.

dályos, e mögött egy hosszormó és két többé-kevésbbé szembetünő benyomás látható. A laposdad pajzska közepén hosszormó emelkedik. A röptyűk tökéletesen kifejlődvék, a corium utószéle egyenes, a clavus csúcsa közelében nem öblös. Az utótarjak hátul egyenesen csonkitottak, utószögleteik épek; a bűzmirigy nyilásai vörhenyesek vagy sárgások. A lábak középszerűek, a czombok fegyverzetlenek.

1. A. MELANOCEPHALUS FABR.

Ruber; capite, antennarum articulo primo toto, secundo basi apiceque, thoracis fascia media transversa, utrinque versus angulum posticum extensa, margines laterales et posticum haud attingente, scutello, margine costali parteque posteriore corii, pectore, maculis connexivi et lateralibus ventris, annulo apicali lato femorum, basi tibiarum tarsorumque articulo ultimo nigris; bucculis, maculis pectoris ad coxas, limbo postico segmentorum pectoris limbisque antico et lateralibus prostethii rubris; membrana fusca aenescente; articulis secundo et quarto antennarum fere aeque longis. ♂. Long. 6, Lat. 1¾ m/m.

Lygaeus melanocephalus FABR. Ent. syst. Suppl. p. 540. 75. (1798); COQUEB. Illustr. ins. I. p. 37. tab. 9. fig. 11. (1799); FABR. Syst. Rhyng. p. 224. 95. (1803); LATR. Hist. nat. XII. p. 214. 7. (1804); SCHILL. Beitr. zur Ent. I. p. 61. 5. (1829); BURM. Handb. II. 1. p. 299. 7. (1835); H.-SCH. Nom. ent. I. p. 43. (1835); PANZ. Faun. Germ. 127. tab. 9; BLANCH. Hist. des Ins. III. p. 131. 9. (1840); H.-SCH. Wanz. Ins. IX. p. 198. (1853).

Arocatus melanocephalus SPIN. Ess. Hém. p. 257. (1840); FIEB. Eur. Hem. p. 167. (1861).

Vörös; feje, első csápizüléke egészen, a másodiknak töve és csúcsa, valamint torjának közepén egy oldalvást az utószögletek felé megnyúlt, de az oldal- és utószéleket nem érintő haránt sáv, pajzskája, coriumának oldalszéle és utórésze, melle, connexivum-foltjai, a hasának oldalain levő pettyek, valamint czombjainak vége felé egy széles gyűrű, lábszárainak töve s kocsáinak utolsó izüléke feketék; ajaklemezei, mellén a csipők mellett levő foltok s az egyes szelvények utószélei, azonkivül az előmell elő- és oldalszélei vörösek; barna röphártyája érczes fényt mutat; csápjainak második és negyedik izüléke körülbelől egyenlő hosszu.

E fajt, mely Európa melegebb vidékein keletre Sareptáig van elterjedve, a m. n. muzeum magyarországi gyüjteményében egy ismeretlen lelhelyről származó himpéldány képviseli. A bécsi cs. és k. udvari terménytár Budáról kapott egy példányt.

NYSIUS DALL.

List of Hem. II. p. 551. (1852).

Corpus ovatum vel oblongum. Caput triangulare, convexum, pone oculos haud tumidum; angulo apicali tuberculorum antenniferorum prominulo, acuto vel acutiusculo. Oculi marginem anticum thoracis tangentes vel subtangentes. Rostrum pone coxas posticas haud vel vix extensum. Thorax cum capite scutelloque distincte punctatus. Scutellum prope basin plus minus distincte transversim elevatum vel basi plus minus antrorsum depressum, dein posteriora versus ruga obtusa longitudinali instructum. Hemelytra saepissime completa, margine apicali corii prope apicem clavi sinuato. Pedes mediocres, femoribus inermibus. Segmentum genitale marium foveolatum.

A test tojásidomú vagy hosszudad. A fej háromszögü, domboru, a szemek mögött nem duzzadt; a csápdudorok külvégszöglete kiálló, többé-kevésbbé hegyes. A szemek a torj előszélét érintik. A szipcsőr épen nem vagy csak alig nyúlik a hátsó csipőkön túl. A torj a fejjel és pajzskával együtt szembetünőleg pontozott. A pajzska töve mögött többé-kevésbbé szembetünő haránt emelkedést visel vagy pedig tövén többé-kevésbbé lenyomott, s aztán onnan kezdve hátrafelé tompa hosszormó huzódik. A röptyűk többnyire tökéletesen kifejlődvék, a corium utószéle a clavus csúcsa közelében öblös. A lábak középszerűek, a czombok fegyverzetlenek. A himek ivarszelvénye gödröcskés.

A FAJOK ÁTNÉZETE.

1 (6). A corium külszéle közepén kiszélesedett.

2 (3). A röptyűk tetemesen rövidültek vagy tökéletesen kifejlődvék, ez utóbbi esetben a röphártya két belső ere nincsen haránt futó ér által összekötve; a pajzska hosszormója fehér. — *N. Jacobeae* Schill.

3 (2). A röptyűk tökéletesen kifejlődvék s a röphártya két belső ere egy haránt futó ér által van összekötve.

4 (5). Fénytelen; a pajzska, csúcsát kivéve, egészen feketés; a röptyűk nem áttetszők. — *N. Thymi* Wolff.

5 (4). Kissé fénylő; a pajzska hosszormója fehér; a röptyűk áttetszők. — *N. Senecionis* Schill.

6 (1). A corium külszéle egyenes.

7 (8). A test felülete nem szőrös; a röphártya a potroh végén túl nyúlik. — *N. helveticus* H.-Sch.

8 (7). A test felülete rövid felálló szőrözettel; a röphártya nem nyúlik a potroh végén túl. — *N. punctipennis* H.-Sch.

1. N. JACOBEAE SCHILL.

Ovatus vel suboblongo-ovatus, pallide flavescenti-griseus, fusco-punctatus, subtus cum femoribus anticis basin versus nigricans, maculis ad coxas albidis; ventris limbo griseo-flavescente, nigro-maculato; antennis totis nigris vel articulis secundo et tertio dilute ferrugineis, basi apiceque nigris; ruga longitudinali scutelli albida; hemelytris saepissime valde abbreviatis, incompletis, vel completis, medio leviter ampliatis, corii margine apicali fusco-lineolato; membrana sordide hyalina, venis duabus interioribus vena transversa haud conjunctis ♂. ♀. Long. $4\frac{2}{3}$—$5\frac{1}{2}$. Lat. $1\frac{1}{3}$—2 m/m.

♂. Ventris maculis duabus posterioribus griseo-flavescentibus.

♀. Ventris disco posteriore griseo-flavescente.

Heterogaster Jacobeae Schill. Beitr. zur Ent. I. p. 87. 6. tab. 8. fig. 2. (1829.)

Pachymerus Fragariae Boh. Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1852. p. 52. 4.

Cymus (Arthenis) Jacobeae Flor Rhynch. Livl. I. p. 290. 1. (1860).

Nysius Jacobeae Fieb. Eur. Hem. p. 168. 1. (1861); Stål Öfv. Vet. Ak. Förh. 1862. p. 212. 1. et 1872. p. 43.

Lygaeus Jacobeae Thoms. Opusc. ent. II. p. 183. 5. (1870).

Tojásidomu vagy hossztojásdad, sárgás-szürke, barnásan pontozott, alúl a mellső czombok tövével együtt feketés, mellén a csipők mellett fehér foltokkal; hasának széle sárgás, fekete foltokkal tarkázva; csápjai egészen feketék vagy azoknak második és harmadik izüléke szennyes rőtsárga, csak tövén és csúcsán fekete; pajzskáján fehéres hosszormó emelkedik; röptyűi legtöbbnyire tetemesen rövidűltek, durványosak, vagy pedig tökéletesen kifejlődvék, középükön kiszélesedvék, a corium utószélén fekete vonalakkal; röphártyája szennyesen áttetsző, két belső ere nincsen haránt futó ér által összekötve.

A him hasának utófelén két sárgás folt foglal helyet; a nőstény hasának közepe pedig egészen sárgás.

Ezen éjszaki faj, mely röphártyájának eltérő erezete által ezen alcsalád valamennyi többi fajától különbözik, földrészünk hidegebb s hegyesebb tájain tenyészik és hazánkban eddig csak az éjszaki felföldön fedeztetett fel négy példányban. Az egyik tökéletesen kifejlett röphártyával biró példány Sztránszke trencsénmegyei falu, egy másik durványos röpszervű pedig Tátrafüred mellől származik; ez utóbbihoz hasonló két példány került ujabban a m. n. muzeum gyűjteményébe Máramarosmegyéből Kőrösmező határából.

2. N. THYMI WOLFF.

Oblongo-ovatus, subopacus, pallide flavescenti-griseus, fusco-punctatus, subtus nigricans, maculis ad coxas albidis; antennis nigris, articulis secundo et tertio interdum fusco-testaceis; scutello, apice imo excepto, nigro; hemelytris completis, medio distincte ampliatis, venis interdum fusco-lineolatis, margine apicali corii fusco; membrana sordide hyalina vel infuscata, interstitiis venarum obscurioribus vel fuscis. ♂. ♀. Long. $3\frac{1}{2}$—$4\frac{1}{4}$. Lat. 1—$1\frac{1}{2}$ m/m.

♂. Segmentis tribus posterioribus ventris medio limboque griseo-flavescentibus.

♀. Ventre griseo-flavescente, utrinque nigro-vittato.

Lygaeus Thymi Wolff Ic. cim. IV. p. 149. fig. 143. (1804); Thoms. Opusc. ent. II. p. 182. 3. (1870).

Heterogaster ericae Schill. Beitr. zur Ent. I. p. 86. 4. tab. 7. fig. 10. (1829); H.-Sch. Panz. Faun. Germ. 135. tab. 15; Nom. ent. I. p. 46. (1835).

Cymus Ericae Burm. Handb. II. 1. p. 292. 2. (1835); Voll. Tijdsch. voor Ent. Ser. 2. V. p. 294. 2. tab. 12. fig. 4. (1870).

Heterogaster Thymi Curt. Brit. Ent. XIII. p. 597. 1. (1836); Sahlb. Mon. Geoc. Fenn. p. 52. 2. (1848).

Cymus (Artheneis) Ericae Flor Rhynch. Livl. I. p. 292. 2. (1860).

Nysius thymi Fieb. Eur. Hem. p. 169. 3. (1861); Stål Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 213. 3; Dougl. et Scott Brit. Hem. I. p. 226. 1. tab. 8. fig. 4. (1865).

Nysius gracilis Scott Ent. Zeit. XXXI. p. 98. (1870).

Hossztojásdad, fénytelen, sárgás-szürke, barnásan pontozott, alúl feketés, mellén a csipők mellett fehéres foltokkal; fekete csápjainak második és harmadik izüléke néha sárgás-barna; pajzskája, csúcsát kivéve, egészen feketés; tökéletesen kifejlődött röptyűi közepükön szembetünőleg kiszélesedvék, erezetük itt-ott, valamint a corium utószéle barna; röphártyája szennyesen áttetsző vagy barnás, az erezet közötti tércsék sötétebb szineczetüek.

A himnél a has oldalszélei és három utolsó szelvénye sárgás; a nőstény hasa egészen sárgás, oldalvást egy-egy fekete csikkal.

A legelterjedtebb fajok egyike, mely nemcsak egész Európában, hanem Szibériában egészen Irkucskig és az Amur-vidékig előfordul.

Nálunk juniustól szeptemberig mindenféle növényeken tanyázik s ez utóbbi hónap elején párosodik. Lelhelyei: Budapest, Pécs, Parnó (Zemplén vm.), Nagyvárad, Szeged, Szatymaz (Csongrád vm.), Uj-Szeged (Torontál vm.), Pality (Bács vm.), Grebenácz (Temes vm.)

3. N. SENECIONIS SCHILL.

Oblongo-ovatus, parum laevigatus, pallide flavescenti-griseus, fusco-punctatus, subtus nigricans, maculis pectoris ad coxas albidis; ventris disco postice limboque cum ano griseo-flavescentibus; antennis pallidis, articulis secundo et tertio, interdum etiam quarto basi, articulo primo apicem versus nigris, articulo quarto plerumque infuscato; scutello basi nigro, ruga longitudinali albida instructo; hemelytris completis, pellucidis, medio distincte ampliatis, venis pallidis, margine suturali clavi et margine apicali corii fuscis; membrana decolore, disco interdum guttula fusca notata. ♂. ♀. Long. $3\frac{1}{2}$—4. Lat. $1\frac{1}{4}$—$1\frac{1}{3}$ m/m.

Heterogaster senecionis Schill. Beitr. zur Ent. I. p. 87. 5. tab. 8. fig. 1. (1829); H.-Sch. Panz. Faun. Germ. 135. tab. 14; Nom. ent. I. p. 46. (1835).

Artheneis cymoides Spin. Ess. Hém. p. 252. 1. (1840).

Corizus Ericae Kolen. Mel. ent. II. p. 60. 21. (1845).

Nysius senecionis Fieb. Eur. Hem. p. 169. 6. (1861).

Hossztojásdad, kissé fénylő, sárgás-szürke, barnásan pontozott, alúl feketés, mellén a csipők mellett fehéres foltokkal; hasa közepén és szélein alfelével együtt sárgás; sárgás csápjainak második és harmadik, néha még negyedik izüléke is tövén, első izüléke pedig csúcsa felé fekete, a negyedik izülék többnyire barnás; fekete tövü pajzskáján fehéres hosszormó emelkedik; tökéletesen kifejlődött röptyűi áttetszők, közepükön szembetünőleg kiszélesedvék, erezetők sárgás, a clavus varrányszéle s a corium utószéle barna; röphártyája szintelen, néha azonban közepén egy barna foltocska látható.

Európa mérsékelt tájaitól Algirig és a Kaukazusig van elterjedve.

Faunaterületünkön száraz, gyepes helyeken igen gyakori; tökéletesen kifejlett állapotban telel át s junius és augusztus elején párosodik. Lelhelyei: Budapest; Komjáti és Szádellő (Torna vm.), Kassa, Forró, Csécs és Somodi (Abauj vm.), Homonna és Parnó (Zemplén vm.), Sztrajnyán (Ung vm.), Oros (Szabolcs vm.), Nagyvárad, Bél és Rév (Bihar vm.), Tövis és Felgyógy (Alsó-Fehér vm.); Mehádia, Orsova; Oravicza, Franzdorf (Krassó vm.), Baziás, Grebenácz (Temes vm.), Szőreg és Uj-Szeged (Torontál vm.), Szeged, Szentes, Csongrád, Horgos (Csongrád vm.), Üszög (Baranya vm.).

4. N. HELVETICUS H.-SCH.

Oblongus, obsoletissime pubescens, pallide flavescenti-griseus, fusco-punctatus, subtus nigro-variegatus, limbo postico metastethii maculisque pectoris ad coxas, nec non orificiis extrorsum auriculato-prominulis, albidis; antennis nigro-fuscis, plerumque ad partem fusco-testaceis; ruga longitudinali scutelli albida; hemelytris completis, haud fusco-punctatis, medio haud ampliatis, venis fusco-lineolatis, margine apicali corii fusco; membrana abdominis apicem distinctissime superante, decolore, interstitiis venarum disco saepissime infuscatis. ♂. ♀. Long. $4\frac{1}{3}$—$5\frac{1}{2}$. Lat. $1\frac{1}{3}$—$1\frac{1}{4}$ m/m.

Heterogaster thymi H.-Sch. Panz. Faun. Germ. 135. tab. 13; Nom. ent. I. p. 46. (1835).

Heterogaster ericae Boh. Vet.-Ak. Handl. 1849. p. 245.

Cymus helveticus H.-Sch. Wanz. Ins. IX. p. 203. (1853).

Nysius obsoletus Fieb. Eur. Hem. p. 170. 9. (1861).

Hosszudad, alig észrevehetőleg pelyhedző, világossárgás, barnásan pontozott, alúl feketével tarkázott, mellén a csipők mellett fehéres foltokkal, az utómell utószéle s a bűzmirigynek kifelé megnyult nyilásai szintén fehéresek; csápjai sötétbarnák, többnyire részben sárgásak; pajzskáján fehéres hosszormó emelkedik; röptyűi tökéletesen kifejlődvék, barna pontozás nélkül, egyenes külszéllel, barna vonalos erezettel és ugyan ily szinü corium-utószéllel; röphártyája a potroh végén szembetűnőleg túl nyúlik, szintelen, csak közepe táján az erezet közötti tércsék barnásak.

Ezen érdekes faj, melyet sokan a következővel tévesztenek össze, s mely csak Franczia-, Svéd-, Orosz- és Németországból és a Svájczból volt ismeretes, hazánkban is meglehetősen, noha gyéren van elterjedve. Én junius elejétől szeptember közepéig gyüjtöttem a budai hegyeken, a pesti Rákoson, továbbá Görgő és Komjáti mellett Tornamegyében, valamint Miskolcz mellett és Orsovánál.

A sequente corpore pallidiore, haud piloso, thorace antrorsum fortius angustato, scutello convexiore, hemelytris haud fusco-punctatis, membrana abdomine semper longiore bene distinctus.

5. N. PUNCTIPENNIS H.-SCH.

Oblongus, breviter pilosus, sordide flavescenti-griseus, fusco-punctatus, subtus nigro-variegatus, limbo postico metastethii, maculis pectoris ad coxas orificiisque extrorsum auriculato-prominulis, albidis; antennis nigro-fuscis totis vel ad partem fusco-testaceis; ruga longitudinali scutelli albida; hemelytris completis, medio haud ampliatis, parce fusco-conspersis, margine apicali fusco; membrana abdominis apicem nunquam superante, decolore, interstitiis venarum vittis interruptis fuscescentibus notatis. ♂. ♀. Long. $4\frac{1}{2}$—6. Lat. $1\frac{1}{3}$—$1\frac{4}{5}$ $^{m}/_{m}$.

Lygaeus thymi Fall. Mon. cim. Suec. p. 63. 3. (1807); Zett. Faun. lapp. I. p. 469. 2. (1828); Fall. Hem. Suec. Cim. p. 49. 3. (1829); Zett. Ins. lapp. I. p. 262. 2. (1840).

Heterogaster thymi Schill. Beitr. zur Ent. I. p. 85. 3. tab. 7. fig. 9. (1829).

Heterogaster punctipennis H.-Sch. Wanz. Ins. IV. p. 75. fig. 403. (1839).

Cymus (Artheneis) thymi Flor Rhynch. Livl. I. p. 293. 3. (1860).

Nysius punctipennis Fieb. Eur. Hem. p. 170. 8. (1861); Stål. Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 213. 2. et 1872. p. 43.

Nysius pubescens Sahlb. Not. Skpts pro Faun. et Flor. Fenn. Förh. IX. p. 170. (1868).

Lygaeus punctipennis Thoms. Opusc. ent. II. p. 182. 4. (1870).

Hosszudad, felülete rövid felálló szőrözettel, szennyes szürke, barnásan pontozott, alúl feketével tarkázva, mellén a csipők mellett fehéres foltokkal, az utómell utószéle s a bűzmirigynek kifelé megnyúlt nyilásai szintén fehéresek; csápjai vagy egészen feketésbarnák vagy részben sárgás-barnák; pajzskáján fehéres hosszormó emelkedik; tökéletesen kifejlődött röptyűi barnán pontozottak, a corium utószéle barna; szintelen röphártyája soha sem nyúlik a potroh végén túl, az erezet közötti tércséket barnás pettyek foglalják el.

Tenyészési térköre a legkiterjedtebb, a mennyiben nemcsak Európa legtöbb tartományában, hanem Szibériában egészen Kamcsatkáig előfordul, sőt még az Éjszak-Amerikához tartozó Sitka-szigeten is észleltetett.

Hazánkban junius elejétől szeptember végeig található; juliusban párosodik; álczája szeptember első felében jelenik meg. Lelhelyei: Budapest, Szeged, Nagyvárad, Felgyógy (Alsó-Fehér vm.); Miskolcz; Forró (Abauj vm.), Komjáti és Derenk (Torna vm.).

MÁSODIK ALCSALÁD.

CYMINA STÅL.

Caput triangulare, minus latum; jugis tylo distincte brevioribus. Ocelli adsunt. Thorax postice convexo-declivis. Hemelytra cum thorace scutelloque distinctissime punctata; venis interioribus membranae vena transversa haud conjunctis. Hamus alarum nullus vel e vena subtensa emissus. Abdomen spiraculis segmentorum omnium in connexivo positis; suturis ventralibus omnibus margines attingentibus et utrinque rectis.

A fej háromszögü, nem feltünöleg széles; a járomlemezek a fejbütyöknél szembetünöleg rövidebbek. A szemecsek tisztán kivehetők. A torj utószélén domboruan lejtős. A röptyük valamint a torj és pajzska szembetünö pontozással, a röphártya két belső ere nincsen haránt futó ér által összekötve. A szárnyhorog hiányzik vagy az alsó föerből ered. A potroh valamennyi léglika a connexivumon van elhelyezve; a hasi varrányok mindkét oldalon egyenesek s az oldalszélekig érnek.

E kis alcsalád, melyből faunánk területén csak 4 faj él, az előbbitől főleg a röphártya erezete és a röptyük szembetünő pontozása által tér el. A nálunk előforduló 2 nem a következő jellegek által különbözik egymástól:

1 (2). A torj előrésze haránt fekvő barázdák nélkül; a hátrafelé szélesbült clavus varrányszéle a pajzskánál hosszabb. — *Cymus* HAHN.

2 (1). A torj előrészén két haránt fekvő barázda van bevésve; a mindenütt egyenlő szélességü clavus varrányszéle a pajzskánál rövidebb. — *Kleidocerus* WESTW.

CYMUS HAHN.

Wanz. Ins. I. p. 76. (1831).

Corpus oblongum. Caput subtransversum, utrinque sulco longitudinali instructum; tuberculis antenniferis apice extus antrorsum acutiuscule prominulis; bucculis brevibus, sat elevatis; gula haud sulcata. Rostrum pone coxas posticas haud extensum. Antennae corpore breviores, articulo primo incrassato, brevi, apicem capitis haud attingente, articulo quarto tertio breviore. Thorax ante medium ruga longitudinali laevigata instructus, sulculis transversis anticis destitutus, basi truncatus. Scutellum transversum. Hemelytra completa, dense fortiterque irregulariter punctata, clavo retrorsum ampliato, commissura scutello longiore. Alarum areola hamo destituta. Pectus inter coxas sulco percurrente instructum. Pedes breves, femoribus inermibus.

A test hosszudad. A fej kissé harántos, mindkét oldalán egy hossz-barázdával; a csápdudorok külvégszöglete hegyesen kinyúló; az ajaklemezek rövidek, meglehetősen emelkedettek; a torok barázda nélkül. A szipcsőr nem nyúlik a hátsó csipőkön túl. A csápok a testnél rövidebbek, az első izülék vastagodott, rövid, a fej csúcsáig nem ér, a negyedik izülék rövidebb a harmadiknál. A torj közepe előtt sima hossz-ormó foglal helyet, előrészén haránt fekvő barázdák nélkül, utószélén csonkitott. A pajzska harántos. A röptyük tökéletesen kifejlődvék, sűrü, erős és rendetlen pontozással, a hátrafelé szélesbült clavus varrányszéle a pajzskánál hosszabb. A szárnyhorog hiányzik. A mell közepén a csipők között egy barázda vonul végig. A lábak rövidek, a czombok fegyverzetlenek.

A FAJOK ÁTNÉZETE.

1 (2). A pajzska közepén világos szinezetü sima hosszormóval; a második csápizülék a harmadikkal egyenlő hosszu vagy kissé hosszabb. — *C. glandicolor* HAHN.

2 (1). A pajzska sima hosszormó nélkül, mindenütt erősen pontozott.

3 (4). A pajzska, valamint a potroh háta fekete; a második csápizülék csak valamivel rövidebb a harmadiknál. — *C. melanocephalus* FIEB.

4 (3). A potroh háta és a pajzska sárgásak; a második csápizülék a harmadiknál sokkal rövidebb. — *C. claviculus* FALL.

1. C. GLANDICOLOR HAHN.

Flavo-vel testaceo-grisescens, distincte punctatus, hemelytris, vitta longitudinali excepta, pallidioribus; subtus nigro-fuscus, pectoris lateribus et maculis ad coxas nec non apice limboque abdominis testaceis; articulis antennarum secundo et tertio subaequalibus, ultimo fusco; carina ante medium thoracis nec non scutelli distinctiore, pallida, laevi. ♂. ♀. Long. $4\frac{1}{2}$—5. Lat. $1\frac{1}{4}$—$1\frac{1}{3}$ m/m.

Cymus glandicolor HAHN Wanz. Ins. I. p. 79. fig. 45. (1831); BLANCH. Hist. des Ins. III. p. 131. 2. (1840); FIEB. Eur. Hem. p. 203. 1. (1861); STÅL. Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 223. 1; DOUGL. et SCOTT Brit. Hem. I. p. 236. 2. (1865); VOLL. Tijdsch. voor Ent. Ser. 2. V. p. 295. 4. tab. 12. fig. 6. (1870).

Heterogaster glandicolor MEYER Ent. Zeit. II. p. 89. 10. (1841).

Cymus (Cymus) glandicolor FLOR Rhynch. Livl. I. p. 299. 5. (1860).

Lygaeus glandicolor THOMS. Opusc. ent. II. p. 183. 7. (1870).

Barnás- vagy szürkés-sárga, szembetünőleg pontozott, röptyűi, egy hosszában elnyuló csik kivételével, világosabbak; alúl sötétbarna, melle oldalvást s a csipők mellett, valamint hasának csúcsa és szélei sárgásak; a második és harmadik csápizülék körülbelül egyenlő hosszu, az utolsó csápizülék barna; a torjának előfelén, valamint a pajzskáján emelkedő hosszormók szembetünőek, világos szinezetüek és simák.

Ezen egész Európában tenyésző faj, mely egészen a Volgáig és Kis-Ázsiáig van elterjedve, faunaterületünkön nem gyakran fordul elő. MANN Josefsthal mellett gyüjtötte Horvátországban; én pedig 1873. junius 12-én egy példányt találtam a rákos-palotai erdőben. Nagyobb mennyiségben fedezte fel PÁVEL JÁNOS m. n. muzeumi gyüjtő 1875. julius havában Kőrösmező körül Máramarosmegyében.

2. C. MELANOCEPHALUS FIEB.

Luteus, distinctissime punctatus, hemelytris pallidioribus, subtus cum capite et apicibus corii clavique nigro-fuscus; articulis antennarum secundo et tertio subaequalibus, ultimo infuscato; scutello haud carinato et abdominis dorso nigris, connexivo luteo; femoribus apice flavescentibus. ♂. ♀. Long. $3\frac{1}{2}$—$3\frac{3}{4}$. Lat. 1—$1\frac{1}{5}$ m/m.

Cymus melanocephalus FIEB. Eur. Hem. p. 203. 2. (1861); SAUNDERS Entom. monthl. Mag. XI. pag. 62. (1874).

Agyagsárga, erősen pontozott, röptyűi világosabb szinezetüek, alúl fejével s a corium és a clavus csúcsával együtt sötétbarna; a második és harmadik csápizülék körülbelől egyenlő hosszu, az utolsó csápizülék barnás; pajzskája hosszormó nélkül s a potroh hátával együtt fekete, a connexivum sárgás; czombjainak csúcsa sárgás.

Tenyészési térköre Európa központi részére és Angolországra szoritkozik.

Hazánk déli részein május közepétől juliusig találtatott a következő helyeken: Pilisi hegység (Pest vm.), Harkány (Baranya vm.), Baziás és Grebenácz (Temes vm.), Nagyvárad, Nagy-Szeben, Nagy-Csűr és Fenyőfalva (Szebenszék).

3. C. CLAVICULUS FALL.

Flavescenti-griseus, dinstincte punctatus, hemelytris et abdomine pallidioribus; articulo secundo antennarum tertio breviore, articulo ultimo nec non capite subtus pectoreque nigro-fuscis; apice corii leviter infuscato; limbo ventris late incarnato; scutello haud carinato. ♂. ♀. Long. $3\frac{1}{2}$. Lat. 1 m/m.

Lygaeus claviculus FALL. Mon. cim. Suec. p. 64. 4. (1807); GERM. Faun. ins. Eur. 10. tab. 12.; THOMS. Opusc. ent. II. p. 183. 6. (1870).

Lygaeus Caricis ZETT. Faun. lapp. I. p. 473. 11. (1828); FALL. Hem. Suec. Cim. p. 51. 5. (1829); ZETT. Ins. lapp. I. p. 264. 14. (1840).

Heterogaster claviculus SCHILL. Beitr. zur Ent. I. p. 90. tab. 8. fig. 6. (1829); H.-SCH. Nom. ent. I. p. 46. (1835); MEYER Ent. Zeit. II. p. 89. 10. (1841).

Cymus claviculus HAHN Wanz. Ins. I. p. 77. fig. 44. (1831); BURM. Handb. II. 1. p. 292. 3. (1835); BLANCH.

Hist. des Ins. III. p. 131. 3. (1840); Am. et Serv. Hist. des Hém. p. 259. 1. (1843); Costa Cim. Neap. cent. II. p. 32. 3. (1843); Kolen. Mel. ent. II. p. 91. 63. (1845); Sahlb. Mon. Geoc. Fenn. p. 72. 2. (1848); Fieb. Eur. Hem. p. 204. 3. (1861); Stål Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 223. 2; Dougl. et Scott Brit. Hem. I. p. 235. 1. tab. 8. fig. 8. (1865); Voll. Tijdsch. voor Ent. Ser. 2. V. p. 294. 3. tab. 12. fig. 5. (1870).

Cymus (Cymus) claviculus Flor Rhynch. Livl. I. p. 300. 6. (1860).

Cymus aridellus Reut. Ann. Soc. ent. Ser. 5. IV. p. 560. 5. (1874).

Sárgás-szürke, szembetünőleg pontozott, röptyűi és potroha világosabb szinezetüek; a második csápizülék rövidebb a harmadiknál, az utolsó csápizülék valamint feje alúl és melle sötétbarna; a corium csúcsa kissé barnás; hasa széles vörhenyes szegélyzettel; pajzskája hosszormó nélkül.

Egész Európában keletre a Volgáig és Kaukazusig, valamint Algirban honos.

Nálunk április végétől augusztusig száraz gyepes helyeken néha gyakran található. Lelhelyei: Budapest, Pécs, Pality (Bács vm.), Uj-Szeged (Torontál vm.); Homonna (Zemplén vm.), Szobráncz (Ung vm.) és a máramarosi Pietrosz-havas.

KLEIDOCERUS WESTW.

Introd. Mod. Classif. II. p. 122. (1840).

Ischnorhynchus Fieb. *Eur. Hem. p. 51 et 199. (1861).*

Corpus oblongo-ovatum. Caput triangulare, sulcis longitudinalibus destitutum; tuberculis antenniferis apice haud prominulis; bucculis percurrentibus, pone medium humilibus. Rostrum coxas posticas multo superans. Antennae corpore breviores, articulo primo apicem capitis superante, articulo quarto tertio longiore. Thorax sulculis duobus transversis anterius instructus, basi rotundatus, margine posteriore utrinque anguste depressus. Scutellum aequilaterum. Hemelytra completa, hyalina, seriebus nonnullis punctorum instructa, lateribus clavi parallelis, commissura scutello breviore. Alarum areola hamo e vena subtensa emisso instructa. Orificia extrorsum longe extensis et apice dentato-productis. Pedes mediocres, femoribus inermibus.

A test hosszτojásdad. A fej háromszögü, hosszbarázdák nélkül; a csápdudorok külvégszöglete nem nyúlik ki előre; az ajaklemezek a fej alsó részén egészen végig vonulnak, középük mögött alacsonyak. A szipcsőr sokkal nyúlik a hátsó csípőkön túl. A csápok a testnél rövidebbek, az első izülék a fej csúcsán túl nyúlik, a negyedik izülék hosszabb a harmadiknál. A torj, melynek előrészén két haránt fekvő barázda van bevésve, utószélén kerekített s ugyanott oldalvást keskenyen lenyomott. A pajzska egyenoldalu. A röptyűk tökéletesen kifejlődvék, áttetszők s nehány pontsort viselnek; a mindenütt egyenlő szélességü clavus varrányszéle a pajzskánál rövidebb. A szárnyhorog az alsó főérből ered. A bűzmirigy nyílása külső szélén fogidomu karély alakjában hosszan nyúlik kifelé. A lábak középszerüek, a czombok fegyverzetlenek.

1. K. RESEDAE PANZ.

Sordide testaceo-flavescens, supra cum pectore distincte punctatus, subtus cum sulculis transversis thoracis, basi scutelli antennisque niger, harum articulis secundo et tertio basi apiceque exceptis, luteis; capite scutelloque rufo-ferrugineis; hemelytris griseo-flavescentibus, maculis corii duabus minutis mediis et quatuor marginis apicalis nigris vel nigro-fuscis; limbo postico et maculis pectoris ad coxas albidis; apice abdominis pedibusque flavo-ferrugineis, articulo ultimo tarsorum nigro. ♂. ♀. Long. $3\frac{3}{4}$—$4\frac{1}{2}$, Lat. $1\frac{1}{2}$—2 m/m.

Variat antennis luteis, articulis primo et secundo basi, quarto toto nigris.

Lygaeus Resedae Panz. Faun. Germ. 40. tab. 20; Thoms. Opusc. ent. II. p. 184. 8. (1870).

Lygaeus didymus Zett. Vet.-Ak. Handl. 1819. p. 71. 20; Fall. Suppl. cim. Suec. p. 7. (1826); Hem. Suec. Cim. p. 50. 4. (1829).

Phitocoris puncticollis Fall. Hem. Suec. Cim. p. 95. 37. (1829).

Heterogaster resedae Schill. Beitr. zur Ent. I. p. 80. tab. 8. fig. 5. (1829); H.-Sch. Nom. ent. I. p. 46. (1835).

Cymus Resedae Burm. Handb. II. 1. p. 292. 1. (1835); Blanch. Hist. des Ins. III. p. 131. 1. (1840); Costa Cim. Neap. cent. II. p. 31. 1. (1843); Kolen Mel. ent. II. p. 92. 64. (1845); Sahlb. Mon. Geoc. Fenn. p. 71. 1. (1848); Voll. Tijdsch. voor Ent. Ser. 2. V. p. 292. 1. tab. 12. fig. 3. (1870).

Cymus (Lyctus) Resedae Flor Rhynch. Livl. I. p. 296. 4. (1860).

Ischnorhynchus didymus Fieb. Eur. Hem. p. 199. 1. (1861).

Ischnorhynchus Resedae Stål Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 213. 1; Dougl. et Scott Brit. Hem. I. p. 233. 1. tab. 8. fig. 7. (1865); Ent. monthl. Mag. II. p. 217. (1866).

Szennyes sárga, felül valamint mellén szembetünőleg pontozott, alúl a torján levő haránt barázdákkal, pajzskájának tövével és csápjaival együtt fekete, a második és harmadik csápizülék, tövének és csúcsának kivételével, sárga; feje és pajzskája vörhenyes; röptyűi szürkés-sárgák, a corium közepén két, utószélén pedig négy apró fekete vagy sötétbarna petty foglal helyet; melle fehéres utószéllel s a csipők mellett fehéres foltokkal; potrohának csúcsa és lábai rőtsárgák, csak a kocsák utolsó izüléke fekete.

A csápok néha világosabb szinezetüek, ugy hogy a mindig feketén maradó utolsó izüléken kivül csak az első és második csápizülék töve fekete.

Földrészünk csaknem valamennyi tartományán kivül még Szibériában egészen Irkucskig és Kis-Ázsiában él.

Hazánkban májusban észleltetett a következő lelhelyeken: Budapest, Visegrád, Rozsnyó, Szeged, Derékegyháza (Csongrád vm.), Nagyvárad, Mehádia, Nagy-Csűr (Szebenszék). Mindenütt csak egyenként.

HARMADIK ALCSALÁD.

BLISSINA STÅL.

Caput parvum, minus latum; jugis tylo distincte brevioribus. Ocelli adsunt. Thorax sulculis transversis anticis destitutus, postice haud convexo-declivis. Membrana venis quinque simplicibus instructa, areola basali destituta. Hamus alarum e vena subtensa emissus. Abdomen spiraculis segmenti sexti in ventre, segmentorum reliquorum in connexivo positis; suturis ventralibus omnibus margines laterales attingentibus et utrinque rectis.

A fej aránylag kicsiny, nem feltünőleg széles; a járomlemezek a fejbütyöknél szembetünőleg rövidebbek. A szemecsek tisztán kivehetők. A torj előfelén haránt fekvő barázdák nélkül, utószélén nem domboruan lejtős. A röphártya erezete öt egyszerü érből áll, alapsejt nélkül. A szárnyhorog az alsó főérből ered. A hatodik potrohszelvény léglikai a hason, a többié pedig a connexivumon helyezvék el; a hasi varrányok az oldalszéleket elérik s mindkét oldalon egyenesek.

A potrohszelvények léglikainak elhelyezésén kivül főleg azon sajátság jellemzi e csekély terjedelmü alcsaládot, miszerint több neménél a mellső csipők izvápái nem mint a többi alcsaládnál az előmell utószélén, hanem annak korongján állanak, az előmell utószélét tehát nem érintik. Az Európában tenyésző 3 nem nálunk is előfordul és egy-egy fajjal van képviselve.

1 (4). A mellső csipők izvápái az előmell korongján helyezvék el s az előmell utószélét nem érintik; a mellső czombok fegyverzetlenek.

2 (3). A csápok hosszabbak, mint a fej és torj együtt véve, a szipcsőr második és harmadik izüléke egyenlő hosszu. — *Ischnodemus* Fieb.

3 (2). A csápok körülbelől oly hosszuak, mint a fej és torj együtt véve; a szipcsőr harmadik izüléke a másodiknál rövidebb. — *Dimorphopterus* Stål.

4 (1). A mellső csipők izvápái az előmell utószélét érintik és itt nyitottak; a mellső czombok alól egy kis fogacskával fegyverezvék. — *Blissus* Burm.

ISCHNODEMUS FIEB.

Weitenw. *Beitr. I. p. 337. (1836).*

Micropus Spin. *Ess. Hém. p. 218. (1840).*

Corpus elongatum, depressum. Caput parvum, ante oculos prominulos breviter productum; bucculis minutissimis. Antennae capite thoraceque simul sumtis longiores, articulo primo brevi, capitis apicem haud vel parum superante. Rostrum articulis secundo et tertio aeque longis, articulo quarto tertio paullo breviore. Thorax lateribus obtusis, antice angustatus. Scutellum rectangulum, in exemplis brachypteris leviter obtusangulum. Hemelytra parallela, margine apicali corii recto, interdum valde abbreviata, scutello saltem triplo longiore, membrana brevissima. Acetabula antica postice occlusa. Pedes mediocres, femoribus inermibus.

A test nyulánk, lapos. A fej kicsiny, a kissé kiálló szemek előtt röviden megnyujtott; az ajaklemezek igen aprók. A csápok hosszabbak, mint a fej és torj együtt véve; az első izülék rövid s a fej végén épen nem vagy csak kevéssel nyúlik túl. A szipcsőr második és harmadik izüléke egyenlő hosszu, a negyedik izülék valamivel rövidebb a harmadiknál. A torj oldalszélein tompa, elől szűkült. A pajzska épszögü, a kurtitott röptyűs példányoknál kissé tompaszögü. A röptyűk párhuzamosak, a corium utószéle egyenes; a röptyűk néha tetemesen megrövidültek, a pajzskánál legalább háromszor hosszabbak s röphártyájuk igen rövid. A mellső csipők izvápái az előmell utószéle felé nem nyitottak. A lábak középszerüek, a czombok fegyverzetlenek.

1. I. SABULETI FALL.

Niger, opacus, griseo-sericeus; margine postico thoracis, limbo imo abdominis pedibusque dilute testaceo-flavis, femoribus medio plus minus late nigro-fuscis; hemelytris griseo-flavescentibus, fusco-venosis, saepissime valde abbreviatis, incompletis, membrana minutissima, fuscescente, late albo-limbata, vel completis, membrana fuscescente, fusco-venosa, macula basali externa limboque interiore sordide albidis. ♂. ♀. Long. $4\frac{1}{2}$—6. Lat. $\frac{4}{5}$—$1\frac{1}{6}$ $^{m}/_{m}$.

♀. Segmento ventrali quinto postice profunde emarginato, emarginatura basin segmenti haud attingente.

Lygaeus sabuleti Fall. Suppl. cim. Suec. p. 9. (1826); Hem. Suec. Cim. p. 62. 23. (1829); Thoms. Opusc. ent. II. p. 182. 2. (1870).

Ischnodemus quadratus Fieb. in Weitenw. Beitr. I. p. 338. 15. tab. 2. fig. 11. (1836).

Pachymerus decurtatus H.-Sch. Wanz. Ins. IV. p. 10. fig. 355. (1839) et IX. p. 208. (1853); Voll. Tijdsch. voor Ent. Ser. 2. V. p. 278. 11. tab. 10. fig. 9. (1870).

Pachymerus parallelus Costa Ann. Soc. ent. Sér. 1. X. p. 290. 7. tab. 6. fig. 5. (1841); Cim. Neap. cent. II. p. 35. 12. (1843).

Pachymerus brachypterus Ramb. Faun. And. II. p. 153. 13. (1842).

Micropus sabuleti Sign. Ann. Soc. ent. Sér. 3. V. p. 29. 8. tab. 2. fig. 7 et 8. (1857).

Ischnodemus sabuleti Fieb. Eur. Hem. p. 163. 2. (1861); Stål Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 212. 1.; Dougl. et Scott Brit. Hem. I. p. 220. 1. tab. 8. fig. 2. (1865).

Fekete, fénytelen, szürke-selymes; torjának utószéle, potrohának szegélye és lábai sárgásak, czombjai középükön kisebb-nagyobb szélességben sötétbarnák; röptyűi szennyes-sárgák, barna erezettel, legtöbbnyire tetemesen megrövidültek, durványosak, fehér szegélyü, barnás kis röphártyával, vagy tökéletesen kifejlődvék, sötétebb erezetü barnás röphártyával, melynek külső alapszöglete és belső szegélye szennyes fehérek. — A nőstény ötödik hasi szelvénye utószélén mélyen kimetszett, e kimetszés azonban nem ér egészen az illető szelvény tövéig.

Európa legtöbb tartományában, valamint Algírban tenyészik.

Nálunk tökéletesen kifejlett állapotban telel át; én eddig márczius végétől julius végéig vizenyős helyeken észleltem. Nevezetesen 1874. május 8-án Szentesnél a megáradt Tisza dús növényzetü partjain a vizben álló sás levelein tömegesen összegyülve találtam; némelyek épen akkor párosodtak. Megjegyzendő, hogy az ott gyüjtött több száz példány között csak egyetlen egy tökéletesen kifejlett röphártyával biró példányra akadhattam. A kifejlett röphártyás példányok nálunk általában ritkábbak. — Az említett lelhelyen kivül előfordul még e faj a budai Farkasvölgyben, továbbá Komjáti (Torna vm.), S.-A.-Ujhely (Zemplén vm.), Uj-Szeged (Torontál vm.) és Orsova mellett.

DIMORPHOPTERUS STÅL.

Öfr. Vet.-Ak. Förh. 1872. p. 44.

Corpus elongatum, depressum. Caput parvum, ante oculos prominulos breviter productum; bucculis minutissimis. Antennae capiti thoracique simul sumtis longitudine subaequales, articulo primo brevi, apicem capitis parum superante. Rostrum articulo tertio articulis secundo et quarto breviore. Thorax lateribus obtusis, antice angustatus. Scutellum obtusangulum. Hemelytra parallela, margine apicali corii recto, in exemplis brachypteris (mihi ignotis) brevissima, scutello vix plus quam duplo longiora, triangularia, membrana brevissima. Acetabula antica postice occlusa. Pedes mediocres, femoribus inermibus.

A test nyulánk, lapos. A fej kicsiny, a kissé kiálló szemek előtt röviden megnyúlt; az ajaklemezek igen aprók. A csápok körülbelől oly hosszuak, mint a fej és torj együttvéve; az első izülék rövid s a fej végén kissé túl nyúlik. A szipcsőr harmadik izüléke rövidebb, mint akár a második, akár a negyedik izülék. A torj oldalszélein tompa, elől szűkült. A pajzska tompaszögü. A röptyűk párhuzamosak, a corium utószéle egyenes; a kurtitott röptyűs példányok röptyűi igen rövidek, a pajzskánál alig több, mint kétszer hosszabbak, háromszögüek s igen rövid röphártyákat tüntetnek elő. A mellső csipők izvápái az előmell utószéle felé nem nyitottak. A lábak középszerüek, a czombok fegyverzetlenek.

* * *

1. D. SPINOLAE SIGN.

(Fig. 8.)

Niger, pubescens; capite thoraceque distincte punctatis, laevigatis, hujus margine postico dilute piceo; articulis tribus basalibus antennarum, rostro, pectoris limbo postico maculisque ad coxas, orificiis pedibusque dilute piceo-flavescentibus; hemelytris completis, abdomine paullo brevioribus, flavo-testaceis, basi apiceque infuscatis, membrana subhyalina, fusco-venosa. ♀. Long. 4½. Lat. 1 m/m.

♀. Segmento ventrali quinto postice profunde emarginato, emarginatura basin segmenti haud attingente.

Micropus Spinolae SIGN. Ann. Soc. ent. Sér. 3. V. p. 30. 10. tab. 2. fig. 10. (1857).

Ischnodemus Spinolae FIEB. Eur. Hem. p. 164. 4. (1861).

*

Fekete, pelyhedző; feje és torja szembetünőleg pontozott, fénylő, ez utóbbinak utószéle barnás; az első három csápizülék, a szipcsőr, a mell utószéle s a csipők mellett levő foltok, valamint a bűzmirigy nyilásai és a lábak barnássárgák; röptyűi tökéletesen kifejlődvék, a potrohnál valamivel rövidebbek, sárgák, tövükön és végükön barnások, áttetsző röphártyájának erezete barna. — A nőstény ötödik hasi szelvénye utószélén mélyen kimetszett, e kimetszés azonban nem terjed egészen az illető szelvény tövéig.

E kitünő fajt, melyet SIGNORET legelőször éjszaki Francziaországból irt le, és mely GARBIGLIETTI szerint éjszaki Olaszországban is tenyészik, FRIVALDSZKY JÁNOS fedezte fel 1852. május 20-án a budai Sashegy táján egy nőstény példányban.

*

OBS. *Micropus Signoreti* KUSCHAK. Horae S. E. Ross. I. p. 69. tab. 1. fig. 4. (1861), a Dom. STÅL l. c. p. 45 genere *Dimorphoptero* adjectus, an forma brachyptera hujus speciei?

BLISSUS BURM.

Handb. II. 1. p. 290. (1835).

Corpus anguste ovale vel oblongum, minus depressum. Caput parvum, ante oculos prominulos breviter productum, bucculis minutissimis. Antennae capite thoraceque simul sumtis vix longiores, articulo primo brevi,

A test hossztojásdad vagy hosszukás, kevésbbé lapos. A fej kicsiny, a kissé kiálló szemek előtt röviden megnyúlt; az ajaklemezek igen aprók. A csápok alig hosszabbak, mint a fej és torj együtt véve; az első izülék rövid s

apicem capitis haud superante. Rostrum articulo secundo articulis tertio et quarto longiore. Thorax lateribus obtusis, antice angustatus. Scutellum obtusangulum, transversum. Hemelytra brevissima, scutello paullo longiora, triangularia, membrana deficiente; margine apicali corii in exemplis macropteris (mihi ignotis) prope apicem clavi sinuato. Acetabula antica postice aperta. Pedes mediocres, femoribus anticis subtus spinula armatis.

a fej csúcsán túl nem nyúlik. A szipcsőr második izüléke hosszabb, mint akár a harmadik, akár a negyedik izülék. A torj oldalszélein tompa, elől szűkült. A pajzska tompaszögü, harántos. A röptyűk igen rövidek, a pajzsakánál kevéssel hosszabbak, háromszögüek, a röphártya hiányzik; kifejlett röptyűs példányoknál a corium utószéle a clavus csúcsa közelében öblös. A mellső csipők izvápái az előmell utószélén nyitottak. A lábak középszerüek, a mellső czombok alól egy kis fogacskával felszereltek.

*

1. B. DORIAE FERR.

(Fig. 9.)

Niger, subnitidus, breviter flavido-pilosus; capite, thorace pectoreque distincte punctatis, abdominis dorso transversim ruguloso; antennis, rostro, maculis pectoris ad coxas, orificiis, pedibus nec non margine postico thoracis dilute flavo-piceis; antennarum articulo ultimo, basi excepta, nigricante; rudimento hemelytrorum castaneo. ♂. ♀. Long. $2\frac{1}{3}$—$2\frac{1}{2}$. Lat. $\frac{3}{5}$—$\frac{3}{4}$ $^{m}/_{m}$.

♀ Segmento ventrali quinto postice profunde emarginato, emarginatura basin segmenti attingente.

Blissus Doriae FERRARI Ann. Mus. civ. di Genova. VI. p. 150. (1874).

*

Fekete, kissé fénylő, mindenütt rövid sárgás szőrözettel boritott; feje, torja és melle szembetünőleg pontozottak, potrohának háta finoman haránt-redőcskézett; csápjai, szipcsőre, mellén a csipők mellett levő foltok, a bűzmirigy nyilásai, lábai, valamint torjának utószéle sárgás-barnák; az utolsó csápizülék, tövét kivéve, feketés; röptyű-durványai gesztenye-szinüek. — A nőstény ötödik hasi szelvénye utószélén mélyen kimetszett, e kimetszés az illető szelvénynek egészen tövéig terjed.

Ezen külsejére nézve álczaidomu kis faj, mely csak néhány hónap előtt lett a tudományos világnak, mint Felső-Olaszország lakója bemutatva, és mely állitólag Dél-Francziaországban is előfordul, hazánkban a budai Gellérthegy déli lejtőjén tenyészik s ott kora tavaszszal növényhulladékok és kövek alatt már több izben találtatott. A magyarországi példányok a gyüjteményemben levő s a leiró szerzőtől magától kapott olaszországi példányokkal tökéletesen megegyeznek.

NEGYEDIK ALCSALÁD.

HENESTARINA STÅL.

Caput latissimum, ante oculos stylatos usque ad apicem tuberculorum antenniferorum subito maxime angustatum. Ocelli distinctissimi. Thorax margine posteriore convexo-declivi, versus angulos laterales subdepresso. Membrana venis quinque instructa, areola basali destituta. Hamus alarum e vena subtensa emissus. Abdomen spiraculis segmentorum quinti et sexti in ventre positis; suturis ventralibus totis rectis et margines laterales attingentibus.

A fej igen széles, a kidülledt szemek előtt a csápdudorok csúcsáig hirtelen igen tetemesen szűkült. A szemecsek tisztán kivehetők. A torj utószélén domboruan lejtős, az oldalszegletek felé kissé lenyomott. A röphártya erezete öt egyszerü érből áll, alapsejt nélkül. A szárnyhorog az alsó főérből ered. Az ötödik és hatodik potrohszelvény léglikai a hason állanak; a hasi varrányok egészen egyenesek s az oldalszélekig érnek.

E kis alcsaládot, mely széles nagy feje által már a következőhöz közeledik, a magyar fauna területén 1 nem és 1 faj képviseli.

HENESTARIS SPIN.

Ess. Hém. p. 228. (1840).

Corpus oblongum. Caput cum oculis thorace latius, breviter triangulariter prominens; bucculis retrorsum sensim altitudine decrescentibus, pone insertionem antennarum extensis. Antennae corpore breviores, articulo primo apicem capitis dimidio superante, articulo secundo tertio longiore. Rostrum coxas medias attingens. Thorax trapezoideus, sulculis duobus transversis anterius instructus. Scutellum aequilaterum. Hemelytra completa, abdominis apicem haud superantia, marginibus lateralibus clavi parallelis. Pedes mediocres, femoribus inermibus, articulo primo tarsorum posticorum articulis duobus ultimis simul sumtis longiore.

A test hosszudad. A fej a szemekkel együtt a torjnál szélesebb, rövid háromszög alakjában előrenyúlt; az ajaklemezek hátrafelé egyenletesen alacsonyabbak s a csápok töve mögé nyúlnak. A csápok a testnél rövidebbek, az első izülék felényivel nyúlik a fej végén túl, a második izülék a harmadiknál hosszabb. A torj ferdényded, előrészén két haránt fekvő barázdával. A pajzska egyenoldalu. A röptyűk tökéletesen kifejlődvék s a potroh végén túl nem nyúlnak, a clavus oldalszélei párhuzamosak. A lábak középszerüek, a czombok fegyverzetlenek, a hátsó kocsák első izüléke hosszabb mint a két utolsó izülék együttvéve.

1. H. HALOPHILUS BURM.

Sordide griseo-flavescens, puberulus, supra cum pectore remote nigro-punctatus; vertice et thoracis parte anteriore utrinque, clavo pone medium et margine apicali corii introrsum macula parva nigra notatis; scutello, antennis pedibusque plus minus nigro-conspersis, illarum articulo basali nec non femoribus posterioribus supra nigris; membrana sordide hyalina, fusco-venosa, interstitiis venarum fusco-conspersis, angulo basali interno albida; abdominis dorso et ventris basi nigris. ♂. ♀. Long. 5—6. Lat. $1\frac{1}{3}$—$1\frac{2}{3}$ m/m.

Variat colore nigro magis extenso.

Cymus halophilus Burm. Handb. II. 1. p. 292. 4. (1835).

Heterogaster laticeps Curt. Brit. Ent. XIII. p. 597. fig. 597. (1836).

Henestaris Genei Spin. Ess. Hém. p. 230. (1840).

Henestaris Spinolae Costa Ann. Soc. ent. Sér. 1. X. p. 304. (1841); Cim. Neap. cent. II. p. 30. 1. (1843); Am. et Serv. Hist. des Hém. p. 250. 1. (1843); Fieb. Eur. Hem. p. 174. (1861).

Henestaris hispanus Ramb. Faun. And. II. p. 145. (1842).

Cymus laticeps H.-Sch. Wanz. Ins. IX. p. 203. (1853).

Henestaris laticeps Dougl. et Scott Brit. Hem. I. p. 229. 1. tab. 8. fig. 5. (1865).

Szennyes szürkés-sárga, kissé pelyhedző, felül valamint mellén szétszórt fekete pontozással; fejtetőjén s torjának előrészén oldalvást, valamint a clavus közepe mögött s a corium utószélén befelé egy-egy kis fekete foltocska foglal helyet; pajzskája, csápjai és lábai kisebb-nagyobb mértékben feketén pettyezettek, a csápok első izüléke valamint a hátsó czombok felül feketék; szennyesen áttetsző röphártyájának erezete barna, az erek között fekvő tércsék barnásan pettyezettek, a belső alapszöglet fehéres; potrohának háta s hasának töve feketék.

A sötét szinezet néha erősebben van kifejlődve.

Angolországtól délre Algirig, Spanyolországtól keletre a Volgáig elterjedt faj, mely szinezetének változékonysága miatt a legkülönbözőbb nevek alatt iratott le.

Hazánkban julius közepétől szeptember végéig főleg Chenopodium-félék körül található. Álcza-állapotban augusztus elején észleltem a szegedi Fehértó szikes partjain tenyésző sós növények (*Schoberia salsa*) tövében. Lelhelyei: a budai kincstári erdő, a pesti Rákos, a szegedi Fehértó és Szatymaz (Csongrád vm.), a palityi sóstó partjai (Bács vm.), Oros (Szabolcs vm.), Kolozsvár, Tövis (Alsó-Fehér vm.) és az erdélyi Mezőség.

ÖTÖDIK ALCSALÁD.

GEOCORINA STÅL.

Caput latissimum, ante oculos recurvos usque ad apicem tuberculorum antenniferorum subito maxime angustatum, his haud prominulis; tylo sulco, saepe in lineam impressam subtilissimam retrorsum per verticem continuato, instructo. Ocelli adsunt. Thorax anterius sulculis duobus transversis destitutus, postice haud convexo-declivis. Prostethium parte apicali transversim subcallosum. Hemelytrorum clavus retrorsum angustatus, commissura nulla. Hamus alarum e vena subtensa emissus. Spiracula segmentorum trium apicalium abdominis in ventre posita.

A fej igen széles, a kidudedt nagy szemek előtt a csápdudorok tompa csúcsáig hirtelen igen erősen szűkült; a fejbütyök egy barázdával, mely gyakran hátrafelé a fejtetőn egy finoman benyomott vonal alakjában folytatódik. A szemecsek tisztán kivehetők. A torj előfelén két haránt fekvő barázda nélkül, utószélén nem domborúan lejtős. Az előmell előrészén kissé havadályos. A röptyűknél a clavus hátrafelé keskenyebb, varrány nélkül. A szárnyhorog az alsó főérből ered. A három utolsó potrohszelvény léglikai a hason láthatók.

A rövid zömök testidom, széles fej és hátrafelé keskenyebb clavus ezen érdekes kis alcsaládot valamennyi többitől már első tekintetre feltűnőleg megkülönböztetik. Azért már az öreg Fabricius is, a ki pedig valamennyi Lygaeidát az egyetlen Lygaeus-nemben foglalt össze, az előtte ismeretes fajokat nem ehhez, hanem a Salda-nemhez sorozta. Nálunk eddig 5 faj találtatott, melyek 2 nemben foglalnak helyet.

1 (2.) A pajzska szembetünőleg hosszabb, mint szélesebb, oldalszélei csúcsa felé kissé kiszélesedvék s a röphártya által födetnek; a szipcsőr második izüléke a harmadiknál valamivel hosszabb. — *Piocoris* Stål.

2 (1). A pajzska egyenoldalu, egészen csúcsáig egyenletesen szűkült; a szipcsőr második izüléke a harmadiknál rövidebb. — *Geocoris* Fall.

PIOCORIS STÅL.

Öfr. Vet.-Ak. Förh. 1872. p. 45.

Corpus ovale, subquadrangulare, depressum, nudum. Caput obtusissimum, thoraci latitudine aequale, apice inter antennas levissime prominulum; bucculis minutis. Oculi magni, retrorsum sat producti, antrorsum convergentes. Rostrum ad coxas posticas extensum, articulo primo basin capitis vix attingente, articulo secundo articulis primo et tertio paullo longiore. Antennae corpore multo breviores, articulo primo brevissimo. Thorax transversus, quadrangularis, antrorsum leviter angustatus. Scutellum distincte longius quam latius, apice latiuscule productum, marginibus lateralibus partis apicalis subexplanatis, membrana tectis. Hemelytra completa. Pedes mediocres, femoribus inermibus.

A test tojásdad, csaknem négyszögü, lapos és csupasz. A fej igen tompa, oly széles mint a torj, csúcsán a csápok között igen kevéssé előrenyúló; az ajaklemezek aprók. A nagy szemek hátrafelé megnyúltak, elől convergálók. A szipcsőr a hátsó csipőkig nyúlik, az első izülék a fej csúcsáig alig ér, a második izülék valamivel hosszabb, mint akár az első, akár a harmadik izülék. A csápok a testnél sokkal rövidebbek, az első izülék a legrövidebb. A torj harántos, négyszögü, elől kissé szűkült. A pajzska szembetünőleg hosszabb mint szélesebb, csúcsán kissé szélesen megnyúlt, oldalszélein csúcsa felé kissé kiszélesedett s a röphártya által födetik. A röptyűk tökéletesen kifejlődvék. A lábak középszerüek, a czombok fegyverzetlenek.

1. P. ERYTHROCEPHALUS ST. FARG. ET SERV.

Niger; thorace, scutello, parte apicali corii et pectore crebre impresso-punctatis; clavo punctorum serie una, corio ad suturam clavi seriebus duabus retrorsum sensim divergentibus, ad marginem costalem serie una pone medium abbreviata, instructis; capite, rostro pedibusque miniatis, rostro medio plus minus nigricante; antennarum articulo primo supra, articulo quarto plerumque toto, articulis duobus mediis apice, nec non apice imo scutelli, margine antico pectoris, maculis ad coxas orificiisque flavo-albidis; membrana hyalina. ♂. ♀. Long. $3\frac{1}{2}$—4. Lat. $1\frac{1}{2}$—$1\frac{2}{3}$ m/m.

Variat femoribus posticis, basi apiceque exceptis, nigricantibus.

Salda erythrocephala St. Farg. et Serv. Enc. méth. X. p. 321. 1. (1825).

Ophthalmicus erythrocephalus Costa Cim. Neap. cent. I. p. 40. 2. (1838); Blanch. Hist. des Ins. III. p. 135. 2. (1840); Costa Ann. Accad. Aspir. Natur. I. p. 304. 2. (1843); Fieb. Ent. Mon. p. 115. 2. tab. 9. fig. 24. (1844); Eur. Hem. p. 174. 1. (1861).

Ophthalmicus frontalis H.-Sch. Wanz. Ins. IV. p. 23. (1839).

Geocoris frontalis H.-Sch. Wanz. Ins. IV. fig. 371. (1839).

Ophthalmicus erythrocephala Am. et Serv. Hist. des Hém. p. 261. 1. (1843).

Fekete; torja, pajzskája, valamint coriumának utórésze és melle erősen pontozott; a clavus egy pontsort, a corium a clavus-varrány mentében két, hátrafelé divergáló, külszéle mellett pedig egy csak közepe tájáig terjedő pontsort visel; feje, szipcsőre és lábai sárgásak vagy czinóbervörösek, a szipcsőr közepe táján többé-kevésbbé feketés; az első csápizülék felül, a negyedik többnyire egészen, a két középső pedig csúcsán, valamint a pajzska csúcsa és mellén az előszél, a csipők mellett levő foltok s a bűzmirigy nyilásai sárgás-fehérek; röphártyája áttetsző.

A hátsó czombok néha feketék, csak tövük és csúcsuk marad világos szinezetű.

Ezen dél-európai faj, mely földrészünkön kivül még Algirban és Kis-Ázsiában egész az Euphrat folyóig tenyészik, hazánk délnyugati és délkeleti dombvidékeit is lakja s juniustól szeptemberig itt-ott gyéren található. Álczáját ez utóbbi hónapban észleltem.

Lelhelyei: a budai Zugliget, a Pécs melletti Tettyehegy, Nagyvárad, Felgyógy (Alsó-Fehér vm.), Nagy-Csűr (Szebenszék); Mehádia; Oravicza és Krassova (Krassó vm.), valamint Báziás és az ogulini határőrezred területén fekvő Josefsthal.

GEOCORIS FALL.

Nov. meth. Hem. disp. p. 10. (1814).

Ophthalmicus Schill. *Beitr. zur Ent. I. p. 37. (1829).*

Corpus ovatum, depressum, nudum. Caput basi thoracis latitudine aequale vel latius, apice inter antennas leviter vel levissime prominulum; bucculis minutis. Oculi magni, antrorsum convergentes, retrorsum fortius producti. Rostrum coxas posticas attingens, articulo primo ad basin capitis extenso, articulo secundo tertio breviore. Antennae corpore multo breviores, articulo primo brevissimo. Thorax transversus, quadrangularis, antrorsum leviter angustatus. Scutellum aequilaterum, usque ad apicem sensim acuminatum. Hemelytra incompleta, clavo et corio connatis, vel completa, clavo et corio haud connatis. Pedes mediocres, femoribus inermibus.

A test tojásidomu, lapos és csupasz. A fej oly széles vagy szélesebb mint a torj töve, csúcsán a csápok között kevéssé előrenyúló; az ajaklemezek aprók. A nagy szemek elől convergálók, hátrafelé erősebben megnyúltak. A szipcsőr a hátsó csipőkig ér, az első izülék a fej tövéig nyúlik, a második izülék a harmadiknál rövidebb. A csápok a testnél sokkal rövidebbek, az első izülék legrövidebb. A torj harántos, négyszögü, elől kissé szűkült. A pajzska egyenoldalu, egészen csúcsáig egyenletesen szűkült. A röptyűk durványosak, összenőtt clavus- és coriummal, vagy tökéletesen kifejlődvék, össze nem nőtt clavus- és coriummal. A lábak középszerűek, a czombok fegyverzetlenek.

A FAJOK ÁTNÉZETE.

1 (4). A röptyűk hiányosan fejlődvék, az összenőtt clavus és corium határ nélkül összefolynak; a röphártya vagy teljesen hiányzik vagy legfölebb mint alig észrevehető keskeny szegély van jelen.

2 (3). A torj és röptyűk valamennyi széle széles sárga szegélyzettel. — *G. grylloides* L.

3 (2). Csak a torj elő- és oldalszélei s a röptyűk külszéle vannak keskeny sárgán szegélyezve. — *G. dispar* WAGA.

4 (1). A röptyűk tökéletesen kifejlődvék, a corium és clavus varránya tisztán kivehető; a röphártya többnyire egészen kifejlett, legfölebb kissé rövidült.

5 (6). A torj előrésze feketés, sárga hosszvonal nélkül; a röptyűk egyszinüek. — *G. siculus* FIEB.

6 (5). Az egész torj fekete, közepén sárga hosszvonallal; a röptyűk belső, néha külső széle is fekete. — *G. albipennis* FABR.

1. G. GRYLLOIDES LIN.

Niger, thorace, scutello et pectore crebre, hemelytris remote impresso-punctatis; marginibus omnibus thoracis, interno et externo hemelytrorum, lineola apicali scutelli, pectoris limbo antico, maculis ad coxas angulisque posticis nec non orificiis, limbo ventris pedibusque stramineis; hemelytris abbreviatis, clavo et corio connatis, membrana subdeficiente. ♂. ♀. Long. 4—5. Lat. 1½—2 m/m.

♂. Capitis apice stramineo, tylo nigro.

♀. Capitis apice nigro vel fusco-testaceo, tylo nigro.

Cimex grylloides LIN. Faun. suec. Ed. 2. p. 246. 910. (1761); Syst. nat. Ed. 12. I. 2. p. 717. 13. (1767); GMEL. Syst. nat. I. 4. p. 2124. 13. (1788).

Acanthia grylloides FABR. Ent. syst. IV. p. 69. 6. (1794); WOLFF Ic. cim. II. p. 44. fig. 41. (1801); WALCK. Faun. Paris. II. p. 339. 8. (1802).

Salda grylloides FABR. Syst. Rhyng. pag. 115. 7. (1803).

Lygaeus grylloides LATR. Hist. nat. XII. p. 219. 27. (1804); FALL. Mon. cim. Suec. p. 63.1. (1807).

Geocoris grylloides ZETT. Faun. lapp. I. p. 476. 1. (1828); FALL. Hem. Suec. Cim. p. 70. 1. (1829); H.-SCH. Nom. ent. I. p. 47. (1835); ZETT. Ins. lapp. I. p. 266. 1. (1840); STÅL. Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 224. 1.

Ophthalmicus grylloides SCHILL. Beitr. zur Ent. I. p. 62. 1. tab. 8. fig. 7. (1829); HAHN Wanz. Ins. I. p. 86. fig. 48. (1831); BURM. Handb. II. 1. p. 291. 1. (1835); COSTA Cim. Neap. cent. I. p. 39. 1. (1838); Ann. Accad. Aspir. Natur. I. p. 300. 1. (1843); FIEB. Ent. Mon. p. 123. 17. tab. 10. fig. 7. (1844); FLOR Rhynch. Livl. I. p. 306. 1. (1860); FIEB. Eur. Hem. p. 175. 3. (1861); VOLL. Tijdsch. voor Ent. Ser. 2. V. p. 296. 1. tab. 12. fig. 7. (1870).

Fekete; torja, pajzskája és melle sűrü, röptyűi ritka, de szintén erős pontozással; torja és röptyűi köröskörül sárgásan szegélyezve, pajzskájának csúcsán egy rövid vonal, mellén az előszél, a csipők mellett levő foltok s a bűzmirigy nyilásai, valamint hasának szélei lábaival együtt hasonlóan sárgásak; röptyűi megrövidültek, a corium és clavus összenőttek, a röphártya csak alig észrevehető keskeny szegélyt képez. — A fej vége a hímnél sárgás, a nősténynél fekete vagy barnás; a fejbütyök mindkét ivarnál fekete.

Csaknem egész Európában és Szibériában honos. Területünkön meglehetősen ritka s eddig egyedül csak Budapest körül, nevezetesen a Rákos homoktalaján és a Gellérthegyen április végétől augusztusig nem sok példányban észleltetett.

2. G. DISPAR WAGA.

Niger, thorace, scutello et pectore crebre, hemelytris remote impresso-punctatis; capitis apice, rostro, marginibus antico et lateralibus thoracis, externo hemelytrorum, apice scutelli, pectoris margine antico maculisque ad coxas, nec non orificiis, limbo ventris pedibusque sordide stramineis; hemelytris abbreviatis, incompletis, clavo et corio connatis, membrana nulla ♀. Long. 5. Lat. 2. m/m.

Ophthalmicus dispar WAGA Ann. Soc. ent. Sér. 1. VIII. p. 523. tab. 1. fig. 2. (1839); COSTA Ann. Accad. Aspir. Natur. I. p. 314. 6. (1843); H.-SCH. Wanz. Ins. VII. p. 16. fig. 696 et 697. (1844); FIEB. Ent. Mon. p. 124. 19. tab. 10. fig. 8 et 9. (1844).

Ophthalmicus Ullrichii FIEB. Ent. Mon. p. 122. 16. tab. 10. fig. 6. (1844); Eur. Hem. p. 175. 4. (1861).

Fekete; torja, pajzskája és melle sűrü, röptyűi ritka, de mindkét esetben erős pontozással; fejének vége, szipcsőre, torjának elő- és oldalszélei, röptyűinek külszéle, pajzskájának csúcsa, mellén az előszél, a csipők mellett levő foltok s a bűzmirigy nyilásai, továbbá hasának szélei és lábai szennyes sárgák; röptyűi megrövidültek,

durványosak, a clavus és corium összenőttek, a röphártya teljesen hiányzik.

Ezen ritka kelet-európai faj, melynek tenyészési térköre Németország keleti határaitól a Volgán túl Szibériában egész Irkucskig terjed, és mely WAGA szerint Lengyelországban főleg vizenyős helyeken él, nálunk egy nőstény példányban találtatott a pestmegyei peszéri pusztán; észleltetett azonkivül a Bánságban és a horvátországi Josefsthalban is.

3. G. SICULUS FIEB.

Niger; thorace, scutello hemelytrisque remote, pectore crebre impresso-punctatis, thoracis limbo postico impunctato; clavo punctorum serie una, corio ad suturam clavi seriebus duabus retrorsum sensim divergentibus, ad marginem costalem serie una pone medium abbreviata, instructis; rostro et antennis flavo-testaceis, harum articulis tribus basalibus basi nigris, articulo primo extus lineola nigra notato; limbo antico angusto parteque posteriore thoracis, apice scutelli, hemelytris, pectoris margine antico, angulisque posticis, maculis ad coxas, orificiis, nec non ventris limbo pallide griseo-stramineis; rostro pedibusque flavo-testaceis, femoribus fusco-punctatis; hemelytris subhyalinis, completis, membrana decolore. ♂. ♀. Long. $3\frac{1}{2}$—4. Lat. $1\frac{1}{3}$—$1\frac{1}{2}$ m/m.

♂. Capite flavo-albido, vertice basi anguste nigro.

♀. Capite nigro, hujus parte inferiore maculisque ad oculos flavo-albidis.

Variat margine apicali corii medio leviter infuscato.

Ophthalmicus albipennis COSTA Ann. Accad. Aspir. Natur. I. p. 207. 3. (1843); Cim. Neap. cent. II. p. 28. 3. (1843).

Ophthalmicus pallidipennis AM. et SERV. Hist. des Hém. p. 261. 3. (1843).

Ophthalmicus siculus FIEB. Ent. Mon. p. 117. 7. tab. 9. fig. 27. (1844); Eur. Hem. p. 176. 8. (1861); FERRARI Ann. Mus. civ. di Genova. VI. p. 154. (1874).

Geocoris angularis KOLEN. Mel. ent. II. p. 94. 66. tab. 10. fig. 23. (1845).

Fekete; torja, pajzskája és röptyűi ritka, melle sűrű erős pontozással, torjának utószéle azonban nem pontozott; a clavus egy pontsort, a corium a clavus-varrány mentében két, hátrafelé divergáló, külszéle mellett pedig egy csak közepe tájáig terjedő pontsort visel; szipcsőre és csápjai sárgásak, a három első csápizűlék tövén fekete, az első csápizűlék külső oldalán fekete csikocska vonul végig; torjának keskeny előszéle s egész utófele, pajzskájának csúcsa, egész röptyűi, mellén az előszél, az utószögletek, a bűzmirigy nyilásai s a csipők mellett levő foltok, hasának széleivel együtt halványsárgák vagy fehéresek; szipcsőre és lábai agyagsárgák, czombjai barnán pontozottak; tökéletesen kifejlett röptyűi némileg áttetszők és szintelen röphártyákkal vannak ellátva. — A him feje sárgás-fehér, a fejtető tövén keskenyen fekete; a nőstényé fekete, a szemek mellett levő foltok s alsó része halványsárga.

A corium utószéle közepe táján néha kissé barnás.

Dél- és Kelet-Európa jellemző faja, mely Spanyolországtól és Algirtól a Kaukazusig és a Volgáig van elterjedve, és mely 1874-ik évi legszebb rovarászati felfedezéseim egyikét képezi. Csongrádmegyének Horgos községe volt azon hely, melynek futóhomokján az emlitett év április végén e szép fajjal legelőször találkoztam. Augusztus elején ismételve meglátogatván ama vidéket, nemcsak Horgos mellett, hanem még a Bácsmegyében fekvő palityi fürdő körül is nagyobb mennyiségben voltam szerencsés gyüjthetni; sőt egy hónappal később, szeptember 8-án a pesti Rákos futóhomokján is találtam egy példányt. Álczáit augusztus elején észleltem.

Hazai példányaink a gyüjteményemben levő délfrancziaországi és szicziliai példányoktól torjuk világosabb szinezete által némileg eltérnek.

OBS. *Geocoris pallidipennis* COSTA (*angularis* FIEB.), Italiae meridionalis et Siciliae incola, specie nostra minor, thorace minus fortiter, sed crebrius et usque ad marginem posticum aequaliter punctato, corio angulo interno fusco-maculato bene distinctus.

4. G. ALBIPENNIS FABR.

Niger; thorace, scutello et pectore crebre, hemelytris remote impresso-punctatis; antennarum articulis duobus mediis apice, articulo ultimo toto, lineola longitudinali media thoracis, hemelytris, pectoris margine antico et maculis ad coxas, orificiis, rostro pedibusque flavo- vel albido-testaceis; femoribus posticis, basi apiceque exceptis, nigris; hemelytris completis, membrana sordide hyalina, abdominis apicem interdum haud attingente, parviuscula. ♂. ♀. Long. $3\frac{1}{4}$—4. Lat. $\frac{5}{6}$—$1\frac{1}{4}$ m/m.

Var. *a.* — Margine suturali hemelytrorum late nigro.

Salda albipennis FABR. Syst. Rhyng. p. 114. 5. (1803).

Lygaeus albipennis LATR. Hist. nat. XII. p. 219. 26. (1804).

Geocoris albipennis H.-SCH. Nom. ent. I. pag. 47. (1835).

Ophthalmicus albipennis BURM. Handb. II. 1. p. 291. 3. (1835); H.-SCH. Wanz. Ins. IV. p. 22. fig. 370. (1839); AM. et SERV. Hist. des Hém. p. 261. 4. (1843); FIEB. Ent. Mon. p. 120. 11. tab. 10. fig. 4. (1844); Eur. Hem. p. 177. 11. (1861); FERRARI Ann. Mus. civ. di Genova. VI. p. 155. (1874).

Var. *b.* — Margine suturali hemelytorum late nigro, margine costali vitta pone medium haud extensa nigra, notato; femoribus etiam anterioribus, basi apiceque exceptis, nigris.

Ophthalmicus albipennis var. *humeralis* FERRARI Ann. Mus. civ. di Genova. VI. p. 155 et 156. (1874).

Var. *c.* — Hemelytrorum marginibus costali et suturali late nigris.

Salda Stevenii ST. FARG. et SERV. Enc. méth. X. p. 321. 2. (1825).

Ophthalmicus Stevenii AM. et SERV. Hist. des. Hém. p. 261. 2. (1843); FIEB. Ent. Mon. p. 122. 14. (1844).

Ophthalmicus albipennis var. Steveni FIEB. Eur. Hem. p. 177. 11. (1861); FERRARI Ann. Mus. civ. di Genova. VI. p. 155 et 156. (1874).

Ophthalmicus albipennis var. costalis FERRARI Ann. Mus. civ. di Genova. VI. p. 155 et 156. (1874).

Fekete; torja, pajzskája és melle sűrű, röptyűi ritka erős pontozással; a két középső csápizülék csúcsán, az utolsó egészen, torjának közepén egy hosszvonal, röptyűi, mellén az előszél, a bűzmirigy nyilásai s a csipők mellett levő foltok, szipcsőre és lábai sárgák vagy sárgásfehérek; hátsó czombjai, csúcsuk s tövük kivételével, feketék: tökéletesen kifejlett röptyűinek kissé szennyes szinü röphártyája néha megrövidült s a potrohnál valamivel rövidebb.

A röptyűk széleiken rendesen feketék s ezen fekete szinezet hol kisebb, hol nagyobb mértékben van kifejlődve.

Európa délibb tájait lakja; s mint a felsorolt válfajokból is kivehető, szinezetére nézve igen változékony. A torj közepén levő világos hosszvonal néha csaknem egészen elenyészik; az ily példányokra aztán FABRICIUS leirása teljesen alkalmazható. Van gyüjteményemben egy példány (var. *a*), melynek utóczombjai is egészen világos szinezetüek.

Hazánk homokos talaju vidékein nem ritka és tökéletesen kifejlett állapotban telelvén át, egész éven keresztül található. Álczáit szeptember elején észleltem. — Lelhelyei: a budai Sashegy, a pesti Rákos, Tápió-Szele (Pest vm.), Debreczen, Hódmező-Vásárhely, Szatymaz és Horgos (Csongrád vm.), Grebenácz (Temes vm.).

HATODIK ALCSALÁD.

ARTHENEINA STÅL.

Caput triangulare, minus latum; jugis tylo vix vel paullo brevioribus, longe ante tubercula antennifera extensis. Ocelli adsunt. Thorax antice sulculis duobus transversis destitutus, postice haud convexo-declivis. Membrana venis quatuor vel quinque instructa, areola basali destituta. Hamus alarum e vena subtensa emissus. Abdomen spiraculis omnibus in ventre positis; suturis ventralibus utrinque rectis et margines laterales attingentibus. Tarsorum posticorum articulus primus apicalibus duobus ad unum brevior.

A fej háromszögü, nem feltünőleg széles; a járomlemezek a fejbütyöknél alig vagy csak kissé rövidebbek s hosszan nyulnak a csápdudorok elé. A szemecsek tisztán kivehetők. A torj előfelén haránt fekvő barázdák nélkül, utószélén nem domboruan lejtős. A röphártya erezete négy vagy öt érből áll, alapsejt nélkül. A szárnyhorog az alsó főérből ered. A potroh valamennyi léglika a hason van elhelyezve; a hasi varrányok mindkét oldalon egyenesek s az oldalszélekig érnek. A hátsó kocsák első izüléke rövidebb, mint a két utolsó izülék együttvéve.

Hazánk területén 1 nem és 1 faj képviseli e kis alcsaládot, melynek legszembetünőbb jellegét a fejbütyökkel körülbelől egyenlő hosszuságu járomlemezek képezik.

CHILACIS FIEB.

Wien. Ent. Monatschr. VIII. p. 72. (1864).

Corpus oblongum, depressum. Caput triangulare; jugis tylo paullo brevioribus; bucculis subtilissimis, antice paullo altioribus. Oculi majusculi. Antennae capite et thorace simul sumtis breviores, articulo primo capite multo breviore, jugorum apicem haud attingente. Rostrum gracile, coxas intermedias subattingens, articulo primo capitis basin attingente. Thorax trapezoideus, ante medium transversim subcallosus, sulco longitudinali destitutus. Scutellum aequilaterum. Membrana venis quatuor instructa. Prostethium haud sulcatum. Pedes mediocres, femoribus inermibus.

A test hosszudad, lapos. A fej háromszögü; a járomlemezek a fejbütyöknél csak kissé rövidebbek; az ajaklemezek parányiak, elől kissé magasabbak. A szemek meglehetősen nagyok. A csápok rövidebbek, mint a fej és torj együttvéve, az első izülék a fejnél sokkal rövidebb s a járomlemezek csúcsáig sem ér. A szipcsőr karcsu, a középső csipőket csaknem eléri, az első izülék a fej tövéig nyúlik. A torj ferdényded, előfelén harántosan kissé havadályos; hosszában huzódó barázda nélkül. A pajzska egyenoldalu. A röphártya erezete négy érből áll. Az előmell barázda nélkül. A lábak középszerüek, a czombok fegyverzetlenek.

1. C. TYPHAE PERR.

Pallide griseo-testaceus, supra cum pectore remote impresso-punctatus; antennis et rostro fusco-testaceis; capitis lineola antice et postice bifurcata maculisque ad oculos, thoracis punctis anterius plerumque confluentibus et scutello nigris, hujus elevatione laterali intramarginali utrinque callosa apiceque flavescentibus; subtus niger, maculis ad coxas, limbo postico segmentorum pectoris limbisque antico et lateralibus prostethii albidis; abdominis limbo et apice nec non pedibus flavo-testaceis; maculis connexivi, femoribus, basi apiceque exceptis, et articulo ultimo tarsorum piceis; corii margine costali venisque pallidioribus impunctatis; membrana hyalina, disco levissime infuscata. ♀. Long. $4\frac{1}{4}$. Lat. $1\frac{1}{2}$ $^{m}/_{m}$.

Heterogaster typhae PERRIS Ann. Soc. Lin. Lyon. 1857. p. 159.

Chilacis Typhae FIEB. Wien. Ent. Monatschr. VIII. p. 73. tab. 1. fig. 5. (1864); DOUGL. et SCOTT Brit. Hem. I. p. 231. 1. tab. 8. fig. 6. (1865).

Sárgás-szürke, felül valamint mellén ritkán, de erősen pontozott; csápjai és szipcsőre barnásak; fején egy elő- és hátrafelé villás vonal s a szemek mellett egy-egy folt, valamint torjának elől többnyire összefolyó pontjai és pajzskája feketék, ez utóbbinak csúcsa s az oldalszélein belől levő havadályos duzzadás sárgásak; alúl fekete, mellén az egyes szelvények utószéle, ezenkivül az előmell elő- és oldalszélei s a bűzmirigy nyilásai fehéresek; potrohának csúcsa és szélei lábaival együtt sárgák; a connexivum foltjai, a czombok, tövük és csúcsuk kivételével, s a kocsák utolsó izüléke sötétbarnák; a corium külszéle és erezete halványabb, sima; a röphártya áttetsző, közepén alig észrevehetőleg barnás.

Ezen ritka fajt, mely eddig csak Angol-, Franczia- és Oroszországban s a Svájczban a gyékény (*Typha latifolia*) füzérein észleltetett, nálunk HERMAN OTTÓ fedezte fel az erdélyi Mezőségen. Az illető nőstény példány jelenleg az erdélyi muzeum tulajdonát képezi és ott eredetileg *Artheneis foveolata* SPIN. névvel volt jelölve. Ugyanezen név alatt közlé azt felfedezője a Mezőség természetrajzi ismertetésében. A meghatározás tévességéről azonban, mely DIETRICH GÁSPÁR zürichi muzeumőrtől származik, közvetlenül meggyőződtem, minthogy tisztelt barátom, DR. ENTZ GÉZA kolozsvári egyetemi tanár kérésemre szíves volt e ritkaságot megtekintés és tüzetes megvizsgálás végett hozzám átküldeni; a miért is neki ezennel őszinte köszönetemet kifejezni kedves kötelességemnek ismerem.

HETEDIK ALCSALÁD.

OXYCARENINA STÅL.

Caput triangulare, porrectum, ante tubercula antennifera sat productum; jugis tylo multo brevioribus. Ocelli distincti. Thorax antice sulcis transversis destitutus, postice haud convexo-declivis. Membrana plerumque venis quatuor vel raro venis quinque instructa. Alae hamo areolari destitutae. Orificia odorifera apice extrorsum distinctissime lobata vel dentato-producta, alba vel pallida. Abdomen spiraculis segmentorum omnium in ventre distinguendis; suturis ventralibus totis rectis et margines laterales attingentibus. Pedes posteriores distincte distantes.

A fej háromszögü, kiálló, a csápdudorokon jóval túlnyúló; a járomlemezek a fejbütyöknél sokkal rövidebbek. A szemecsek tisztán kivehetők. A torj elöfelén haránt fekvő barázdák nélkül, utószélen nem domboruan lejtős. A röphártya erezete többnyire négy, ritkán öt érből áll. A szárnyhorog hiányzik. A büzmirigy nyilása külső szélén fogidomu fehéres vagy sárgás karély alakjában nyúlik kifelé. Valamennyi potrohszelvény léglikai a hason láthatók; a hasi varrányok egészen egyenesek s az oldalszélekig érnek. A hátsó lábak egymástól szembetünőleg eláIlók.

E csinos alcsaládot többnyire apró, de annál szebb és finomabb alkotásu alakok képezik, melyek főleg melegebb tájakon tenyésznek. Hazánkban összesen 5 nem és 8 faj fordul elő.

1 (4). Az ajaklemezek igen rövidek és csak a fej első felén szembetünőleg emelkedettek; a mellső czombok alól legfölebb egy tövissel fegyverezvék, e tövis mögött igen ritkán áll még egy alig észrevehető parányi tövisecske.

2 (3). A clavus nem pontozott; az egyik röphártya alig vagy csak igen kevéssé fedi be a másikat. — *Camptotelus* Fieb.

3 (2). A clavus oldalszélein pontsorral; a nagy röphártyák szélesen fedik egymást. — *Microplax* Fieb.

4 (1). A hosszu ajaklemezek szembetünően és határozottan emelkedettek s egészen a fej tövéig érnek; a mellső czombok fegyverzete alól legalább két tövisből áll.

5 (6). A csápdudorok kifelé hajlott nagy fogidomu karélyokat képeznek. — *Metopoplax* Fieb.

6 (5). A csápdudorok nem képeznek fogidomu karélyokat.

7 (8). A mindenütt egyenlő szélességü clavus szabályos pontsorokkal, melyek közől a két külső sor a varrányhoz közeledett. — *Oxycarenus* Fieb.

8 (7). A hátrafelé szélesedő clavus egész terüje szabálytalanul elhelyezett mély pontozással. — *Macroplax* Fieb.

CAMPTOTELUS FIEB.

Eur. Hem. p. 53 et 204. (1861).

Corpus oblongum, depressum, pilosulum. Caput basi thoracis distincte angustius; tuberculis antenniferis extus obtusis et parum prominulis; bucculis brevissimis, tantum in apicali parte capitis distincte elevatis, gula leviter sulcata, ad sulcum leviter tumescente. Antennae articulo primo apicem capitis haud superante. Rostrum vix vel paullo pone coxas anticas extensum, articulo primo

A test hosszudad, lapos, szőrös. A fej szembetünőleg keskenyebb a torjnál; a csápdudorok külvégszöglete tompa és csak kevéssé kinyúló; az ajaklemezek igen rövidek s csak a fej első felén szembetünőleg emelkedettek, a torok gyönge barázdával, mely mellett kissé duzzadt. A csápok első izüléke a fej végén túl nem nyúlik. A szipcsőr alig vagy csak valamivel nyúlik a mellső csipők

capite plus dimidio breviore, pone insertionem antennarum haud vel paullo extenso, articulo secundo basin capitis distincte superante. Thorax transversim levissime convexus, depressiusculus, antrorsum sensim distincte angustatus, lateribus in medio subsinuatis. Scutellum vix transversum, subaequilaterum. Hemelytra completa; clavo impunctato, lateribus parallelis instructo; membrana vix vel levissime valvante, intus haud vel levissime ampliata, venis quinque instructa. Pedes mediocres; femoribus anticis subtus inermibus vel subinermibus.

mögé; az első izülék több mint felényivel rövidebb a fejnél s a csápok töve mögé épen nem vagy csak kissé ér, a második izülék a fej tövén szembetünőleg túl nyúlik. A torj haránt irányban igen gyöngén domboru, némileg lapitott, elől egyenletesen szűkült, oldalszéleinek közepe táján kissé öblös. A pajzska alig harántos, csaknem egyenoldalu. A röptyűk kifejlődvék; a nem pontozott clavus oldalszélei párhuzamosak; az egyik röphártya alig vagy csak igen kevéssé fedi be a másikat, erezete öt érből áll. A lábak középszerüek; a mellső czombok alól épen nem vagy legfölebb csak enyésztes fogacskával fegyverezvék.

A FAJOK ÁTNÉZETE.

1 (2). Az első csápizülék a fej végénél rövidebb; a fej csúcsán lemezidomu szélesedéssel; a röptyűk vékony erezettel. — *C. lineolatus* SCHILL.

2 (1). Az első csápizülék a fej végével egyenlő hosszu; ez utóbbi csúcsáig egyenletesen szűkült; a röptyűk erezete vastag. — *C. costalis* H.-SCH.

* * *

1. C. LINEOLATUS SCHILL.

Nigricans; thorace posterius plerumque etiam antice in ferrugineum vergente; capitis parte apicali producta a supero visa anterius subampliata; antennarum articulo primo apicem capitis haud attingente, articulo secundo toto vel basi apiceque exceptis, flavo-ferrugineo; hemelytris sordide griseo-flavescentibus, fusco-venosis, margine imo apicali corii fusco, membrana angustissime valvante, abdominis apicem superante, sordide hyalina, venis exterioribus duabus saepe venula transversa conjunctis; limbo postico segmentorum pectoris limboque antico prostethii, maculis pectoris ad coxas, orificiis et tibiis flavo-albidis, apice femorum cum basi apiceque tibiarum tarsisque fuscescentibus; femoribus anticis subtus spinula obsoleta armatis. ♂. ♀. Long. 3—3½. Lat. ⅘—1¼ m/m.

Heterogaster lineolatus SCHILL. Beitr. zur Ent. I. p. 89. tab. 8. fig. 4. (1829).

Oxycarenus lineolatus FIEB. in WEITENW. Beitr. I. p. 344. 22. tab. 2. fig. 18. (1836); Rhynchotogr. p. 42. 12. (1851).

Heterogaster costatus H.-SCH. Wanz. Ins. VI. p. 34. fig. 592. (1842).

Stenogaster costatus H.-SCH. Wanz. Ins. IX. p. 215. (1853).

Camptotelus lineolatus FIEB. Eur. Hem. p. 205. (1861); STÅL Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1872. p. 48.

*

Feketés; torja utószélén, sőt többnyire előszélén is rozsdasárga; feje csúcsán lemezidomu szélesedéssel; az első csápizülék a fej végénél rövidebb, a második izülék egészen vagy, tövét és csúcsát kivéve, rozsdasárgás; röptyűi szennyes sárgák, barna-eresek, a corium utószélén keskenyen barnák, a röphártyák csak igen keskenyen fedik egymást s a potroh végén túl nyúlnak, szennyesen áttetszők, két külső erük gyakran egy haránt futó erecske által van összekötve; mellén az egyes szelvények utószéle, valamint az előmell előszéle, a csipők mellett levő foltok s a bűzmirigy nyilásai a lábszárakkal együtt sárgásfehérek, czombjainak csúcsa, lábszárainak töve és csúcsa s a kocsák barnásak; mellső czombjai alól enyészetes fogacskával fegyverezvék.

Ezen kevéssé elterjedt faj, melyet külföldről csak Német-, Olasz- és Dél-Oroszországból ismerek, nálunk sem gyakori és a budai Sashegyen és Farkasvölgyön kivül, hol májusban él, még Nagyvárad és Grebenácz (Temes vm.) mellett találtatott. Legujabban pedig Abaujmegyében Forrón is felfedeztem egy gyepes domboldalon kakukfű (*Thymus*) tövében.

2. C. COSTALIS H.-SCH.

Nigricans; parte apicali producta capitis sensim angustata; antennarum articulo primo apicem capitis aequante, articulis secundo et tertio flavescentibus; hemelytris, limbo postico prostethii et metastethii, prostethii

etiam limbo antico, maculis pectoris ad coxas et orificiis flavo-albidis; venis et margine apicali corii late fuscis, membrana vix valvante, abdominis apicem subsuperante, late fusco-venosa; apice femorum inermium, tibiis tarsisque flavescentibus. ♂. ♀. Long. 2. Lat. ¾ m/m.

Stenogaster costalis H.-Sch. Wanz. Ins. IX. p. 216. (1853).

Camptotelus costalis Stål Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1872. p. 49.

Praecedenti simillimus, minor, parte apicali producta capitis minus longa, anterius haud ampliata, articulo primo antennarum apicem capitis aequante, venis hemelytrorum validioribus, membrana parviuscula bene distinctus.

Feketés; feje a csúcsáig egyenletesen szűkült; az első csápizülék a fej végével egyenlő hosszu, a második és harmadik izülék sárgás; röptyűi, valamint mellén az előmell elő- és utószéle, az utómell utószéle, a csipők mellett levő foltok s a bűzmirigy nyilásai sárgásfehérek; röptyűin a corium erezete és utószéle szélesen sötétbarna, a röphártyák alig észrevehetőleg fedik egymást, a potrohhal körülbelől egyenlő hosszuak és szintén vastag sötétbarna erezetük van; fegyverzetlen czombjainak csúcsa a lábszárak- és kocsákkal együtt sárgás.

A legritkább fajok egyike, melyet sok szerző, igy maga Fieber sem ismert, és mely hazánkon kivül eddig még csak Németországban észleltetett. Nálunk Pável János m. n. muzeumi gyüjtő akadt reá 1875. május 5-én a budai Sashegyen két példányban.

MICROPLAX FIEB.

Eur. Hem. p. 53 et 207. (1861).

Corpus oblongum, depressum, pilosulum. Caput basi thoracis distincte angustius; tuberculis antenniferis apice extus obtusis et haud prominulis; bucculis brevissimis, tantum in apicali parte capitis distincte elevatis, gula leviter sulcata, ad sulcum leviter tumescente. Antennae articulo primo apicem capitis haud attingente. Rostrum articulo primo distincte pone medium capitis et pone insertionem antennarum extenso, articulo secundo longe pone basin capitis, interdum fere ad coxas anticas producto. Thorax transversim levissime convexus, depressiusculus, antrorsum sensim distincte angustatus, lateribus subsinuatis. Scutellum subtransversum. Hemelytra completa; clavo ad margines laterales parallelos seriatim punctato; membrana magna, late valvante, venis quatuor simplicibus instructa. Pedes mediocres; femoribus anticis spina sat magna et pone hanc raro spinula obsoleta armatis.

A test hosszudad, lapos, kissé szőrös. A fej szembetünőleg keskenyebb, mint a torj; a csápdudorok külvégszöglete tompa és csak kevéssé kinyúló; az ajaklemezek igen rövidek s csak a fej első felén szembetünőleg emelkedettek, a torok gyönge barázdával, mely mellett kissé duzzadt. A csápok első izüléke nem ér a fej csúcsáig. A szipcsőr első izüléke szembetünőleg a fej közepe s a csápok töve mögé nyúlik, második izüléke pedig jóval a fej töve mögé, néha csaknem a mellső csipőkig van megnyúlva. A torj haránt irányban igen gyöngén domboru, némileg lenyomott, előfelén egyenletesen szűkült, oldalszélein kissé öblös. A pajzska csaknem harántos. A röpnyűk tökéletesen kifejlődvék; a clavus párhuzamos oldalszélein pontsorokkal; a nagy röphártyák szélesen fedik be egymást, erezetük négy egyszerü érből áll. A lábak középszerüek; a mellső czombok alól jó nagy tövissel s e mögött ritkán még egy enyészetes tövisecskével fegyverezvék.

1. M. INTERRUPTUS FIEB.

Niger; hemelytris pallide griseo-flavescentibus, sutura clavi nec non venis duabus interioribus corii posterius margineque imo apicali fuscis, membrana hyalina, levissime infuscata, fusco-venosa; pectoris maculis ad coxas orificiisque albidis; antennarum articulo secundo, basi et apice exceptis, geniculis imis, tibiis late albo-annulatis, tarsorumque articulis duobus basalibus flavo-ferrugineis. ♂. Long. 3½. Lat. ¾ m/m.

Heterogaster lineolatus H.-Sch., Panz. Faun. Germ. 121. tab. 8; Nom. ent. I. p. 46. (1835).

Oxycarenus interruptus Fieb. in Weitenw. Beitr. I. p. 345. 23. tab. 2. fig. 19. (1836); Rhynchotogr. p. 43. 13. (1851).

Stenogaster lineolatus H.-Sch. Wanz. Ins. IX. p. 214. (1853).

Microplax interruptus Fieb. Eur. Hem. p. 208. 2. (1861).

Fekete; röptyűi halvány sárgásszürkék, a clavus varránya, valamint a corium utószéle és két belső ere utófelén keskenyen barna, a röphártya áttetsző, alig észrevehetőleg barnás, barna-eres; mellén a csipők mellett levő foltok és a bűzmirigy nyilásai fehéresek; a második csápizület, tövét és csúcsát kivéve, a czombok csúcsa, a széles fehér gyűrüvel diszitett lábszárak s a két első kocsa-izülék rozsdasárgák.

Tenyészési térköre Német-, Franczia- és Olaszországtól Dél-Oroszországig s Kis-Ázsiáig terjed, sőt Fieber szerint Egyptomban is előfordul. — Az egész magyar faunaterületről eddig egyetlen egy himpéldány ismeretes, melyet 1874. junius 18-án a budai Gellérthegy déli lejtőjén találtam.

METOPOPLAX FIEB.

Eur. Hem. p. 53 et 207. (1861).

Corpus oblongum, depressum, puberulum. Caput basi thoracis distincte angustius; tuberculis antenniferis extus in lobum dentiformem curvatum, extrorsum prominulum, productis; tylo maris prope apicem processu laminiformi porrecto instructo; bucculis longissimis, totis acute et sat alte elevatis, basin capitis attingentibus vel subattingentibus. Antennae articulo primo apicem capitis haud attingente. Rostrum mesostethii medium attingens, articulo primo longe pone medium capitis extenso, articulo secundo coxas anticas attingente. Thorax transversim levissime convexus, depressiusculus, antrorsum sensim distincte angustatus, lateribus in medio haud sinuatis. Scutellum subtransversum. Hemelytra completa, clavo lateribus parallelis instructo, seriatim punctato, seriebus duabus exterioribus ad suturam appropinquatis; membrana magna, late valvante, venis quatuor simplicibus instructa. Pedes mediocres; femoribus anticis subtus spinis duabus armatis, spina anteriore majore.

A test hosszudad, lapos, kissé szőrös. A fej szembetünőleg keskenyebb mint a torj; a csápdudorok kifelé hajlott nagy fogidomu karélyokat képeznek; a fejbütyök a himnél csúcsán lemezidomu szélesedéssel; a hosszu ajaklemezek szembetünőleg és határozottan emelkedettek s egészen a fej tövéig érnek. A csápok első izüléke nem ér a fej csúcsáig. A szipcsőr a középmell közepéig ér, első izüléke jóval a fej közepe mögé nyúlik, második izüléke pedig a mellső csipőkig ér. A torj haránt irányban igen gyöngén domború, kissé lenyomott, előfelén egyenletesen szűkült, oldalszélein nem öblös. A pajzska csaknem harántos.

A röptyűk tökéletesen kifejlődvék; a párhuzamos oldalszélekkel biró clavus pontsorokkal, melyek közől a két külső sor a varrányhoz közeledett; a nagy röphártyák szélesen fedik egymást, erezetük négy egyszerü érből áll. A lábak középszerüek; a mellső czombok alól két tövissel fegyverezvék.

1. M. DITOMOIDES COSTA.

Niger; hemelytris pallide griseo-flavescentibus, venis duabus interioribus corii posterius margineque imo apicali nigro-fuscis, membrana hyalina, fusco-venosa; antennarum articulo secundo, basi apiceque exceptis, flavo-ferrugineo; pectoris maculis ad coxas, orificiis tibiisque albidis; fulcris et geniculis imis nec non basi apiceque tibiarum tarsorumque articulis duobus basalibus fuscis. ♂. ♀. Long. 3—3¾. Lat. ¾—⅞ m/m.

Pachymerus ditomoides Costa Cim. Neap. cent. II. p. 36. 13. tab. 3. fig. 8. (1843).

Cymus Origani Kolen. Mel. ent. II. p. 90. 61. tab. 10. fig. 19. (1845).

Stenogaster ditomoides H.-Sch. Wanz. Ins. IX. p. 216. fig. 964. (1853).

Metopoplax ditomoides Fieb. Eur. Hem. p. 207. (1861).

Fekete; röptyűi halvány sárgás-szürkék, a corium utószéle és két belső ere utófelén barnás-feketék, a röphártya áttetsző, barna-eres; a második csápizülék, tövét és csúcsát kivéve, rozsdasárga; mellén a csipők mellett

levő foltok s a bűzmirigy nyilásai a lábszárakkal együtt fehéresek; a czombok és lábszárak tövei és csúcsai s a kocsák két első izüléke barnák.

Ezen Dél- és Kelet-Európában, sőt Kis-Ázsiában és Algirban elterjedt faj első tekintetre az előbbihez hasonlít s azzal gyakran tévesztetik össze. Igy egy izben még Fieber is ily tévedésbe esett, a midőn neki hemipterologiai tanulmányaim kezdetén e fajt meghatározás végett beküldtem; azért van e faj az általam a tornai hegység félröpüiről közzétett értekezésben hibásan *Microplax interruptus* névvel jelölve.

Hazánkban tökéletesen kifejlett állapotban tölti a telet; julius végén párosodik, és a hol előfordul, ott gyakori. Lelhelyei: Budapest, Miskolcz, Komjáti (Torna vm.), Parnó (Zemplén vm.), Oros (Szabolcs vm.), Csongrád, Szentes, Derékegyháza, Algyő, Szeged és Szatymaz (Csongrád vm.), Uj-Szeged (Torontál vm.), Grebenácz (Temes vm.).

OXYCARENUS FIEB.

Weitenw. *Beitr. I. p. 339. (1836).*

Stenogaster Hahn *Wanz. Ins. III. p. 15. (1835).*

Corpus oblognum, depressum, puberulum. Caput basi thoracis multo angustius; tuberculis antenniferis obtusis et parum prominulis; tylo sexuum conformi, bucculis longissimis, totis acute et sat alte elevatis, basin capitis attingentibus. Antennae articulo primo apicem capitis subaequantes vel subsuperantes. Rostrum longe pone basin abdominis productum, articulo primo longe pone medium capitis extenso, articulo secundo coxas anticas attingente. Thorax transversim levissime convexus, marginibus lateralibus haud vel levissime sinuatis. Scutellum subtransversum. Hemelytra completa, clavo retrorsum haud ampliato, seriatim punctato, seriebus duabus exterioribus ad suturam appropinquatis; membrana magna, late valvante, venis quatuor simplicibus instructa. Pedes mediocres; femoribus anticis subtus spinis pluribus, saltem duabus inter has magnis armatis.

A test hosszudad, lapos, kissé szőrös. A fej sokkal keskenyebb, mint a torj; a csápdudorok külvégszöglete tompa és csak kevéssé kinyúló; a fejbütyök mindkét ivarnál egyforma; a hosszú ajaklemezek szembetünőleg és határozottan emelkedettek s egészen a fej tövéig érnek. A csápok első izüléke a fej csúcsáig ér vagy azon még kissé túl is nyúlik. A szipcsőr jóval a potroh töve mögé van megnyúlva, első izüléke is jóval a fej közepe mögé nyúlik, második izüléke pedig a mellső csipőkig ér. A torj haránt irányban igen gyöngén domboru, oldalszélein épen nem vagy legfölebb csak alig észrevehetőleg öblös. A pajzska csaknem harántos. A röptyűk tökéletesen kifejlődvék; a hátrafelé nem szélesedett clavus szabályos pontsorokkal, melyek közől a két külső sor a varrányhoz közeledett; a nagy röphártyák szélesen fedik egymást, erezetük négy egyszerü érből áll. A lábak középszerüek; a mellső czombok alól több tövissel fegyverezvék, melyek közől legalább kettő mindig jókora nagyságu.

A FAJOK ÁTNÉZETE.

1 (2). Rozsdabarna; a corium utószéle egyenes. — *O. modestus* Fall.

2 (1). Világos sárga; a corium utószéle ívelt. — *O. collaris* Muls.

1. O. MODESTUS FALL.

Dilute fusco-ferrugineus, subtus cum scutello niger; antennarum articulo secundo, basi et apice exceptis, flavo-ferrugineo; hemelytris basi late pallidis, margine apicali corii recto, membrana subhyalina, infuscata, fascia basali lata albida; maculis pectoris ad coxas limboque postico metastethii albidis; orificiis sanguineis; pedibus fusco-ferrugineis, femoribus obscurioribus. — Long. 3. Lat. $\frac{4}{5}$ m/m.

Lygaeus modestus Fall. Hem. Suec. Cim. p. 57. 14. (1829).

Heterogaster basalis H.-Sch., Panz. Faun. Germ. 135. tab. 18.; Nom. ent. I. p. 46. (1835).

Oxycarenus Spitzyi FIEB. in WEITENW. Beitr. I. p. 340. 16. tab. 2. fig. 12. (1836); Rhynchotogr. p. 40. 6. (1851).

Heterogaster Schillingii SCHOLTZ Arb. und Veränd. 1846. p. 142.

Stenogaster Fallenii SAHLB. Mon. Geoc. Fenn. p. 69. 1. (1848).

Pachymerus quinque-maculatus MULS. Ann. Soc. Lin. Lyon. 1850—52. p. 100. (1852); Opusc. ent. I. p. 119.

Stenogaster basalis H.-SCH. Wanz. Ins. IX. p. 215. (1853).

Oxycarenus modestus FLOR Rhynch. Livl. I. p. 285. 2. (1860); FIEB. Eur. Hem. p. 206. 4. (1861).

Rozsdabarna, alúl valamint pajzskája fekete; a második csápizülék, tövét és csúcsát kivéve, sárgás; röptyűi tövükön világosabbak, a corium utószéle egyenes, a röphártya barnásan áttetsző, csak tövén fehéres; mellén a csipők mellett levő foltok s az utómell utószéle fehéresek, a bűzmirigy nyilásai vörösesek; lábai rozsdabarnák, a czombok sötétebb szinüek.

Nyugat-Európa kizárólagos sajátja és annak több tartományában honos. — Nálunk eddig csak FUSS KÁROLY gyüjtötte egy izben április közepén az Uj-Egyházszékben fekvő Holczmány helység mellett tölgyfahéj alatt. Leirását ausztriai példány után készitettem.

2. O. COLLARIS MULS.

Pallide flavescens; antennis, rostro, capite, thoracis fascia transversa, basi scutelli pectoreque nigris; limbis antico et postico prostethii, maculis pectoris ad coxas limboque postico metastethii albidis; antennarum articulo secundo, plerumque basi articuli tertii, orificiis, abdomine pedibusque luteis, basi abdominis annuloque lato femorum nigris; margine apicali corii arcuato, membrana decolore. ♂. ♀. Long. 3—4. Lat. 1—1¼ m/m.

Variat fascia transversa thoracis et femoribus, interdum etiam capite et antennarum articulis tribus basalibus flavo-ferrugineis.

Stenogaster collaris MULS. Ann. Soc. Lin. Lyon. 1850—52. p. 102. (1852); Opusc. ent. I. p. 121.

Stenogaster pallens H.-SCH. Wanz. Ins. IX. p. 215. fig. 963. (1853).

Oxycarenus pallens FIEB. Eur. Hem. p. 206. 2. (1861).

Világos-sárga; csápjai, szipcsőre, feje, torján egy haránt sáv, valamint pajzskájának töve és melle feketék; ez utóbbin az előmell elő- és utószéle, a csipők mellett levő foltok s az utómell utószéle fehéresek; a második csápizülék egészen, többnyire egyszersmind a harmadiknak töve, s a bűzmirigy nyilásai potroha- és lábaival együtt szennyes sárgák, a potroh töve és a czombok közepe fekete; röptyűin a corium utószéle ívelt, a röphártya szintelen.

A torján levő haránt sáv s czombjainak közepe, sőt feje s a három első csápizülék is néha világos barnák.

Nálunk nem ritka faj, mely Spanyolországtól kezdve Francziaország déli részén és Olaszországon keresztül Dél-Oroszországig van elterjedve.

Hazánkban április végétől október közepéig különféle növényeken nagyobb társaságokban él; párzási ideje augusztus első felére esik, álczája ez után egy hónappal jelenik meg. Lelhelyei: Budapest, Miskolcz, Czegléd, Csongrád, Szeged, Szatymaz (Csongrád vm.), Pality (Bács vm.), Uj-Szeged (Torontál vm.), Baziás és Grebenácz (Temes vm.), Oravicza (Krassó vm.), Benedek (Alsó-Fehér vm.).

MACROPLAX FIEB.

Eur. Hem. p. 53 et 206. (1861).

Corpus oblongum, depressum, pilosulum. Caput basi thoracis distincte angustius; tuberculis antenniferis angulo apicali exteriore obtusis et haud prominulis; tylo sexuum conformi; bucculis longissimis, totis acute et distinctissime elevatis, basin capitis attingentibus. Antennae articulo primo apicem capitis distinctissime superantes. Rostrum coxas posticas attingens, articulo primo capite dimidio breviore, articulo secundo pone basin capi-

A test hosszudad, kissé lapos és gyöngén szőrös. A fej szembetünőleg keskenyebb, mint a torj töve; a csápdudorok külvégszöglete tompa és kifelé nem nyúlik; a fejbütyök mindkét ivarnál egyforma; a hosszu ajaklemezek szembetünőleg és határozottan emelkedettek s egészen a fej tövéig érnek. A csápok első izüléke a fej csúcsán jóval túl nyúlik. A szipcsőr a hátsó csipőkig ér, első izüléke felényivel rövidebb a fejnél, második izüléke a fej töve

tis extenso. Thorax transversim leviter convexus, medio plus minus distincte coarctatus. Scutellum transversum. Hemelytra completa; clavo retrorsum ampliato, irregulariter profunde impresso-punctato; membrana mediocri, late valvante, venis quatuor apice arcuatim connexis instructa. Pedes mediocres; femoribus anticis subtus spina magna et ante hanc spinulis duabus vel tribus armatis.

mögé van megnyúlva. A torj haránt irányban gyöngén domború, közepe táján többé-kevésbbé szembetünőleg szűkült. A pajzska harántos. A röptyűk tökéletesen kifejlődvék; a hátrafelé szélesedő clavus egész terüje szabálytalanul elhelyezett erős pontozást visel; a középszerü röphártyák szélesen fedik egymást, erezetüket végükön ivesen összefolyó négy ér képezi. A lábak középszerüek; a mellső czombok alól egy nagy tövissel s ezenkivül még két vagy három kisebb tüskével felszereltek.

A FAJOK ÁTNÉZETE.

1 (2). A röptyűk szennyes fehérek; a corium és röphártya barna erekkel és közbe szórt apró barnás foltocskákkal. — *M. Preyssleri* Fieb.

2 (1). A röptyűk tejfehérek; a corium erezete csak középen fekete, a sötét erezet között hasonló szinü apró foltocskákkal; a röphártya sötétbarna, három fehér folttal. — *M. fasciatus* H.-Sch.

1. M. PREYSSLERI FIEB.

Nigricans; thorace medio vix coarctato, posterius plerumque in ferrugineum vergente; antennarum articulo secundo, basi apiceque exceptis, ferrugineo; hemelytris albidis, levissime infuscatis, clavo fusco-punctato, corio membranaque venis et maculis minutis interstitiorum venarum fuscis, parte basali corii nec non membranae parviusculae macula pone apicem corii, albidis; maculis pectoris ad coxas, orificiis, limbo postico metastethii tibiisque albidis; fulcris, geniculis, basi apiceque tibiarum et tarsorum articulis duobus basalibus dilute lutescentibus. ♂ ♀. Long. 3—4. Lat. 1—1¼ m/m.

Oxycarenus Preysslerii Fieb. in Weitenw. Beiträge I. p. 343. 21. tab. 2. fig. 17. (1836); Rhynchotogr. p. 43. 14. (1851).

Stenogaster fusco-venosus Dahlb. Vet.-Ak. Handl. 1850. p. 221.

Oxycarenus lineolatus Flor Rhynch. Livl. I. p. 283. 1. (1860).

Macroplax Preyssleri Fieb. Eur. Hem. p. 207. 1. (1861).

Oxycarenus fusco-venosus Stål. Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 224. 1.

Lygaeus Preyssleri Thoms. Opusc. ent. II. p. 184. 9. (1870).

Feketés; torja közepe táján alig észrevehetőleg szűkült, utószélén többnyire rozsdabarnás; a második csápizülék, tövét és csúcsát kivéve, rozsdasárga; röptyűi szennyes fehérek, a clavus barna pontozással, a corium és röphártya barna erezettel és közbe szórt apró barnás foltocskákkal, a corium töve s a röphártya külső alapszöglete világosabbak; mellén a csipők mellett levő foltok, a bűzmirigy nyilásai s az utómell utószéle a lábszárakkal együtt fehéresek; a czombok és lábszárak tövei és csúcsai s a kocsák két tő-izüléke szennyessárgák.

Tenyészési térköre földrészünkre szoritkozik és Svédországtól Szicziliáig, Livlandtól Francziaországig terjed. Kelet-Európában hiányzik.

Egyetlen biztos lelhelye hazánkban a Pécs melletti Mecsekhegy, melyen Pável János m. n. muzeumi gyüjtő az 1872-ik év nyarán több példányban gyüjtötte. Fuss Erdélyből szintén megemliti, de lelhelyét nem közli.

2. M. FASCIATUS H.-SCH.

Niger; thorace medio distincte coarctato, antice et postice plerumque ferrugineo-limbato; antennarum articulo secundo, basi apiceque exceptis, ferrugineo; clavo albido-flavescente, corio lacteo, basi margineque imo apicali, nec non venis maculisque nonnullis interstitiorum venarum medio, nigris; membrana nigro-fusca, angulo basali interno maculisque duabus apicalibus magnis, una ad marginem externum, una ad marginem internum, lacteis; maculis pectoris ad coxas, orificiis, limbo postico metastethii et tibiis albidis; fulcris, geniculis, basi apiceque tibiarum tarsorumque articulis duobus basalibus flavescenti-ferrugineis. ♂. ♀. Long. 3¾—4. Lat. ⅞—1⅛ m/m.

Heterogaster fasciatus H.-Sch. Panz. Faun. Germ. 135. tab. 19.

Heterogaster guttula H.-Sch. Nom. ent. I. p. 46. (1835).

Oxycarenus Helferii Fieb. in Weitenw. Beitr. I. p. 343. 20. tab. 2. fig. 16. (1836); Rhynchotogr. p. 39. 4. (1851).

Aphanus insignis Costa Cim. Neap. cent. I. p. 45. 7. fig. 7. (1838).

Stenogaster fasciatus H.-Sch. Wanz. Ins. IX. p. 215. (1853).

Macroplax Helferi Fieb. Eur. Hem. p. 207. 2. (1861).

Fekete; torja közepe táján szembetünőleg szűkült, elő- és utószélén többnyire rozsdasárga; a második csápizülék, tövét és csúcsát kivéve, ugyanily szinü; röptyűin a clavus sárgásfehér, a corium tejfehér, ez utóbbinak csak töve és utószéle keskenyen, valamint erezete közepe táján fekete, a fekete erezet között fekvő tércséken hasonló szinezetü apró foltocskák foglalnak helyet; a röphártya főszine sötétbarna, belső alapszögletén azonban egy, végén pedig két tejfehér folttal van diszitve; mellén a csipők mellett levő foltok, a bűzmirigy nyilásai s az utómell utószéle a lábszárakkal együtt fehérek; a czombok és lábszárak tövei és csúcsai s a két első kocsa-izülék rozsdasárgák.

E gyöngyörü faj, mely Dél-Európán kivül még Kis-Ázsiában és Algirban is előfordul, nálunk egyedül csak a budai hegyeken tenyészik s ott, nevezetesen a Sashegyen és a Farkasvölgyben, valamint a Gellérthegytől délre fekvő réteken májustól augusztus közepéig egyenként található.

NYOLCZADIK ALCSALÁD.

MYODOCHINA STÅL.

Caput triangulare, minus latum; jugis tylo distincte brevioribus. Ocelli adsunt. Thorax anterius sulculis duobus transversis destitutus, postice haud convexo-declivis. Membrana venis quatuor vel quinque instructa. Hamus alarum e vena subtensa emissus. Orificia odorifera apice haud lobato-producta. Abdomen spiraculis segmentorum omnium vel saltem trium apicalium in ventre positis; sutura ventrali tertia utrinque plerumque antrorsum sinuato-curvata et marginem haud attingente. Coxae posticae contiguae vel levissime distantes.

A fej háromszögü, nem feltünőleg széles; a járomlemezek a fejbütyöknél szembetünőleg rövidebbek. A szemecsek tisztán kivehetők. A torj előfelén két haránt fekvő barázda nélkül, utószélén nem domboruan lejtős. A röphártya erezete négy vagy öt érből áll. A szárnyhorog az alsó főerből ered. A bűzmirigy nyilásai egyszerüek, karélyos nyulványok nélkül. Valamennyi vagy legalább a három utolsó potrohszelvény léglikai a hason vannak elhelyezve; a harmadik hasi varrány mindkét oldalon többnyire öblösen előre hajlik s az oldalszélt nem éri el. A hátsó csipők egymást érintik vagy egymáshoz igen közel állanak.

A Lygaeidák családjának főtömegét ezen alcsalád képezi, mely hazánkban 59 fajjal van képviselve, a mi az összes hazai fajoknak több mint felét teszi. Az 59 faj 25 nemhez tartozik. Ez utóbbiak a következő táblázat segélyével különböztethetők meg:

1 (38). A negyedik hasi szelvény oldalain levő két homályos folt közől a hátsó igen távol áll az elsőtől s az illető szelvény utószéléhez közeledett.

2 (5). A torj közepe táján szembetünőleg szűkült s a szűkülés által képezett oldalvásti bemetszés szembetünőleg szögletes; a torj oldalai tompák, nem párkányoltak; elől tisztán kivehető gyűrüidomu nyakörvvel.

3 (4). A második és harmadik hasi szelvény finoman rovátkolt sávok nélkül; a hátsó kocsák első izüléke legfölebb csak felényivel hosszabb, mint

a két utolsó izülék együttvéve. — *Diplonotus* Stål.

4 (3). A második és harmadik hasi szelvény közepén két igen finoman és sűrüen haránt-rovátkolt csupasz sáv látható; a hátsó kocsák első izüléke kétszer oly hosszu, mint a két utolsó izülék együttvéve. — *Ligyrocoris* Stål.

5 (2). A torj közepe táján vagy épen nem vagy csak igen kevéssé szűkült, ez utóbbi esetben oldalszélei legfölebb csak tompán öblösek s az öböl feneke nem szögletes, hanem ívelt; nyakörv hiányzik vagy enyészetes.

6 (27). A torj oldalszélei nem párkányoltak vagy ormósak, épen nem vagy csak igen csekély mértékben lemezidomulag szélesedvék.

7 (20). A torj első felének oldalszélei egyenesek, előszögletein azonban szembetünőleg, többnyire hirtelen és néha tetemesen kerekitettek; a fej a torj első felénél soha sem szélesebb, sőt gyakran keskenyebb.

8 (19). A harmadik hasi varrány mindkét oldalon öblösen előre hajlik.

9 (14). A mellső czombok alól több apró tövissel vagy fogacskával fegyverezvék.

10 (11). A mellső czombok fogacskái egyenlő nagyságuak; a szipcsőr második izüléke a harmadiknál sokkal hosszabb. — *Tropistethus* Fieb.

11 (10). A mellső czombok az apró fogacskákon kivül még egy nagyobb tövissel fegyverezvék.

12 (13). A szipcsőr második izüléke a harmadiknál sokkal hosszabb. — *Icus* Fieb.

13 (12). A szipcsőr második és harmadik izüléke körülbelől egyenlő hosszu. — *Rhyparochromus* Curt.

14 (9). A mellső czombok alól fegyverzetlenek vagy legfölebb egy észrevehető foggal, néha két enyészetes dudorcsával.

15 (18). A torj utófele kissé lenyomott és szembetünőbben pontozott, oldalszélei tompán öblösek.

16 (17). A test idoma nyúlánk, karcsu; a torj hosszabb, mint szélesebb. — *Pterotmetus* Am. et Serv.

17 (16). A test idoma zömökebb, hosszudad vagy tojásdad; a torj harántos. — *Macrodema* Fieb.

18 (15). A torj utófelén le nem nyomott, erősen harántos, oldalszélein nem öblös; a mellső czombok alól egy szembetünő töviskével fegyverezvék. — *Lamprodema* Fieb.

19 (8). A harmadik hasi varrány egészen egyenes. — *Plinthisus* Westw.

20 (7). A torj első felének oldalszélei egész terjedelmükben egyenesek, még előszögletein sem kerekitettek; a fej a torj első részénél szembetünőleg szélesebb.

21 (26). A mellső czombok fegyverzetlenek, legfölebb nehány, sertét hordozó enyészetes dudorcsával.

22 (23). A torj első fele, valamint a corium oldalszegélye s középső része sima és fényes. — *Lasiosomus* Fieb.

23 (22). A torj és röptyűk egészen pontozottak.

24 (25). A harmadik hasi varrány egészen egyenes; a clavus három pontsorral. — *Acompus* Fieb.

25 (24). A harmadik hasi varrány mindkét oldalon öblösen előre hajlik; a clavus négy pontsorral, a második sor néha rövidült. — *Stygnocoris* Dougl. et Scott.

26 (21). A mellső czombok alól két vagy három tövissel fegyverezvék. — *Peritrechus* Fieb.

27 (6). A torj oldalszélei egész kiterjedésükben lemezidomulag szélesedvék.

28 (35). A csápok meztelenek vagy csak ritkán rövid pelyhedzéssel; az első csápizülék ritkán visel nehány rövid sertét.

29 (30). A csápdudorok, oldalvást nézve, a szemek előszéle alatt függélyesen lefelé hajlanak; a hátsó kocsák első izüléke sohasem kétszer oly hosszu, mint a más két izülék együtt véve. — *Trapezonotus* Fieb.

30 (29). A csápdudorok, oldalvást nézve, előfelé rézsút lehajlók, néha csaknem kiállók; a hátsó kocsák első izüléke csaknem vagy legalább kétszer oly hosszu, mint a két utolsó izülék együtt véve.

31 (34). A fej a torj első felénél keskenyebb vagy azzal körülbelől egyenlő széles; a csápok első izüléke alig nyúlik negyed- vagy legfölebb harmadrészével a fej csúcsán túl.

32 (33). A torj előszéle szembetünőleg öblös; a szipcsőr második és harmadik izüléke körülbelől egyenlő hosszu. — *Microtoma* Lap.

33 (32). A torj előszéle egyenes vagy legfölebb gyengén öblös; a szipcsőr második izüléke szembetünőleg hosszabb a harmadiknál. — *Pachymerus* St. Farg. et Serv.

34 (31). A fej a torj előszélénél szélesebb; az első csápizülék több mint felényivel nyúlik a fej csúcsán túl. — *Beosus* Am. et Serv.

35 (28). A csápok első három izüléke mereven felálló sertékkel.

36(37). A csápdudorok külvégszöglete tompa; a torj elő-széle szembetünőleg öblös, oldalszélei elől kerekitettek. — *Emblethis* FIEB.

37(36). A csápdudorok külvégszöglete hegyesen kiálló; a torj elő- és oldalszélei csaknem egészen egyenesek, előszögletei kissé kiállók. — *Gonianotus* FIEB.

38 (1). A negyedik hasiszelvény oldalain levő két homályos folt közől a hátsó igen távol áll a szelvény utószélétől s az első folt közelében fekszik.

39(40). A szemek nagyok; a fejtetőnek szemek között fekvő része a szemeknél körülbelől kétszer szélesebb; a torj elől nyakörv nélkül. — *Ischnocoris* FIEB.

40(39). A fejtetőnek szemek között fekvő része körülbelől négyszer oly széles, mint az középszerü vagy apró szemek; a torj előszélén keskeny, lenyomott, közepén néha enyészetes nyakörvvel.

41(48). A harmadik hasi varrány mindkét oldalon öblösen előre hajlik; a test kevésbbé széles, nem lapitott.

42(47). A fej egészen a szemekig van a torjban besülyedve; a pajzska laposdad, utófelén hosszormó nélkül.

43(46). A test idoma hosszukás, felül finoman pontozott; a fej a torj előfelével együtt sima, legfőlebb igen enyészetesen pontozott.

44(45). A szemek és csápok közötti távolság a szemek átmérőjénél rövidebb, a sűrüen fogacsolt mellső czombok egy nagyobb tövist viselnek. — *Scolopostethus* FIEB.

45(44). A szemek és csápok közötti távolság körülbelől oly hosszu, mint a szemek átmérője; az alól fogacsolt mellső czombok két nagyobb tövissel fegyverezvék. — *Eremocoris* FIEB.

46(43). A test idoma tojásdad; a fej, torj, pajzska és mell sűrü s szembetünő pontozással. — *Drymus* FIEB.

47(42). A fej a torjból kinyúlik s a szemek mögött, melyek a torj előszélét nem érintik, észrevehetőleg szűkült; a pajzska közepén erős benyomással, utófelén szembetünő hosszormóval. — *Taphropeltus* STÅL.

48(41). A harmadik hasi varrány mindkét oldalon egyenes; a test igen lapitott. — *Platygaster* SCHILL.

DIPLONOTUS STÅL.

Öfr. Vet.-Ak. Förh. 1872. p. 51.

Corpus oblongum. Caput triangulare; tuberculis antenniferis obtusis. Rostrum articulo tertio articulo apicali vix vel paullo longiore. Antennae pilosulae, articulo primo apicem capitis superante. Thorax apice collari angusto instructus, medio vel pone medium distincte constrictus, emarginatura laterali a strictura formata distincte angulata, lateribus teretibus, obtuse convexis, immarginatis. Scutellum triangulare. Hemelytra completa, parallela. Prostethium intra margines laterales impressione lineari destitutum. Venter segmentis secundo et tertio vittis duabus stridulatoriis, transversim dense strigosis, destitutis; macula opaca posteriore laterum segmenti quarti a macula anteriore longissime remota, ad marginem posticum segmenti appropinquata. Pedes mediocres; femoribus anticis incrassatis, subtus spinis duabus vel tribus majoribus et nonnullis minutissimis armatis; articulo primo tarsorum posticorum apicalibus duobus ad unum dimidio vel paullo longiore.

A test hosszudad. A fej háromszögü; a csápdudorok tompák. A szipcsőr harmadik izüléke alig vagy csak kevéssel hosszabb, mint a negyedik izülék. A csápok kissé szőrösek, első izülékük a fej csúcsán túl nyúlik. A torj elől keskeny nyakörvvel van ellátva, közepe táján szembetünőleg szűkült s a szűkülés által képezett oldalvásti bemetszés szembetünőleg szögletes; oldalszélei tompák, nem párkányoltak. A pajzska háromszögü. A röptyűk tökéletesen kifejlődvék és párhuzamosak. Az előmell oldalszélein belől vonalidomu barázda nélkül. A második és harmadik hasi szelvény finoman rovátkolt sávok nélkül; a negyedik hasi szelvény oldalain levő két homályos folt közől a hátsó igen távol áll az elsőtől s az illető szelvény utószéléhez közeledett. A lábak középszerüek; a vastagodott mellső czombok alól két vagy három nagyobb és több kisebb tövissel fegyverezvék; a hátsó kocsák első izüléke legfőlebb csak felényivel hosszabb, mint a két utolsó izülék együtt véve.

1. D. FRACTICOLLIS SCHILL.

Nigricans; antennarum articulis secundo et tertio, apice excepto, fusco-testaceis; margine angusto antico loboque postico fusco-maculato thoracis, apice maculisque duabus minutis mediis scutelli, limbis posticis pro- et metastethii, limbo angustissimo abdominis, nec non pedibus ferrugineo-flavescentibus; femoribus anticis subtus spinis duabus majoribus et spinulis nonnullis minutissimis armatis, tibiis anticis rectis; hemelytris sordide flavo-albidis, fusco-punctatis, margine costali maculaque apicali prope angulum internum corii laevibus, pallidis; membrana infuscata, pallido-venosa. ♂. ♀. Long. 5—5½. Lat. 1⅓—1½ $^{m}/_{m}$.

Pachymerus fracticollis SCHILL. Beiträge zur Ent. I. p. 82. 27. tab. 7. fig. 6. (1829); HAHN Wanz. Ins. I. p. 66. fig. 40. (1831); H.-SCH. Nom. ent. I. p. 44. (1835).

Plociomerus fracticollis SAHLB. Mon. Geoc. Fenn. p. 70. 1. (1848); FIEB. Eur. Hem. p. 172. 3. (1861); DOUGL. et SCOTT Brit. Hem. I. p. 170. 1. tab. 6. fig. 5. (1865).

Pachymerus insectus BOH. Vet.-Ak. Handl. 1849. p. 250.

Pachymerus (Plociomerus) fracticollis FLOR Rhynch. Livl. I. p. 229. 2. (1860).

Plociomera fracticollis STÅL Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 214. 2.

Lygaeus fracticollis THOMS. Opusc. ent. II. p. 194. 33. (1870).

Diplonotus fracticollis STÅL Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1872. p. 51.

Feketés; csápjainak második és harmadik izüléke, tövét kivéve, sárgásbarna; torjának keskeny előszéle és barnafoltos utófele, pajzskájának csúcsa és közepén két apró foltocska, továbbá elő- és utómellének utószéle s hasának keskeny szegélye lábaival együtt rozsdasárgák; mellső czombjai alól két nagyobb tövissel és több igen apró tüskével fegyverezvék, mellső lábszárai egyenesek; röptyűi szennyes világos-sárgák, barnán pontozottak, a corium külszélén és belső szöglete mellett azonban simák és világosabb szinezetüek; barnás röphártyája világosabb erezettel.

Európa legtöbb tartományában, különösen éjszak felé tenyészik. — Nálunk ritkább mint másfelé és eddig csak Budapest, Puszta-Peszér (Pest vm.) és Tövis (Alsó-Fehér vm.) körül találtatott egyes példányokban.

LIGYROCORIS STÅL.

Öfr. Vet-Ak. Förh. 1872. p. 51.

Corpus oblongum. Caput triangulare; tuberculis antenniferis obtusis. Rostrum articulo tertio quarto multo longiore. Antennae haud pilosae, articulo primo apicem capitis vix superante. Thorax apice collari annuliformi angusto instructus, medio vel pone medium distincte constrictus, emarginatura laterali a strictura formata, distincte angulata, lateribus teretibus, obtuse convexis, immarginatis. Scutellum triangulare. Hemelytra completa, prallela. Prostethium intra margines laterales impressione lineari destitutum. Venter segmentis secundo et tertio disco utrinque pone acetabula vitta transversim dense subtilissimeque strigosa denudata instructis; macula opaca posteriore laterum segmenti quarti a macula anteriore longissime remota, ad marginem posticum segmenti appropinquata. Pedes mediocres; femoribus anticis incrassatis, subtus antice spinis duabus vel tribus majoribus et nonnullis minutissimis armatis; tarsis posticis articulo primo articulis duobus apicalibus simul sumtis duplo longiore.

A test hosszudad. A fej háromszögű; a csápdudorok tompák. A szipcsőr harmadik izüléke a negyediknél sokkal hosszabb. A csápok nem szőrösek, első izülékük alig nyúlik a fej végén túl. A torj elől gyűrűidomu keskeny nyakörvvel van ellátva, közepe táján szembetünőleg szűkült s a szűkülés által képezett oldalvásti bemetszés szembetünőleg szögletes; oldalszélei tompák, nem párkányoltak. A pajzska háromszögű. A röptyűk tökéletesen kifejlődvék és párhuzamosak. Az előmell oldalszélein belől vonalidomu barázda nélkül. A második és harmadik hasi szelvény közepén két igen finoman és sűrűen haránt-rovátkolt csupasz sáv látható; a negyedik hasi szelvény oldalain levő két homályos folt közől a hátsó igen távol áll az elsőtől s a szelvény utószéléhez közeledett. A lábak középszerűek; a vastagodott mellső czombok alól két vagy három nagyobb és több apróbb tövissel felszereltek; a hátsó kocsák első izüléke kétszer oly hosszu, mint a második és harmadik izülék együttvéve.

1. L. SYLVESTRIS LIN.

Nigricans; antennarum articulo primo apice, secundo toto, nec non basi articuli tertii, maculis pectoris ad coxas, limbo postico metastethii pedibusque flavo-testaceis, femoribus posterioribus apicem versus, anticis fere totis nigris, his subtus spinis duabus majoribus et nonnullis minoribus armatis; hemelytris testaceo-albidis, pone medium nigris, macula costali prope apicem pallida, corii disco ante medium infuscato; membrana fuscescente, venis maculaque apicali albidis; thoracis lobo postico maculis quatuor, mediis duabus elongatis ferrugineis ornato. ♀. Long. 5½. Lat. 1½ m/m.

Cimex sylvestris LIN. Faun. Suec. Ed. 2. p. 256. 965. (1761); Syst. nat. Ed. 12. I. 2. p. 731. 111. (1767).

Acanthia sylvestris FABR. Mant ins. II. p. 279. 23. (1787); Ent. syst. IV. p. 76. 37. (1794); Syst. Rhyng. p. 116. 17. (1803).

Lygaeus sylvestris FALL. Mon. cim. Suec. p. 69. 15. (1807); ZETT. Faun. lapp. I. p. 473. 10. (1828); Ins. lapp. I. p. 264. 12. (1840); THOMS. Opusc. ent. II. p. 194. 34. (1870).

Lygaeus silvestris FALL. Hem. Suec. Cim. p. 61. 22. (1829).

Plociomerus silvestris SAHLE. Mon. Geoc. Fenn. p. 70. 2. (1848); FIEB. Eur. Hem. p. 171. 1. (1861).

Pachymerus sylvestris H.-SCH. Wanz. Ins. IX. p. 209. (1853).

Plociomerus Luchsii BÄRENSPR. Berl. Ent. Zeitschr. III. p. 330. tab. 6. fig. 2. (1859).

Pachymerus (Plociomerus) silvestris FLOR Rhynch. Livl. I. p. 231. 3. (1860).

Plociomera sylvestris STÅL Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 213. 1.

Feketés; csápjainak első izüléke csúcsán, a második egészen, a harmadik izülék pedig tövén, valamint mellén a csipők mellett levő foltok s az utómell utószéle lábaival együtt sárgásak; hátsó czombjainak csúcsa, a mellső czombok pedig egészen feketék, ez utóbbiak alól két nagyobb és több kisebb tövissel fegyverezvék; röptyűi sárgás fehérek, utófelükön feketék, a corium utószöglete mellett egy világos folttal, közepe táján barnás mázolattal; barnás röphártyájának erezete, valamint egy csúcsán levő folt fehéres; torja utófelén négy rozsdabarna folttal van diszitve.

Földrészünk közép és éjszaki tájain kivül Szibériában egészen Irkucskig előfordul és nem ritka. Hazánkból azonban eddig csak egy nőstény példány ismeretes, melyre FRIVALDSZKY JÁNOS 1872-ben Tátrafüred mellett akadt.

TROPISTETHUS FIEB.

Eur. Hem. p. 48 et 184. (1861).

Corpus oblongum. Caput triangulare, parte subapicali thoracis angustius; oculis mediocribus. Rostrum coxas intermedias attingens, articulo secundo tertio multo longiore. Antennae articulo primo apicem capitis superante. Thorax longior quam latior, pone medium transversim leviter impressus, ante impressionem levissime convexus, lateribus immarginatis, convexis, pone medium subsinuatis, apice rotundatis. Scutellum longius quam latius. Hemelytra completa, parallela, venis exterioribus membranae vena transversa haud conjunctis. Venter sutura tertia utrinque distincte antrorsum sinuato-curvata; macula opaca posteriore laterum segmenti quarti a macula anteriore longissime remota, ad marginem posticum segmenti appropinquata. Pedes mediocres; femoribus anticis incrassatis, subtus spinulis compluribus armatis, spina unica ceteris majore destitutis, apud

A test hosszudad. A fej háromszögü s a torj előfelénél keskenyebb; a szemek középszerüek. A szipcsőr a középső csipőkig ér, második izüléke a harmadiknál sokkal hosszabb. A csápok első izüléke a fej csúcsán túl nyúlik. A torj hosszabb mint szélesebb, közepe mögött kissé benyomott s ezen benyomás előtt igen gyöngén domboru; oldalszélei nem párkányoltak, domboruak, közepük mögött alig észrevehetőleg öblösek, elől pedig kerekitettek. A pajzska hosszabb mint szélesebb. A tökéletesen kifejlett röptyűk párhuzamosak; a röphártya külső erei nincsenek haránt futó ér által összekötve. A harmadik hasi varrány mindkét oldalon öblösen-előre hajlik; a negyedik hasi szelvény oldalain levő két homályos folt közől a hátsó igen távol áll az elsőtől s az illető szelvény utószéléhez közeledett. A lábak középszerüek; a vastagodott mellső czombok alól több apró és mind

mares subtus rotundato-subangulatis, ante medium compressis; tibiis anticis curvatis.

egyenlő nagyságu fogacskával fegyverezvék; a mellső lábszárak görbültek.

I. T. SABULETI HAHN.

Niger, opacus, parce pubescens; rostro, maculis pectoris ad coxas pedibusque flavo-testaceis, femoribus medio piceis; hemelytris cum apice imo scutelli pallide cinnamomeis, fusco-punctatis, corio apice infuscato, angulo interno, interdum etiam ad suturam clavi nigro-maculato; membrana obscura, raro abbreviata. ♂. ♀. Long. $2\frac{1}{2}$—$2\frac{3}{4}$. Lat. $\frac{3}{4}$—1 m/m.

Variat antennis plus minus flavo-testaceis.

Pachymerus sabuleti HAHN Wanz. Ins. II. p. 120. fig. 201. (1834); H.-SCH. Nomencl. entomol. I. p. 45. (1835).

Pachymerus holosericeus SCHOLTZ Arb. und Veränd. 1845. p. 19. 2.

Pachymerus spinigerellus BOH. Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1852. p. 57. 11.

Tropistethus ochropterus FIEB. Eur. Hem. p. 184. (1861).

Tropistethus holosericeus STÅL Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 217. 1; DOUGL. et SCOTT Brit. Hem. I. p. 200. 1. tab. 7. fig. 5. (1865); FERRARI Ann. Mus. civ. di Genova VI. p. 161. (1874).

Scolopostethus obscurus GARB. Bull. Soc. ent. Ital. I. p. 117. (1869).

Lygaeus holosericeus THOMS. Opusc. ent. II. p. 189. 21. (1870).

Fekete, fénytelen, kissé pelyhedző; szipcsőre, mellén a csipők mellett levő foltok és lábai sárgásak, czombjai középükön barnás-feketék; röptyűi a pajzska végső csúcsával együtt barnák, sötétebb pontozással, a corium csúcsán sötétbarnás, belső szögletén, sőt néha a clavus-varrány mellett is néhány fekete petty foglal helyet; röphártyája feketés és csak ritkán durványos.

Csápjai néha többé-kevésbbé világos szinezetüek.

E csinos kis faj, mely főleg Európa nyugati felén van elterjedve, rendesen apróbb társaságokban él és nálunk tökéletesen kifejlett állapotban telel át. Lelhelyei: Budapest, Pécs, Temesvár, Veresmart (Szekenszék), Miskolcz, Forró (Abauj vm.), Komjáti (Torna vm.).

ICUS FIEB.

Eur. Hem. p. 46 et 173. (1861)

Corpus anguste oblongo-ovatum. Caput triangulare, longius quam latius, parte subapicali thoracis angustius. Rostrum coxas intermedias haud attingens, articulo secundo tertio distinctissime longiore. Antennae articulo primo apicem capitis superante. Thorax antrorsum angustatus, longior quam latior, pone medium transversim leviter impressus, lateribus immarginatis, haud laminatis, pone medium obtuse sinuatis, apice rotundatis. Scutellum longius quam latius. Hemelytra completa; venis exterioribus membranae vena transversa haud conjunctis. Venter sutura tertia utrinque antrorsum curvata; macula opaca posteriore laterum segmenti quarti a macula anteriore longissime remota, ad marginem posticum segmenti appropinquata. Pedes mediocres; femoribus anticis valde incrassatis, subtus spinis pluribus, una majore, armatis; tibiis anticis curvatis.

A test keskeny hossztojásdad. A fej háromszögü, hosszabb mint szélesebb s a torj előfelénél keskenyebb. A szipcsőr a középső csipőket nem éri el, második izüléke sokkal hosszabb a harmadiknál. A csápok első izüléke a fej végén túl nyúlik. A torj hosszabb mint szélesebb, elől keskenyedett, közepe mögött kissé benyomott; oldalszélei nem párkányoltak és lemezidomulag nem szélesedvék, közepük mögött tompán öblösek, elől pedig kerekitettek. A pajzska hosszabb, mint szélesebb. A röptyűk tökéletesen kifejlődvék; a röphártya külső erei nincsenek haránt futó erecske által összekötve. A harmadik hasi varrány mindkét oldalon öblösen előre hajlik; a negyedik hasi szelvény oldalain levő két homályos folt közől a hátsó igen távol áll az elsőtől s az illető szelvény utószéléhez közeledett. A lábak középszerüek; a tetemesen vastagodott mellső czombok alól több tövissel felszereltek, melyek közől egyik nagyobb a többinél.

1. I. ANGULARIS FIEB. VAR. HUNGARICUS HORV.

(Fig. 10.)

Niger, opacus, glabriculus; antennarum articulo secundo, apice excepto, rostro, angulis posticis et limbo postico, interdum etiam margine antico angustissimo thoracis, limbo postico metastethii et prostethii, hujus etiam limbo antico, maculis pectoris ad coxas nec non pedibus flavo-testaceis; hemelytris griseo-flavescentibus, sat fortiter seriatim fusco-punctatis, corio margine apicali et angulo interno late nigro, interstitiis venarum obscurioribus; membrana fuscescente, macula parva pone apicem corii venisque albidis. ♂. ♀. Long. 4—4½. Lat. 1—1¼ m/m.

♂. Antennarum articulo primo, apice excepto, flavo-testaceo.

Icus angularis Fieb. Eur. Hem. p. 173. (1861).

Megalonotus hungaricus Horv. Pet. Nouv. Ent. 1874. p. 455.

Varietas insignis speciei Fieberianae, a qua colore pedum praesertim differt.

Fekete, fénytelen, csaknem egészen csupasz; csápjainak második izüléke (csúcsát kivéve), szipcsőre, torjának utószögletei és utószéle, néha egyszersmind igen keskeny előszéle, valamint mellén az előmell elő- és utószéle, az utómell utószéle s a csipők mellett levő foltok lábaival együtt sárgák; röptyűi szürkés-sárgák, erős barna pontsorokkal, a corium utószélén és belső szögletén szélesen fekete, az erezet közötti tércsék a röptyűk alapszinénél sötétebbek; barnás röphártyája fehéres erezettel van áthatva s azonkivül külső alapszögletén egy kis fehér pettyecskével jelölve. — A him első csápizüléke, csúcsát kivéve, sárga.

Az Olasz- és Déloroszországban tenyésző törzsfajnak kitünő válfaja, melyet főleg az egészen világos szinezetü lábak jellemeznek. A Fieber által adott leirással nem egyezvén, külön fajnak tartottam s mint ilyet le is irtam; csak miután a törzsfajt magát természetben megkaptam, győződtem meg a valódi tényállásról.

Nálunk a budai hegyeken igen ritkán található, hol 1874. junius 10-én a Gellérthegyen, augusztus 20-án a Svábhegyen fedeztem fel néhány példányban. A következő évben pedig Pável János gyüjtötte ugyanott április közepén a Gellért-, május elején a Sashegyen.

RHYPAROCHROMUS CURT.

Brit. Ent. XIII. p. 612. (1836).

Megalonotus Fieb. *Eur. Hem. p. 47 et 181. (1861).*

Corpus oblongum vel oblongo-ovatum. Caput triangulare, subtransversum, parte subapicali thoracis angustius; oculis mediocribus. Rostrum coxas intermedias attingens, articulis secundo et tertio longitudine subaequalibus. Antennae articulo primo capitis apicem plus minus longe superante. Thorax longior quam latior, pone medium transversim levissime impressus, ante impressionem leviter convexus, marginibus lateralibus carinatis, haud vel minime laminato-explanatis, pone medium subsinuatis, apice rotundatis. Scutellum longius quam latius. Hemelytra completa vel raro incompleta, parallela; venis exterioribus membranae vena transversa haud conjunctis. Venter sutura tertia utrinque distincte antrorsum sinuato-curvata; macula opaca posteriore laterum segmenti quarti a macula anteriore longissime remota, ad marginem posticum segmenti appropinquata. Pedes mediocres; femoribus anticis incrassatis, subtus spina majore et spinulis pluribus armatis; tibiis anticis basin versus curvatis.

A test hosszudad vagy hossztojásdad. A fej háromszögü, csaknem harántos s a torj előfelénél keskenyebb; a szemek középszerüek. A szipcsőr a középső csipőkig ér, második és harmadik izüléke körülbelől egyenlő hosszu. A csápok első izüléke a fej csúcsán többé-kevésbbé túl nyúlik. A torj hosszabb mint szélesebb és közepe mögött kissé benyomott, ezen benyomás előtt gyöngén domboru; oldalszélei ormósak, de épen nem vagy igen csekély mértékben lemezidomulag szélesedvék, közepük mögött alig észrevehetőleg öblösek, elől pedig kerekitettek. A pajzska hosszabb mint szélesebb. A röptyűk párhuzamosak és rendesen tökéletesen kifejlődvék, ritkán durványosak; a röphártya külső erei nincsenek haránt futó ér által öszszekötve. A harmadik hasi varrány mindkét oldalon öblösen előre hajlik; a negyedik hasi szelvény oldalain levő két homályos folt közől a hátsó igen távol áll az elsőtől s az illető szelvény utószéléhez közeledett. A lábak középszerüek; a vastagodott mellső czombok alól egy nagyobb és több kisebb tövissel fegyverezvék; a lábszárak tövük felé görbültek.

A FAJOK ÁTNÉZETE.

1 (6). A lábak egyszinü sárgák.

2 (5). Az egész test felülete szőrös; a torj egyszinü fekete.

3 (4). A csápok első izüléke csúcsán, a második izülék egészen sárga. — *R. antennatus* SCHILL.

4 (3). A csápok két tő-izüléke egészen sárga. — *R. hirsutus* FIEB.

5 (2). Csupán a lábak és csápok hosszu szőrözettel, a test csupasz; a torj utó-harmada és keskeny oldalpárkányai rozsdabarnák. — *R. pilicornis* MULS.

6 (1). Legalább a mellső czombok feketék.

7 (10). Valamennyi czomb fekete.

8 (9). A csápok és lábak egyszinü feketék. — *R. dilatatus* H.-SCH.

9 (8). Legalább a második csápizülék s a mellső lábszárak részben sárgák. — *R. chiragra* FABR.

10 (7). A mellső czombok feketék, a többiek a lábszárakkal és kocsákkal együtt sárgák. — *R. praetextatus* H.-SCH.

1. R. ANTENNATUS SCHILL.

Anguste oblongo-ovatus, niger, subnitidus, parce pubescens; antennarum articulo primo apice, secundo toto, rostro, maculis pectoris ad coxas, orificiis pedibusque flavo-testaceis; hemelytris obscure fusco-testaceis, membrana abbreviata, fuscescente. ♂. Long. 4 $\frac{2}{3}$. Lat. 1$\frac{1}{4}$ $^m/_m$.

Pachymerus antennatus SCHILL. Beitr. zur Ent. I. p. 76. 18. tab. 8. fig. 10. (1829); HAHN Wanz. Ins. I. p. 58. fig. 35. (1831); BOH. Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1852. p. 55. 9.

Rhyparochromus antennatus SAHLB. Mon. Geoc. Fenn. p. 64. 16. (1848); DOUGL. et SCOTT Brit. Hem. I. p. 206. 5. (1865).

Pachymerus (Pachymerus) antennatus FLOR Rhynch. Livl. I. p. 252. 13. (1860).

Megalonotus antennatus FIEB. Eur. Hem. p. 181. 1. (1861); STÅL Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 216. 2.

Lygaeus antennatus THOMS. Opusc. ent. II. p. 190. 24. (1870).

Keskeny hossztojásdad, fekete, kissé fénylő és gyöngén szőrös; csápjainak első izüléke csúcsán, második izüléke egészen, valamint szipcsőre, mellén a csipők mellett levő foltok s a búzmirigy nyilásai lábaival együtt sárgák; röptyüi sötétbarnák, durványos sötétes röphártyával.

Angolországtól a Volgáig, Finnországtól Algirig elterjedt faj, mely faunaterületünkön a legritkábbak közé tartozik. Az egyetlen eddig talált magyarországi példányról, mely jelenleg a magy. nemz. muzeum gyüjteményében őriztetik, még a közelebbi lelhelyet sem tudjuk; de valószinü, hogy a budai hegyekről származik.

2. R. HIRSUTUS FIEB.

Oblongo-ovatus, niger, subopacus, longe pilosulus; antennarum articulis duobus basalibus totis, rostro, maculis pectoris ad coxas pedibusque flavo-testaceis; hemelytris fusco-testaceis, clavo margine scutellari anguste nigro-limbato, corio margine apicali et angulo interno latissime nigro, fusco-variegato, membrana completa vel abbreviata, fuscescente, angulis basalibus albidis. ♀. Long. 5. Lat. 1$\frac{1}{2}$ $^m/_m$.

Pachymerus antennatus H.-SCH. PANZ. Faun. Germ. 120. tab. 7; Nom. ent. I. p. 44. (1835.).

Megalonotus hirsutus FIEB. Eur. Hem. p. 181. 2. (1861).

Hossztojásdad, fekete, csaknem fénytelen, felülete hosszu szőrözettel boritott; csápjainak első két izüléke egészen, továbbá szipcsőre és mellén a csipők mellett levő foltok lábaival együtt sárgák; röptyüi barnák; a clavus pajzs-varrányán keskeny, a corium utószélén és belső szögletén széles fekete szegélylyel, ez utóbbin a fekete szinezet barnával tarkázott; röphártyája tökéletesen kifejlett vagy pedig durványos, sötétes szinezetü és csak alapszögletein kissé fehéres.

Ezen ritka s az előbbihez hasonló faj tenyészési területe Német-, Franczia- és Olaszországra s a Svájczra szoritkozik. Első magyar példányát 1874. május 31-én a budai kincstári erdőben fedeztem fel. Azóta Temesmegyében Grebenácz, Máramarosmegyében Kőrösmező mellett szintén találtatott egy-egy példány.

3. R. PILICORNIS MULS.

Oblongus, niger, opacus, glaber; antennis pedibusque longe pilosis; antennarum articulis primo toto, secundo dimidio basali, tylo, rostro, marginibus lateralibus angus-

tissimis parteque depressa posteriore thoracis, hemelytris, abdominis apice nec non pedibus ferrugineis; marginibus angustissimis costali et apicali corii pallidioribus; membrana fuscescente, pallido-venosa, angulis basalibus utrinque flavo-maculatis. ♂ Long. 5. Lat. 1 ½ m/m.

Pachymerus pilicornis Muls. Ann. Soc. Lin. Lyon. 1850—52. p. 99. (1852); Opusc. ent. I. p. 118.

Rhyparochromus pilicornis Dougl. et Scott Brit. Hem. I. p. 202. 1. (1865).

Hosszudad, fekete, fénytelen és csupasz, csak csápjai és lábai vannak hosszu szőrözettel boritva; csápjainak első izüléke egészen, második izüléke tő-felén, fejbütyökje, szipcsőre, torjának keskeny oldalpárkányai és lenyomott utófele, röptyűi, potrohának csúcsa és lábai rozsdabarnák; a corium utó- és oldalszélei igen keskenyen világosabb szinezetüek; sötét röphártyája világosabb erezettel és alapszögletein egy-egy sárgás petytyel.

Nyugat-Európa egyes tartományaiban igen ritka s eddig még csak kevés számu példányokban ismeretes. Hazánkban is ép ily gyéren fordul elő, a mennyiben eddig csak Frivaldszky Jánosnak sikerült a mehádiai Herkulesfürdő környékén egy himet találhatni, mely jelenleg a magy. nemz. muzeum gyüjteményében látható.

4. R. DILATATUS H.-SCH.

Oblongo-ovatus, niger, subnitidus, parce pubescens; hemelytris nigro-fuscis, corio limbo costali et ad suturam clavi pallidiore, membrana obscura, macula pone apicem corii venisque basi albidis; fulcris, geniculis imis tarsorumque articulis basalibus subtus testaceo-ferrugineis.— Long. 5—5½. Lat 1⅔—2 m/m.

Pachymerus dilatatus H.-Sch. Wanz. Ins. VI. p. 33. fig. 591. (1842).

Pachymerus obscurus Muls. Ann. Soc. Lin. Lyon. 1850—52. p. 97. (1852); Opusc. ent. I. p. 116.

Megalonotus dilatatus Fieb. Eur. Hem. p. 182. 6. (1861).

Rhyparochromus dilatatus Dougl. et Scott Brit. Hem. I. p. 204. 3. tab. 7. fig. 6. (1865).

Hossztojásdad, fekete, kissé fénylő, gyöngén pelyhedző; röptyűi barnásfeketék, a corium oldalszélén és clavus-varrányán világosabbak; sötétes röphártyája tövén fehéres erezettel, külső alapszögletén pedig egy fehéres foltocskával; tomporai, czombjainak végső csúcsa és kocsáinak tő-izülékei alól sárgás rozsdabarnák.

E fajt, mely egész Közép- és Dél-Európában nem ritkán tenyészik, nálunk eddig csak Fuss Károly észlelte Nagy-Csűr (Szebenszék) mellett. Hazai példányokat nem ismervén, a fennebbi leirást is csak francziaországiak után készitettem.

5. R. CHIRAGRA FABR.

Oblongo-ovatus, niger, opacus, pilosulus; antennarum articulo secundo, fulcris, basi femorum posteriorum, geniculis imis, tibiis tarsorumque articulis duobus basalibus testaceis; hemelytris fusco-testaceis, fusco-punctatis, clavo margine scutellari anguste nigro-limbato, corio margine apicali et angulo interno nigro, maculis duabus fusco-testaceis notato, membrana completa vel raro abbreviata, fuscescente, macula pone apicem corii venisque albidis. ♂. ♀. Long. 4½—6¼. Lat. 1½—2 m/m.

Var. *a.* — Antennarum articulo secundo tibiisque saltem anticis apice nigricantibus, illarum articulo primo apice interdum testaceo.

Var. *b.* — Antennarum articulis secundo et tertio testaceis, hujus basi apiceque cum apice tibiarum anticarum nigricantibus.

Var. *c.* — Antennarum articulo secundo nigro, medio testaceo-annulato; tibiis nigris, anticis dimidio basali testaceis; hemelytris obscurioribus.

Lygaeus chiragra Fabr. Ent. syst. IV. p. 168. 113. (1794); Syst. Rhyng. p. 233. 144. (1803); Latr. Hist. nat. XII. p. 218. 23. (1804); Fall. Mon. cim. Suec. p. 66. 9. (1807); Hem. Suec. Cim. p. 58. 16. (1829); Zett. Ins. lapp. I. p. 263. 10. (1840); Thoms. Opusc. ent. II. p. 190. 22. (1870).

Pachymerus chiragra Schill. Beitr. zur Ent. I. p. 75. 16. tab. 6. fig. 9. (1829); Hahn Wanz. Ins. I. p. 56. fig. 34. (1831); H.-Sch., Panz. Faun. Germ. 122. tab. 8.; Nom. ent. I. p. 45. (1835); Burm. Handb. II. 1. p. 294. 2. (1835); Costa Cim. Neap. cent. II. p. 34. 9. (1843); Kolen. Mel. ent. II. p. 82. 51. (1845); Voll. Tijdschr. voor Ent. Ser. 2. V. p. 276. 9. tab. 12. fig. 1. (1870).

Pachymerus tibialis Hahn Wanz. Ins. I. p. 23. fig. 14. (1831).

Aphanus chiragra Blanch. Hist. des Ins. III. p. 133. 8. (1840).

Rhyparochromus Chiragra Sahlb. Mon. Geoc. Fenn. p. 63. 15. (1848); Dougl. et Scott Brit. Hem. I. p. 203. 2. (1865).

Pachymerus (Pachymerus) chiragra Flor Rhynch. Livl. I. p. 254. 14. (1860).

Megalonotus chiragra Fieb. Eur. Hem. p. 182. 7. (1861); Stål Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 216. 1.

Hosszétojásdad, fekete, fénytelen, szőrös; második csápizüléke, tomporai, hátsó czombjainak töve, valamennyi czombjának végső csúcsa, valamint lábszárai s kocsáinak két tő-izüléke sárgák; röptyűi barnás-sárgák barna pontozással, a clavus pajzs-varrányán keskeny feketén szegélyezve, a corium utószélén és belső szögletén fekete s ugyanott két barnás-sárga folttal tarkázva; a röphártya tökéletesen kifejlett, csak ritkán megrövidült, szinezete sötétes, erezete és külső alapszöglete valamivel világosabb.

Nagyságára és szinezetére nézve igen változékony faj, mely egész Európában keletre a Volgáig és a Kaukazusig előfordul, sőt földrészünkön kivül még Algirban is él.

Hazánkban mindenfelé igen gyakori s egész éven keresztül, még tél közepén is található. Lelhelyei: Budapest, Pécs; Rozsnyó, Jólész (Gömör vm.), Komjáti, Derenk és Szádellő (Torna vm.), Forró (Abauj vm.), Nagy-Mihály és Homonna-Bresztó (Zemplén várm.), Sztrajnyán (Ung vm.), Szilágy-Nagyfalu (Kraszna vm.), Szükerék (Belső-Szolnok vm.), Nagy-Szeben, Nagy-Csűr (Szebenszék), Oravicza (Krassó vm.), Báziás és Grebenácz (Temes vm.), Szeged, Horgos (Csongrád vm.), Hódmező-Vásárhely, Szentes, Nagyvárad, Debreczen.

G. R. PRAETEXTATUS H.-SCH.

Oblongus, niger, glaber, nitidus; apice articulorum primi et secundi antennarum, pedibus hemelytrisque testaceo-flavis, his apice latissime nigro-limbatis; membrana sordida, disco obscuriore, fascia basali nigra; femoribus anticis nigris, fulcris et geniculis imis flavescentibus. ♂. ♀. Long. $4\frac{1}{2}$—5. Lat. $1\frac{1}{2}$—$1\frac{3}{4}$ $^{m}/_{m}$.

Pachymerus praetextatus H.-Sch. Nom. ent. I. p. 45. (1835); Wanz. Ins. IV. p. 12. fig. 357. (1839); Voll. Tijdsch. voor Ent. Ser. 2. V. p. 284. 17. tab. 11. fig. 9. (1870).

Rhyparochromus maculipennis Curt. Brit. Ent. XIII. p. 612. fig. 612. (1836).

Pachymerus femoralis Boh. Vet.-Ak. Handl. 1849. p. 249.

Megalonotus praetextatus Fieb. Eur. Hem. p. 181. 3. (1861); Stål Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 217. 3.

Rhyparochromus praetextatus Dougl. et Scott Brit. Hem. I. p. 205. 4. (1865).

Lygaeus praetextatus Thoms. Opusc. ent. II. p. 190. 25. (1870).

Hosszudad, fekete, csupasz és fényes; első és második csápizüléke csúcsán, valamint lábai és röptyűi világos-sárgák, ez utóbbiak utószélükön széles fekete szegélyzettel; szennyes szinü röphártyája közepén sötétebb, tövén pedig egészen fekete; mellső czombjai feketék, végső csúcsukon a tomporokkal együtt sárgásak.

E csinos faj földrészünk legtöbb tartományában, sőt Algirban is előfordul. Nálunk tökéletesen kifejlett állapotban telel át és Budapest környékén kivül Tornamegyében Komjáti, Temesmegyében Báziás mellett gyüjtetett nem igen sok példányban.

PTEROTMETUS AM. ET SERV.

Hist. des Hém. p. 256. (1843).

Corpus elongatum. Caput longius quam latius, parte subapicali thoracis haud latius; oculis majusculis, marginem anticum thoracis haud attingentibus. Rostrum coxas intermedias attingens, articulis secundo tertioque longitudine subaequalibus. Antennae articulo primo apicem capitis superante. Thorax multo longior quam latior, postice subdepressus, ante depressionem leviter convexus, marginibus lateralibus carinatis, haud laminato-explanatis, pone medium obtuse sinuatis, apice fere angulato-rotundatis. Scutellum longius quam latius. Hemelytra completa vel incompleta, parallela; venis

A test karcsu, nyúlánk. A fej hosszabb mint szélesebb, a torj előfelénél nem szélesebb; a meglehetősen nagy szemek a torj előszélét nem érintik. A szipcsőr a középső csipőkig ér, második és harmadik izüléke körülbelől egyenlő hosszu. A csápok első izüléke a fej csúcsán túl nyúlik. A torj sokkal hosszabb mint szélesebb s utórészén kissé lenyomott, ezen lenyomás előtt gyöngén domboru; oldalszélei ormósak, de lemezidomulag nem szélesedvék, közepük mögött tompán öblösek, elől pedig csaknem szögletesen kerekitettek. A pajzska hosszabb mint szélesebb. A röptyűk párhuzamosak és

exterioribus membranae vena transversa haud conjunctis. Venter sutura tertia utrinque distincte antrorsum sinuato-curvata; macula opaca posteriore laterum segmenti quarti a macula anteriore longissime remota, ad marginem posticum segmenti appropinquata. Pedes mediocres; femoribus anticis incrassatis, subtus denticulis duobus minutissimis vel spinula plus minus distincta armatis; tibiis anticis rectis.

Specimina femoribus anticis inermibus haud vidi.

tökéletesen kifejlődvék vagy durványosak; a röphártya külső erei nincsenek haránt futó erecske által összekötve. A harmadik hasi varrány mindkét oldalon öblösen előre hajlik; a negyedik hasi szelvény oldalain levő két homályos folt közől a hátsó igen távol áll az elsőtől s az illető szelvény utószéléhez közeledett. A lábak középszerűek; a vastagodott mellső czombok alól két enyészetes fogacskával vagy egy többé-kevésbbé szembetűnő tövissel fegyverezvék; a mellső lábszárak egyenesek.

*

1. P. STAPHYLINOIDES BURM.

Niger, nitidus, glaber; hemelytris dilute rufescenti-ferrugineis, saepissime valde abbreviatis, membrana albida, rudimentaria, vel completis, membrana magna, nigro-fusca, angustissime albido-limbata, basi intus late albido-fasciata, angulo basali interno fusco; fulcris testaceis. ♂. ♀. Long. 5—5½. Lat. 1—1¼ m/m.

Pachymerus staphyliniformis SCHILL. Beitr. zur Ent. I. p. 77. 19. tab. 3. fig. 4. (1829); HAHN Wanz. Ins. I. p. 226. fig. 118. (1831); H.-SCH., PANZ. Faun. Germ. 121. tab. 4.; Nom. ent. I. p. 45. (1835).

Pachymerus staphylinoides BURM. Handb. II. 1. p. 294. 3. (1835).

Pterotmetus staphyliniformis AM. et SERV. Hist. des Hém. p. 256. 1. (1843); KUSCHAK in MOTSCH. Études ent. II. p. 22. 1. (1853).

Plociomerus brachypterus BOH. Vet.-Ak. Handl. 1859. p. 105.

Pachymerus (Pachymerus) staphylinoides FLOR Rhynch. Livl. I. p. 259. 17. (1860).

Pterotmetus staphylinoides FIEB. Eur. Hem. p. 183. 2. (1861); STÅL Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 215. 1.

Lygaeus Staphylinoides THOMS. Opusc. ent. II. p. 187. 14. (1870).

Fekete, fényes, csupasz; röptyűi rozsdasárgák, legtöbbnyire tetemesen kurtitottak, fehéres röphártya-durványnyal vagy pedig tökéletesen kifejlődvék, nagy barnás-fekete röphártyával, mely keskeny fehér szegélyzetén kivül belső szélén töve felé egy széles fehér sávval van diszitve, belső alapszögletén pedig barna; tomporai sárgásak.

E szép karcsu faj tenyészési térköre Európa csaknem valamennyi tartományán kivül keletre Szibériában egészen Irkucskig terjed. — Faunaterületünkön tökéletesen kifejlett állapotban tölti a telet; s Buda, Turony (Baranya vm.), Nagyvárad, Orsova és a mehádiai Herkulesfürdő körül gyéren fordul elő. Ellenben Tornanegyében, hol azt a komjáti szőlőkben, a tornai réteken s a derenki erdők tisztásain gyüjtöttem, gyakrabban található. A tökéletesen kifejlett röphártyákkal biró példányok nálunk ritkábbak.

MACRODEMA FIEB.

Eur. Hem. p. 47 et 180. (1861).

PIONOSOMUS FIEB. *Eur. Hem. p. 48 et 185. (1861).*

Corpus oblongum vel ovale. Caput triangulare, parte subapicali thoracis angustius; oculis mediocribus. Rostrum coxas intermedias attingens, articulis secundo et tertio aeque longis. Antennae articulo primo apicem capitis haud superante. Thorax transversus, postice leviter depressus, ante depressionem convexus, margini-

A test hosszudad vagy tojásdad. A fej háromszögü s a torj előfelénél keskenyebb; a szemek középszerüek. A szipcsőr a középső csipőkig ér, második és harmadik izüléke egyenlő hosszu. A csápok első izüléke a fej csúcsán túl nem nyúlik. A torj harántos és utórészén kissé lenyomott, a lenyomás előtt domboru; oldalszélei ormó-

bus lateralibus carinatis, haud laminato-explanatis, pone medium subsinuatis, apice angulato-rotundatis. Scutellum longius quam latius. Hemelytra completa vel incompleta; venis exterioribus membranae venula transversa haud conjunctis. Venter sutura tertia utrinque distincte antrorsum sinuato-curvata; macula opaca posteriore laterum segmenti quarti a macula anteriore longissime remota, ad marginem posticum segmenti appropinquata. Pedes mediocres; femoribus anticis incrassatis, subtus inermibus.

sak, de lemezidomulag nem szélesedvék, közepük mögött alig észrevehetőleg öblösek, elől pedig szögletesen kerekitettek. A pajzska hosszabb mint szélesebb. A röptyűk tökéletesen kifejlődvék vagy durványosak; a röphártya külső erei nincsenek haránt futó ér által összekötve. A harmadik hasi varrány mindkét oldalon öblösen előre hajlik; a negyedik hasi szelvény oldalain levő két homályos folt közől a hátsó igen távol áll az elsőtől s az illető szelvény utószéléhez közeledett. A lábak középszerűek; a vastagodott mellső czombok alól fegyverzetlenek.

1. M. VARIUM WOLFF.

Ovale, nigrum, pilosum; antennarum articulo secundo, apice excepto, articulo tertio medio, pectoris limbo antico maculisque ad coxas, limbo postico metastethii, fulcris, apice imo femorum, tibiis, tarsis nec non maculis duabus posticis thoracis testaceis, his fusco-punctatis; hemelytris sordide albidis, fusco-punctatis, corii maculis tribus, una ad clavum prope basin, una costali pone medium unaque apicali nigro-fuscis; membrana nigro-fusca, basi intus et extus albido-maculata, plerumque parviuscula, albido-marginata, vel magna, infra marginem maculis albidis nonnullis ornata. ♂. ♀. Long. $2\frac{1}{2}$—3. Lat. 1—$1\frac{1}{4}$ $^{m}/_{m}$.

Lygaeus varius WOLFF Ic. cim. IV. p. 148. fig. 142. (1804); THOMS. Opusc. ent. II. p. 187. 16. (1870).

Lygaeus bimaculatus ZETT. Vet.-Ak. Handl. 1819. p. 73. 23; FALL. Suppl. cim. Suec. p. 10. (1826); Hem. Suec. Cim. p. 58. 15. (1829).

Pachymerus varius SCHILL. Beitr. zur Ent. I. p. 78. 21. tab. 6. fig. 12. (1829); HAHN Wanz. Ins. I. p. 69. fig. 42. (1831); H.-SCH. Nom. ent. I. p. 44. (1835); VOLL. Tijdsch. voor Ent. Ser. 2. V. p. 277. 10. tab. 10. fig. 6. (1870).

Pachymerus (Pachymerus) varius FLOR Rhynch. Livl. I. p. 256. 15. (1860).

Pionosomus varius FIEB. Eur. Hem. p. 185. (1861); DOUGL. et SCOTT Brit. Hem. I. p. 195. I. tab. 7. fig. 3. (1865).

Pterotmetus varius STÅL Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 216. 4.

Tojásdad, fekete, szőrös; második csápizüléke (csúcsát kivéve), harmadik csápizüléke közepén, mellén az előszél, a csipők mellett levő foltok és az utómell utószéle, továbbá tomporai, czombjainak végső csúcsa, lábszárai és kocsái, valamint torjának utófelén két barnásan pontozott petty sárgák; röptyűi szennyes fehérek, barnásan pontozottak, a coriumon három barnásfekete folt foglal helyet, melyek közől az első tövén a clavus mellett, a második közepe mögött az oldalszélen, a harmadik pedig csúcsán áll; barnásfekete röphártyája alapszögletein fehér pettyes, többnyire kissé megrövidült és fehéren szegélyezett vagy pedig tökéletesen kifejlett, a mely esetben szélein belől néhány fehéres foltocskával van tarkázva.

Egész Európában elterjedt csinos kis faj, mely április végétől augusztus elejéig homokos talajú rónáinkon Pestmegyében Pest és Puszta-Peszér, Csongrádmegyében pedig Horgos mellett tanyázik. Egy izben a budai Gellérthegy déli lejtőjén is észleltem.

LAMPRODEMA FIEB.

Eur. Hem. p. 48 et 184. (1861).

Corpus ovale. Caput triangulare, transversum, parte subapicali thoracis angustius; oculis parvis. Rostrum coxas intermedias attingens, articulo secundo tertio sublongiore. Antennae articulo primo apicem capitis aequante. Thorax fortiter transversus, postice haud de-

A test tojásdad. A fej háromszögü, harántos s a torj előfelénél keskenyebb; a szemek kicsinyek. A szipcsőr a középső csipőkig nyúlik, második izüléke valamicskével hosszabb a harmadiknál. A csápok első izüléke a fej csúcsával egyenlő hosszú. A torj erősen harántos és utó-

pressus, marginibus lateralibus carinatis, haud laminato-explanatis, haud sinuatis, antrorsum levissime rotundatis, apice distincte angulato-rotundatis. Scutellum longius quam latius. Hemelytra completa vel incompleta; venis exterioribus membranae vena transversa haud conjunctis. Venter sutura tertia utrinque distincte antrorsum sinuato-curvata; macula opaca posteriore laterum segmenti quarti a macula anteriore longissime remota, ad marginem posticum segmenti appropinquata. Pedes mediocres, femoribus anticis incrassatis, subtus apicem versus spinula distinctissima armatis.

felén le nem nyomott; oldalszélei ormósak, de lemezidomulag nem szélesedvék és nem öblösek, előfelé igen gyöngén, az elószögleteken pedig szembetünőleg szögletesen kerekitettek. A pajzska hosszabb mint szélesebb. A röptyűk tökéletesen kifejlődvék vagy durványosak; a röphártya külső erei nincsenek haránt futó erecske által összekötve. A harmadik hasi varrány mindkét oldalon öblösen előre hajlik; a negyedik hasi szelvény oldalain levő két homályos folt közől a hátsó igen távol áll az elsőtől s az illető szelvény utószéléhez közeledett. A lábak középszerüek; a vastagodott mellső czombok alól egy szembetünő töviskével felszereltek.

1. L. MAURUM FABR.

Nigrum, nitidum; capite, thorace scutelloque aenescentibus; angulis posticis, saepissime limbo postico angustissimo thoracis nec non hemelytris fusco-ferrugineis, corio intus obscuriore, membrana completa, sordide hyalina, macula discoidali fusca notata, vel abbreviata, infuscata; maculis pectoris ad coxas, fulcris, geniculis imis, tibiis anterioribus totis, posticis apice tarsorumque articulis duobus basalibus testaceo-ferrugineis. ♂. ♀. Long. 4—4½. Lat. 1½—1⅔ m/m.

Variat corpore, clavo et corio concoloribus, aeneis, membrana abbreviata nigricante.

Lygaeus marus FABR. Syst. Rhyng. p. 238. 180. (1803).

Pachymerus nitidulus H.-SCH. Wanz. Ins. IV. p. 96. (1839).

Pachymerus nitidus H.-SCH. Wanz. Ins. IV. fig. 439. (1839).

Lamprodema maura FIEB. Eur. Hem. p. 185. 1. (1861).

Fekete, fényes; feje, torja és pajzskája érczfényü; torjának utószögletei, gyakran egyszersmind igen keskeny utószéle, röptyűivel együtt rozsdabarnák; a corium belső része sötétebb; röphártyája vagy tökéletesen kifejlett, szennyesen áttetsző és közepén barnás-fekete folttal jegyezett, vagy pedig megrövidült és szürkésfekete; mellén a csipők mellett levő foltok, tomporai, czombjainak végső csúcsa, mellső lábszárai egészen, a hátsók csupán csak csúcsukon, valamint kocsáinak két tő-izüléke rozsdasárgák.

Szinezete néha egészen egyenletes érczfényű, mely esetben a röphártya feketés és rendesen durványos szokott lenni.

Tenyészési térköre korlátozott, a mennyiben nyugaton csak Német-, Franczia és Spanyolországban, keleten pedig a Volga tájain él. Ott ritkább, itt gyakoribb.

Hazánkban Budapest vidékén, nevezetesen a pesti Rákoson s a budai Sas- és Gellérthegyen nem ritka, és tökéletesen kifejlett állapotban tölti a telet. Dalmátországban is előfordul.

PLINTHISUS WESTW.

Introd. Mod. Classif. II. p. 122. (1840).

Corpus oblongum vel oblongo-ovatum, depressum. Caput triangulare, transversum, parte subapicali thoracis angustius; oculis parvis. Rostrum coxas intermedias attingens, articulo secundo tertio paullo longiore. Antennae articulo primo apicem capitis superante. Thorax transversus vel longior quam latior, pone medium transversim levissime depressus, ante depressionem plus minus convexus, marginibus lateralibus obsoletissime carinatis, haud laminato-explanatis, pone medium sub-

A test hosszudad vagy hossztojásdad, lenyomott. A fej háromszögü, harántos és a torj előfelénél keskenyebb; a szemek kicsinyek. A szipcsőr a középső csipőkig ér, második izüléke valamivel hosszabb a harmadikunál. A csápok első izüléke a fej csúcsán túl nyúlik. A torj harántos vagy pedig hosszabb mint szélesebb és közepe mögött haránt irányban kissé lenyomott, ezen lenyomás előtt többé-kevésbbé domboru; oldalszélei igen tompán ormósak és lemezidomulag nem szélesedvék, közepük

sinuatis, apice angulato-rotundatis. Scutellum subaequilaterum vel subtransversum. Hemelytra saepissime incompleta, clavo et corio connatis, vel completa, clavo et corio haud connatis; venis exterioribus membranae vena transversa haud conjunctis. Venter sutura tertia tota recta vel subrecta; macula opaca posteriore laterum segmenti quarti a macula anteriore longissime remota, ad marginem posticum segmenti appropinquata. Pedes mediocres, femoribus anticis incrassatis, subtus spinis duabus distinctis, interdum etiam nonnullis minutissimis, vel spinula unica armatis.

mögött némileg öblösek, elől pedig szögletesen kerekítettek. A pajzska egyenoldalu vagy csaknem harántos. A röptyűk legtöbbnyire durványosak, összenőtt clavussal és coriummal, vagy pedig tökéletesen kifejlődvék, mely utóbbi esetben a clavus és corium nincsenek mereven összenőve; a röphártya külső erei nincsenek haránt futó ér által összekötve. A harmadik hasi varrány egészen egyenes; a negyedik hasi szelvény oldalain levő két homályos folt közől a hátsó igen távol áll az elsőtől s az illető szelvény utószéléhez közeledett. A lábak középszerüek; a vastagodott mellső czombok alól vagy két szembetünő tövissel, néha még azonkivül nehány apróbbal is, vagy csak egyetlen egy tüskével fegyverezvék.

A FAJOK ÁTNÉZETE.

1 (2). A harántos torj egyenletes durva pontozással; a mellső lábszárak egyenesek. — *P. pusillus* Scholtz.

2 (1). A rendesen valamivel hosszabb mint szélesebb torj első két harmadán sima vagy legfölebb csak igen enyészetesen pontozott; a mellső lábszárak görbültek.

3 (4). A röptyűk tökéletesen kifejlődvék, a corium és clavus nincsenek mereven összenőve; a röphártya tökéletesen kifejlett. — *P. bidentulus* H.-Sch.

4. (3). A röptyűk durványosak, kurtitottak, a corium és clavus egymással mereven összenőttek; a röphártya vagy egészen hiányzik, vagy legfölebb mint alig észrevehető keskeny szegély van jelen.

5 (6). A test felülete egészen csupasz; a hátul rézsut csonkitott röptyűk csak a két utolsó potrohszelvényt hagyják födetlenül; a durványos röphártya keskeny szegély alakjában tünik elő. — *P. longipennis* Ferr.

6 (5). A test felülete finom aranysárga pelyhedzéssel; a hátul egyenesen csonkitott röptyűk három potrohszelvényt hagynak födetlenül; a röphártya teljesen hiányzik. — *P. hungaricus n. sp.*

1. P. PUSILLUS SCHOLTZ.

Oblongo-ovatus, nigro-piceus, nitidus, fortiter punctatus, glaber; thorace distincte transverso, lateribus subparallelis; antennarum articulis duobus basalibus, rostro, maculis pectoris ad coxas pedibusque testaceo-ferrugineis; hemelytris incompletis, abdominis segmentum dorsale ultimum et segmenti penultimi dimidium haud tegentibus, postice oblique rotundato-truncatis, clavo et corio connatis, membrana subdeficiente; femoribus anticis spinula distincta armatis, tibiis anticis rectis. ♂. ♀. Long. $1\frac{3}{4}$—2. Lat. $\frac{2}{3}$—$\frac{3}{4}$ m/m.

Pachymerus pusillus Scholtz Arb. und Veränd. 1846. p. 145. 20; Voll. Tijdsch. voor Ent. Ser. 2. V. p. 288. 22. tab. 11. fig. 11. (1870).

Rhyparochromus coleoptratus Sahlb. Mon. Geoc. Fenn. p. 60. 10. (1848).

Pachymerus coleoptratus Boh. Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1852. p. 55. 8.

Plinthisus pusillus Fieb. Eur. Hem. p. 178. 1. (1861); Stål. Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 217. 1.

Lygaeus pusillus Thoms. Opusc. ent. II. p. 186. 12. (1870).

Hosszútojásdad, sötétbarna, fénylő, csupasz és erősen pontozott; torja észrevehetőleg harántos, oldalszélei csaknem párhuzamosak; csápjainak első két izüléke, szipcsőre, mellén a csipők mellett levő foltok és lábai rozsdasárgák; durványos röptyűi az utolsó potrohszelvényt s az utolsó előttinek felét födetlenül hagyják, utószélükön rézsút kerekitve csonkitottak, a clavus és corium egymással mereven összenőttek, a röphártya csaknem egészen hiányzik; mellső czombjai alól egy észrevehető tüskével fegyverezvék, mellső lábszárai egyenesek.

Nyugat-Európában honos parányi faj, mely nálunk tökéletesen kifejlett állapotban telel át. Eddig a budai Gellért- és Sashegyen kivül Abaujmegyében Forrón.

Tornamegyében Komjáti mellett gyüjtöttem egyes példányokban.

2. P. BIDENTULUS H.-SCH.

Oblongo-ovatus, niger, nitidus, punctatus, glaber; thorace latitudini sublongiore, levissime convexo, posterius sensim latiore; antennis piceis, articulis apice dilutioribus; rostro, maculis pectoris ad coxas, fulcris, geniculis imis, tibiis tarsisque nec non hemelytris completis fusco-testaceis, corii disco et sutura clavi dilutioribus, membrana flavescente, abdominis apicem subsuperante; femoribus anticis spinis duabus armatis, tibiis anticis curvatis. ♂. ♀. Long. $3\frac{1}{3}$—$3\frac{1}{2}$. Lat. 1—$1\frac{1}{4}$ m/m.

Pachymerus bidentulus H.-Sch. Wanz. Ins. VI. p. 31. fig. 588. (1842); Voll. Tijdsch. voor Ent. Ser. 2. V. p. 287. 20. tab. 11. fig. 10. (1870).

Plinthisus bidentulus Fieb. Eur. Hem. p. 178. 2. (1861); Dougl. et Scott Brit. Hem. I. pag. 212. 2. (1865).

Lygaeus bidentulus Thoms. Opusc. ent. II. p. 186. 13. (1870).

Hossztojásdad, fekete, fényes, csupasz és pontozott; torja valamivel hosszabb mint szélesebb, igen gyöngén domboru, hátrafelé lassankint szélesebb; csápjai sötétbarnák, az egyes izülékek csúcsai világosabbak; szipcsőre, mellén a csipők mellett levő foltok, csipői, tomporai, czombjainak végső csúcsa, lábszárai és kocsái, valamint tökéletesen kifejlett röptyűi sárgás-barnák; a corium közepe s a clavus varránya világosabb szinezetüek, a röphártya sárgás és a potroh végén valamicskével túl nyúlik; mellső czombjai két tövissel felszereltek, mellső lábszárai görbültek.

Ezen tökéletesen kifejlett röphártyái által valamenynyi többi rokonától eltérő fajt, mely Európa közép és déli részein s Algirban nem ritkán szokott előfordulni, eddig csak egyetlen egyszer sikerült a budai kincstári erdőben 1874. május 31-én számos példányban felfedeznem.

3. P. LONGIPENNIS FERR.

(Fig. 11.)

Oblongus, nigro-piceus, nitidus, punctatus, glaber; antennarum articulis duobus basalibus, rostro, maculis pectoris ad coxas, fulcris, apice femorum, tibiis tarsisque dilutioribus; thorace latitudini fere aequilongo, posterius sensim vix angustato, lobo antico levissime convexo; hemelytris incompletis, disco leviter punctatis, duo ultima segmenta dorsalia abdominis haud tegentibus, postice oblique truncatis, clavo et corio connatis, membrana subdeficiente, femoribus anticis spinis duabus majoribus et nonnulis minoribus armatis, tibiis anticis curvatis. ♂. ♀. Long. 3—$3\frac{1}{3}$. Lat. $\frac{3}{4}$—$\frac{4}{5}$ m/m.

Plinthisus longipennis Ferrari Ann. Mus. civ. di Genova. VI. p. 157. (1874).

Hosszudad, sötétbarna, fénylő, csupasz és pontozott; csápjainak két tő-izüléke, szipcsőre, mellén a csipők mellett levő foltok, tomporai, czombjainak csúcsa, lábszárai és kocsái világosabb szinezetüek; torja körülbelől oly hosszu mint széles, hátrafelé alig észrevehetőleg szűkült, előfelén igen gyöngén domboru; röptyűi durványosak, közepükön gyöngén pontozottak, hátúl rézsút csonkitottak s a két utolsó potrohszelvényt födetlenül hagyják, a clavus és corium egymással mereven összenőttek, a röphártya csak keskeny szekély alakjában tünik elő; mellső czombjai két nagyobb tövisen kivül még nehány apróbb tüskével fegyverezvék, mellső lábszárai görbültek.

Ferrari leirása tökéletesen reá illik azon két példányra, melyet 1874. május és augusztus végén a budai kincstári erdőben gyüjtöttem. A magy. nemz. muzeum gyüjteményében is van azonkivül egy világosabb szinezetü példány, melyet állitólag magában a muzeumi kertben fogtak.

4. P. HUNGARICUS N. SP.

(Fig. 12.)

Oblongus, nigro-piceus, nitidus, punctatus, distinctissime aurato-pubescens; antennarum articulis apice, rostro, maculis pectoris ad coxas, fulcris, geniculis imis, tibiis tarsisque dilutioribus; thorace latitudini sublongiore, posterius sensim angustato, lobo antico modice convexo; hemelytris incompletis, fortiter punctatis, abdominis tria ultima segmenta dorsalia haud tegentibus, postice recte truncatis, clavo et corio connatis, angulo postico externo corii recto, membrana nulla; femoribus anticis spinis pluribus, duabus inter has magnis armatis, tibiis anticis curvatis. ♂. ♀. Long. $3\frac{1}{3}$—$3\frac{2}{3}$. Lat. $\frac{5}{6}$—1 m/m.

Variat antennarum articulis duobus basalibus pedibusque totis testaceo-ferrugineis.

P. pubescenti Ferr. affinis, pube distinctiore, lobo antico thoracis minus dilatato et minus convexo, heme-

lytris fortius punctatis, postice recte truncatis, angulo postico externo corii recto bene distinctus.

Hosszudad, sötétbarna, fényes, pontozott, felületén finom aranysárga pelyhedzéssel; csápizülékeinek csúcsa, szipcsőre, mellén a csipők mellett levő foltok, tomporai, czombjainak csúcsa, lábszárai és kocsái világosabb szinezetüek; torja valamivel hosszabb mint szélesebb, hátrafelé lassankint szükült, előfelén mérsékelten domboru; röptyüi durványosak, erősen pontozottak, hátul egyenesen csonkitottak és három potrohszelvényt hagynak födetlenül, a clavus és corium egymással mereven összenőttek, ez utóbbinak külső utószöglete épszögü, a röphártya teljesen hiányzik; mellső czombjai több apró tüskén kivül két nagyobb tövissel felszereltek, mellső czombjai görbültek.

Csápjainak két tő-izüléke néha lábaival együtt egészen rozsdasárga.

Ezen uj faj felállitása sok fejtörésembe került, a mi nem csoda, ha elgondoljuk, hogy e nem fajairól az eddigi szerzők kevés kivétellel mily gyarló leirásokat adtak. Nevezetesen több dél-európai és éjszak-afrikai fajt kellett ennélfogva a természetben összehasonlitanom, mig végre kényteleu voltam beismerni, hogy valóban uj fajjal van dolgom. — Gyüjteményeinkben e faj eddig többnyire *P. brevipennis* LATR. név alatt szerepelt, melytől pedig már aranysárga pelyhedzése által is jellemzetesen különbözik. E jelleg különbözteti meg egyszersmind valamennyi többi fajrokonától; egyedül csak a *P. pubescens* FERR. az, mely szintén pelyhedző, de ettől ismét a leiró szerzőtől magától kapott olaszországi példányok után itélve már a torj és a röptyük alkotása által is szembetünőleg eltér.

Tenyészési térköre kizárólag hazánkra szoritkozik; a telet tökéletesen kifejlett állapotban tölti. Eddig Budapest vidékén kivül, hol a budai oldalon a Gellérthegy déli lejtőjén, a pestin pedig a régi váczi temetőben s a rákos-palotai erdőben tanyázik, még csak Csongrád városának szőlői között találkoztam vele.

LASIOSOMUS FIEB.

Eur. Hem. p. 48 et 185. (1861).

Corpus oblongo-ovatum, longe pilosum. Caput triangulare, parte apicali thoracis distinctissime latius; oculis ultra latera apicis thoracis prominulis. Rostrum pone coxas intermedias productum, articulo secundo tertio multo longiore. Antennae articulo primo apicem capitis longe superante. Thorax trapezoideus, lobo antico fere toto laevigato, marginibus lateralibus obsoletissime carinatis, haud laminato-explanatis, antrorsum sensim leviter, apice haud fortius rotundatis. Scutellum subaequilaterum. Hemelytra completa; limbo costali vittaque antrorsum angustata corii laevigatis; venis exterioribus membranae vena transversa haud conjunctis. Venter sutura tertia utrinque distincte antrorsum curvata; macula opaca posteriore laterum segmenti quarti a macula anteriore longissime remota, ad marginem posticum segmenti appropinquata. Pedes mediocres; femoribus anticis leviter incrassatis, inermibus.

A test hossztojásdad, szőrös. A fej háromszögü s a torj előfelénél szembetünőleg szélesebb; a szemek a torj előszögletein túl kiállók. A szipcsőr a középső csipőkön túl nyúlik, második izüléke sokkal hosszabb a harmadiknál. A csápok első izüléke a fej csúcsán jóval túl nyúlik. A torj ferdényded, csaknem egész előfelén sima és fényes; oldalszélei igen tompán ormósak és lemezidomulag nem szélesedvék, előfelé gyöngén és egyenletesen, az előszögleteken sem erősebben kerekitettek. A pajzska egyenoldalu. A röptyük tökéletesen kifejlődvék s a corium oldalszegélyén és középső részén simák; a röphártya külső erei nincsenek haránt futó ereeske által összekötve. A harmadik hasi varrány mindkét oldalon öblösen előre hajlik; a negyedik hasi szelvény oldalain levő két homályos folt közől a hátsó igen távol áll az elsőtől s az illető szelvény utószéléhez közeledett. A lábak középszerüek; a kissé vastagodott mellső czombok alól fegyverzetlenek.

1. L. ENERVIS H.-SCH.

Niger, nitidus; antennis, articulo apicali excepto, rostro pedibusque testaceo-flavescentibus; thorace posterius nec non hemelytris dilute fusco-testaceis, membrana flavescente; tylo, pectoris limbo antico angustissimo maculisque ad coxas et abdominis apice testaceo-ferrugineis. ♀. Long. 4. Lat. $1\frac{1}{3}$ $^{m}/_{m}$.

Aphanus enervis H.-SCH. Nom. ent. I. p. 46. (1835).

Pachymerus enervis H.-Sch. Wanz. Ins. VI. p. 57. fig. 618. (1842).

Lasiosomus enervis Fieb. Eur. Hem. p. 186. (1861); Dougl. et Scott Ent. monthl. Mag. VIII. p. 26. 1. (1871).

Fekete, fényes; csápjai, az utolsó izüléket kivéve, szipcsőre és lábai sárgák; torjának utófele röptyűivel együtt sárgás-barnák, röphártyája sárgás; fejbütyökje, valamint mellén a keskeny elől szél s a csipők mellett levő foltok és a potroh vége rozsdasárgák.

Igen ritka faj, mely eddig Angol-, Dán- és Francziaországban, Ausztriában és a Svájczban, de mindenütt csak egyes példányokban észleltetett. Hazánkból is csak egy nőstényt ismerek, melyet Frivaldszky János 1853-ban a mehádiai Herkulesfürdőnél gyüjtött, és mely jelenleg a magy. nemz. muzeum gyüjteményében őriztetik.

ACOMPUS FIEB.

Eur. Hem. p. 48 et 186. (1861).

Corpus oblongo-ovatum. Caput transversum, parte apicali thoracis distinctissime latius; oculis magnis, ultra latera apicis thoracis valde prominulis. Rostrum coxas intermedias attingens, articulis tribus apicalibus longitudine subaequalibus. Antennae articulo basali capitis apicem vix superante. Thorax trapezoideus, punctatus, marginibus lateralibus carinatis, haud dilatatis, antrorsum sensim levissime, apice haud fortius rotundatis. Scutellum aequilaterum. Hemelytra completa vel abbreviata, tota punctata; clavo triseriatim punctato; venis exterioribus membranae vena transversa haud conjunctis. Venter sutura tertia tota subrecta; macula opaca posteriore laterum segmenti quarti a macula anteriore longissime remota, ad marginem posticum segmenti appropinquata. Pedes mediocres; femoribus anticis leviter incrassatis, inermibus.

A test hossztojásdad. A fej harántos s a torj előfelénél szembetünőleg szélesebb; a nagy szemek a torj előszögletein túl tetemesen kiállók. A szipcsőr a középső csipőkig ér, három utolsó izüléke körülbelől egyenlő hosszu. A csápok tő-izüléke a fej csúcsán alig nyúlik túl. A torj ferdényded, pontozott; oldalszélei ormósak, nem szélesedettek, előfelé egyenletesen és igen gyöngén, az előszögleteken sem erősebben kerekitettek. A pajzska egyenoldalu. A röptyűk tökéletesen kifejlődvék vagy pedig durványosak, egészen pontozottak; a clavus három pontsort visel; a röphártya külső erei nincsenek haránt futó ér által összekötve. A harmadik hasi varrány egészen egyenes; a negyedik hasi szelvény oldalain levő két homályos folt közől a hátsó igen távol áll az elsőtől s az illető szelvény utószéléhez közeledett. A lábak középszerűek; a kissé vastagodott mellső czombok fegyverzetlenek.

1. A. RUFIPES WOLFF.

Niger, subnitidus, vix puberulus, fortiter punctatus; antennarum articulis secundo et tertio pedibusque, interdum etiam ano, flavo-testaceis; rostro et tarsorum articulo apicali nigro-fuscis; hemelytris testaceo-albidis, fusco-punctatis, posterius fusco-maculatis, abbreviatis, membrana rudimentaria. ♂. ♀. Long. $3\frac{3}{4}$—$4\frac{1}{4}$. Lat. 1—$1\frac{1}{2}$ m/m.

Variat femoribus anticis vel omnibus, basi apiceque exceptis, nigris.

Lygaeus rufipes Wolff Ic. cim. IV. p. 151. fig. 145. (1804); Thoms. Opusc. ent. II. p. 185. 11. (1870).

Ophthalmicus lonicerae Schill. Beitr. zur Ent. I. p. 63. 3. tab. 2. fig. 3. (1829).

Pachymerus pallipes H.-Sch., Panz. Faun. Germ. 121. tab. 2.

Aphanus pallipes H.-Sch. Nom. ent. I. p. 46. (1835).

Geocoris lonicerae H.-Sch. Nom. ent. I. p. 47. (1835).

Pachym. dubius Ramb. Faun. And. II. p. 152. 11. (1842).

Beosus claratus Sahlb. Mon. Geoc. Fenn. p. 67. 4. (1848).

Pachym. bisignatus Boh. Vet.-Ak. Handl. 1859. p. 104.

Pachymerus (Pachymerus) claratus Flor Rhynch. Livl. I. p. 244. 8. (1860).

Acompus rufipes Fieb. Eur. Hem. p. 186. (1861); Dougl. et Scott Brit. Hem. I. p. 218. 1. tab. 8. fig. 1. (1865).

Ophthalmicus rufipes Stål Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 214. 1.

Pachymerus rufipes Voll. Tijdsch. voor Ent. Ser. 2. V. p. 275. 7. tab. 11. fig. 7. (1870).

Fekete, gyöngén fénylő, alig észrevehetőleg szőrös, de erősen pontozott; csápjainak második és harmadik izüléke, valamint lábai, sőt néha potrohának vége is sárgák; szipcsőre kocsáinak utolsó izülékével együtt feketés-barna; röptyűi sárgás-fehérek, barnán pontozottak, utófelükön pedig néhány barna folttal jelöltek; röphártyája durványos.

Mellső czombjai vagy valamennyi czombja néha feketék, legfőlebb csak tövükön és csúcsukon sárgásak.

Nyugat- és Dél-Európában elterjedt faj, mely nálunk tökéletesen kifejlett állapotban telel át, és mely eddig a budai hegyeken, a pesti Rákoson, továbbá Szeged mellett, valamint Gömörmegyében Putnok körül csekély számu példányokban gyüjtetett.

STYGNOCORIS DOUGL. ET SCOTT.

Brit. Hem. I. p. 213. (1865).

STYGNUS FIEB. *Eur. Hem. p. 49 et 186. (1861).*

STETHOTROPIS FIEB. *Verh. zool. bot. Ges. Wien. XX. p. 245. (1870).*

Corpus ovatum vel oblongo-ovatum. Caput triangulare, parte apicali thoracis distinctissime latius; oculis majusculis, ultra latera apicis theracis valde prominulis. Rostrum pone coxas intermedias productum, articulo secundo tertio longiore. Antennae articulo primo apicem capitis dimidio superante. Thorax trapezoideus, totus punctatus, marginibus lateralibus obsoletissime carinatis, haud dilatatis, antrorsum sensim leviter, apice haud fortius rotundatis. Scutellum longius quam latius. Hemelytra completa vel incompleta, tota punctata; clavo quadriseriatim punctato, serie secunda interdum abbreviata; venis exterioribus membranae vena transversa haud conjunctis. Venter sutura tertia utrinque antrorsum sinuata; macula opaca posteriore laterum segmenti quarti a macula anteriore longissime remota, ad marginem posticum segmenti appropinquata. Pedes mediocres; femoribus anticis incrassatis, tuberculis nonnullis obsoletissimis setigeris praeditis.

A test tojásidomu vagy hossztojásdad. A fej háromszögü s a torj előfelénél szembetünőleg szélesebb; a meglehetősen nagy szemek a torj előszögletein túl tetemesen kiállók. A szipcsőr a középső csipők mögé nyúlik, második izüléke hosszabb a harmadiknál. A csápok első izüléke a fej csúcsán felényivel túl nyúlik. A torj ferdényded és egészen pontozott; oldalszélei igen tompán ormósak és nem szélesedettek, előfelé egyenletesen és gyöngén, az előszögleteken sem erősebben kerekitettek. A pajzska hosszabb mint szélesebb. A röptyűk tökéletesen kifejlődvék vagy durványosak, egészen pontozottak; a clavus négy pontsorral, melyek közől a második sor néha rövidült; a röphártya külső erei nincsenek haránt futó ér által összekötve. A harmadik hasi varrány mindkét oldalon öblösen előre hajlik; a negyedik hasi szelvény oldalain levő két homályos folt közől a hátsó igen távol áll az elsőtől s az illető szelvény utószéléhez közeledett. A lábak középszerüek; a vastagodott mellső czombok alól néhány, sertét hordozó enyészetes dudorcsával felszereltek.

A FAJOK ÁTNÉZETE.

1(2). A torj és a röptyűk egyszinü feketék, csak ez utóbbiak oldalszéle igen keskenyen és alig észrevehetőleg barnás; a röphártya mindig durványos. — *S. rusticus* FALL.

2(1). A torj utófele s a röptyűk barnák; a röphártya tökéletesen kifejlett, csak a legritkább esetekben durványos.

3(4). A test felülete rövid szőrözettel, kissé fénylő; az első három csápizülék s a lábak egészen sárgák. — *S. pedestris* FALL.

4(3). A test felülete fénytelen, pelyhedző; legalább az első és negyedik csápizülék fekete; a czombok rendesen barnásfeketék. — *S. arenarius* HAHN.

1. S. RUSTICUS FALL.

Niger, opacus, puberulus, crebre fortiterque punctatus; rostro, antennis pedibusque piceis, illarum articulis primo et quarto, nec non femoribus cum articulo tarsorum ultimo obscurioribus; hemelytris abbreviatis, margine costali obsoletissime fusco-piceo; membrana brevissima, albida. ♂. ♀. Long. $3\frac{1}{2}$—$4\frac{1}{3}$. Lat. $1\frac{1}{4}$—$1\frac{2}{3}$ m/m.

Lygaeus rusticus FALL. Mon. cim. Suec. p. 70. 17. (1807); ZETT. Faun. lapp. I. p. 470. 3. (1828); FALL. Hem. Suec. Cim. p. 64. 25. (1829); ZETT. Ins. lapp. I. p. 262. 4. (1840); THOMS. Opusc. ent. II. p. 188. 17. (1870).

Pachymerus rusticus SCHILL. Beitr. zur Ent. I. p. 81. 26. tab. 7. fig. 5. (1829); HAHN Wanz. Ins. I. p. 223. fig. 116. (1831); KOLEN. Mel. ent. II. p. 83. 53. (1845); VOLL. Tijdsch. voor Ent. Ser. 2. V. p. 272. 3. tab. 10. fig. 3. (1870).

Aphanus rusticus H.-SCH. Nom. entom. I. p. 46. (1835).

Beosus rusticus SAHLB. Mon. Geoc. Fenn. p. 67. 3. (1848).

Pachymerus (Pachymerus) rusticus FLOR Rhynch. Livl. I. p. 241. 6. (1860).

Stygnus rusticus FIEB. Europ. Hemipt. p. 186. 1. (1861).

Ophthalmicus rusticus STÅL Öfv. Vet.-Ak. Forh. 1862. p. 214. 2.

Stygnocoris rusticus DOUGL. et SCOTT Brit. Hem. I. p. 214. 1. tab. 7. fig. 9. (1865).

Stethotropis incana FIEB. Verh. zool. bot. Ges. Wien. XX. p. 245. tab. 5. fig. 3. (1870); DOUGL. et SCOTT Ent. monthl. Mag. VI. p. 242. 1. (1870) = *Forma macropt.*

Fekete, fénytelen, kissé pelyhedző, sűrün és erősen pontozott; szipcsőre csápjai és lábai feketés-barnák, az első és negyedik csápizülék, valamint czombjai s a kocsák utolsó izüléke még sötétebb szinezetüek; röptyűi durványosak, oldalszélük alig észrevehetőleg barnás; röphártyája igen rövid és fehéres.

Egész Európában Lapponiától Olaszországig, Angliától a Kaukazusig tenyészik; és száraz helyeken egész éven keresztül egyenkint található. Faunaterületünkön azonban eddig még csak DR. GYERGYAI ÁRPÁD kedves barátom gyüjtötte néhány példányban 1874. szeptember havában Kolozsmegyében Apahida, Alsó-Fehérmegyében Tovis körül; ez utóbbi helyen szeptember 24-én egyszersmind párosodva találta.

2. S. PEDESTRIS FALL.

Niger, nitidulus, breviter pilosus, crebre et sat fortiter punctatus; antennis, rostro, maculis pectoris ad coxas, orificiis, limbo postico angustissimo prostethii et metastethii, abdominis apice pedibusque testaceo-flavescentibus; antennarum articulo apicali nigro; thorace posterius nec non hemelytris dilute fusco-testaceis, membrana completa, leviter infuscata, pallido-venosa. ♂. ♀. Long. $3\frac{1}{3}$. Lat. $1\frac{1}{3}$ m/m.

Lygaeus pedestris FALL. Mon. cim. Suec. p. 71. 18. (1807); ZETT. Faun. lapp. I. p. 470. 4. (1828); FALL. Hem. Suec. Cim. p. 64. 26. (1829); ZETT. Ins. lapp. I. p. 263. 5. (1840).

Pachymerus sabulosus SCHILL. Beitr. zur. Ent. I. p. 81. 25. (1829); HAHN Wanz. Ins. I. p. 224. fig. 117. (1831); VOLL. Tijdsch. voor Ent. Ser. 2. V. p. 274. 6. tab. 10. fig. 4. (1870).

Aphanus sabulosus H.-SCH. Nom. entom. I. p. 46. (1835).

Rhyparochromus pubescens CURT. Brit. Ent. XIII. p. 612. 24. (1836).

Rhyparochromus sabulosus SAHLB. Mon. Geoc. Fenn. p. 58. 7. (1848).

Pachymerus (Pachymerus) sabulosus FLOR Rhynch. Livl. I. p. 243. 7. (1860).

Stygnus sabulosus FIEB. Eur. Hem. p. 187. 2. (1861).

Ophthalmicus sabulosus STÅL Öfv. Vet.-Ak. Forh. 1862. p. 215. 4.

Stygnocoris sabulosus DOUGL. et SCOTT Brit. Hem. I. p. 215. 2. (1865).

Peritrechus rufipes GARB. Bull. Soc. ent. Ital. I. p. 115. (1869).

Lygaeus sabulosus THOMS. Opusc. ent. II. p. 189. 20. (1870).

Fekete, kissé fénylő, felülete rövid szőrözettel és sűrü és meglehetősen erős pontozással; csápjai, szipcsőre, mellén a csipők mellett levő foltok, az elő- és utómell igen keskeny utószéle s a bűzmirigy nyilásai, valamint potrohának vége lábaival együtt sárgák; csápjainak utolsó izüléke fekete; torjának utófele röptyűivel együtt sárgás-barna; röphártyája tökéletesen kifejlett, kissé sötétes szinezetü, erezete világosabb.

E faj Nyugat- és Dél-Európának csaknem valamennyi tartományában nem ritka; nálunk ellenben nagy ritkaság és eddig tudtommal csak PÁVEL JÁNOS m. n. muzeumi gyüjtő talált belőle több példányt 1875. julius havában Máramarosmegyében Kőrösmező mellett.

3. S. arenarius HAHN.

Niger, opacus, puberulus, crebre punctatus; thorace posterius hemelytrisque fusco-testaceis, his posterius fusco-maculatis; membrana infuscata, pallido-venosa; antennarum articulis secundo et tertio, rostro, maculis pectoris ad coxas pedibusque sordide flavo-testaceis, femoribus fusco-piceis vel nigris. ♂. ♀. Long. 2½—3¼. Lat. 1—1¼ m/m.

Var. *a.* — Antennarum articulis duobus mediis interdum levissime infuscatis.

Var. *b.* — Femoribus, interdum etiam antennarum articulo basali rufo-testaceis.

Var. *c.* — Thorace toto, antennis pedibusque nigris, illarum articulo tertio dimidio apicali, nec non fulcris, geniculis imis, apice tibiarum et articulis duobus basalibus tarsorum flavo-testaceis.

Pachymerus arenarius HAHN Wanz. Ins. I. p. 43. fig. 27. (1831).

Rhyparochromus obtusus CURT. Brit. Ent. XIII. p. 612. 23. (1836).

Rhyparochromus arenarius SAHLB. Mon. Geoc. Fenn. p. 59. 8. (1848).

Stygnus arenarius FIEB. Eur. Hem. p. 187. 3. (1861).

Ophthalmicus arenarius STÅL Öfv. Vet.-Ak. Forh. 1862. p. 215. 3.

Stygnocoris arenarius DOUGL. et SCOTT Brit. Hem. I. p. 216. 3. (1865).

Lygaeus arenarius THOMS. Opusc. ent. II. p. 188. 18. (1870).

Fekete, fénytelen, kissé pelyhedző, sűrűen pontozott; torjának utófele és röptyűi sárgásbarnák, ez utóbbiak utófelükön barna foltokkal tarkázottak; sötétes röphártyájának erezete világosabb szinezetű; második és harmadik csápizüléke, továbbá szipcsőre, mellén a csipők mellett levő foltok és lábai szennyes sárgák, czombjai barnás-feketék vagy feketék.

Ezen nagyságára és szinezetére nézve meglehetősen változékony faj egész Európában el van terjedve; még a Kaukazusban, sőt Algirban is előfordul. Hazánkban sem ritka s a pesti Rákoson még tél közepén is gyüjthető. Észleltetett a Rákos több pontján kivül a budai Gellért- és Sashegyen, valamint Konjáti (Torna vm.), Oros (Szabolcs vm.) és Franzdorf (Krassó vm.) helységek mellett.

PERITRECHUS FIEB.

Eur. Hem. p. 48 et 183. (1861).

Corpus oblongum vel oblongo-ovatum, opacum, haud villosum. Caput triangulare, ante oculos versus antennas haud angustatum, parte apicali thoracis distinctissime latius; oculis majusculis, ultra latera apicis thoracis prominulis. Rostrum coxas posticas attingens, articulo secundo tertio longiore. Antennae articulo primo apicem capitis superante. Thorax trapezoideus, lateribus distincte marginatis, saltem anterius haud laminato-explanatis, antrorsum sensim leviter, apice haud fortius rotundatis. Scutellum longius quam latius. Hemelytra completa; clavo seriebus punctorum percurrentibus tribus et praeterea inter series duas interiores serie abbreviata distincta instructo; venis exterioribus membranae vena transversa haud conjunctis. Venter sutura tertia utrinque distincte antrorsum sinuato-curvata; macula opaca posteriore laterum segmenti quarti a macula anteriore longissime remota, ad marginem posticum segmenti appropinquata. Pedes mediocres; femoribus anticis incrassatis, subtus spinis duabus vel tribus armatis, praeterea nonnisi obsoletissime denticulatis.

A test hosszudad vagy hosszktojásdad, fénytelen és nem bolyhos. A fej háromszögű, a szemek előtt a csápok felé nem szűkült s a torj előfelénél szembetünőleg szélesebb; a meglehetősen nagy szemek a torj előszögletein túl kiállók. A szipcsőr a hátsó csipőkig ér, második izüléke hosszabb a harmadiknál. A csápok első izüléke a fej csúcsán túl nyúlik. A torj ferdényded; oldalszélei szembetünőleg párkányoltak és legalább elől lemezidomulag nem szélesedvék, előfelé egyenletesen és gyöngén, az előszögleteken sem erősebben kerekitettek. A pajzska hosszabb mint szélesebb. A röptyűk tökéletesen kifejlődvék; a clavus három egész pontsort és azonkivül a két belső sor között még egy rövidült sort visel; a röphártya külső erei nincsenek haránt futó ereczke által összekötve. A harmadik hasi varrány mindkét oldalon öblösen előre hajlik; a negyedik hasi szelvény oldalain levő két homályos folt közől a hátsó igen távol áll az elsőtől s az illető szelvény utószéléhez közeledett. A lábak középszerűek; a vastagodott mellső czombok alól két vagy három tövissel fegyverezvék s azonkivül alig észrevehetőleg fogacsoltak.

A FAJOK ÁTNÉZETE.

1 (2). A fejtető finom sűrü pontozással; a csápok karcsuak. — *P. nubilus* FALL.

2 (1). A fejtető durva erős pontozással; a csápok zömökebbek. — *P. geniculatus* HAHN.

*

1. P. NUBILUS FALL.

Oblongus, niger; capite dense subtiliterque punctato; antennis gracilibus; thoracis parte posteriore hemelytrisque flavescenti-griseis, fusco punctatis; membrana albida, fusco-varia; scutello posterius litura subcordata vel ut littera V formata flavo-testacea, ornato; fuleris, geniculis imis, tibiis anticis totis, prosterioribus apice articuloque primo tarsorum flavo-testaceis. ♂. ♀. Long. 5—5¾. Lat. 1¾—2 m/m.

Variat tibiis intermediis fere totis flavo-testaceis (♂).

Lygaeus nubilus FALL. Mon. cim. Suec. p. 65. 6. (1807); ZETT. Faun. lapp. I. p. 471. 7. (1828); FALL. Hem. Suec. Cim. p. 54. 10. (1829); ZETT. Ins. lapp. I. p. 263. 8. (1840); THOMS. Opusc. ent. II. p. 193. 30. (1870).

Pachymerus nubilus SCHILL. Beitr. zur Ent. I. p. 68. 7. tab. 7. fig. 2. (1829); H.-SCH., PANZ. Faun. Germ. 121. tab. 5.; Nom. ent. I. p. 45. (1835); VOLL. Tijdsch. voor Ent. Ser. 2. V. p. 272. 4. tab. 11. fig. 6. (1870).

Rhyparochromus irroratus CURT. Brit. Ent. XIII. p. 612. 22. (1836).

Beosus nubilus SAHLB. Mon. Geoc. Fenn p. 65. 1. (1848).

Pachymerus (Pachymerus) nubilus FLOR Rhynch. Livl. I. p. 246. 9. (1860).

Peritrechus nubilus FIEB. Eur. Hem. p. 184. 2. (1861); STÅL Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 218. 2; DOUGL. et SCOTT Brit. Hem. I. p. 189. 2. (1865). DOUGL. Ent. monthl. Mag. XI. p. 267. (1875).

Hosszudad, fekete; feje finom sűrü pontozással; csápjai karcsuak; torjának utófele és röptyűi sárgásszürkék, barnásan pontozottak; röphártyája fehéres, barnával tarkázva; pajzskája utófelén egy V alaku sárgás rajzolattal diszitett; tomporai, czombjainak végső csúcsa, mellső lábszárai egészen, a hátsók csak csúcsukon kocsáinak első izülékével együtt sárgák.

A hímek középső lábszárai néha csaknem egészen sárgák.

Közönséges faj, mely nemcsak egész Európában keletre a Volgáig, hanem még a Kaukazuson túl Perzsia határán, nemkülönben Algirban is tenyészik. — Hegyenvölgyön mindenfelé előfordul s a telet tökéletesen kifejlett állapotban tölti. Lelhelyei: Budapest, Szeged, Hódmező-Vásárhely, Algyő (Csongrád vm.); Miskolcz; Komjáti (Torna vm.), Forró (Abauj vm.), Homonna (Zemplén vm.); Temesvár, Baziás és Grebenácz (Temes vm.).

2. P. GENICULATUS HAHN.

Oblongus, niger; capite parce, sed fortiter punctato; antennis validiusculis; thorace posterius hemelytrisque flavescenti-griseis, fusco-punctatis; membrana albida, fusco-varia; scutello posterius litura subcordata vel ut littera V formata flavo-testacea, ornato; fuleris, apice imo femorum, tibiis anticis totis, posterioribus apice, nec non articulo tarsorum basali flavo-testaceis. ♂. ♀. Long. 5—6. Lat. 1¾—2 m/m.

Pachymerus geniculatus HAHN Wanz. Ins. I. p. 68. fig. 41. (1831).

Lygaeus puncticeps THOMS. Opusc. ent. II. p. 193. 31. (1870). DOUGL. Ent. monthl. Mag. XI. p. 267. (1875).

Praecedenti simillimus, sed antennis paullo validioribus, oculis magis exsertis, capite fortius punctato, thorace paullo longiore bene distinctus.

Hosszudad, fekete; feje gyérebb, de durva erős pontozással; csápjai valamivel zömökebbek; torjának utófele röptyűivel együtt sárgás-szürke, barnásan pontozott; röphártyája fehéres, barnával tarkázva; pajzskája utófelén V alaku sárgás foltocskával diszitett; tomporai, czombjainak végső csúcsa, lábszárai közöl a mellsők egészen, a hátsók csak csúcsukon kocsáinak tő-izülékével együtt sárgák.

E faj, mely valószinüleg földrészünk valamennyi tartományában tényészik s azonkivül még Algirban is előfordul, a legujabb időkig az előbbivel azonosnak tartatott. Csak THOMSON éles szemének sikerült eltérő jellegeit felfedezni és fajbeli önállóságát határozottan megállapitani. Minthogy azonban HAHN idézett ábrája a svéd buvár által adott leirással tökéletesen megegyezik, e fajt tehát már

HAHN is ismerte, az ujabb THOMSON-féle elnevezés a prioritás törvényeinél fogva a régibb névnek kell, hogy helyet engedjen.

Nálunk az előbbinél valamivel ritkább s eddig Orsovánál és Nagyvárad körül, továbbá Krassómegyében Franzdorf, Zemplénmegyében Jeszenő mellett s a budai és pilisi hegyeken észleltetett. Én augusztus közepén a budai Csillagvölgyben kövek alatt gyüjtöttem.

TRAPEZONOTUS FIEB.

Eur. Hem. p. 50 et 190. (1861).

Corpus oblongo-ovatum vel ovale. Caput triangulare, transversum, apice thoracis haud vel vix latius; tuberculis antenniferis a latere visis infra marginem anticum oculorum perpendiculariter declivibus. Rostrum coxas intermedias attingens. Antennae parce pilosulae, articulo primo apicem capitis paullo superante. Thorax trapezoideus, transversus, antrorsum leviter angustatus, marginibus lateralibus totis anguste laminato-explanatis, haud sinuatis. Scutellum longius quam latius. Hemelytra completa; clavo normaliter quadriseriatim punctato, seriebus duabus intermediis interdum plus minus confusis, secunda saepe antice abbreviata vel cum tertia in unam conjuncta; venis exterioribus membranae vena transversa haud conjunctis. Venter sutura tertia utrinque distincte antrorsum sinuato-curvata; macula opaca posteriore laterum segmenti quarti a macula anteriore longissime remota, ad marginem posticum segmenti appropinquata. Pedes mediocres; femoribus anticis incrassatis, subtus spina distinctissima et plerumque spinulis pluribus armatis; articulo primo tarsorum posticorum articulis duobus apicalibus simul sumtis nunquam distincte duplo longiore.

A test hossztojásdad vagy tojásdad. A fej háromszögü, harántos s a torj előfelénél épen nem vagy csak alig szélesebb; a csápdudorok oldalvást nézve, a szemek előszéle alatt függélyesen lefelé hajlanak. A szipcsőr a középső csipőkig ér. A csápok gyér rövid szőrözettel, első izülékük csak kevéssel nyúlik a fej csúcsán túl. A torj ferdényded, harántos, elől gyöngén szűkült; oldalszélei egész terjedelmükben keskenyen lemezidomulag szélesedvék és nem öblösek. A pajzska hosszabb mint szélesebb. A röptyűk tökéletesen kifejlődvék; a clavus rendesen négy pontsorral, melyek közől a két középső sor néha többé-kevésbbé szabálytalanul összefolyik, a második sor gyakran rövidült vagy a harmadik sorral egybeolvad; a röphártya külső erei nincsenek haránt futó ér által öszszekötve. A harmadik hasi varrány mindkét oldalon öblösen előre hajlik; a negyedik hasi szelvény oldalain levő két homályos folt közől a hátsó igen távol áll az elsőtől s az illető szelvény utószéléhez közeledett. A lábak középszerüek; a vastagodott mellső czombok alól egy szembetünő nagyobb tövissel és többnyire még nehány apróbb tüskével felszereltek; a hátsó kocsák első izüléke soha sem kétszer oly hosszu, mint a más két izülék együtt véve.

A FAJOK ÁTNÉZETE.

1 (2). A torj oldalszélein merev serték állanak; a pajzska utófelén két sárga ékidomu foltocska látható. — *T. nebulosus* FALL.

2 (1). A torj oldalszélei merev serték nélkül; a pajzska világos foltok nélkül, egyszinü fekete.

3 (6). A második és harmadik csápizülék fekete; a hátsó kocsák első izüléke körülbelől oly hosszu, mint a két utolsó izülék együtt véve.

4 (5). A középső és hátsó lábszárak feketék. — *T. agrestis* FALL.

5 (4). Valamennyi lábszár sárga, legfölebb csak tövén feketés. — *T. dispar* STÅL.

6 (3). A második és harmadik csápizülék sárga; a hátsó kocsák első izüléke legalább felényivel hosszabb mint a két utolsó izülék együttvéve. — *T. Ullrichii* FIEB.

1. T. NEBULOSUS FALL.

Oblongo-ovatus, niger; thoracis marginibus lateralibus serie setarum instructis, hujus marginibus et parte posteriore, scutelli vittis duabus posticis, hemelytris, fulcris, geniculis tibiisque flavescenti-griseis; thorace posterius hemelytrisque fusco-punctatis, his fusco-macu-

latis; membrana albido fuscoque variegata; maculis ad coxas, limbo postico segmentorum pectoris limboque antico prostethii sordide albidis; articulo primo tarsorum posticorum articulis duobus apicalibus simul sumtis vix longiore. ♂. ♀. Long. $4\frac{1}{2}$—5. Lat. $1\frac{2}{3}$—$1\frac{4}{5}$ m/m.

Variat antennarum articulis secundo et tertio sordide rufo-testaceis.

Lygaeus nebulosus Fall. Mon. cim. Suec. p. 65. 7. (1807); Zett. Faun. lapp. I. p. 471. 6. (1828); Fall. Hem. Suec. Cim. p. 54. 11. (1829); Zett. Ins. lapp. I. p. 263. 7. (1840); Thoms. Opusc. ent. II. p. 197. 42. (1870).

Pachymerus nebulosus Schill. Beitr. zur Ent. I. p. 69. 8. tab. 6. fig. 5. (1829); Hahn Wanz. Ins. I. p. 46. fig. 29. (1831); H.-Sch., Panz. Faun. Germ. 121. tab. 7; Nom. ent. I. p. 45. (1835); Voll. Tijdsch voor Ent. Ser. 2. V. p. 289. (1870).

Rhyparochromus nebulosus Sahlb. Mon. Geoc. Fenn. p. 56. 3. (1848).

Pachymerus (Pachymerus) nebulosus Flor Rhynch. Livl. I. p. 268. 22. (1860).

Trapezonotus nebulosus Fieb. Eur. Hem. p. 190. 1. (1861); Stål Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 220. 1 et 1872. p. 55.

Hossztojásdad, fekete; torjának oldalszélein merev serték állanak; torjának oldalszélei és utófele, pajzskájának utófelén két ékidomu foltocska, röptyűi, tomporai, czombjainak végső csúcsa és lábszárai sárgás-szürkék; torjának utófele röptyűivel együtt barnán pontozott, ez utóbbiak azonkivül még barna foltokkal tarkázottak; röphártyája fehér, sötétbarnával tarkázva; mellén az egyes szelvények utószéle, az előmell előszéle s a csipők mellett levő foltok szennyes fehérek; hátsó kocsáinak első izüléke csak valamicskével hosszabb, mint a két utolsó izülék együtt véve.

A második és harmadik csápizülék néha szennyes rőtsárga.

Éjszaki faj, mely főleg Európa hidegebb tájain és Szibériában egészen Irkucskig honos. Hazánkban nem gyakori s én eddig csak az éjszaki felföldön észleltem. Nevezetesen az 1869-ik év márczius havában találtam néhány példányt Tornamegyében a komjáti szőlőkben, Gömörmegyében pedig Rozsnyó mellett lehullott száraz falevelek alatt és fák tövében; hasonló körülmények között gyüjtöttem legujabban 1875. október 22-én Abaujmegyében a forrói szőlőkben és pedig nagy mennyiségben. Mayr egy izben junius közepén Pest mellett a kerepesi temető közelében akadt reá.

2. T. AGRESTIS FALL.

Ovalis, niger; thoracis marginibus lateralibus et parte posteriore, hemelytris, limbis antico et postico angustissimis prostethii, limbo postico metastethii maculisque pectoris ad coxas flavo-griseis; scutello immaculato; thorace posterius hemelytrisque fusco-punctatis, his posterius fusco-maculatis; membrana fusca, pallido-venosa; articulo primo tarsorum posticorum articulis duobus ultimis simul sumtis longitudine subaequali. ♂. ♀. Long. 4—5. Lat. $1\frac{2}{3}$—2 m/m.

♂. Antennarum articulo basali, articulis duobus basalibus rostri pedibusque flavescentibus; macula pone medium femorum anticorum, annulo subapicali lato femorum posteriorum, tibiis posterioribus tarsisque nigris.

♀. Apice imo femorum, interdum etiam tibiis anticis flavo-testaceis vel fusco-testaceis.

Lygaeus sylvaticus Panz. Faun. Germ. 93. tab. 16.

Lygaeus agrestis Fall. Mon. cim. Suec. p. 66. 8. (1807); Zett. Faun. lapp. I. p. 471. 8. (1828); Fall. Hem. Suec. Cim. p. 55. 12. (1829); Zett. Ins. lapp. I. p. 263. 9. (1840); Thoms. Opusc. ent. II. p. 198. 44. (1870).

Pachymerus agrestis Schill. Beitr. zur Ent. I. p. 70. 9. tab. 6. fig. 6. (1829); Hahn Wanz. Ins. I. p. 25. fig. 15. (1831); H.-Sch. Nom. ent. I. p. 45. (1835); Costa Cim. Neap. cent. II. p. 34. 10. (1843); Voll. Tijdsch. voor Ent. Ser. 2. V. p. 283. 16. tab. 10. fig. 10. (1870).

Rhyparochromus agrestis Sahlb. Mon. Geoc. Fenn. p. 56. 4. (1848).

Pachymerus (Pachymerus) agrestis Flor Rhynch. Livl. I. p. 265. 20. (1860).

Trapezonotus agrestis Fieb. Eur. Hem. p. 191. 3. (1861); Stål Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 220. 2; Dougl. et Scott Brit. Hem. I. p. 192. 2. tab. 7. fig. 2. (1865); Stål Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1872. p. 56; Lethierry Cat. des Hém. du Nord. Éd. 2. p. 21. (1874).

Trapezonotus psammobius Garb. Bull. Soc. ent. Ital. I. p. 117. (1869).

Tojásdad, fekete; torjának oldalszélei és utófele, röptyűi, mellén az előmell igen keskeny elő- és utószéle, az utómell utószéle s a csipők mellett levő foltok sárgás-szürkék; pajzskája egyszinü; torjának utófele, valamint röptyűi barna pontozással, ez utóbbiak azonkivül utófelükön sötétbarna foltokkal; barna röphártyájának erezete világos szinezetü; hátsó kocsáinak tő-izüléke körülbelől oly hosszu, mint a második és harmadik izülék együtt véve.

A hím csápjainak első, szipcsőrének első és második izüléke lábaival együtt sárga; a mellső czombok közepe mögött egy folt, a középsők és hátsók csúcsa felé egy-egy széles gyűrü, valamint a középső és hátsó lábszárak és a kocsák feketék. — A nőstény czombjainak végső csúcsa s azonkivül néha még mellső lábszárai is sárgásak.

Tenyészési térköre igen tág és földrészünkön kivül Ázsiában Szibérián keresztül egészen Kamcsatkáig, Afrikában Algir déli részéig terjed. — Hazánkban is a gyakoribb fajokhoz tartozik és tökéletesen kifejlett állapotban tölti a telet. Lelhelyei: Budapest, Nagyvárad, Szász-Ujfalu (Szebenszék); Homonna (Zemplén vm.), Forró (Abauj vm.), Konjáti (Torna vm.) és Miskolcz.

3. T. DISPAR STÅL.

Ovalis, niger; thoracis marginibus et parte posteriore, hemelytris, limbo postico angustissimo metastethii et prostethii, hujus etiam limbo antico, maculisque pectoris ad coxas flavo-griseis; scutello impicto; thorace posterius hemelytrisque fusco-punctatis, his posterius fusco-maculatis; membrana fusca, albido-venosa; articulo basali tarsorum posticorum articulis duobus apicalibus simul sumtis longitudine subaequali. ♂. ♀. Long. $4\frac{2}{3}$—$5\frac{1}{2}$ Lat. $1\frac{3}{4}$—$2\frac{1}{4}$ m/m.

♂. Articulo antennarum primo, rostro pedibusque flavescentibus; annulo subapicali femorum posteriorum apiceque tarsorum, rarissime macula pone medium femorum anticorum nigricantibus.

♀. Fulcris, geniculis, tibiis tarsisque flavescentibus; tibiis posterioribus basin versus plerumque infuscatis.

Trapezonotus dispar STÅL Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1872. p. 56; LETHIERRY Cat. des Hém. du Nord. Éd. 2. p. 21. (1874).

Tojásdad, fekete; torjának szélei és utófele röptyűivel együtt, továbbá mellén az előmell igen-keskeny elő- és utószéle, az utómell utószéle s a csipők mellett levő foltok sárgás-szürkék; pajzskája egyszinü; torjának utófele és röptyűi barnán pontozottak, ez utóbbiak azonkivül utófelükön barna foltokkal jelölvék; sötétes röphártyája fehéres erezettel; hátsó kocsáinak első izüléke körülbelől oly hosszu, mint a második és harmadik izülék együttvéve.

A hím első csápizüléke, szipcsőre és lábai sárgák; a a középső és hátsó czombok csúcsa felé egy-egy gyűrü, valamint a kocsák csúcsa, igen ritkán még a mellső czombok közepe mögött egy folt, feketék. — A nőstény tomporai, czombjainak végső csúcsa, lábszárai és kocsái sárgák; a középső és hátsó lábszárak tövükön többnyire feketés-barnák.

E faj eddig legtöbbnyire az előbbivel zavartatott össze és csak pár év előtt sikerült STÅL svéd buvárnak dél-francziaországi példányok után önálló fajként megállapitani. Bizonyára egész Európában el van terjedve, noha külföldön tudtommal eddig csupán Francziaországban találták.

Hazánk területén nem ritka, és junius közepétől szeptember végéig észleltetett. Lelhelyei: a pesti Rákos és a pilisi helység (Pest vm.), Pécs, Villány (Baranya vm.); a tapolczai fürdő Miskolcz mellett; Kőrösmező (Máramaros vm.), Tövis (Alsó-Fehér vm.), Oravicza és Franzdorf (Krassó vm.), Baziás (Temes vm.). Ez utóbbi helyen igen gyakori.

4. T. ULLRICHII FIEB.

Ovalis, niger; antennarum articulis secundo et tertio flavescentibus; thoracis marginibus et parte posteriore, hemelytris, limbo antico et postico angustissimo prostethii, limbo postico metastethii maculisque pectoris ad coxas flavo-griseis; scutello immaculato; thorace posterius hemelytrisque fusco-punctatis, his posterius fusco-maculatis; membrana levissime infuscata, albido-venosa; articulo primo tarsorum posticorum articulis duobus apicalibus simul sumtis saltem dimidio longiore. ♂. ♀. Long. $5\frac{1}{2}$—$5\frac{2}{3}$. Lat. 2—$2\frac{1}{4}$ m/m.

♂. Antennarum articulo primo, rostro pedibusque flavescentibus; macula pone medium femorum anticorum, annulo subapicali femorum posteriorum apiceque tarsorum nigricantibus.

♀. Apice articuli primi antennarum, fulcris, genicuculis, basi femorum posteriorum, tibiis et tarsis flavescentibus.

Pachymerus Ullrichi FIEB. in WEITENW. Beitr. I. p. 347. 27. tab. 2. fig. 23. (1836).

Trapezonotus Ullrichi FIEB. Eur. Hem. p. 191. 4. (1861); STÅL Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1872. p. 56; LETHIERRY Cat. des Hém. du Nord. Éd. 2. p. 21. (1874).

Tojásdad, fekete; második és harmadik csápizüléke sárga; torjának szélei és utófele, valamint röptyűi és mellén az előmell igen keskeny elő- és utószéle, az utómell utószéle s a csipők mellett levő foltok sárgás-szürkék; pajzskája egyszinü; torjának utófele röptyűivel együtt barnán pontozottak, ez utóbbiaknak utófelén azonkivül még sötétbarna foltok állanak; kissé sötétes röphártyája fehér erezetü; hátsó kocsáinak tő-izüléke

legalább felényivel hosszabb, mint a két utolsó izülék együtt véve.

A him első csápizüléke, szipcsőre és lábai sárgák; a mellső czombok közepe mögött egy folt, a középsők és hátsók csúcsa felé egy-egy gyűrü, valamint a kocsák csúcsa fekete. — A nőstény első csápizüléke csúcsán, továbbá tomporai, czombjainak végső csúcsa, a középső és hátsó czombok töve, lábszárai és kocsái sárgák.

Német-, Olasz- és Francziaországban s azonkivül Algirban tenyészik. Valamint mindenütt, ugy nálunk is ritka. Első három példányát Mann gyüjtötte Josefsthalnál Horvátországban. Ujabban Frivaldszky János hozott Oraviczáról egy nőstényt, mely jelenleg a magy. nemz. muzeum gyüjteményében foglal helyet. E gyüjteményben különben már előbb is volt egy ismeretlen lelhelyről származó magyarországi himpéldány.

MICROTOMA LAP.

Ess. Hém. p. 33. (1832).

Polyacanthus Lap. *Ess. Hém. p. 83. (1832).*

Corpus ovale. Caput triangulare, subaequilaterum, thoracis antico angustius; tuberculis antenniferis a latere visis antrorsum oblique declivibus. Rostrum pone coxas anticas productum, articulo primo capite breviore, articulis secundo et tertio longitudine subaequalibus. Antennae fere nudae, articulo basali vix tertia parte apicem capitis superante. Thorax trapezoideus, apice distinctissime sinuatus, marginibus lateralibus totis late laminato-explanatis, haud sinuatis, apice subito subrotundato-angulatis. Scutellum longius quam latius. Hemelytra completa; disco clavi per totam longitudinem vage punctato; venis exterioribus membranae vena transversa haud conjunctis. Venter sutura tertia utrinque distincte antrorsum sinuato-curvata; macula opaca posteriore laterum segmenti quarti a macula anteriore longissime remota, ad marginem posticum segmenti appropinquata. Pedes mediocres; femoribus anticis incrassatis, subtus spinis pluribus, una majore, armatis; tarsis posticis articulo primo articulis apicalibus duobus ad unum fere duplo longiore.

A test tojásdad. A fej háromszögü, csaknem egyenoldalu s a torj előszélénél keskenyebb; a csápdudorok, oldalvást nézve, előfelé rézsút lehajlók. A szipcsőr a mellső csipők mögé nyúlik, első izüléke a fejnél rövidebb, második és harmadik izüléke körülbelől egyenlő hosszu. A csápok csaknem egészen csupaszok, első izülékük alig nyúlik egy harmadrészével a fej csúcsán túl. A torj ferdényded, előszélén szembetünőleg öblös; oldalszélei egész kiterjedésükben szélesen lemezidomulag párkányoltak, nem öblösek, elől hirtelen kerekitve szögletesek. A pajzska hosszabb mint szélesebb. A röptyűk tökéletesen kifejlődvék; a clavus rendetlenül pontozott; a röphártya külső erei nincsenek haránt futó erecske által összekötve. A harmadik hasi varrány mindkét oldalon öblösen előre hajlik; a negyedik hasi szelvény oldalain levő két homályos folt közől a hátsó igen távol áll az elsőtől s az illető szelvény utószéléhez közeledett. A lábak középszerüek; a vastagodott mellső czombok alól több kisebb s azonkivül még egy nagyobb tövissel fegyverezvék; a hátsó kocsák tő-izüléke csaknem kétszer oly hosszu, mint a második és harmadik izülék együttvéve.

1. M. CARBONARIA ROSSI.

Nigra, opaca, sat dense distincteque punctata; thorace plano, lateribus explanatis leviter elevatis, disco antico obsoletissime punctato; acetabulis anterioribus carinula obscuro-ferruginea instructis. ♂. ♀. Long. $7\frac{1}{2}$—$8\frac{1}{2}$. Lat. 3—$3\frac{1}{2}$ m/m.

Cimex carbonarius Rossi Faun. etr. II. p. 244. 1330. tab. 7. fig. 7. (1790).

Lygaeus aterrimus Fabr. Ent. syst. Suppl. p. 541. 96. (1798); Coqueb. Illustr. Ins. I. p. 37. tab. 9. fig. 10. (1799); Fabr. Syst. Rhyng. p. 229. 124. (1803); Wolff Ic. cim. V. p. 198. fig. 192. (1811).

Lygaeus Echii Panz. Faun. Germ. 72. tab. 22.; Fabr. Syst. Rhyng. p. 235. 160. (1803); Latr. Hist. nat. XII. p. 215. 12. (1804).

Lygaeus ater Thunb. Hem. rostr. cap. IV. p. 3. (1822).

Pachymerus echii SCHILL. Beitr. zur. Ent. I. p. 73. 13. (1829); HAHN Wanz. Ins. I. p. 137. fig. 70. (1831); BURM. Handb. II. 1. p. 297. 10. (1835); H.-SCH. Nom. ent. I. p. 44. (1835).

Aphanus echii COSTA Cim. Neap. cent. I. p. 43. 1. (1838); BLANCH. Hist. des Ins. III. p. 132. 1. (1840).

Pachymerus aterrimus RAMB. Faun. And. II. p. 148. 2. (1842).

Polyacanthus echii AM. et SERV. Hist. des Hém. p. 252. 1. tab. 5. fig. 10. (1843).

Pachymerus carbonarius KOLEN. Mel. ent. II. p. 77. 43. (1845).

Microtoma carbonaria FIEB. Eur. Hem. p. 193. (1861).

Fekete, fénytelen, elég sűrűen és szembetűnően pontozott; torja laposdad, szélesedett oldalszélein gyöngén felhajlott, előfelének közepe táján pedig igen enyészetesen pontozott; mellső és középső izvápáin egy-egy rozsdabarna ormócska foglal helyet.

Földrészünk mérsékelt és melegebb tájait lakja; azonkivül Szibériában és Algírban is él. — Az éjszaki felföld kivételével hazánkban is mindenütt előfordul és tökéletesen kifejlett állapotban telel át. Álczáját szeptember elején észleltem. Lelhelyei: Budapest és Kis-Szent-Miklós (Pest vm.), Balaton-Füred, Hódmező-Vásárhely, Nagyvárad, Debreczen, Kolozsvár és a horvátországi Josefsthal.

PACHYMERUS ST. FARG. ET SERV.

Enc. méth. X. p. 322. (1825).

APHANUS LAP. *Ess. Hém. p. 35. (1832).*

CALYPTONOTUS DOUGL. et SCOTT *Brit. Hem. I. p. 171. (1865).*

Corpus oblongum vel ovale. Caput triangulare, subaequilaterum, thoracis antico angustius vel latitudine subaequale; tuberculis antenniferis a latere visis antrorsum oblique declivibus. Rostrum pone coxas anticas productum, articulo secundo tertio distincte longiore. Antennae nudae vel fere nudae, articulo primo capitis apicem quarta vel vix tertia parte superante. Thorax trapezoideus, apice truncatus vel levissime subsinuatus, marginibus lateralibus totis foliaceo-explanatis, haud sinuatis, apice subito maxime rotundatis vel subrotundato-angulatis. Scutellum longius quam latius. Hemelytra completa; clavo disco vage punctato vel plus minus distincte et regulariter seriatim punctato; venis exterioribus membranae vena transversa haud conjunctis. Venter sutura tertia utrinque distincte antrorsum sinuato-curvata; macula opaca posteriore laterum segmenti quarti a macula anteriore longissime remota, ad marginem posticum segmenti appropinquata. Pedes mediocres; femoribus anticis incrassatis, subtus spinis pluribus, plerumque una majore, armatis; tarsis posticis articulo primo articulis duobus apicalibus simul sumtis duplo vel plus duplo longiore.

A test hosszudad vagy tojásdad. A fej háromszögü, csaknem egyenoldalu s a torj előszélénél keskenyebb vagy azzal egyenlő széles; a csápdudorok, oldalvást nézve, előfelé rézsút lehajlók. A szipcsőr a mellső csipők mögé nyúlik, második izüléke szembetűnőleg hosszabb a harmadiknál. A csápok egészen vagy csaknem egészen csupaszok, első izülékük csak negyed vagy legfőlebb harmadrészével nyúlik a fej csúcsán túl. A torj ferdényded, előszélén egyenes vagy kissé öblös; oldalszélei egész terjedelmükben lemezidomulag tetemesen szélesedvék, nem öblösek, elől hirtelen erősen kerekitettek vagy kissé kerekitve szögletesek. A pajzska hosszab mint szélesebb. A röptyűk tökéletesen kifejlődvék; a clavus vagy rendetlen vagy soros pontozással; a röphártya külső erei nincsenek haránt futó ér által összekötve. A harmadik hasi varrány mindkét oldalon öblösen előre hajlik; a negyedik hasi szelvény oldalain levő két homályos folt közől a hátsó igen távol áll az elsőtől s az illető szelvény utószéléhez közeledett. A lábak középszerűek; a vastagodott mellső czombok alól több kisebb s azonkivül többnyire még egy nagyobb tövissel felszereltek; a hátsó kocsák első izüléke legalább kétszer oly hosszu, mint a két utolsó izülék együtt véve.

A FAJOK ÁTNÉZETE.

1 (2). A torj egyszinü fekete; a clavus rendetlen pontozással. — *P. Rolandri* L.

2 (1). A torj utófele világos szinezetü; a clavus legalább két szabályos pontsorral.

3 (8). A torj lemezidomu oldalszélei egész hosszaságukban szélesen sárgák.

4 (7). A pajzska utófelén két ékidomu sárgás foltocskával; a röphártya sötétes.

5 (6). A torj lemezidomu sárgás oldalszélei fekete pontokkal boritvák. — *P. validus n. sp.*

6 (5). A torj oldalszélei egyszinüek, sötét pontozás nélkül. — *P. lynceus* FABR.

7 (4). A pajzska egyszinü fekete; a röphártya fehéres, közepén fekete folttal. — *P. quadratus* FABR.

8 (3). A torj lemezes oldalszéleinek előfele egészen fekete, legfőlebb szélső párkányán igen keskenyen világos szinezetü.

9 (16). A corium utófelén levő nagy fekete folt annak belső szögleténél foglal helyet; a czombok mind feketék.

10 (13). A csápok egészen feketék; a röphártya csúcsán szembetünő fehér folt nélkül.

11 (12). A torj oldalszéleinek előfele a lábakkal együtt egészen fekete. *P. phoeniceus* ROSSI.

12 (11). A torj oldalpárkánya elől igen keskenyen sárga; a mellső lábszárak töve sárgás. — *P. Pini* L.

13 (10). A csápok részben sárgák; a röphártya csúcsán egy világos fehér folt látható.

14 (15). A második csápizülék töve, valamint a mellső és középső lábszárak sárgák. — *P. vulgaris* SCHILL.

15 (14). Az utolsó három csápizülék töve és valamennyi lábszár sárgás. — *P. pineti* H.-SCH.

16 (9). A corium nagy fekete foltja annak belső szögletétől távol áll s a külszélhez közeledett; a hátsó czombok csaknem egészen sárgák. — *P. caffer* THUNB.

1. P. ROLANDRI LIN.

Oblongus, niger, opacus; clavi disco per totam longitudinem vage punctato; limbo antico angustissimo pectoris nec non macula membranae basali magna flavo-testaceis; femoribus anticis spina distincta armatis. ♂. ♀. Long. 7—7½. Lat. 2½—2⅔ m/m.

Cimex Rolandri LIN. Faun. suec. Ed. 2. p. 255. 957. (1761); PODA Ins. Mus. Graec. p. 59. 24. (1761); LIN. Syst. nat. Ed. 12. I. 2. p. 729. 98. (1767); FABR. Syst. Ent. p. 722. 126. (1775); GOEZE Ent. Beytr. II. p. 219. 98. (1778); FABR. Spec. ins. II. p. 367. 175. (1781); Mant. ins. II. p. 302. 229. (1787); GMEL. Syst. nat. I. 4. p. 2177. 97. (1788).

Cimex fulvomaculatus DE GEER Mém. III. p. 294. 33. (1773).

Lygaeus maroccanus FABR. Ent. syst. IV. p. p. 163. 96. (1794); Syst. Rhyng. p. 229. 123. (1803).

Lygaeus Rolandri FABR. Ent. syst. IV. p. 164. 99. (1794); Syst. Rhyng. p. 230. 127. (1803); LATR. Hist. nat. XII. p. 217. 15. (1804); FALL. Mon. cim. Suec. p. 68. 13. (1807); WOLFF Ic. cim. V. p. 199. fig. 193. (1811); FALL. Hem. Suec. Cim. p. 60. 20. (1829); THOMS. Opusc. ent. II. p. 195. 39. (1870).

Ligeus Rolandri WALCK. Faun. Paris. II. p. 346. 5. (1802).

Pachymerus Rolandri SCHILL. Beitr. zur Ent. I. p. 72. 12. (1829); H.-SCH., PANZ. Faun. Germ. 118. tab. 3; Nom. ent. I. p. 44. (1835); RAMB. Faun. And. II. p. 149. 4. (1842); KOLEN. Mel. ent. II. p. 79. 45. (1845).

Aphanus Rolandri COSTA Cim. Neap. cent. I. p. 43. 2. (1838); BLANCH. Hsit. des Ins. III. p. 133. 5. (1840).

Rhyparochromus Rolandri AM. et SERV. Hist. des Hém. p. 253. 1. (1843); FIEB. Eur. Hem. p. 194. 2. (1861); STÅL Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 220. 1.

Calyptonotus Rolandri DOUGL. et SCOTT Brit. Hem. I. p. 172. 1. (1865).

Hosszudad, fekete, fénytelen; a clavus rendetlenül pontozott; mellének igen keskeny előszéle, valamint röphártyájának tövén egy nagy folt rozsdasárga; mellső czombjai egy szembetünő tövissel fegyverezvék.

Angolországtól Algirig, Spanyolországtól a Volgáig és a Kaukazusig elterjedt faj, mely azonfelül Madeira szigetén is előfordul. Nálunk meglehetős ritkaság és április közepétől október közepéig észleltetett a budai Gellért- és Svábhegyen, Pécs, Nagyvárad, Debreczen és Miskolcz vidékén s az erdélyi Mezőségen, valamint legujabban Abaujmegyében Forrón és Pestmegyében Kis-Szent-Miklós mellett.

2. P. VALIDUS N. SP.

(Fig. 13.)

Ovalis, niger; marginibus latis lateralibus parteque posteriore thoracis, lineolis duabus subdistinctis scutelli, hemelytris, limbo postico angusto prostethii, maculis pectoris ad coxas parviusculis basique tibiarum anticarum sordide griseo-flavescentibus; lateribus explanatis

parteque posteriore thoracis nec non hemelytris dense nigro-punctatis, clavo seriebus duabus punctorum exterioribus parallelis, appropinquatis, instructo, disco crebre punctato, corio intus pone medium macula nigra subrotundata, obsoletissime albido-limbata, notato; membrana fuscescente, apice interdum albido-maculata; femoribus anticis spina unica magna armatis et praeterea obsolete tuberculatis. ♂. ♀. Long. 9½—10. Lat. 3⅓—3½ m/m.

P. lynceo affinis, major, obscurior, lateribus explanatis thoracis nigro-punctatis, thorace posterius hemelytrisque crebrius punctatis, macula subapicali albida pone maculam nigram corii subdeficiente, vittis scutelli maculisque pectoris ad coxas subdistinctis divergit.

Tojásdad, fekete; torjának széles oldalszélei és utófele, pajzskáján két ékidomu foltocska, röptyűi, továbbá mellén az előmell keskeny előszéle s a csipők mellett levő meglehetősen apró foltok mellső lábszárainak tövével együtt szennyes szürkés-sárgák; torjának lemezidomu oldalszélei és utófele, valamint röptyűi sűrü fekete pontozással, e pontok a clavus külső felén két egymáshoz közeledett, párhuzamos sort képeznek; a corium belső szögleténél egy igen enyészetes fehér szegélylyel körülvett, nagy fekete kerek folt foglal helyet; sötétes röphártyája néha csúcsán egy pár fehéres pettyecskét visel; mellső czombjai egy nagy tövisen kivül még enyészetes dudorcsákkal felszereltek.

Ezen kitünő új faj felfedezését Pável János magy. nemz. muzeumi gyüjtőnek köszönhetjük, ki 1872. febr. 1-én a budai kincstári erdőben egy nőstényre, utóbb 1875. junius 30-án ugyanott ismét egy másodikra akadt. Ezen ügyes és szerencsés kutató már előbb 1870-ben gyüjtött belőle két példányt Brussa körül Kis-Ázsiában.

3. *P. LYNCEUS* FABR.

Anguste ovalis, niger; marginibus latis lateralibus impunctatis parteque posteriore thoracis, lineolis duabus distinctis scutelli, hemelytris, limbo postico angustissimo prostethii et metastethii, maculis pectoris ad coxas basique tibiarum anticarum griseo-flavescentibus; thorace posterius hemelytrisque nigro-punctatis, clavo seriebus duabus punctorum exterioribus parallelis, appropinquatis, instructo, disco sparsim punctato, corio pone medium prope angulum internum macula rhombea nigra, pone hanc macula subapicali albida notato; membrana fuscescente, apice maculis pluribus albidis signata; femoribus anticis spina unica distinctissima armatis et praeterea obsoletissime subtuberculatis. ♂. ♀. Long. 7—8. Lat. 2⅔—3 m/m.

Cimex lynceus Fabr. Syst. Ent. p. 722. 127. (1775); Goeze Ent. Beytr. II. p. 258. 26. (1778); Fabr. Spec. ins. II. p. 368. 179. (1781); Mant. ins. II. p. 302. 235. (1787); Gmel. Syst. nat. I. 4. p. 2178. 426. (1788).

Lygaeus lynceus Fabr. Ent. Syst. IV. p. 166. 107. (1794); Syst. Rhyng. p. 231. 137. (1803); Latr. Hist. nat. XII. p. 217. 18. (1804); Fall. Hem. Suec. Cim. p. 52. 7. (1829); Thoms. Opusc. ent. II. p. 196. 42. (1870).

Pachymerus lynceus Schill. Beitr. zur Ent. I. p. 66. 3. tab. 5. fig. 7. (1829); Hahn Wanz. Ins. I. p. 44 fig. 28. (1831); H.-Sch., Panz. Faun. Germ. 118. tab. 10; Nom. ent. I. p. 45. (1835); Voll. Tijdsch. voor Ent. Ser. 2. V. p. 281. 14. tab. 11. fig. 3. (1870).

Pachymerus (Pachymerus) lynceus Flor Rhynch. Livl. I. p. 273. 24. (1860).

Rhyparochromus lynceus Fieb. Eur. Hem. 194. 6. (1861); Stål Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 221. 3.

Calyptonotus lynceus Dougl. et Scott Ent. monthl. Mag. IV. p. 239. 2*. (1868).

Tojásdad, fekete; torjának nem pontozott széles oldalszélei utófelével együtt, valamint pajzskáján két szembetünő ékidomu foltocska, röptyűi, mellén az elő- és utómell igen keskeny utószéle s a csipők mellett levő nagy foltok és mellső lábszárainak töve szürkés-sárgák; torjának utófele röptyűivel együtt feketén pontozott, a clavus külső felén két egymáshoz közel álló párhuzamos pontsorral; a corium belső szögleténél egy dülényded fekete folttal van jelölve, melytől hátrafelé még egy fehéres foltocska látható; sötétes röphártyája csúcsán több fehéres pettyet visel; mellső czombjai alól egy nagy tövissel fegyverzettek s azonkivül még alig észrevehetőleg dudorkásak.

Tenyészési térköre Európára szoritkozik, de itt mindenütt előfordul. — Nálunk tökéletesen kifejlett állapotban tölti a telet és egyenként egész éven keresztül található. Lelhelyei: a budai hegyek és Kis-Szt-Miklós (Pest vm.), Komjáti (Torna vm.), Debreczen, Nagyvárad, Bél és Rév (Bihar vm.), Kolozsvár, Nagy-Csűr (Szebenszék), Mehádia és Baziás.

4. *P. QUADRATUS* FABR.

Oblongus, niger; thoracis maculis tribus marginis antici, marginibus latis lateralibus parteque posteriore, hemelytris, limbis angustissimis segmentorum pectoris

maculisque ad coxas dilute griseo-flavescentibus; thorace posterius hemelytrisque remote fusco-punctatis, clavo seriebus tribus punctorum, duabus exterioribus parallelis, instructo, margine scutellari nigro-limbato, corio pone medium, prope angulum internum macula rhombea nigra; membrana albida, venis maculaque oblonga media fuscescentibus; antennarum articulo secundo, tibiis nec non articulo tarsorum basali sordide flavo-testaceis, basibus et apicibus exceptis; femoribus anticis spina unica distinctissima armatis, praeterea obsoletissime subtuberculatis. ♂. ♀. Long. $5\frac{1}{2}$—6. Lat. $1\frac{3}{4}$—2 m/m.

Variat antennarum articulis primo apice, tertio medio flavo-testaceis.

Lygaeus quadratus FABR. Ent. syst. Suppl. p. 541. 110. (1798); COQUEB. Illustr. ins. I. p. 37. tab. 9. fig. 12. (1799); FABR. Syst. Rhyng. p. 232. 141. (1803); LATR. Hist. nat. XII. p. 218. 21. (1804); THOMS. Opusc. ent. II. p. 197. 41. (1870).

Pachymerus quadratus SCHILL. Beitr. zur Ent. I. p. 66. 4. tab. 5. fig. 6. (1829); HAHN Wanz. Ins. I. p. 50. fig. 31. (1831); H.-SCH., PANZ. Faun. Germ. 118. tab. 9; Nom. ent. I. p. 45. (1835); FIEB. in WEITENW. Beitr. I. p. 346. 26. tab. 2. fig. 22. (1836); RAMB. Faun. And. II. p. 149. 5. (1842); BOH. Vet.-Ak. Handl. 1849. p. 246; VOLL. Tijdsch. voor Ent. Ser. 2. V. p. 280. 13. tab. 11. fig. 2. (1870).

Rhyparochromus quadratus SAHLB. Mon. Geoc. Fenn. p. 55. 2. (1848); STÅL Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 221. 4.

Beosus quadratus FIEB. Europ. Hem. pag. 196. 2. (1861).

Calyptonotus quadratus DOUGL. et SCOTT Ent. monthl. Mag. IV. p. 241. 2**. (1868).

Hosszudad, fekete; torjának előszélén három kis petty, valamint széles oldalszélei és utófele, azonkivül röptyűi és mellén az egyes szelvények igen keskeny szélei s a csipők mellett levő foltok szürkés-sárgák; torjának utófele és röptyűi szétszórt barna pontozással; a pajzsszélén fekete szegélyű clavus három pontsorral, melyek közől a két külső sor egymással párhuzamos; a corium belső szögleténél egy dülényded fekete folt foglal helyet; röphártyája fehéres, közepén egy hosszudad folt erezetével együtt feketés; második csápizüléke, lábszárai és kocsáinak tő-izüléke, tövcik és csúcsaik kivételével, szenynyes-sárgák; mellső czombjai egy nagy tövisen kivül néhány enyészetes dudorcsával felszereltek.

Néha csápjainak első izüléke csúcsán, harmadik izüléke pedig közepén sárga.

Tenyészési térköre Finlandtól délre Algirig, Andaluziától keletre a Volga mellett fekvő Sareptáig és Palesztináig terjed, sőt még Madeira szigetén is előfordul. Hazánkban egész éven keresztül található; egy izben még deczember utolsó napján is gyüjtöttem. Budapest vidékén gyakori; észleltetett azonkivül Pécs, Nagyvárad és Kassa mellett, valamint a palityi fürdőnél Bácsmegyében.

5. P. PHOENICEUS ROSSI.

Oblongus, niger, thoracis parte posteriore, hemelytris, limbo postico angustissimo prostethii et metastethii maculisque pectoris ad coxas griseo-flavescentibus; thorace posterius hemelytrisque nigro-punctatis, clavo seriebus tribus punctorum, duabus exterioribus medio distantibus, instructo, margine scutellari nigro-limbato, corio intus pone medium macula rhombea nigra; membrana nigro-fusca, obsoletissime albido-limbata; femoribus anticis subtus spina distincta armatis, praeterea obsoletissime subtuberculatis. ♂. ♀. Long. $7\frac{1}{2}$—8. Lat. $2\frac{1}{2}$—$2\frac{2}{3}$ m/m.

Variat thorace posterius hemelytrisque sordide rubiaceis.

Cimex phoeniceus ROSSI Mant. ins. p. 54. 508. (1792).

Pachymerus phoeniceus H-SCH., PANZ. Faun. Germ. 118. tab. 15; Nom. ent. I. p. 44. (1835); FLOR Rhynch. Livl. I. p. 272. (1860).

Rhyparochromus phoeniceus FIEB. Eur. Hem. p. 195. 7. (1861).

Hosszudad, fekete; torjának utófele, röptyűi és mellén az elő- és utómell igen keskeny utószéle s a csipők mellett levő foltok sárgás-szürkék; torjának utófele röptyűivel együtt feketén pontozottak; a pajzs-szélén fekete szegélyű clavus három pontsort visel, melyek közől a két külső sor közepe táján egymástól eláll; a corium közepe mögött belső szögleténél egy dülényded fekete folttal van jelölve; barnás-fekete röphártyája alig észrevehető fehéres szegélyzettel; mellső czombjai alól egy nagyobb tövissel fegyverzettek s azonkivül enyészetesen dudorkásak.

Torjának utófele néha röptyűivel együtt vörhenyes szinezetü.

Európa mérsékelt és déli tájainak sajátja. A magyar faunaterület dombos és hegyes vidékein április elejétől szeptember végeig nem ritka. Lelhelyei: a budai Gellérthegy és Farkasvölgy, valamint Kis-Szent-Miklós (Pest vm.); Balaton-Füred; Torna, Szádellő, Komjáti és Borzova (Torna vm.); Mező-Záh (Torda vm.); a mehádiai Herkulesfürdő mellett felmagasló Domoglet csúcsa és a horvátországi Josefsthal.

6. P. PINI LIN.

Oblongus, niger; marginibus lateralibus, plerumque etiam antico, angustissimis parteque posteriore thoracis, hemelytris, limbo postico metastethii et prostethii, hujus etiam limbo antico, maculis pectoris ad coxas basique tibiarum anticarum griseo-flavescentibus; thorace posterius hemelytrisque nigro-punctatis, clavo seriebus tribus punctorum, duabus exterioribus versus medium distantibus, instructo, margine scutellari nigro-limbato, corio pone medium prope angulum internum macula rhombea nigra; membrana fusca, margine obsolete albido-maculata; femoribus anticis subtus spina unica armatis. ♂. ♀. Long. 7—8. Lat. $2\frac{1}{3}$—$2\frac{2}{3}$ m/m.

Cimex Pini LIN. Faun. suec. Ed. 2. p. 255. 956. (1761); PODA Ins. Mus. Graec. p. 59. 23. (1761); LIN. Syst. nat. Ed. 12. I. 2. p. 729. 96. (1767); DE GEER Mém. III. p. 278. 22. tab. 14. fig. 22. (1773); FABR. Syst. Ent. p. 722. 124. (1775); GOEZE Ent. Beytr. II. p. 218. 96. (1778); FABR. Spec. ins. II. p. 367. 173. (1781); Mant. ins. II. p. 302. 227. (1787); GMEL. Syst. nat. I. 4. p. 2177. 96. (1788); ROSSI Faun. etr. II. p. 243. 1328. (1790).

Cimex collinus SCHRANK En. ins. Austr. p. 287. 553. (1781).

Lygeus Pini FABR. Ent. syst. IV. p. 163. 97. (1794); SCHELLENBERG Helv. Wanz. tab. 2. fig. 2. (1800); WOLFF Ic. cim. II. p. 74. fig. 71. (1801); FABR. Syst. Rhyng. p. 229. 125. (1803); LATR. Hist. nat. XII. p. 216. 13. (1804); FALL. Mon. cim. Suec. p. 64. 5. (1807); ZETT. Faun. lapp. I. p. 470. 5. (1828); FALL. Hem. Suec. Cim. p. 51. 6. (1829); ZETT. Ins. lapp. I. p. 263. 6. (1840); THOMS. Opusc. ent. II. p. 196. 40. (1870).

Ligaeus pini WALCK. Faun. Paris. II. p. 346. 4. (1802).

Pachymerus pini SCHILL. Beitr. zur Ent. I. p. 64. 1. tab. 5. fig. 3. (1829); HAHN Wanz. Ins. I. p. 38. fig. 25. (1831); BURM. Handb. II. 1. p. 269. 9. (1835); H.-SCH. Nom. ent. I. p. 44. (1835); KOLEN. Mel. ent. II. p. 78. 44. (1845); VOLL. Tijdsch. voor Ent. Ser. 2. V. p. 282. 15. tab. 11. fig. 1. (1870).

Aphanus pini COSTA Cim. Neap. cent. I. p. 43. 3. (1838).

Rhyparochromus pini AM. et SERV. Hist. des Hém. p. 254. 2. (1843); SAHLB. Mon. Geoc. Fenn. p. 55. 1. (1848); FIEB. Eur. Hem. p. 195. 8. (1861); STÅL Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 221. 2.

Pachymerus (Pachymerus) Pini FLOR Rhynch. Livl. I. p. 269. 23. (1860).

Calyptonotus Pini DOUGL. et SCOTT Brit. Hem. I. p. 173. 2. tab. 6. fig. 6. (1865).

Hosszudad, fekete; torjának igen keskeny oldalszélei, többnyire egyszersmind elősz éle, valamint egész utófele, továbbá röptyűi és mellén az előmell elő- és utószéle, az utómell utószéle s a csipők mellett levő foltok mellső lábszárainak tövével együtt sárgás-szürkék; torja utófelén, röptyűi pedig mindenütt feketén pontozottak; a pajzs-szélén fekete szegélyü clavus három pontsorral, melyek közől a két külső sor közepe táján egymástól eláll; a corium belső szögleténél egy dülényded fekete folt van elhelyezve; sötétbarna röphártyája szélén alig észrevehetőleg fehér pettyes; mellső czombjai alól csak egy tövissel fegyverzettek.

Egész Európában honos faj, mely keletre Szibériában Irkucskig, a Kaukazuson túl pedig egészen Perzsia határáig van elterjedve, sőt még Madeira szigetéről is ismeretes. — Nálunk a telet tökéletesen kifejlett állapotban töltvén, egész éven keresztül található és hegyen-völgyön mindenfelé igen gyakori. Mint a mehádiai Herkulesfürdő felett emelkedő Domoglet hegyen tapasztaltam, az előbbi faj társaságában még 1500 méternyi magasságban is tenyészik.

Lelhelyei: Budapest és a pilisi hegység (Pest vm.), Beszterczebánya, Tátrafüred, Rozsnyó, Jólész (Gömör vm.), Torna, Áj és Komjáti (Torna vm.), Kassa, Csány, Forró és Rásony (Abauj vm.); Miskolcz, Nagy-Mihály (Zemplén vm.), Kőrösmező (Máramaros vm.), Nagyvárad, Valkó vár romjai (Kraszna vm.), Szükerék (Belső-Szolnok vm.), Kend (Doboka vm.), Kolozsvár, Felgyógy (Alsó-Fehér vm.), Kerczesóra üveggyár (Fogarasvidék), Nagy-Csűr és Szász-Ujfalu (Szebenszék), Mehádia, Oravicza, Franzdorf (Krassó vm.), Báziás, Ulma (Temes vm.), Zágráb és az ogulini végezred területén fekvő Josefsthal.

7. P. VULGARIS SCHILL.

Oblongus, niger; thoracis parte posteriore, hemelytris, limbo postico prostethii et metastethii maculisque pectoris ad coxas dilute griseo-flavescentibus; thorace posterius hemelytrisque nigro-punctatis, clavo seriebus tribus punctorum, duabus exterioribus versus medium distantibus, instructo, margine scutellari nigro-limbato, corio intus pone medium macula nigra, pone hanc macula subapicali albida; membrana fusca, apice albido-maculata; basi articuli antennarum secundi, fuleris posterio-

ribus, geniculis imis, tibiis anterioribus, apice excepto, et basi articuli primi tarsorum anteriorum flavo-testaceis; femoribus anticis subtus tuberculo dentiformi instructis. ♂. ♀. Long. 6½—8. Lat. 2—2½ m/m.

Pachymerus vulgaris SCHILL. Beitr. zur Ent. I. p. 65. 2. tab. 5. fig. 8. (1829); HAHN Wanz. Ins. I. p. 41. fig. 26. (1831); H.-SCH. Nom. ent. I. p. 45. (1835); KOLEN. Mel. ent. II. p. 81. 49. (1845); FLOR Rhynch. Livl. I. p. 272. (1860).

Rhyparochromus vulgaris FIEB. Eur. Hem. p. 195. 10. (1861).

Lygaeus vulgaris THOMS. Opusc. ent. II. p. 196. 41. (1870).

Hosszudad, fekete; torjának utófele, röptyűi és mellén az elő- és utómell utószéle s a csipők mellett levő foltok sárgás-szürkék; torjának utófele röptyűivel együtt feketén pontozott; a pajzs-szélén fekete szegélyű clavus három pontsora közől a két külső sor közepe táján egymástól eláll; a corium belső szögleténél egy fekete folttal és e mögött még egy kisebb fehéres petytyel van jelölve; sötétbarna röphártyájának csúcsán egy fehér folt látható; második csápizüléke tövén, valamint hátsó tomporai, czombjainak végső csúcsa s mellső és középső lábszárai (csúcsukat kivéve), nem különben mellső és középső kocsáinak első izüléke tövén sárgák; mellső lábszárai alól egy fogidomu dudorral felszereltek.

Földrészünkön csaknem ép annyira van elterjedve, mint az előbbi; Európán kivül pedig még Kis-Ázsiában is él. — Hazánkban szintén gyakori, és tökéletesen kifejlett állapotban telel át. Lelhelyei: a budai hegyek, Felső-Lő (Vas vm.); Komjáti (Torna vm.); Kassa, Felső-Gagy, Forró és Felső-Dobsza (Abauj vm.), Homonna-Bresztó (Zemplén vm.), Ungvár, Miskolcz; Szeged, Szentes, Debreczen, Nagyvárad, Bél (Bihar vm.), Szilágy-Nagyfalu (Kraszna vm.); Kolozsvár, Apahida (Kolozs vm.), a tordai hasadék, Nagy-Szeben, Nagy-Csűr (Szebenszék), Franzdorf (Krassó vm.), Ulma (Temes vm.), és Pétervárad Szlavonországban.

8. P. PINETI H-SCH.

Oblongus, niger; thoracis parte posteriore, angulis posticis exceptis, hemelytris, limbo postico segmentorum pectoris maculisque ad coxas dilute griseo-flavescentibus; thorace posterius hemelytrisque minutissime nigro-punctatis, clavo seriebus tribus punctorum, duabus exterioribus medio distantibus, instructo, margine scutellari nigro-limbato, corio pone medium prope angulum internum macula nigra; membrana nigro-fusca, apice albonotata; antennarum articulo quarto basi albido-annulato, harum articulis secundo et tertio, apice excepto, fulcris, geniculis imis, tibiis et basi articuli primi tarsorum sordide flavo-testaceis, tibiis anticis apice, posterioribus etiam basi nigris; femoribus anticis subtus spina distinctissima et praeterea spinulis pluribus distinctis armatis, posterioribus subtus postice spinulis praeditis. ♂. ♀. Long. 6½—8. Lat. 2—2⅓ m/m.

Pachymerus pineti H.-SCH. Nom. ent. I. p. 44. (1835); Wanz. Ins. IV. p. 95. fig. 438. (1839).

Rhyparochromus pineti FIEB. Eur. Hem. p. 195. 9. (1861).

Hosszudad, fekete; torjának utófele (az utószögletek kivételével) és röptyűi, valamint mellén az egyes szelvények utószéle s a csipők mellett levő foltok szürkés-sárgák; torjának utófele és röptyűi igen finom fekete pontozással; a pajzs-szélén fekete szegélyű clavus három pontsorral, melyek közől a két külső sor közepe táján egymástól eláll; a corium belső szögleténél egy fekete folt, barnásfekete röphártyájának csúcsán pedig egy fehér petty foglal helyet; csápjainak negyedik izüléke tövén fehéres, második és harmadik izüléke pedig (csúcsát kivéve), valamint tomporai, czombjainak végső csúcsa és lábszárai első kocsa-izülékeinek tövével együtt szennyes sárgák, mellső lábszárainak csúcsa, a hátsóknak egyszersmind töve fekete; mellső czombjai alól egy nagyobb tövisen kivül még több kisebb tiviskével fegyverezvék, középső és hátsó czombjai pedig hátúl apró tövis-kékkel felszereltek.

Dél-Európát jellemző faj, mely azonban déli Németországban, a Svájczban és Algirban is előfordul. — Faunaterületünkön nem gyakori és itt is a melegebb tájakat kedveli; az éjszaki felföldön egészen hiányzik. A telet tökéletesen kifejlett állapotban tölti. Lelhelyei: a rákos-palotai erdő, a budai kincstári erdő és Farkasvölgy; Pécs, Üszög (Baranya vm.), Debreczen, Nagy-Csűr (Szebenszék), a mehádiai Herkulesfürdő, Baziás és a horvátországi Josefsthal. *

9. P. CAFFER THUNB.

Oblongus, niger; antennarum articulo primo apice secundoque toto, thorace posterius, hemelytris pedibusque flavescenti-testaceis; annulo lato subapicali femorum, interdum femoribus anticis fere totis, apice tibiarum, arti-

* A magy. nemz. muzeum gyüjteményében levő baranyai példányok között van egy nőstény, melynek középső bal lábszára felényire meg van rövidülve s a kocsákból csak egy izülékdurványt hordoz.

culis tarsorum duobus apicalibus, angulis posticis thoracis, lineola ante medium maculaque pone medium corii nigris; macula corii subapicali pone maculam nigram, macula apicali membranae nigro-fuscae, nec non limbo postico segmentorum pectoris maculisque ad coxas albidis; femoribus anticis subtus spinis pluribus, una maxima, armatis, posterioribus subtus postice spinulis, posticis prope apicem spina curvata praeditis. ♂. ♀. Long. 5—6. Lat. $1\frac{1}{2}$—$1\frac{4}{5}$ m/m.

Cimex caffer THUNB. Nov. ins. spec. III. p. 59. tab. 3. fig. 70. (1784); GMEL. Syst. nat. I. 4. p. 2179. 439. (1788).

Lygaeus pedestris PANZ. Faun. Germ. 92. tab. 14; THOMS. Opusc. ent. II. p. 191. 26. (1870).

Alydus caffer THUNB. Hem. rostr. cap. III. p. 3. (1822).

Pachymerus pedestris SCHILL. Beitr. zur Ent. I. p. 70. 10. tab. 6. fig. 7. (1829); HAHN Wanz. Ins. I. p. 62. fig. 38. (1831); BURM. Handb. II. 1. p. 296. 7. (1835); H.-SCH. Nom. ent. I. p. 44. (1835); RAMB. Faun. And. II. p. 150. 7. (1842); KOLEN. Mel. ent. II. p. 80. 47. (1845).

Aphanus pedestris BLANCH. Hist. des Ins. III. p. 133. 7. (1840).

Pachymerus insignis BOH. Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1852. p. 53. 5.

Pachymerus (Pachymerus) pedestris FLOR. Rhynch. Livl. I. p. 275. 25. (1860).

Rhyparochromus mundulus DOHRN Ent. Zeit. XXI. p. 160. 17. (1860).

Rhyparochromus pedestris FIEB. Eur. Hem. p. 195. 11. (1861); STÅL Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 221. 5.

Calyptonotus pedestris DOUGL. et SCOTT Brit. Hem. I. p. 174. 3. (1865).

Hosszudad, fekete; csápjainak első izüléke csúcsán, második izüléke pedig egészen, nem különben torjának utófele röptyűivel és lábaival együtt sárgák; czombjainak csúcsa felé egy-egy széles gyűrü, mellső czombjai néha csaknem egészen, valamint lábszárainak csúcsa és kocsáinak két utolsó izüléke, továbbá torjának utószögletei és röptyűinek előfelén egy vékony csik, közepe mögött pedig egy belső szögletétől távol álló folt feketék; ezen folttól hátrafelé a corium utószéléhez közel, valamint a barnásfekete röphártya csúcsán egy-egy fehér petty foglal helyet; mellén az egyes szelvények utószéle s a csipők mellett levő foltok szintén fehéresek; mellső czombjai alól több apró tüskén kivül egy nagyobb tövissel fegyverezvék, középső és hátsó czombjai pedig hátúl több tövissel, ez utóbbiak azonkivül csúcsukhoz közel még egy görbült tövissel felszereltek.

Európa legtöbb tartományában, sőt még Algirban is honos. — Hazánkban tökéletesen kifejlett állapotban telelvén át, egész éven keresztül mindenfelé gyakran található. Tavaszszal április első felében párosodik. Lelhelyei: Budapest és a pilisi hegység (Pest vm.), Nyék és Alsó-Göböljárás (Székes-Fehér vm.), Balaton-Füred; Miskolcz; Torna, Komjáti (Torna vm.), Kassa, Csécs, Litka és Forró (Abauj vm.); Parnó (Zemplén vm.); Debreczen, Nagyvárad, Szeged, Új-Szeged (Torontál vm.); Szilágy-Nagyfalu (Kraszna vm.), Szükerék (Belső-Szolnok vm.), Kolozsvár, Segesvár, Szent-Erzsébet (Szebenszék), Mehádia és Baziás.

BEOSUS AM. ET SERV.

Hist. des Hém. p. 254. (1843).

DIEUCHES DOHRN *Ent. Zeit. XXI. p. 159. (1860).*

ISCHNOTARSUS FIEB. *Eur. Hem. p. 50 et 191. (1861).*

Corpus oblongum vel elongatum. Caput triangulare, aequilaterum vel longius quam latius, thoracis antico latius; tuberculis antenniferis a latere visis antrorsum oblique declivibus. Rostrum coxas intermedias attingens, articulo secundo tertio longiore. Antennae nudae vel fere nudae, articulo primo capitis apicem parte plus quam dimidia superante. Thorax trapezoideus, margine antico subrecto, marginibus lateralibus totis laminatis, haud vel levissime sinuatis, apice leviter rotundatis. Scutellum

A test hosszudad vagy hosszukás. A fej háromszögü, egyenoldalu vagy hosszabb mint szélesebb, a torj előszélénél mindig szélesebb; a csápdudorok, oldalvást nézve, előfelé rézsút lehajlók. A szipcsőr a középső csipőkig ér, második izüléke hosszabb a harmadikénál. A csápok egészen vagy csaknem egészen csupaszok, első izülékük több mint felényivel nyúlik a fej csúcsán túl. A torj ferdényded, előszélén egyenes; oldalszélei egész kiterjedésükben lemezesek, épen nem vagy csak igen gyöngén öblösek.

longius quam latius. Hemelytra completa, clavo disco plus minus distincte et regulariter seriatim punctato; venis exterioribus membranae vena transversa haud conjunctis. Venter sutura tertia utrinque distincte antrorsum sinuato-curvata; macula opaca posteriore laterum segmenti quarti a macula anteriore longissime remota, ad marginem posticum segmenti appropinquata. Pedes mediocres; femoribus anticis leviter incrassatis, subtus spinis pluribus, una majore, armatis; tarsis posticis articulo primo articulis duobus apicalibus simul sumtis fere triplo longiore.

elől kissé kerekítettek. A pajzska hosszabb mint szélesebb. A röptyűk tökéletesen kifejlődvék; a clavus többé-kevésbbé szabályos pontsorokkal; röphártya külső erei nincsenek haránt futó ér által összekötve. A harmadik hasi varrány mindkét oldalon öblösen előre hajlik; a negyedik hasi szelvény oldalain levő két homályos folt közől a hátsó igen távol áll az elsőtől s az illető szelvény utószéléhez közeledett. A lábak középszerűek; a kissé vastagodott mellső czombok alól több kisebb, s egy nagyobb tövissel fegyverezvék; a hátsó kocsák első izüléke csaknem háromszor oly hosszu, mint a második és harmadik izülék együtt véve.

A FAJOK ÁTNÉZETE.

1 (2). A torj utófele s a röptyűk vörhenyesek, az alapszinnel megegyező világos pontozással; a corium nagy fekete foltja gömbölyüded s annak belső szögletét nem érinti. — *B. erythropterus.* Brull.

2 (1). A torj utófele s a röptyűk szürkések, fekete pontozással; a corium nagy fekete foltja szögletes és a belső szögletet is csaknem egészen kitölti. — *B. luscus.* Fabr.

1. B. ERYTHROPTERUS BRULL.

Elongatus, niger; antennarum articulis tribus basalibus, thoracis parte postica, scutelli apice imo vittulisque duabus mediis, hemelytris et pedibus rufo- vel flavo-ferrugineis; annulo apicali lato femorum posticorum, basi apiceque tibiarum posticarum, apice articuli antennarum tertii, angulis posticis thoracis, macula magna subrotundata, angulum internum haud attingente, pone medium anguloque apicali corii nigris; macula corii subapicali pone maculam nigram margineque costali, annulo basali articuli antennarum ultimi, limbo laterali prostethii posterius, margine angusto postico prostethii et metastethii maculisque pectoris ad coxas albidis; thorace posterius hemelytrisque ferrugineo-punctatis; membrana nigro-fusca, apice albido-maculata. ♂. ♀. Long. 6—7. Lat. $1\frac{3}{5}$—2 $^{m}/_{m}$.

♂. Rostro flavescente, articulo apicali nigro; femoribus anticis pone medium macula nigra notatis.

♀. Rostro nigro, articulo secundo flavescente; femoribus anticis, interdum etiam mediis, annulo subapicali lato nigro.

Aphanus erytropterus. Brullé Exp. scient. Mor. III. p. 75. 30. tab. 31. fig. 4. (1832).

Pachymerus pulcher H.-Sch. Nom. ent. I. p. 44. (1835); Wanz. Ins. IV. p. 13. fig. 358. (1839).

Pachymerus ibericus Kolen. Mel. ent. II. p. 79. 46. tab. 9. fig. 15. (1845).

Ischnotarsus pulcher Fieb. Eur. Hem. pag. 192. 2. (1861).

Hosszukás, fekete; csápjainak első három izüléke, torjának utófele, pajzskájának csúcsa és közepén két ékidomu pettyecske, azonkivül röptyűi és lábai vörhenyes rozsdasárgák; hátsó czombjainak csúcsa felé egy széles gyűrű, hátsó lábszárainak töve és csúcsa, harmadik csápizülékének csúcsa, torjának utószögletei, továbbá a corium csúcs-szöglete, és közepe mögött egy belső szögletét nem érintő, gömbölyüded nagy folt feketék; a corium oldalszéle és utószélén a nagy fekete folt mögött egy petty, valamint utolsó csápizülékének töve és mellén az előmell oldalszélei hátrafelé, az elő- és utómell keskeny utószélei s a csipők mellett levő foltok fehéresek; torjának utófele és röptyűi rozsdasárga vagy rozsdavörös pontozással; barnás-fekete röphártyája csúcsán egy fehér pettyet visel.

A him szipcsőre sárga, csak utolsó izüléke fekete; mellső czombjai pedig közepük mögött egy fekete folttal jelölvék. — A nőstény szipcsőre ellenben fekete és csak második izüléke sárga; mellső, néha egyszersmind középső czombjai csúcsuk felé egy-egy széles fekete gyűrűvel tarkázvák.

E szép faj, melynek tenyészési térköre Dél- és Kelet-Európán kivül egészen Palesztináig és Algirig terjed, hazánk melegebb részein is él s eddig április végétől szeptember elejéig a következő helyeken észleltetett, de

mindenütt csak egyenként: Buda, Villány (Baranya vm.), Szeged, Hódmező-Vásárhely, Nagyvárad, Bél (Bihar vm.), Mehádia és Orsova; Báziás és Ulma (Temes vm.); Horvátországban Josefsthal. Álczájával augusztus elején találkoztam.

2. B. LUSCUS FABR.

Valde oblongus, niger; antennarum articulis secundo et tertio, apice excepto, thoracis marginibus lateralibus parteque fere dimidia postica, plerumque margine angustissimo antico, scutelli vittis duabus apiceque imo, hemelytris, limbo laterali prostethii posterius, margine angusto postico prostethii et metastethii pedibusque griseo-flavescentibus; annulo apicali lato femorum posticorum, basi apiceque tibiarum posticarum, angulis posticis thoracis, lineola ante medium maculaque angulata magna pone medium nec non margine apicali corii nigris; macula corii subapicali pone maculam nigram, annulo basali articuli quarti antennarum maculisque pectoris ad coxas flavo-albidis; thorace posterius hemelytrisque nigro-punctatis; membrana fusca, angulo basali externo et apice albido-maculata, venis pallidis. ♂. ♀. Long. $6\frac{2}{3}$—7. Lat. $1\frac{4}{5}$—2 m/m.

♂. Antennarum articulo primo articulisque tribus basalibus rostri flavescentibus; femoribus anterioribus pone medium macula nigricante notatis.

♀. Basi apiceque imo articuli primi antennarum, nec non articulo secundo rostri flavescentibus; pedibus anterioribus posticis concoloribus.

Variat antennarum, femorum membranaeque colore nigro magis extenso. (*Sphragadimium* FIEB. nec AM.)

Lygaeus luscus FABR. Ent. syst. IV. p. 165. 103. (1794); Syst. Rhyng. p. 231. 133. (1803); LATR. Hist. nat. XII. p. 217. 16. (1804); WOLFF Ic. cim. IV. p. 145. fig. 139. (1804).

Lygaeus quadratus PANZ. Faun. Germ. 92. tab. 11.

Pachymerus luscus SCHILL. Beitr. zur Ent. I. p. 67. 6. tab. 6. fig. 4. (1829); HAHN Wanz. Ins. I. p. 48. fig. 30. (1831); BURM. Handb. II. 1. p. 295. 6. (1835); H.-SCH. Nom. ent. I. p. 45. (1835); RAMB. Faun. And. II. p. 150. 6. (1842).

Aphanus luscus COSTA Cim. Neap. cent. I. p. 44. 4. (1838); BLANCH. Hist. des Ins. III. p. 132. 3. (1840).

Beosus quadratus AM. et SERV. Hist. des Hém. p. 254. 1. (1843).

Ischnotarsus sphragadimium FIEB. Eur. Hem. p. 192. 3. (1861).

Ischnotarsus luscus FIEB. Eur. Hem. p. 192. 4. (1861).

Dieuches luscus DOUGL. et SCOTT Brit. Hem. I. p. 180. 1. tab. 6. fig. 8. (1865).

Igen hosszudad, fekete; csápjainak második és harmadik izüléke (csúcsukat kivéve), torjának oldalszélei és utófele, többnyire egyszersmind igen keskeny elöszéle, pajzskájának csúcsa és két ékidomu foltocskája, továbbá röptyűi és mellén az előmell oldalszélei hátrafelé s az elő- és utómell keskeny utószéle lábaival együtt szürkés-sárgák; hátsó czombjainak csúcsán egy széles gyűrü, hátsó lábszárainak töve és csúcsa, torjának utószögletei, valamint a corium közepe előtt egy csik, közepe mögött egy belső szögletét is érintő, szögletes nagy folt annak utószélével együtt feketék; a corium nagy fekete foltja mögött egy kis petty, a negyedik csápizülék tövén egy gyűrü s a csipők mellett levő foltok mind fehéresek; torjának utófele röptyűivel együtt feketén pontozott; barna röphártyája világosabb erezettel, külső alapszögletén és csúcsán fehér pettyekkel.

A him csápjainak első, és szipcsőrének három tőizüléke sárga; mellső és középső czombjai közepük mögött egy feketés folttal jelölvék. — A nőstény első csápizüléke tövén és csúcsán szipcsőrének egész második izülékével együtt sárga; mellső és középső czombjainak szinezete a hátsó czombokéhoz hasonló.

A fekete szin néha csápjain, czombjain és röphártyáján még nagyobb mértékben van elterjedve, természetesen a többi szin rovására.

Angolországtól délre Algirig, Andaluziától keletre a Kaukazusig van elterjedve, sőt még Madeirán és a kanári szigeteken is előfordul; földrészünk éjszakibb tájain azonban hiányzik. — Nálunk egész éven keresztül mindenütt igen gyakori; párzási ideje junius elejére esik, álczái pedig két hónap mulva jelennek meg. Lelhelyei: Budapest és Kis-Szt-Miklós (Pest vm.), Miskolcz, Rozsnyó, Komjáti (Torna vm.), Kassa, Szobráncz és Sztrajnyán (Ung vm.), Nagyvárad, Szentes, Hódmező-Vásárhely, Algyő (Csongrád vm.), Szeged, Báziás és Grebenácz (Temes vm.); Mehádia, Nagy-Csűr (Szebenszék).

EMBLETHIS FIEB.

Eur. Hem. p. 51 et 197. (1861).

PLATYCHILUS JAKOWL. *Bull. de la Soc. imp. des Nat. de Moscou. XLVIII. p. 256. (1874).*

Corpus ovale. Caput triangulare, subaequilaterum, thoracis antico angustius; tuberculis antenniferis apice extus obtusis. Rostrum apicem mesostethii attingens, articulo secundo tertio longiore. Antennae articulis tribus basalibus rigide setosis, articulo primo apicem capitis superante. Thorax trapezoideus, apice distinctissime sinuatus, marginibus lateralibus laminato-explanatis, haud sinuatis, anterius distincte rotundatis. Scutellum thorace haud brevius. Hemelytra completa vel raro incompleta; clavo irregulariter punctato; venis exterioribus membranae vena transversa haud conjunctis. Venter sutura tertia utrinque distincte antrorsum sinuato-curvata; macula opaca posteriore laterum segmenti quarti a macula anteriore longissime remota, ad marginem posticum segmenti appropinquata. Pedes mediocres; femoribus anticis incrassatis, subtus per totam fere longitudinem spinulis armatis; tarsis posticis articulo primo articulis duobus apicalibus simul sumtis duplo longiore.

A test tojásdad. A fej háromszögü, csaknem egyenoldalu, a torj elöszélénél keskenyebb; a csápdudorok külvégszöglete tompa. A szipcsőr a középmell végéig ér, második izüléke hosszabb a harmadiknál. A csápok első három izüléke mereven felálló sertéket visel, tő-izülékük a fej csúcsán túl nyúlik. A torj ferdényded, elöszéle szembetünőleg öblös, oldalszélei lemezidomulag szélesedvék, nem öblösek, de elől észrevehetőleg kerekitettek. A pajzska nem rövidebb mint a torj. A röptyűk tökéletesen kifejlődvék vagy csak ritkán durványosak; a clavus rendetlenül pontozott; a röphártya külső erei nincsenek haránt futó erecske által összekötve. A harmadik hasi varrány mindkét oldalon öblösen előre hajlik; a negyedik hasi szelvény oldalain levő két homályos folt közül a hátsó igen távol áll az elsőtől s az illető szelvény utószéléhez közeledett. A lábak középszerüek; a vastagodott mellső czombok alól csaknem egész hosszaságukban tövisekkel felszereltek; a hátsó kocsák első izüléke kétszer oly hosszu, mint a két utolsó izülék együtt véve.

A FAJOK ÁTNÉZETE.

1 (4). A torj lemezidomu oldalszélei igen szélesek s korongjával egy sikban fekszenek.

2 (3). A torj oldalszélei minden szőrözet nélkül; a czombok rendetlenül pontozottak. — *E. Verbasci* FABR.

3 (2). A torj lemezes oldalszéleinek párkányán apró merev serték állanak; a barnás czombok sötétebb pontozás nélkül. — *E. ciliatus n. sp.*

4 (1). A torj lemezidomu oldalszélei keskenyek és kissé felhajlottak; a czombok szabályos pontsorokkal. — *E. arenarius* L.

1. E. VERBASCI FABR.

Ovalis, flavescenti-griseus, nigro-punctulatus; marginibus lateralibus thoracis margineque costali hemelytrorum late dilatatis, nudis, punctis hic illic acervatis et maculas parvas formantibus notatis; pectore nigro, maculis ad coxas, segmentorum limbo postico, prostethii etiam limbo laterali flavo-albidis; femoribus irregulariter obscuro-punctatis; ventre ferrugineo, limbo abdominis nigro alboque variegato; membrana fuscescente, minute albido-maculata. ♂. ♀. Long. 6—7. Lat. $2\frac{1}{3}$—$2\frac{2}{3}$ m/m.

♂. Segmentis genitalibus unicoloribus.

♀. Segmento ventrali quinto postice angulatim emarginato, emarginatura basin segmenti in linea mediana attingente.

Lygaeus Verbasci FABR. Syst. Rhyng. p. 235. 161. (1803).

Lygaeus pilifrons ZETT. Vet.-Ak. Handl. 1819. p. 71. 21.; FALL. Suppl. cim. Suec. p. 8. (1826); Hem. Suec. Cim. p. 52. 8. (1829); THOMS. Opusc. ent. II. p. 195. 37. (1870).

Pachymerus marginepunctatus H.-SCH., PANZ. Faun. Germ. 118. tab. 7.

Emblethis platychilus FIEB. Eur. Hem. p. 197. 1. (1861).

Gonianotus pilifrons STÅL Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 222. 1.

Emblethis verbasci DOUGL. Ent. monthl. Mag. IX. p. 4. 1. (1872).

Tojásdad, sárgás-szürke, feketén pontozott; torjának és röptyűinek tetemesen szélesedett oldalszélei csupaszok, az azokon imitt-amott csoportosan álló pontok apró pettyeket képeznek; fekete mellén az egyes szelvények utószéle az előmell előszélével s a csipők mellett levő foltokkal együtt sárgás-fehér; czombjai rendetlen sötétbarna pontozással; hasa rozsdabarna, szélein fehéren és feketén tarkázva; barnás röphártyája apró fehéres pettyekkel boritott.

A him ivarszelvényei egyszinüek. — A nőstény ötödik hasi szelvénye utószélén szögletesen kimetszett, ezen kimetszés az illető szelvény tövét csak a középvonalban érinti.

Európa nagyobb részét lakja s azonkivül Kis-Ázsiából és Algirból ismeretes. — Hazánk több vidékén nem ritka és tökéletesen kifejlett állapotban telel át. Lelhelyei: Budapest, Losoncz, Miskolcz, Forró (Abauj vm.), Komjáti (Torna vm.), Parnó (Zemplén vm.); Kolozsvár, Baziás és Grebenácz (Temes vm.), Oravicza (Krassó vm.) s a horvátországi Josefsthal.

2. E. CILIATUS N. SP.

(Fig. 14 et 14a.)

Ovalis, sordide flavescenti-griseus, nigro-punctatus, punctis supra plus minus confluentibus et maculas parvas formantibus; capite utrinque ad oculos plerumque vittula pallida notato; marginibus lateralibus thoracis serie setarum instructis, cum margine costali hemelytrorum late dilatatis; pectore nigro, maculis ad coxas, limbo postico segmentorum limbisque antico et lateralibus prostethii flavo-albidis; femoribus infuscatis, haud obscuro-punctatis; ventre nigricante vel obscuro-ferrugineo, abdominis limbo nigro alboque variegato; membrana grisea, fusco-venosa, interstitiis venarum imprimis mediarum fusco-vittatis et minute albido-guttatis. ♂. ♀. Long. 5—6. Lat. $1\frac{4}{5}$—$2\frac{1}{4}$ $^{m}/_{m}$.

♂. Segmento genitali primo postice albo-limbato.

♀. Segmento ventrali quinto postice angulatim emarginato, emarginatura basin segmenti paullo latius attingente.

Praecedenti valde affinis, minor, marginibus lateralibus thoracis setosis, femoribus impunctatis et longius pilosis, corporis hemelytrorumque colore nec non feminarum segmento ventrali quinto magis emarginato divergit. A *Platychilo dilaticolli* JAKOWL. Bull. de la Soc. imp. des Nat. de Moscou. XLVIII. p. 259. tab. 10. fig. 4. (1874), qui etiam ad hoc genus referendus est, magnitudine minore, corpore superne distinctissime glabro, hemelytris completis, femoribus haud nigro-punctatis differre videtur.

Tojásdad, szennyes-sárgás szürke, feketén pontozott, e pontok felül többé-kevésbbé összefolynak és apró pettyeket képeznek; fejtetőjén szemei mellett többnyire egy-egy fehéres csik látható; torjának tetemesen szélesedett oldalszélein merev serték állanak, röptyűinek oldalszéle szintén igen szélesedett; fekete mellén az egyes szelvények utószéle, valamint az előmell elő- és oldalszélei s a csipők mellett levő foltok sárgás-fehérek; sárgás-barna czombjai sötétebb pontozás nélkül; feketés vagy sötét rozsdabarna hasa szélein fehérrel és feketével tarkázott; szürke röphártyája a barna erek közötti téreséken főleg közepe táján barna sávokkal, melyek ismét apró fehéres pettyekkel vannak behintve.

A him első ivarszelvénye utószélén fehér szegélyzettel. — A nőstény ötödik hasi szelvénye utószélén szögletesen kimetszett, e kimetszés az illető szelvény tövét valamivel szélesebben érinti.

Eddig bizonyára az előbbivel zavartatott össze; attól azonban a felsorolt jellegek által határozottan különbözik és önálló új fajt képez, mely kizárólag hazánkban tenyészik s itt a telet tökéletesen kifejlett állapotban tölti. Első példányát 1869. augusztus 26-án Oroson találtam Szabolcsmegyében. Azóta homoktalaju rónáinknak még két pontján sikerült felfedeznem, u. m. a pesti Rákoson és Csongrádmegyében Horgos mellett. Újabban pedig SAJÓ KÁROLY pestmegyei földbirtokos hozott egy nőstényt Kis-Szent-Miklósról Pestmegyében.

3. E. ARENARIUS LIN.

Subovalis, flavescenti-griseus, nigro-punctulatus, punctis marginum lateralium thoracis marginisque costalis hemelytrorum in maculas parvas acervatis; thorace antrorsum sensim angustato, marginibus lateralibus anguste dilatatis, setulosis; pectore nigro, limbo postico segmentorum, prostethii etiam limbis lateralibus, maculisque ad coxas flavo-albidis; femoribus seriatim obscuro-

punctatis; ventre nigricante vel ferrugineo, abdominis limbo nigro alboque variegato; membrana fuscescente, minute albido-maculata. ♂. ♀. Long. 5—6½. Lat. 1¾—2⅓ m/m.

♂. Segmento genitali primo varicolore.

♀. Segmento ventrali quinto postice angulatim emarginato, emarginatura basin segmenti subattingente.

Cimex arenarius LIN. Faun. suec. Ed. 2. p. 255. 955. (1761); Syst. nat. Ed. 12. I. 2. p. 729. 95. (1767); FABR. Syst. Ent. p. 723. 132. (1775); GOEZE Ent. Beytr. II. p. 218. 95. (1778); SCHRANK En. ins. Austr. p. 286. 552. (1781); FABR. Spec. ins. II. p. 369. 184. (1781); Mant. ins. II. p. 303. 240. (1787); GMEL. Syst. nat. I. 4. p. 2177. 95. (1788).

Lygaeus arenarius FABR. Ent. syst. IV. p. 170. 119. (1794); Syst. Rhyng. p. 233. 146. (1803).

Lygaeus griseus WOLFF Ic. cim. III. p. 113. fig. 107. (1802).

Emblethis arenarius FIEB. Eur. Hem. p. 198. 2. (1861).

Tojásdad, sárgás szürke, feketén pontozott, a torj s a röptyűk oldalszélein álló pontok apró pettyeket képeznek; torja előfelé egyenletesen szűkült, oldalszélein keskenyen szélesedett és sertékkel megrakott; fekete mellén az egyes szelvények utószéle, az előmell oldalszélei s a csipők mellett levő foltok sárgás fehérek; czombjai sötétbarna soros pontozással; feketés vagy rozsda-barna hasa szélein fehérrel és feketével tarkázott; sötétes röphártyája apró fehér pettyes.

A hím első ivarszelvénye különböző szinü.— A nőstény ötödik hasi szelvénye utószélén szögletesen kimetszett, e kimetszés az illető szelvény tövét nem éri el egészen.

Ezen igénytelen kinézésü fajról még néhány év előtt is általánosan azt tartották, hogy egész Európában mindenütt előfordul. Ujabb pontos észleletekből azonban világosan kitünt, hogy elterjedése nem oly általános, a mennyiben Német-, Olasz- és Spanyolországon kivül földrészünkön eddig még csak a Svájczban és Dél-Oroszországban találtatott. Különben Kis-Ázsiában és Algirban is tenyészik.

Hazánkban korlátozott elterjedésü ugyan, de a hol előfordul, ott meglehetősen gyakori. A telet tökéletesen kifejlett állapotban tölti; álczájára junius elején akadtam. Lelhelyei: Budapest, Szeged, Szatymaz (Csongrád vm.), Miskolcz, Forró (Abauj vm.), Torna és Komjáti (Torna vm.); Grebenácz (Temes vm.)

GONIANOTUS FIEB.

Eur. Hem. p. 51 et 196. (1861).

Corpus subovale. Caput triangulare, aequilaterum, thoracis antico angustius; tuberculis antenniferis apice extus distincte angulatis. Rostrum mesostethii medium attingens, articulis secundo et tertio subaequalibus. Antennae articulis tribus basalibus rigide setosis, articulo primo apicem capitis vix superante. Thorax trapezoideus, margine antico subrecto, vix sinuato, marginibus lateralibus laminatis, fere totis rectis, antice leviter rotundatis, angulis anticis parum prominulis. Scutellum thorace haud brevius. Hemelytra completa; clavo irregulariter punctato; venis exterioribus membranae vena transversa haud conjunctis. Venter sutura tertia utrinque distincte antrorsum sinuato-curvata; macula opaca posteriore laterum segmenti quarti a macula anteriore longissime remota, ad marginem posticum segmenti appropinquata. Pedes mediocres; femoribus anticis incrassatis, subtus per totam fere longitudinem spinulis armatis; tarsis posticis articulo basali apicalibus duobus ad unum duplo longiore.

A test csaknem tojásdad. A fej háromszögü, egyenoldalu s a torj előszélénél keskenyebb; a csápdudorok külvégszöglete hegyesen kiálló. A szipcsőr a középmell közepéig ér, második és harmadik izüléke körülbelől egyenlő hosszu. A csápok első három izüléke mereven felálló sertéket visel, tő-izülékük a fej csúcsán alig nyúlik túl. A torj ferdényded, előszéle csaknem egészen egyenes, oldalszélei lemezesek és szintén csaknem egészen egyenesek, előszögletei pedig kissé kiállók. A pajzska nem rövidebb, mint a torj. A röptyűk tökéletesen kifejlődvék; a clavus rendetlenül pontozott; a röphártya külső erei nincsenek haránt futó ér által összekötve. A harmadik hasi varrány mindkét oldalon öblösen előre hajlik; a negyedik hasi szelvény oldalain levő két homályos folt közől a hátsó igen távol áll az elsőtől s az illető szelvény utószéléhez közeledett. A lábak középszerüek; a vastagodott mellső czombok alól csaknem egész hosszuságukban tövisekkel fegyverzettek; a hátsó kocsák első izüléke kétszer oly hosszu, mint a második és harmadik izülék együtt véve.

1. G. MARGINEPUNCTATUS WOLFF

Flavescenti-griseus, crebre fusco-punctatus, subtus nigricans, exceptis maculis pectoris ad coxas, limbo postico pro-, meso- et metastethii, illius etiam limbis lateralibus dilatatis; punctis limbi hemelytrorum costalis, interdum etiam marginum lateralium thoracis in maculas parvas acervatis; ventre pone medium plus minus in ferrugineum vergente; femoribus nigricantibus, haud obscuro-punctatis; membrana pallida, interstitiis venarum fuscescentibus et minute pallido-guttatis. ♂. ♀. Long. 5—5½. Lat. 1¾—2 m/m.

Lygaeus margine-punctatus Wolff Ic. cim. IV. p. 150. fig. 144. (1804); Thoms. Opusc. ent. II. p. 195. 38. (1870).

Lygaeus litoralis Zett. Vet.-Ak. Handl. 1819. p. 72. 22; Fall. Suppl. cim. Suec. p. 9. (1826); Hem. Suec. Cim. p. 53. 9. (1829).

Pachymerus marginepunctatus Schill. Beitr. zur Ent. I. p. 71. 11. tab. 6. fig. 8. (1829); Hahn Wanz. Ins. I. p. 52. fig. 32. (1831); H.-Sch. Nom. ent. I. p. 45. (1835); Ramb. Faun. And. II. p. 147. 1. (1842); Voll. Tijdsch. voor Ent. Ser. 2. V. p. 275. 8. tab. 11. fig. 4. (1870).

Aphanus margine-punctatus Costa Cim. Neap. cent. I. p. 44. 5. (1838); Blanch. Hist. des Ins. III. p. 132. 4. (1840).

Rhyparochromus marginatus Dahlb. Vet.-Ak. Handl. 1850. p. 218.

Gonianotus marginepunctatus Fieb. Eur. Hem. p. 197. 1. (1861).

Gonianotus marginipunctatus Stål Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 222. 2.

Sárgás-szürke, felül sűrű barna pontozással, alól feketés, kivéve mellén az egyes szelvények utószélét, az előmell szélesedett oldalszéleit s a csipők mellett levő foltokat; a röptyűinek és néha egyszersmind torjának oldalszélein álló pontok apró pettyeket képeznek; hasa közepe mögött többé-kevésbbé rozsdabarnás; feketés czombjai sötétebb pontozás nélkül; szennyes szinü röphártyája az erek közötti téreséken barnás, világosabb pettyezéssel.

Az európai szárazföld legnagyobb részén, valamint Algirban és Tunisban, sőt Madeira szigetén is él. Nálunk május közepétől szeptember végeig a pesti Rákoson, a budai Gellérthegyen, továbbá Visegrád, Balaton-Füred és Debreczen körül észleltetett, de mindenütt csak egyes példányokban.

ISCHNOCORIS FIEB.

Eur. Hem. p. 47 et 179. (1861).

Corpus oblongum vel elongatum, glabrum. Caput triangulare, subaequilaterum, parte intraoculari oculis magnis circiter duplo vel vix duplo latiore; tuberculis antenniferis brevissimis. Rostrum pone coxas intermedias productum, articulo basali articulo secundo multo breviore. Antennae articulo primo apicem capitis parum superante. Thorax subquadratus vel leviter transversus, collari destitutus, marginibus lateralibus haud vel vix sinuatis, apice distincte rotundatis. Scutellum aequilaterum. Hemelytra completa vel incompleta, membrana destituta; clavo seriatim punctato. Venter sutura tertia utrinque antrorsum curvata; macula opaca posteriore laterum segmenti quarti a margine postico longe remota, ad maculam opacam anticam appropinquata. Pedes mediocres; femoribus anticis incrassatis subinermibus.

A test hosszudad vagy hosszukás, csupasz. A fej háromszögü és csaknem egyenoldalu; a szemek között fekvő része körülbelől kétszer szélesebb, mint a nagy szemek; a csápdudorok igen rövidek. A szipcsőr a középső csipők mögé nyúlik, tőizüléke a második izüléknél sokkal rövidebb. A csápok első izüléke csak kevéssel nyúlik a fej csúcsán túl. A torj csaknem négyszögü vagy kissé harántos, elől minden nyakörv nélkül; oldalszélei épen nem vagy csak alig észrevehetőleg öblösek, elől szembetünőleg kerekitettek. A pajzska egyenoldalu. A röptyűk tökéletesen kifejlődvék vagy durványosak; a clavus soros pontozással. A harmadik hasi varrány mindkét oldalon előre hajlik; a negyedik hasi szelvény oldalain levő két homályos folt közől a hátsó igen távol áll a szelvény utószélétől s az első folt közelében fekszik. A lábak középszerüek; a vastagodott mellső czombok csaknem egészen fegyverzetlenek.

A FAJOK ÁTNÉZETE.

1 (2). A test felülete igen finom, alig észrevehető pontozással; a csaknem négyszögü torj utórésze s a röptyűk rozsdasárgák, enyészetes barnás pontozással. — *I. hemipterus* SCHILL.

2 (1). A test felülete szembetünően és erősen pontozott; a harántos torj utófele s a röptyűk szürkések, szembetünő fekete pontozással. — *I. punctulatus* FIEB.

1. I. HEMIPTERUS SCHILL.

Elongatus, niger, vix punctatus; thorace subquadrato; antennarum articulo primo apice, secundo toto, basi apiceque femorum, tibiis et tarsis flavescentibus; lateribus partis posterioris thoracis, angulis posticis prostethii et metastethii maculisque pectoris ad coxas albidis; thoracis parte posteriore, apice scutelli hemelytrisque dilute rufescenti-ferrugineis, obsoletissime fusco-punctatis, his incompletis, abdomine dimidio brevioribus, membrana subdeficiente, vel rarissime completis, angulo apicali corii cum angulis posticis thoracis nigro, membrana sordide hyalina, abdomine paullo breviore. ♂. ♀. Long. $2\frac{1}{2}$—$2\frac{3}{4}$. Lat. $\frac{2}{3}$—$\frac{3}{4}$ m/m.

Variat tibiis posterioribus basin versus infuscatis.

Pachymerus hemipterus SCHILL Beitr. zur Ent. I. p. 77. 20. tab. 6. fig. 11. (1829); KOLEN. Mel. ent. II. p. 81. 48. (1845).

Pachymerus staphyliniformis HAHN Wanz. Ins. I. p. 61. fig. 37. (1831).

Pachymerus angustulus BOH. Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1852. p. 56. 10.

Pachymerus pallidipennis H.-SCH. Wanz. Ins. IX. p. 210. (1853).

Pterotmetus hemipterus KUSCHAK. in MOTSCH. Études ent. II. p. 24. 3. (1853); STÅL Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 215. 2.

Pachymerus (Pachymerus) oculatus FLOR Rhynch. Livl. I. p. 257. 16. (1860).

Ischnocoris pallidipennis FIEB. Eur. Hem. p. 180. 2. (1861).

Hypnophilus hemipterus DOUGL. et SCOTT Brit. Hem. I. p. 209. 2. (1865).

Lygaeus pallidipennis THOMS. Opusc. ent. II. p. 202. 57. (1870).

Hosszukás, fekete, alig észrevehetőleg pontozott; torja csaknem négyszögü; csápjainak első izüléke csúcsán, második izüléke egészen, valamint czombjainak töve és csúcsa lábszárai- és kocsáival együtt sárgák; torja utórészének oldalszélei és mellén az elő- és utómell utószögletei s a csipők mellett levő foltok fehérek; torjának utórésze, pajzskájának csúcsa és röptyűi rozsdasárgák, igen enyészetes barnás pontozással; ez utóbbiak vagy durványosak, a potrohnál felényivel rövidebbek s röphártyájuk csaknem teljesen hiányzik, vagy igen ritkán tökéletesen kifejlődvék, mely esetben a corium csúcs-szöglete, a torj utószögleteihez hasonlóan, fekete, röphártyájuk pedig szennyesen áttetsző s a potrohnál csak valamivel rövidebb.

Középső és hátsó lábszárai néha tövükön sötétbarnásak.

Csinos kis faj, mely csaknem egész Európát lakja, és mely többnyire durványos röpszervekkel fordul elő. Az általam megvizsgált magyarországi példányok között csak egyetlen egy nőstény volt a budai Svábhegyről, mely tökéletesen kifejlett röphártyákkal dicsekedhetett.

Faunaterületünkön száraz gyepes helyeken leginkább kakukfű (*Thymus*) tövében tanyázik és tökéletesen kifejlett állapotban telel át. A budai hegyeken kivül eddig még csak Tornamegyében a komjáti szőlőkben, továbbá a szegedi Makkos-erdőben és Krassómegyében Krassova mellett gyüjtetett egyes példányokban.

2. I. PUNCTULATUS FIEB.

Oblongo-elongatus, niger, supra distinctissime punctatus; thorace leviter transverso; antennarum articulis duobus basalibus apice imo, thoracis parte postica, apice scutelli, hemelytris, angulis posticis prostethii et metastethii, maculis pectoris ad coxas, basi et apice femorum, tibiis tarsisque griseo-flavescentibus; thorace posterius hemelytrisque distinctissime nigro-punctatis, his completis, angulo apicali corii nigro, membrana hyalina, abdominis apicem aequante. ♂. ♀. Long. $2\frac{1}{2}$—$2\frac{3}{4}$. Lat. $\frac{3}{4}$—$\frac{4}{5}$ m/m.

Ischnocoris punctulatus FIEB. Eur. Hem. p. 180. 1. (1861).

*

Hosszukás, fekete, felül erősen és szembetünően pontozott; torja kissé harántos; első és második csápizülékének csúcsa, torjának utófele, pajzskájának csúcsa, továbbá röptyűi és mellén az elő- és utómell utószögletei s a csipők mellett levő foltok, valamint czombjainak töve és csúcsa lábszáraival és kocsáival együtt szürkés-sárgák; torja utófelén, röptyűi pedig egészen erős és szembetünő pontozással boritottak; ez utóbbiak tökéletesen kifejlődvék s a corium csúcs-szögletén feketék, áttetsző röphártyájuk egészen a potroh csúcsáig ér.

Német- és Olaszországban s a Svájczban tenyésző ritka faj. Hazánkban Pável János m. n. muzeumi gyüjtő fedezte fel 1875. május 5-én a budai Sashegyen három példányban.

Obs. *Ischnocoris flavipes* Sign. Ann. Soc. ent. Sér. 4. I. p. 123. (1862), e Gallia meridionali, major, obsoletius punctulatus, minus parallelus, thorace postice latiore, lobo antico minus convexo, marginibus lateralibus fortius acute carinatis nec non pedibus totis flavo-testaceis bene distinctus.

SCOLOPOSTETHUS FIEB.

Eur. Hem. p. 49 et 188. (1861).

Corpus oblongum vel oblongo-ovatum, superne subtilissime punctulatum. Caput triangulare, aequilaterum, usque ad oculos immersum, parte intraoculari oculis parvis fere quadruplo latiore; spatio inter oculos et antennas oculis breviore. Rostrum coxas intermedias haud superans, articulo basali capiti aequilongo. Antennae articulo primo apicem capitis parte dimidia vel vix dimidia superante. Thorax trapezoideus, collari angusto depresso instructus, lobo antico longitrorsum haud impresso, marginibus lateralibus pone medium obtuse sinuatis vel subsinuatis, apice distincte rotundatis. Scutellum planiusculum, posterius haud carinato-elevatum. Hemelytra completa vel incompleta, membrana rudimentaria; clavo seriatim punctato. Prostethium ante coxas foveola destitutum. Venter sutura tertia utrinque antrorsum sinuato-curvata; macula opaca posteriore laterum segmenti quarti a margine postico longe remota, ad maculam opacam anticam appropinquata. Pedes mediocres; femoribus anticis incrassatis, subtus spina magna acuta et praeterea denticulis compluribus armatis; tibiis anticis curvatis.

A test hosszudad vagy hossztojásdad, felül igen finoman pontozott. A fej háromszögü, egyenoldalu s egészen a szemekig a torjba sülyesztett; a szemek között fekvő része csaknem négyszer oly széles, mint az apró szemek; a szemek és csápok közötti távolság a szemek átmérőjénél rövidebb. A szipcsőr a középső csipőkön túl nem nyúlik, tő-izüléke a fejjel egyenlő hosszu. A csápok első izüléke legfölebb felényivel nyúlik a fej csúcsán túl. A torj ferdényded, előszélén keskeny lenyomott nyakörvvel, előfelén hosszirányu benyomás nélkül; oldalszélei közepük mögött tompán vagy csak enyészetesen öblösek, elől szembetünőleg kerekitettek. A pajzska laposdad, utófelén hosszormó nélkül. A röptyűk tökéletesen kifejlődvék vagy durványosak; a clavus soros pontozással. Az előmell a csipők előtt észrevehető gödröcskék nélkül. A harmadik hasi varrány mindkét oldalon öblösen előre hajlik; a negyedik hasi szelvény oldalain levő két homályos folt közől a hátsó igen távol áll a szelvény utószélétól s az első folthoz közeledett. A lábak középszerüek; a vastagodott mellső czombok alól egy nagy hegyes tövissel és ezenkivül még több apró fogacskával felszereltek; a mellső lábszárak görbültek.

A FAJOK ÁTNÉZETE.

1 (8). A test felülete nem szőrözött.
2 (3). A csápok karcsuak, a féltestnél hosszabbak és egészen világos szinezetüek. — *S. pictus* Schill.
3 (2). A csápok vastagabbak, rövidebbek és legalább két utolsó izülékük fekete.
4 (7). Az első és második csápizülék csaknem egészen rőtsárga; a lábak hasonszinüek, legfölebb a hátsó czombok végük felé néha sötétes gyűrüvel.
5 (6). A középmell a csipők előtt két dudorkát visel; a röptyűk durványosak. — *S. affinis* Schill.
6 (5). A középmell dudorkák nélkül; a röphártya mindig jól és tökéletesen kifejlett. — *S. adjunctus* Dougl. et Scott.

7 (4). A csápok feketék, csak a második izülék töve keskenyen sárga; a középső és hátsó czombok végük felé széles feketék. *S. decoratus* HAHN.

8 (1). A test felülete felálló sárgás szőrcsékkel boritott; a csápok két utolsó izüléke fekete. — *S. pilosus* REUT.

1. S. PICTUS SCHILL.

Niger, glaber; antennis gracilibus, corpore plus quam dimidio longioribus, totis flavo-testaceis; thoracis marginibus lateralibus angustis et parte postica hemelytrisque flavo-albidis vel griseo-flavescentibus, nigro-maculatis; membrana albida, fusco-venosa; limbis antico et postico prostethii, limbo postico metastethii, maculis pectoris ad coxas nec non pedibus et rostro flavo-testaceis; femoribus anticis medio infuscatis, posticis apicem versus fusco-annulatis; mesostethio simplice. ♂. Long. $4\frac{1}{2}$, Lat. $\frac{8}{5}$ m/m.

Lygaeus podagricus FALL. Mon. cim. Suec. p. 70. 16. (1807); Hem. Suec. Cim. p. 63. 24. (1829) partim.

Pachymerus pictus SCHILL. Beitr. zur Ent. I. p. 79. 22. tab. 7. fig. 1. (1829); HAHN Wanz. Ins. I. p. 64. fig. 39. (1831); KOLEN. Mel. ent. II. p. 83. 52. (1845); VOLL. Tijdsch. voor Ent. Ser. 2. V. p. 279. 12. tab. 11. fig. 5. (1870).

Rhyparochromus pictus SAHLB. Monogr. Geoc. Fenn. p. 63. 13. (1848).

Pachymerus (Pachymerus) podagricus var. pictus FLOR Rhynch. Livl. I. p. 279. (1860).

Scolopostethus pictus FIEB. Eur. Hem. p. 189. 5. (1861); DOUGL. et SCOTT Brit. Hem. I. p. 182. 1. (1865); LETHIERRY Cat. des Hém. du Nord. Ed. I. p. 24. (1869); Ed. 2. p. 19. (1874); REUT. Ann. Soc. ent. Sér. 5. IV. p. 561. 6. (1874).

Lygaeus pictus THOMS. Opusc. ent. II. p. 201. 53. (1870).

*

Fekete, csupasz; karcsu csápjai a féltestnél hosszabbak és egészen sárgák; torjának keskeny oldalszélei és utófele röptyűivel együtt sárgás-fehérek vagy szürkés-sárgák, fekete foltosak; fehéres röphártyáján barna erek huzódnak végig; mellén az előmell elő- és utószéle, az utómell utószéle s a csipők mellett levő foltok, nem különben lábai és szipesőre sárgák; mellső czombjai közepükön sötétbarnások, hátsó czombjai pedig csúcsuk felé sötétbarna gyűrüvel jegyzettek; középmelle egyszerü.

Egész Európában keletre a Volgáig és a Kaukazusig van elterjedve. A magy. nemz. muzeum Kis-Ázsiából is birja; ugyanitt van két magyarországi példány a lelhely közelebbi megjelölése nélkül. Egyedüli biztos lelhelye hazánkban a pesti Rákos, hol 1873. november 8-án a Rákos-patak táján lehullott száraz lomb alatt egy hímpéldányban fedeztem fel.

2. S. AFFINIS SCHILL.

Niger, glaber; antennis crassiusculis; thoracis marginibus lateralibus angustis et parte postica hemelytrisque flavo-albidis vel griseo-flavescentibus, nigro-maculatis; membrana albida, fusco-maculata, rudimentaria; antennarum articulis duobus basalibus, limbis antico et postico prostethii, limbo postico metastethii, maculis pectoris ad coxas pedibusque flavo-testaceis; femoribus anticis fere totis annuloque subapicali femorum posticorum nigris; mesostethio ante coxas bituberculato. ♂. ♀. Long. $3\frac{1}{2}$—4. Lat. 1—$1\frac{1}{3}$ m/m.

Variat antennarum articulo primo basi nigricante.

Pachymerus affinis SCHILL. Beitr. zur Ent. I. p. 80. 25. (1829).

Lygaeus podagricus FALL. Hem. Suec. Cim. p. 63. 24. var. β. (1829); THOMS. Opusc. ent. II. p. 201. 55. (1870).

Pachymerus (Pachymerus) podagricus FLOR Rhynch. Livl. I. p. 277. 26. (1860) partim.

Scolopostethus affinis STÅL Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 219. 1. var. *b*; REUT. Ann. Soc. ent. Sér. 5. IV. p. 561. 8. (1874).

Scolopostethus podagricus LETHIERRY Cat. des Hém. du Nord. Éd. 2. p. 20. (1874).

*

Fekete, csupasz; csápjai kissé zömökek; torjának keskeny oldalszélei és utófele, valamint röptyűi sárgás-fehérek vagy szürkés-sárgák, fekete foltosak; durványos röphártyája fehéres, sötétbarna foltokkal tarkázott; csápjainak két tő-izüléke, továbbá mellén az előmell elő- és utószéle, az utómell utószéle s a csipők mellett levő foltok lábaival együtt sárgák; mellső czombjai csaknem egészen, hátsó czombjai pedig csúcsuk felé feketék; a középmell a csipők előtt két dudorkát visel.

Első csápizüléke néha tövén feketés.

Ez és a következő fajok a legtöbb szerző által összezavartattak s egy és ugyanazon fajnak tartattak. Csak

az éles tekintetű THOMSON ujabb keletü munkásságának sikerült ez irányban a csomót szerencsésen megoldani s az egyes fajok megkülönböztető jellegeit biztosan és határozottan megállapitani.

A jelen faj ugylátszik egész Európában előfordul és déli irányban egészen Algirig terjed. Nálunk gyakori; a telet tökéletesen kifejlett állapotban tölti és április első felében párosodik. Lelhelyei: Budapest, Szeged, Hódmező-Vásárhely, Szentes, Nagyvárad; Forró és Csécs (Abauj vm.), Komjáti (Torna vm.), Kőrösmező (Máramaros vm.); Franzdorf (Krassó vm.) és Mehádia.

3. S. ADJUNCTUS DOUGL. et SCOTT.

Niger, glaber; antennis crassiusculis; thoracis marginibus lateralibus angustis et parte posteriore hemelytrisque flavo-albidis vel griseo-flavescentibus, nigro-maculatis; membrana albida, fusco-venosa; antennarum articulis duobus basalibus, limbo postico metastethii et prostethii, hujus etiam limbo antico, maculis pectoris ad coxas pedibusque flavo-testaceis; femoribus anticis, basi apiceque exceptis, nigris; mesostethio mutico. ♂. ♀. Long. $3\frac{1}{2}$—4, Lat. 1—$1\frac{1}{3}$ m/m.

Variat antennarum articulo primo basi, interdum etiam articulo secundo apice, nec non annulo subapicali femorum posticorum nigricantibus.

Pachymerus pictus H.-SCH., PANZ. Faun. Germ. 120. tab. 5; Nom. ent. I. p. 45. (1835).

Pachymerus (Pachymerus) podagricus FLOR Rhynch. Livl. I. p. 277. 26. (1860) partim.

Scolopostethus adjunctus DOUGL. et SCOTT Brit. Hem. I. p. 183. 2. tab. 6. fig. 9. (1865); DOUGL. Ent. monthl. Mag. XI. p. 264. (1875).

Lygaeus decoratus THOMS. Opusc. ent. II. p. 201. 54. (1870).

Scolopostethus decoratus LETHIERRY Cat. des Hém. du Nord. Éd. 2. p. 20. (1874).

Scolopostethus Thomsoni REUT. Ann. Soc. ent. Sér. 5. IV. p. 562. 9. (1874).

Fekete, csupasz; csápjai kissé zömökek; torjának keskeny oldalszélei és utófele röptyűivel együtt sárgásfehérek vagy szürkés-sárgák, fekete foltosak; fehéres röphártyájának erezete barna; csápjainak első és második izülékén kivül mellén az előmell elő- és utószéle, az utómell utószéle s a csipők mellett levő foltok és lábai sárgák; mellső czombjai, tövük és csúcsuk kivételével, feketék; közép-melle dudorkák nélkül.

Csápjainak első izüléke néha tövén, sőt olykor egyszersmind második izüléke csúcsán, nem különben hátsó czombjainak csúcsa felé egy-egy gyűrű feketés.

Nem lehetetlen, hogy e faj nem önálló, hanem csak az előbbinek kifejlett röptyűs alakja. Ha ezen nézetet, melyet legujabban DOUGLAS (Ent. monthl. Mag. XI. p. 265) fejezett ki, elfogadjuk s mindkét alakot egy fajban foglaljuk össze, azt kell feltennünk, miszerint e rovaroknál egyfelől a röphártya, másfelől a középmellen levő két dudorka között correlatio létezik; azaz: ha a röphártya durványos, akkor a középmell dudorkái kifejlettek, ha ellenben a röphártya tökéletesen kifejlett, akkor a középmell két dudorkája elenyészik.

Egész Európában keletre a Volgáig s a Kaukazusig és Algirban tenyészik. — Faunaterületünkön nem ritka; eddig április közepétől juliusig a következő helyeken gyüjtöttük: Budapest, Pécs, Szeged, Nagyvárad, Szádellő (Torna vm.), Homonna-Bresztó (Zemplén vm.) és Franzdorf (Krassó vm.).

4. S. DECORATUS HAHN.

Niger, glaber; antennis crassiusculis; thoracis marginibus lateralibus angustis et parte postica hemelytrisque flavo-albidis vel griseo-flavescentibus, nigro-maculatis; membrana albida, fusco-venosa, interdum rudimentaria; antennarum articulo secundo extrema basi, metastethii et prostethii limbo postico, hujus etiam limbo antico, maculis pectoris ad coxas pedibusque flavo-testaceis; femoribus anticis fere totis annuloque subapicali latissimo femorum posteriorum nigris; mesostethio simplice. ♂. ♀. Long. $3\frac{1}{2}$—4, Lat. 1—$1\frac{1}{3}$ m/m.

Lygaeus podagricus FALL. Mon. cim. Suec. p. 70. 16. (1807); Hem. Suec. Cim. p. 63. 24. (1829) partim.

Pachymerus decoratus HAHN Wanz. Ins. I. p. 139. fig. 71. (1831).

Rhyparochromus decoratus SAHLB. Mon. Geoc. Fenn. p. 63. 14. (1848).

Pachymerus (Pachymerus) podagricus FLOR Rhynch. Livl. I. p. 277. 26. (1860) partim.

Scolopostethus affinis STÅL Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 219. 1. var. *a*; DOUGL. et SCOTT Brit. Hem. I. p. 185. 3. (1865).

Scolopostethus ericetorum LETHIERRY Cat. des Hém. du Nord. Éd. 1. p. 25. (1869); Éd. 2. p. 19. (1874); DOUGL. Ent. monthl. Mag. XI. p. 264. (1875).

Lygaeus melanocerus THOMS. Opusc. ent. II. p. 202. 56. (1870).

Scolopostethus decoratus Reut. Ann. Soc. ent. Sér. 5. IV. p. 561. 7. (1874).

Praecedenti maxime affinis, antennis brevioribus, fere totis nigris femoribusque posterioribus late nigris differt.

Fekete, csupasz; csápjai kissé zömökek; torjának keskeny oldalszélei és utófele, valamint röptyűi sárgás-fehérek vagy szürkés-sárgák, fekete foltosak; fehéres röphártyája barna erezettel van ellátva és néha durványos; második csápizüléke csak tövén keskeny sárga, hasonló szinezetüek mellén az előmell elő- és utószéle, az utómell utószéle s a csipők mellett levő foltok, nem különben lábai; mellső czombjai azonban csaknem egészen feketék, mig középső és hátsó czombjai csúcsuk felé egy-egy igen széles fekete gyűrüvel jelölvék; középmelle egyszerü.

Mint a két előbbi faj, ugy ez is bizonyára földrészünk egy tartományában sem hiányzik; Dr. Puton Algirban is észlelte. — Faunaterületünkön meglehetősen el van terjedve, jóllehet eddig mindenütt rendesen csak egyenként találtatott — április első felétől október közepéig. Hazai példányaink többnyire tökéletesen kifejlett röphártyákkal birnak. Lelhelyei: a pesti Rákos, továbbá Pécs, Szeged, Nagyvárad, Komjáti (Torna vm.), Oravicza és Franzdorf (Krassó vm.).

5. *S. PILOSUS REUT.*

Niger, supra pilosus; antennis crassiusculis; thoracis marginibus lateralibus angustis et parte posteriore hemelytrisque flavo-albidis vel griseo-flavescentibus, nigromaculatis; membrana albida, fusco-venosa, rudimentaria; antennarum articulis duobus basalibus, limbis antico et postico prostethii, limbo postico metastethii, maculis pectoris ad coxas pedibusque flavo-testaceis; femoribus anticis fere totis nigris; mesostethio mutico. ♂. ♀. Long. $3\frac{3}{4}$—$4\frac{1}{4}$. Lat. 1—$1\frac{1}{4}$ $^{m}/_{m}$.

Variat antennarum articulo secundo apicem versus leviter infuscato.

Scolopostethus affinis Fieb. Eur. Hem. p. 189. 6. (1861); Lethierry Cat. des Hém. du Nord. Éd. 1. p. 25. (1869); Éd. 2. p. 20. (1874); Dougl. Ent. monthl. Mag. XI. p. 263. (1875).

Lygaeus affinis Thoms. Opusc. ent. II. p. 201. 52. (1870).

Scolopostethus pilosus Reut. Ann. Soc. ent. Sér. 5. IV. p. 562. 10. (1874).

Fekete, felül felálló sárgás szőrcsékkel boritott; csápjai kissé zömökek; torjának keskeny oldalszélei és utófele röptyűivel együtt sárgás-fehérek vagy szürkés-sárgák, fekete foltosak; röphártyája fehéres, barna-eres és durványos; csápjainak két tő-izüléke és mellén az előmell elő- és utószéle, az utómell utószéle s a csipők mellett levő foltok lábaival együtt sárgák; mellső czombjai csaknem egészen feketék; középmelle dudorkák nélkül.

Második csápizüléke néha csúcsán kissé barnás.

Ezen ritkább faj aranysárga szőrözete által valamennyi többitől feltünőleg különbözik s eddig egész bizonyossággal még csak Német-, Franczia-, Angol- és Svédországban találtatott. Hazánkból pedig csak azon négy példány ismeretes, melyeket 1873. november 8-án a pesti Rákoson a Rákos patak körül fűzfák tövében száraz levelek és gaz között gyüjtöttem.

EREMOCORIS FIEB.

Eur. Hem. p. 49 et 187. (1861).

Corpus oblongo-ovatum, superne obsoletissime punctulatum. Caput triangulare, usque ad oculos immersum, longius quam latius, parte intraoculari oculis parvis fere quadruplo latiore; spatio inter oculos et antennas oculis longitudine subaequali. Rostrum pone coxas intermedias productum, articulo basali capite longiore. Antennae articulo primo capitis apicem parte plus quam dimidia superante. Thorax trapezoideus, collari angusto subdepresso instructus, lobo antico haud vel obsoletissime longitrorsum impresso, marginibus

A testhosszdtojásdad, felül igen enyészetesen pontozott. A fej háromszögü, hosszabb mint szélesebb s egészen a szemekig a torjba illesztett; a szemek között fekvő része csaknem négyszer oly széles, mint a kis szemek; a szemek és csápok közötti távolság körülbelől oly hosszu, mint a szemek átmérője. A szipcsőr a középső csipők mögé nyúlik, első izüléke a fejnél hosszabb. A csápok első izüléke több mint felényivel nyúlik a fej csúcsán túl. A torj ferdényded, előszélén keskeny kissé lenyomott nyakörvvel, előfelén legfölebb alig észrevehető hosszirányu benyomással;

lateralibus pone medium obtuse sinuatis, apice distincte rotundatis. Scutellum planiusculum, prosterius haud carinato-elevatum. Hemelytra completa; clavo seriatim punctato. Prostethium ante coxas foveola destitutum. Venter sutura tertia utrinque antrorsum sinuato-curvata; macula opaca posteriore laterum segmenti quarti a margine postico longe remota, ad maculam opacam anticam appropinquata. Pedes mediocres; femoribus anticis incrassatis, subtus spinis duabus magnis et praeterea denticulis compluribus armatis; tibiis anticis marium curvatis, denticulatis.

oldalszélei középük mögött tompán öblösek, elől szembetűnőleg kerekítettek. A pajzska laposdad, utófelén hosszormó nélkül. A röptyűk tökéletesen kifejlődvék; a clavus soros pontozással. Az előmell a csipők előtt észrevehető gödröcskék nélkül. A harmadik hasi varrány mindkét oldalon öblösen előre hajlik; a negyedik hasi szelvény oldalain levő két homályos folt közől a hátsó igen távol áll a szelvény utószélétől s az első folt közelében fekszik. A lábak középszerűek; a vastagodott mellső czombok alól több apró fogacskán kivül még két nagy tövissel fegyverezvék; a mellső lábszárak a hímeknél görbültek és fogacsoltak.

A FAJOK ÁTNÉZETE.

1 (4). A test felülete szőrözött, fénytelen; a lábak hosszu szőrözettel.

2 (3). A torj és röptyűk sötét szinezetüek, legfölebb a corium töve kissé világosabb; a röphártya sötét erezettel. — *E. plebejus* FALL.

3 (2). A röptyűk s a torj utórésze sárgabarnás, ez utóbbi négy fekete folttal; a röphártya erezete fehéres. *E. icaunensis* POPUL.

4 (1). A test felülete csupasz, fénylő; a lábak enyészetes rövid szőrözettel. — *E. podagricus* FABR.

1. E. PLEBEJUS FALL.

Niger, opacus, pilosus; basi limboque costali hemelytrorum, maculis pectoris ad coxas, tibiis tarsisque fusco-cinnamomeis; pedibus molliter pilosis, tibiis posticis muticis; membrana fusca, albido-bimaculata. ♂. ♀. Long. 6½, Lat. 2 m/m.

Variat thorace posterius sordide fusco-cinnamomeo.

Lygaeus sylvestris PANZ. Faun. Germ. 92. tab. 10.

Lygaeus plebejus FALL. Mon. cim. Suec. p. 67. 11. (1807); Hem. Suec. Cim. p. 59. 18. (1829); THOMS. Opusc. ent. II. p. 200. 50. (1870).

Pachymerus silvestris SCHILL. Beitr. zur Ent. I. p. 73. 14. tab. 6. fig. 1. (1829); BURM. Handb. II. 1. p. 296. 8. (1835).

Pachymerus sylvestris HAHN Wanz. Ins. I. p. 54. (1831).

Pachymerus sylvaticus HAHN Wanz. Ins. I. fig. 33. (1831).

Pachymerus plebejus H.-SCH. Nom. ent. I. p. 44. (1835); VOLL. Tijdsch. voor Ent. Ser. 2. V. p. 287. 21. tab. 10. fig. 7. (1870).

Aphanus sylvestris BLANCH. Hist. des Ins, III. p. 133. 6. (1840).

Rhyparochromus plebejus SAHLB. Monogr. Geoc. Fenn. p. 61. 11. (1848).

Pachymerus (Pachymerus) plebejus FLOR Rhynch. Livl. I. 249. 11. (1860).

Eremocoris plebejus FIEB. Eur. Hem. p. 188. 2. (1861); STÅL Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 219. 2; DOUGL. et SCOTT Ent. monthl. Mag. IV. p. 242. 2. (1868).

Fekete, fénytelen, szőrözött; röptyűinek töve és oldalszélei, valamint mellén a csipők mellett levő foltok lábszárai- és kocsáival együtt barnák; lábai hosszu szőrözettel boritvák, hátsó lábszárai nem tüskések; sötétbarna röphártyáján két fehér petty látható.

Torjának utófele néha sötétbarnás.

Egész Európában elterjedt faj, mely azonkivül Kis-Ázsiában is él. Mig azonban földrészünk legnagyobb részén főleg az éjszakibb tartományokban gyakori, nálunk a legnagyobb ritkaságok közé tartozik és eddig még csak két példányban találtatott. Az első példányt GEYER GYULA barátom fedezte fel 1874. április 25-én a Szepes-Iglótól éjszakra fekvő erdős Blaumond hegyen. A másodikat, egy nőstényt, ugyanazon év nyarán FRIVALDSZKY JÁNOS hozta Báziás mellől.

2. E. ICAUNENSIS POPUL.

(Fig. 15.)

Niger, opacus, pilosus; thoracis marginibus antico et lateralibus angustis parteque postica, hemelytris, rostro, limbo postico metastethii et prostethii, hujus etiam limbo

antico, maculis pectoris ad coxas, basi et apice femorum, tibiis tarsisque rufo-ferrugineis; pedibus molliter pilosis, tibiis posticis muticis; marginibus lateralibus thoracis medio nec non corio basi flavo-albidis; thorace posterius nigro-quadrimaculato, hemelytris plus minus nigro- vel fusco-variegatis, membrana fusca, albido-venosa et albido-bimaculata. ♂. ♀. Long. 7—7½. Lat. 2—2¼ m/m.

Variat femoribus omnibus vel saltem posterioribus ferrugineis.

Eremocoris icaunensis Populus Cat. des Hém. de l'Yonne. p. 28. (1874).

Fekete, fénytelen, szőrözött; torjának keskeny elő- és oldalszélei s utófele, röptyűi, szipcsőre, mellén az előmell elő- és utószéle, az utómell utószéle s a csipők mellett levő foltok, továbbá czombjainak töve és csúcsa lábszárai- és kocsáival együtt sárgabarnásak; lábait hosszu szőrözet boritja, hátsó lábszárai nem tüskések; torja oldalszéleinek közepe táján, valamint a corium tövén sárgás-fehér; torjának utófele négy fekete folttal, röptyűi szintén többé-kevésbbé feketén vagy barnán tarkázvák; sötétbarna röphártyája fehér erezettel s azonkivül két fehér petytyel van ellátva.

Néha valamennyi vagy legalább hátsó czombjai rozsdabarnák.

E szép fajt Francziaország Yonne-megyéjéből legujabban Dr. Populus irta le. Meghatározása semmi kétséget nem szenved, minthogy tisztelt barátom Dr. Puton Ágost, ki a leiró szerzőtől egy typikus példány birtokába jutott, és kinek egy magyarországi példányt elküldtem, szives volt azokat összehasonlitani s azonosságukat megállapitani.

Hazánkban e faj ugylátszik az éjszaki és délnyugati dombvidékeken tenyészik; de eddig mindamellett igen gyéren észleltetett. Az első példányt 1866. április 19-én találtam a kassai vaspályaudvar mellett vizenyős helyen hullott lomb alatt. A másodikat négy évvel később Geyer Gyula gyüjtötte ugyancsak kora tavaszszal, április 10-én Rozsnyón egy a Sajó mentében fekvő réten. Legutóbb pedig 1873. május 20-án Pável János fogott egy himet a budai Zugligetben. — A magy. nemz. muzeum gyüjteményében van még ezenkivül néhány magyarországi példány a lelhely közelebbi megjelölése nélkül.

3. E. PODAGRICUS FABR.

Niger, glaber, nitidulus; thorace posterius, hemelytris, rostro, limbo postico prostethii et metastethii, maculis pectoris ad coxas pedibusque testaceis, his haud molliter pilosis, tibiis posticis subspinulosis; marginibus lateralibus thoracis hemelytrisque anterius flavo-griseis, corio macula parva subrotundata media nigra notato; membrana fusca, albido-bimaculata. ♂. ♀. Long. 6½. Lat. 2 m/m.

Cimex podagricus Fabr. Syst. Ent. p. 723. 130. (1775); Spec. ins. II. p. 369. 182. (1781); Mant. ins. II. p. 303. 238. (1787).

Lygaeus erraticus Fabr. Ent. syst. IV. p. 167. 109. (1794); Syst. Rhyng. p. 232. 139. (1803); Latr. Hist. nat. XII. p. 218. 20. (1804); Fall. Mon. cim. Suec. p. 68. 12. (1807); Zett. Faun. lapp. I. p. 472. 9. (1828); Fall. Hem. Suec. Cim. p. 60. 19. (1829); Zett. Ins. lapp. I. p. 264. 1. (1840); Thoms. Opusc. ent. II. p. 200. 51. (1870),

Lygaeus podagricus Fabr. Ent. syst. IV. p. 167. 111. (1794); Syst. Rhyng. p. 232. 142. (1803); Latr. Hist. nat. XII. p. 218. 22. (1804).

Pachymerus erraticus Schill. Beitr. zur Ent. I. p. 74. 15. (1829); Germ. Faun. ins. Eur. 16. tab. 14; H.-Sch., Panz. Faun. Germ. 121. tab. 3; Nom. ent. I. p. 44. (1835).

Pachymerus fenestratus H.-Sch. Wanz. Ins. IV. p. 95. fig. 437. (1839).

Rhyparochromus erraticus Sahlb. Mon. Geoc. Fenn. p. 62. 12. (1848).

Pachymerus (Pachymerus) erraticus Flor Rhynch. Livl. I. p. 279. 27. (1860).

Eremocoris erraticus Fieb. Eur. Hem. p. 188. 1. (1861); Stål Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 219. 1; Dougl. et Scott Brit. Hem. I. p. 177. 1. tab. 6. fig. 7. (1865).

Fekete, csupasz, fénylő; torjának utófele, röptyűi, szipcsőre, mellén az elő- és utómell utószéle s a csipők mellett levő foltok, valamint lábai sárgák, ez utóbbiak csak igen enyészetes rövid szőrözettel, hátsó lábszárai tüskések; torja oldalszélein, röptyűi pedig előrészükön sárgás-szürkék, a corium közepén egy kis fekete folt, barnás röphártyáján két fehér petty foglalnak helyet.

Tenyészési térköre Angol- és Francziaországtól keletre a Volgáig, Lapponiától délre Algirig terjed.

Frivaldszky Imre e fajról tévesen azt állitja, miszerint az Budapest vidékén kövek és növényhulladék alatt nem ritka. Én soha sem találhattam, más gyüjtők sem igen észlelhették még eddig a főváros körül. Pest mellől csak egy himpéldányt ismerek, melylyel Frivaldszky János

1859-ben a magy. nemz. muzeum gyüjteményét gyarapitotta. Ugyanaz 1874. nyarán egy nőstényt hozott Temesmegyéből Grebenácz homokos rónáiról. A harmadik magyarországi példány Szepesmegyébe való, a hol arra Geyer Gyula barátom 1874. április 28-án az Igló mellett emelkedő Blaumond nevü hegyen akadt.

DRYMUS FIEB.

Eur. Hem. p. 46 et 178. (1861).

Corpus ovatum, superne dense distincteque punctatum. Caput triangulare, subaequilaterum, usque ad oculos immersum, parte intraoculari oculis parvis plus quadruplo latiore; tuberculis antenniferis minutis. Rostrum coxas intermedias attingens, articulo secundo tertio longiore. Antennae articulo primo apicem capitis dimidio superante. Thorax trapezoideus, collari angusto obsoletissimo instructus, lobo antico haud vel obsoletissime longitrorsum impresso, marginibus lateralibus medio vel pone medium obtuse sinuatis, apice distincte rotundatis. Scutellum paniusculum, posterius haud carinato-elevatum. Hemelytra completa; clavo seriatim punctato. Prostethium utrinque ante coxas foveola instructum. Venter sutura tertia utrinque antrorsum sinuato-curvata; macula opaca posteriore laterum segmenti quarti a margine postico longe remota, ad maculam opacam anticam appropinquata. Pedes mediocres; femoribus anticis parum incrassatis, subtus apicem versus spinula distincta armatis.

A test tojásidomu, felül sűrün és szembetünően pontozott. A fej háromszögü, csaknem egyenoldalu s egészen a szemekig a torjba sülyesztett; a szemek között fekvő része négyszernél szélesebb, mint az apró szemek; a csápdudorok aprók. A szipcsőr a középső csipőkig ér, második izüléke hosszabb a harmadikunál. A csápok első izüléke felényivel nyúlik a fej csúcsán túl. A torj ferdényded, előszélén igen keskeny enyészetes nyakörvvel, előfelén legfölebb alig észrevehető hosszirányu benyomással; oldalszélei közepükön vagy közepük mögött tompán öblösek, elől szembetünőleg kerekitettek. A pajzska laposdad, utófelén hosszormó nélkül. A röptyük tökéletesen kifejlődvék: a clavus soros pontozással. Az előmellen minden csipő előtt egy-egy gödröcske foglal helyet. A harmadik hasi varrány mindkét oldalon öblösen előre hajlik; a negyedik hasi szelvény oldalain levő két homályos folt közől a hátsó igen távol áll a szelvény utószélétől s az első folthoz közeledett. A lábak középszerüek; a csak kissé vastagodott mellső czombok alól egy szembetünő tövissel felszereltek.

A FAJOK ÁTNÉZETE.

1 (2). A torj s a lábak egyszinü feketék; a röptyűk közepükön túl nem szélesedvék. — *D. sylvaticus* Fabr.

2 (1). A torj utófele barnás; a lábszárak és kocsák sárgásak; a röptyűk közepük mögött szélesedvék. — *D. brunneus* Sahlb.

1. D. SYLVATICUS FABR.

Niger, subopacus; thorace transverso; hemelytris obscure fusco-cinnamomeis, margine laterali ultra medium reflexo, dilutiore, venis margineque apicali corii plus minus nigricantibus; membrana infuscata, mediocri. ♂. ♀. Long. 3½—5. Lat. 1⅓—2 m/m.

Cimex sylvaticus Fabr. Syst. Ent. p. 722. 125. (1775); Goeze Ent. Beytr. II. p. 258. 24. (1778); Fabr. Spec. ins. II. p. 367. 174. (1781); Mant. ins. II. p. 302. 228. (1787); Gmel. Syst. nat. I. 4. p. 2177. 422. (1788).

Lygaeus sylvaticus Fabr. Ent. syst. IV. p. 163. 98. (1794); Syst. Rhyng. p. 229. 126. (1803); Latr. Hist. nat. XII. p. 216. 14. (1804); Fall. Mon. cim. Suec. p. 67. 10. (1807); Hem. Suec. Cim. p. 59. 17. (1829); Thoms. Opusc. ent. II. p. 199. 47. (1870).

Pachymerus sylvaticus Schill. Beitr. zur Ent. I. p. 80. 34. tab. 7. fig. 4. (1829); Hahn Wanz. Ins. I. p. 221. fig. 115. (1831); H.-Sch., Panz. Faun. Germ. 120. tab. 6; Nom. ent. I. p. 45. (1835); Kolen. Mel. ent. II. p. 81. 50. (1845); Voll. Tijdsch. voor Ent. Ser. 2. V. p. 286. 19. tab. 10. fig. 5. (1870).

Rhyparochromus sylvaticus SAHLB. Mon. Geoc. Fenn. p. 57. 5. (1848).

Pachymerus (Pachymerus) silvaticus FLOR Rhynch. Livl. I. p. 247. 10. *b*. (1860).

Drymus silvaticus FIEB. Eur. Hem. pag. 179. 2. (1861).

Drymus sylvaticus STÅL Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 217. 1; DOUGL. et SCOTT Brit. Hem. I. p. 196. 1. (1865).

Fekete, csaknem fénytelen; torja harántos; röptyűi sötétbarnák s világosabb oldalszélükön felhajlottak, a corium erei és utószéle többé-kevésbbé feketések; röphártyája barnás és középszerű.

Egész Európában tenyészik, sőt ezenkivül a Kaukazuson túl Perzsia határáig van elterjedve; Algirban is honos. — Hazánkban nem gyakori és április elejétől szeptember elejéig egyenként találtatott a következő helyeken: Pest (egy belvárosi bolt kirakatán), a budai Farkasvölgy, a szádellői völgy (Torna vm.), Apahida (Kolozs vm.), Nagy-Csűr (Szebenszék), Mehádia, Oravicza és Baziás.

2. D. BRUNNEUS SAHLB.

Niger, subnitidus; thorace vix transverso posterius hemelytrisque fusco-ferrugineis, fortiter punctatis, his pone medium ampliatis; marginibus lateralibus angustissimis thoracis, margine costali guttulaque discoidali hemelytrorum, rostro, tibiis tarsisque flavescentibus; membrana parviuscula, infuscata, macula ad apicem corii pallida. ♀. Long. $5\frac{1}{2}$. Lat. $1\frac{3}{4}$ $^{m}/_{m}$.

Rhyparochromus brunneus SAHLB. Mon. Geoc. Fenn. p. 57. 6. (1848).

Pachymerus brunneus BOH. Vet.-Ak. Handl. (1849). p. 248.

Pachymerus pallidulus H.-SCH. Wanz. Ins. IX. p. 211. (1853).

Pachymerus (Pachymerus) silvaticus FLOR Rhynch. Livl. I. p. 247. 10. *a*. (1860.)

Drymus notatus FIEB. Eur. Hem. p. 179. 3. (1861).

Drymus brunneus STÅL Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 217. 2; DOUGL. et SCOTT Brit. Hem. I. p. 198. 2. tab. 7. fig. 4. (1865).

Lygaeus brunneus THOMS. Opusc. ent. II. p. 199. 48. (1870).

Fekete, kissé fénylő; torja alig harántos s utófelén röptyűivel együtt rozsdabarna és erősen pontozott, ez utóbbiak közepük mögött szélesedvék; a torj és röptyűk igen keskeny oldalpárkányai s a corium közepén egy kis petty, nem különben szipcsőre, lábszárai és kocsái sárgásak; meglehetősen kicsiny röphártyája barnás, csak csúcsán visel egy világosabb foltocskát.

Éjszak- és Közép-Európa sajátja, mely főleg az éjszakibb tartományokban gyakori. Nálunk ellenben igen ritka. Az egyetlen példány, mely eddig faunaterületünkön észleltetett, MOCSÁRY SÁNDORTÓL származik, ki azt Nagyvárad mellett találta és gyüjteményem számára átengedni sziveskedett.

TAPHROPELTUS STÅL.

Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1872. p. 61.

Corpus oblongo-ovatum. Caput triangulare, exsertum, pone oculos subsubito coarctatum, parte intraoculari oculis fere quadruplo latiore; oculis a basi capitis remotis, thoracem haud tangentibus. Antennae articulo primo apicem capitis parte circiter dimidia apicali superante. Thorax distincte transversus, antrorsum angustatus, collari angusto depresso instructus, lobo antico distincte longitrorsum impresso, marginibus lateralibus medio obtuse sinuatis vel subsinuatis, apice distincte rotundatis. Scutellum anterius disco subtriangulariter impressum, posterius distincte longitrorsum carinatum. Hemelytra completa; clavo seriatim punctato. Prostethium

A test hossztojásdad. A fej háromszögü, a torjból kinyúló s a szemek mögött hirtelen szűkült; a szemek között fekvő része csaknem négyszer oly széles, mint a torj előszélét nem érintő szemek. A csápok első izüléke körülbelől felényivel nyúlik a fej csúcsán túl. A torj észrevehetőleg harántos, előfelé szűkült, előszélén lenyomott keskeny nyakörvvel, előfelén szembetünő hosszirányu benyomással; oldalszélei közepükön tompán vagy csak alig észrevehetőleg öblösek, elől szembetünően kerekitettek. A pajzska közepén erős háromszögü benyomással, utófelén szembetünő hosszormóval. A röptyűk tökéletesen kifejlődvék; a clavus soros pontozással. Az előmellen

utrinque ante coxas foveola instructum. Venter sutura tertia utrinque antrorsum curvata; macula opaca posteriore laterum segmenti quarti a margine postico longe remota, ad maculam opacam anticam appropinquata. Pedes mediocres; femoribus anticis valde incrassatis, subtus spinis duabus magnis et praeterea spinulis compluribus armatis; tibiis curvatis.

minden csipő előtt egy-egy gödröcske látható. A harmadik hasi varrány mindkét oldalon előre hajlik; a negyedik hasi szelvény oldalain levő két homályos folt közől a hátsó igen távol áll a szelvény utószélétől s az első folt közelében fekszik. A lábak középszerűek; a tetemesen vastagodott mellső czombok alól több kisebb és két nagyobb tövissel fegyverzettek; a mellső lábszárak görbültek.

1. *T. CONTRACTUS* H.-SCH.

Niger, subopacus; thoracis marginibus lateralibus medio obtuse sinuatis, anguste albidis; hemelytris griseo-flavescentibus, posterius fusco-maculatis, membrana albida, fusco-venosa; maculis pectoris ad coxas, fulcris, geniculis imis, tibiis tarsisque flavo-ferrugineis, tibiis anticis dimidio apicali piceis. ♀. Long. $3\frac{1}{2}$. Lat. $1\frac{1}{2}$ $^{m}/_{m}$.

Pachymerus contractus H.-Sch. Nom. ent. I. p. 45. (1835); Wanz. Ins. IV. p. 97. fig. 440. (1839); Voll. Tijdsch. voor Ent. Ser. 2. V. p. 285. 18. tab. 11. fig. 8. (1870).

Scolopostethus contractus Fieb. Eur. Hem. p. 188. 1. (1861); Dougl. et Scott Brit. Hem. I. p. 186. 4. (1865); Lethierry Cat. des Hém. du Nord. Éd. 1. p. 24. (1869); Éd. 2. p. 18. (1874).

Lygaeus hamulatus Thoms. Opusc. ent. II. p. 200. 49. (1870).

Fekete, csaknem fénytelen; torjának tompán öblös oldalszélei keskeny fehérek; röptyűi szürkés-sárgák, utófelükön sötétbarna foltosak; röphártyája fehéres, barna erezettel; mellén a csipők mellett levő foltok, valamint tomporai és czombjainak végső csúcsa lábszárai- és kocsáival együtt rozsdasárgák; mellső lábszárai csúcsfelükön feketés-barnák.

E fajt, mely Európa nyugati tartományaiban száraz levelek és növényhulladékok alatt egész éven keresztül elég gyakran található, sőt mely még Algirban is előfordul, nálunk eddig csak Fuss Károlynak sikerült a vöröstoronyi szorosban bükkfahéj alatt felfedezni. Magamnak még sehol sem levén alkalmam gyűjteni, leirását is csak francziaországi példányok után készitettem.

PLATYGASTER SCHILL.

Beitr. zur Ent. I. p. 37. (1829).

Gastrodes Westw. *Introd. Mod. Classif. II. p. 122. (1840).*

Homalodema Fieb. *Eur. Hem. p. 49 et 187. (1861).*

Corpus valde depressum, subovatum, anterius sensim acuminatum. Caput triangulare, longius quam latius, parte intraoculari oculis thoracem haud tangentibus fere quadruplo latiore. Rostrum pone coxas intermedias productum, articulo tertio quarto duplo vel plus duplo longiore. Antennae articulo primo apicem capitis plus minus longe superante. Thorax trapezoideus, antrorsum fortiter angustatus, apice distinctissime sinuatus et collari angustissimo instructus. Scutellum subaequilaterum. Hemelytra completa; clavo seriatim punctato. Venter sutura tertia utrinque recta; macula opaca posteriore laterum segmenti quarti a margine postico longe remota,

A test igen lapitott, tojásidomu, előfelé egyenletesen szűkült. A fej háromszögü és hosszabb mint szélesebb; a szemek között fekvő része csaknem négyszer oly széles, mint a torj előszélét nem érintő szemek. A szipcsőr a középső csipők mögé nyúlik, harmadik izüléke kétszer vagy több mint kétszer oly hosszu, mint a negyedik izülék. A csápok első izüléke a fej csúcsán többé-kevésbbé túl nyúlik. A torj ferdényded, előfelé tetemesen szűkült; igen keskeny nyakörvvel ellátott előszélén szembetünőleg öblös. A pajzska csaknem egyenoldalu. A röptyűk tökéletesen kifejlődvék; a clavus soros pontozással. A harmadik hasi varrány mindkét oldalon egyenes; a negyedik hasi szelvény oldalain levő két homályos folt közől a

ad maculam opacam anticam appropinquata. Pedes mediocres; femoribus anticis valde incrassatis, subtus denticulatis et praeterea spina magna vel spinis duabus magnis armatis.

hátsó igen távol áll a szelvény utószélétől s az első folthoz közeledett. A lábak középszerüek; a tetemesen vastagodott mellső czombok alól fogacsoltak s azonkivül egy vagy két nagy tövissel fegyverzettek.

A FAJOK ÁTNÉZETE.

1 (2). Az első csápizülék csak kevéssel nyúlik a fej csúcsán túl; a torj előfelén enyészetesen pontozott, sima. — *P. Abietis* L.

2 (1). Az első csápizülék felényivel nyúlik a fej csúcsán túl; a torj előfele szembetünő egyenletes pontozással. — *P. ferrugineus* L.

1. P. ABIETIS LIN.

Niger; lobo antico thoracis sublaevi; antennarum articulo primo apicem capitis paullo superante; illarum articulis duobus basalibus, apice articuli secundi excepto, thoracis marginibus lateralibus angustis et parte posteriore, hemelytris, abdomine, limbo postico prostethii et metastethii, maculis pectoris ad coxas pedibusque flavo-ferrugineis ♂. ♀. Long. $6\frac{1}{2}$—$7\frac{1}{2}$. Lat. 2—$2\frac{1}{3}$ m/m.

♂. Femoribus anticis subtus spinis duabus validis armatis.

♀. Segmento ventrali quinto postice angulatim emarginato, emarginatura basin segmenti subattingente.

Cimex Abietis Lin. Faun. suec. Ed. 2. p. 257. 969. (1761); Scop. Ent. carn. p. 125. 364. (1763); Lin. Syst. nat. Ed. 12. I. 2. p. 732. 115. (1767); Goeze Ent. Beytr. II. p. 224. 115. (1778); Fabr. Spec. ins. II. p. 375. 222. (1781); Mant. ins. II. p. 307. 290. (1787); Gmel. Syst. nat. I. 4. p. 2189. 115. (1788).

Cimex grossipes De Geer Mém. III. p. 308. 37. tab. 15. fig. 20 et 22. (1773).

Miris Abietis Fabr. Ent. syst. IV. p. 187. 15. (1794), Syst. Rhyng. p. 256. 16. (1803); Panz. Faun. Germ. 92. tab. 22.

Lygaeus abietis Latr. Hist. nat. XII. p. 218. 24. (1804); Fall. Mon cim. Suec. p. 68. 14. var. β. (1807); Hem. Suec. Cim. p. 61. 21. var. 3. (1829); Thoms. Opusc. ent. II. p. 198. 45. (1870).

Platygaster abietis Schill. Beitr. zur Ent. I. p. 83. 2. (1829); H.-Sch. Nom. ent. I. p. 45. (1835); Kolen. Mel. ent. II. p. 86. 57. (1845); Stål Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1872. p. 62.

Pachymerus Abietis Burm Handb. II. 1. p. 295. 4. (1835); Voll. Tijdsch. voor Ent. Ser. 2. V. p. 270. 1. tab. 10. fig. 1. (1870).

Pachymerus (Ancylopus) Abietis Flor Rhynch. Livl. I. p. 233. 4. (1860).

Homalodema abietis Fieb. Eur Hem. p. 187. 1. (1861); Stål Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 218. 1.

Gastrodes Abietis Dougl. et Scott Brit. Hem. I. p. 167. 1. (1865).

Fekete; torjának előfele csaknem egészen sima; csápjainak első izüléke csak kevéssel nyúlik a fej csúcsán túl, azoknak két tő-izüléke (a másodiknak csúcsát kivéve), továbbá szipcsőre, torjának keskeny oldalszélei és utófele, röptyűi, potroha, mellén az elő- és utómell utószéle s a csipők mellett levő foltok lábaival együtt rozsdasárgák. — A hím mellső czombjai alól két nagy tövissel fegyverezvék. A nőstény ötödik hasi szelvénye utószélén szögletesen kimetszett, e kimetszés oly mély, hogy csaknem az illető szelvény tövéig ér.

Földrészünknek majdnem valamennyi tartományában, főleg hegyes vidékeken gyakori. — Hazánkban csak az éjszaki és keleti hegyes tájakon tanyázik; de itt is ritka. Április elejétől augusztusig fűz- és fenyőfahéj alatt észleltetett Szepes-Igló, Rozsnyó, Kolozsvár és Alsó-Sebes (Szebenszék) mellett, valamint a Vervu-Petru lábánál a Szász-Sebesi hegységben és a dúsi hágónál Fogarasvidéken.

2. P. FERRUGINEUS LIN.

Ferrugineus; antennarum articulo primo apicem capitis parte dimidia superante; capite, thoracis lobo antico punctatissimo pectoreque nigris; limbo postico prostethii et metastethii nec non maculis pectoris ad coxas ferrugineis. ♂. ♀. Long. $6\frac{3}{4}$—$7\frac{1}{2}$. Lat. 2—$2\frac{1}{3}$ m/m.

♂. Femoribus anticis subtus apicem versus spina magna armatis.

♀. Segmento ventrali quinto postice latissime obtusissimeque sinuato.

Cimex ferrugineus Lin. Syst. nat. Ed. 12. I. 2. p.

730. 99. (1767); GMEL. Syst. nat. I. 4. p. 2178. 99. (1788).

Lygaeus abietis FALL. Mon. cim. Suec. p. 68. 14. (1807); Hem. Suec. Cim. p. 61. 21. (1829); ZETT. Ins. lapp. I. p. 264. 13. (1840).

Platygaster ferrugineus SCHILL. Beitr. zur Ent. I. p. 82. 1. tab. 7. fig. 7. (1829); HAHN Wanz. Ins. III. p. 34. fig. 254. (1835); H.-SCH. Nom. ent. I. p. 45. (1835); KOLEN. Mel. ent. II. p. 85. 55. (1845); STÅL Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1872. p. 62.

Rhyparochromus ferrugineus SAHLB. Mon. Geoc. Fenn. p. 64. 17. (1848).

Pachymerus (Ancylopus) ferrugineus FLOR Rhynch. Livl. I. p. 235. 5. (1860).

Homalodema ferrugineus FIEB. Eur. Hem. p. 187. 2. (1861).

Homalodema ferrugineum STÅL Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 219. 2.

Gastrodes ferrugineus DOUGL. et SCOTT Brit. Hem. I. p. 168. 2. tab. 6. fig. 4. (1865).

Pachymerus ferrugineus VOLL. Tijdsch. voor Ent. Ser. 2. V. p. 271. 2. tab. 10. fig. 2. (1870).

Lygaeus ferrugineus THOMS. Opusc. ent. II. p. 199. 46. (1870).

Rozsdabarna; első csápizüléke felényivel nyúlik a fej csúcsán túl; feje és torjának előfele szembetünően pontozottak s mellével együtt feketék, ez utóbbin csak az elő- és utómell utószéle s a csipők mellett levő foltok rozsdabarnák. — A hím mellső czombjai alól egy nagy tövissel felszereltek. A nőstény ötödik hasi szelvénye utószélén igen tompán öblös.

Tenyészési térköre az előbbiével körülbelől összeesik. — Nálunk azonban még az előbbinél is gyérebben fordul elő és egyedüli biztos lelhelye csak Erdélyből ismeretes, a hol FUSS KÁROLY gyüjtötte májusban a Szebenszék területén fekvő Talmacsel mellett régi erdei fenyő-tobozokban. A magy. nemz. muzeum gyüjteményében van két magyarországi példány a lelhely közelebbi megjelölése nélkül.

KILENCZEDIK ALCSALÁD.

PYRRHOCORINA STÅL.

Caput triangulare, minus latum; jugis tylo distincte brevioribus. Ocelli nulli. Thorax anterius sulcis duobus transversis destitutus, postice haud convexo-declivis. Membrana areolis duabus vel tribus basalibus, venas plures longitudinales, interdum anastomosantes emittentibus instructa. Hamus alarum e vena subtensa emissus vel deficiens. Abdomen spiraculis segmentorum omnium vel saltem trium apicalium in ventre positis; suturis nonnullis ventralibus plerumque utrinque sinuato-curvatis.

A fej háromszögü, nem feltünőleg széles; a járomlemezek a fejbütyöknél szembetünőleg rövidebbek. A szemecsek hiányzanak. A torj előfelén két haránt-fekvő barázda nélkül, utószélén nem domboruan lejtős. A röphártya töven két vagy három sejttel, melyekből több, néha egymás közt összefolyó hosszér veszi eredetét. A szárnyhorog az alsó főérből ered vagy hiányzik. Valamennyi vagy legalább a három utolsó potrohszelvény léglikai a hason vannak elhelyezve; néhány hasi varrány többnyire mindkét oldalon öblösen előre hajlik.

Ezen alcsalád, mely a többiektől főleg a szemecsek teljes hiánya által tér el, és melyet e miatt, mint fennebb említém, több szerző külön családnak tart, leginkább a forró földövi tájakon van elterjedve. Az európai faunaterület keretén belől csak két neme fordul elő, melyek közől az egyik hazánkban is tenyészik és 2 faj által van képviselve.

PYRRHOCORIS FALL.

Nor. meth. Hem. disp. p. 9. (1814).

PLATYNOTUS SCHILL. *Beitr. zur Ent. I. p. 37. (1829).*

MEGANOTUS LAP. *Ess. Hém. p. 38. (1832).*

Corpus oblongo-ovatum. Caput triangulare, subaequilaterum, usque ad oculos sessiles immersum. Rostrum coxas posticas attingens, articulo basali capiti longitudine subaequali. Antennae crassiusculae, articulo primo apicem capitis parte plus quam dimidia superante. Thorax trapezoideus, marginibus lateralibus acutis, leviter explanatis. Scutellum triangulare, aequilaterum. Hemelytra corio margine apicali rotundato instructa, saepissime abbreviata, membrana destituta, apice membranaceo-limbata et leviter valvantia, vel completa, membrana areolis duabus basalibus instructa. Incisurae ventris omnes subparallelae, subrectae. Pedes mediocres, femoribus anticis incrassatis et subtus spinulis nonnullis armatis.

A test hossztojásdad. A fej háromszögü, csaknem egyenoldalu és egészen az ülő szemekig a torjba sülyesztett. A szipcsőr a hátsó csipőkig ér, tő-izüléke a fejjel körülbelől egyenlő hosszu. A kissé zömök csápok első izüléke több mint felényivel nyúlik a fej csúcsán túl. A torj ferdényded; oldalszélei élesek és kissé szélesedettek. A pajzska egyenoldalu háromszögü. A röptyűk a corium utószélén kerekitettek és vagy többnyire rövidültek, mely esetben a röphártya hiányzik s csak keskeny szegély alakjában van jelen, vagy pedig tökéletesen kifejlődvék, a midőn is röphártyájuk erezete két alapsejtet képez. Valamennyi hasi varrány párhuzamos és egyenes. A lábak középszerüek; a vastagodott mellső czombok alól nehány töviskével felszereltek.

A FAJOK ÁTNÉZETE.

1 (2). Szinezete vörös és fekete; a vörös corium közepén egy nagy gombolyü fekete folttal. — *P. apterus* L.

2 (1). Szinezete feketés; a sötétbarna corium oldalszéle keskeny szalmasárga szegélyzettel. — *P. marginatus* KOLEN.

1. P. APTERUS LIN.

Niger, supra punctulatus; limbo omni thoracis, corio, maculis ad coxas limboque postico segmentorum pectoris omnium et segmenti ventralis sexti, limbis antico et lateralibus prostethii nec non abdominis limbo rubris; maculis corii duabus, una magna rotunda media, altera parviuscula oblonga prope basin, anguloque apicali nigris; membrana rudimentaria vel raro completa, nigro-fusca. ♂. ♀. Long. $8\frac{1}{2}$—$11\frac{1}{2}$. Lat. $2\frac{1}{2}$—$3\frac{1}{2}$ $^{m}/_{m}$.

♂. Segmento genitali primo rubro.

♀. Segmentis genitalibus concoloribus, nigris.

Cimex apterus LIN. Syst. nat. Ed. 10. I. p. 447. 55. (1758); PODA Ins. Mus. Graec. p. 58. 18. (1761); SCOP. Ent. carn. p. 127. 370. (1763); LIN. Syst. nat. Ed. 12. I. 2. p. 727. 78. (1767); DE GEER Mém. III. p. 276. 20. (1773); FABR. Syst. ent. p. 721. 121. (1775); SULZER Gesch. der Ins. p. 97. tab. 10. fig. 14. (1776); GOEZE Ent. Beytr. II. p. 213. 78. (1778); SCHRANK En. ins. Austr. p. 281. 541. (1781); FABR. Spec. ins. II. p. 366. 169. (1781); Mant. ins. II. p. 301. 222. (1787); GMEL. Syst. nat. I. 4. p. 2172. 78. (1788); ROSSI Faun. etr. II. p. 241. 1322. (1790).

Lygaeus apterus FABR. Ent. syst. IV. p. 161. 90. (1794); HAUSM. in ILLIG. Mag. für Ins. I. p. 229. (1801); WOLF Ic. cim. III. p. 102. fig. 102. (1802); FABR. Syst. Rhyng. p. 227. 116. (1803); LATR. Hist. nat. XII. p. 215. 10. (1804); Règne an. Ins. p. 390. (1817).

Ligeus apterus WALCK. Faun. Paris. II. p. 346. 3. (1802).

Pyrrhocoris calmariensis FALL. Suppl. cim. Suec. p. 6. (1826); Hem. Suec. Cim. p. 45. 1. (1829).

Platynotus apterus SCHILL. Beitr. zur Ent. I. p. 57.

(1829); HAHN Wanz. Ins. I. p. 19. fig. 11. (1831); KOLEN. Mel. ent. II. p. 69. 32. (1845).

Astemma apterum SPIN. Ess. Hém. p. 178. 1. (1837); COSTA Cim. Neap. cent. I. p. 48. 1. (1838).

Astemma aptera BLANCH. Hist. des Ins. III. p. 129. tab. 5. fig. 1. (1840).

Pyrrhocoris apterus BURM. Handb. II. 1. p. 286. 12. (1835); H.-SCH. Nom. ent. I. p. 43. (1835); AM. et SERV. Hist. des Hém. p. 269. 1. (1843); FLOR Rhynch. Livl. I. p. 212. 1. (1860); FIEB. Eur. Hem. p. 163. 3. (1861); DOUGL. et SCOTT Brit. Hem. I. p. 164. 1. tab. 6. fig. 3. (1865).

Fekete, felül pontozott; torján valamennyi szegély, roptyűin a corium, mellén az egyes szelvények utószéle, az előmell elő- és oldalszélei s a csipők mellett levő foltok, valamint hasán az oldalszélek s a hatodik szelvény utószéle vörösek; a corium közepén egy gömbölyü nagy fekete folttal, mely előtt töve felé még egy hasonló szinü hosszukás kis petty fekszik; a corium azonkivül még csúcs-szögletén is fekete; röphártyája rendesen durványos vagy csak ritkán tökéletesen kifejlett és feketés-barna. — A him első ivarszelvénye vörös; a nőstény ivarszelvényei ellenben mind egyszinü feketék.

Mindenfelé közönséges faj, mely a tágabb értelemben vett európai fauna-birodalomnak mind a hat területén előfordul. Tenyészési térkörének déli határait Afrikában a Sahara-sivatag, Ázsiában Jeruzsálem és Bagdad jelölik. Hogy Szibériában mily messzire terjed délre és keletre, még bizonyosan nem tudjuk; e határvonal megállapitása azonban a közép-ázsiai orosz expeditióktól bizvást várható.

Mint mindenütt, ugy nálunk is igen közönséges. Erről tanuskodik már azon körülmény, hogy ez az egyetlen Lygaeida-faj, melyet köznépünk is ismer, és melynek nálunk népies elnevezései vannak. E magyar tájnevek, melyeket a »Természettudományi Közlöny« VI. kötetének márcziusi füzetében vidékenként összeállitottam, a következők: *bodobáncs, bodobács, boda, boda bácsi, bode bácsi, böderske; suszter-bogár, vörös-bogár, ordináncz-bogár; verőkötő, verőköltő; papbogár, misemondobogár, misesbogár; haláljő; Isten bogárkája.*

A telet tökéletesen kifejlett állapotban tölti, és mihelyt az első melegebb napsugár kisüt, előbuvik téli rejtekeiből. Falak és fák tövében s más védett helyeken nagy csapatokban sütkérezve tölti aztán napjait. Párzási ideje április közepe táján kezdődik és eltart körülbelől két hónapig. Álczáival junius elejétől október közepéig találkozhatni. A tökéletesen kifejlett rovar rendesen durványos röpszervekkel fordul elő; de néha tökéletesen kifejlett röphártyákkal biró példányokra is akad az ember. — Legmagasabban eddig a mehádiai Herkulesfürdő felett emelkedő Domoglet lejtőin észleltem.

A magyar faunaterületen eddig a következő megyékben észleltetett: Pest, Székes-Fehér, Tolna, Somogy, Zala, Veszprém, Komárom, Győr, Pozsony, Zólyom, Nógrád, Gömör, Szepes, Torna, Abauj, Zemplén, Borsod, Szabolcs, Bihar, Békés, Csongrád, Temes, Szörény, Kraszna, Belső-Szolnok, Kolozs, Torda és Alsó-Fehér; továbbá Segesvárszéken, valamint az egész szász földön; Horvátországban Zágráb, Szlavoniában Pétervárad mellett.

2. P. MARGINATUS KOLEN.

Niger, supra punctulatus; thoracis parte posteriore hemelytrisque castaneis vel nigro-fuscis; margine laterali thoracis et corii, plerumque etiam abdominis, limbo postico segmentorum pectoris omnium, limbis antico et lateralibus prostethii, maculis ad coxas, fulcris, geniculis imis, tibiis nec non articulo basali tarsorum stramineis; membrana rudimentaria vel rarissime completa, nigricante. ♂. ♀. Long. $6\frac{1}{2}-7\frac{1}{2}$. Lat. $2-2\frac{1}{2}$ $^{m}/_{m}$.

♂. Tibiis anticis subtus denticulatis.

Platygaster marginatus KOLEN. Mel. ent. II. p. 86. 56. tab. 10. fig. 22. (1845).

Pyrrhocoris fusco-punctatus STÅL Ent. Zeit. XIX. p. 182. 33. (1858).

Pyrrhocoris marginatus FIEB. Eur. Hem. p. 162. 1. (1861).

Pyrrhocoris sibiricus KUSCHAK. Horae S. E. Ross. IV. p. 98. (1867).

Fekete, felül pontozott; torjának utófele röptyűivel együtt gesztenyebarna vagy barnás-fekete; a torj és corium, sőt többnyire egyszersmind a potroh oldalpárkányai, továbbá mellén az egyes szelvények utószéle, az előmell elő- és oldalszélei s a csipők mellett levő foltok, tomporai, czombjainak végső csúcsa, lábszárai, nem különben kocsáinak tő-izüléke szalmasárgák; röphártyája rendesen durványos, csak a legritkább esetekben tökéletesen kifejlett és feketés. — A him mellső lábszárai alól fogacsoltak.

Ezen kelet-európai faj, melyet legelőször KOLENATI ismertetett meg a Kaukazusból, Német- és Olaszországtól kezdve eddig keletre Szibériában egészen Irkucskig észleltetett. — Hazánkban április elejétől julius végéig

eddig meglehetős gyéren találtatott; csak egy izben 1872. julius 7-én gyüjtöttem a budai Gellérthegy déli lábánál egy parlag szőlőben a somkórón (*Melilotus officinalis*) igen nagy mennyiségben. Lelhelyei ezenkivül a budai Farkasvölgy, a pesti Rákos, Simontornya (Tolna vm.), Nagyvárad, s Nagy-Csűr és Szent-Erzsébet (Szebenszék). A kifejlett röphártyás példányok igen ritkák; nekem eddig csak egyet sikerült kézrekeritenem.

TIZEDIK ALCSALÁD.

HETEROGASTRINA STÅL.

Caput triangulare, minus latum; jugis tylo distincte brevioribus. Ocelli distincti. Thorax anterius sulculis duobus transversis destitutus, postice haud convexo-declivis. Membrana venis duabus interioribus anterius vena transversa conjunctis, venis reliquis e vena transversa vel ex areolis duabus basalibus emissis instructa. Hamus alarum e vena connectente emissus. Abdomen spiraculis omnibus in ventre distinguendis et a margine remotis; suturis ventralibus margines attingentibus, utrinque rectis.

A fej háromszögü, nem feltünőleg széles; a járomlemezek a fejbutyóknel szembetünőleg rövidebbek. A szemecsek tisztán kivehetők. A torj előfelen két haránt fekvő barázda nelkül, utószélén nem domboruan lejtős. A röphártya két belső ere elől egy haránt futó ér által van összekötve, a többi ér egy haránt futó erből vagy két alapsejtből ered. A szárnyhorog az átfogó érből ered. A potroh valamennyi leglika a hason látható s az oldalszélektől kissé távolabb áll; a hasi varrányok az oldalszélekig érnek és mindkét oldalon egyenesek.

* * *

A röphártya sajátságos erezete és az átfogó érből eredő szárnyhorog képezik azon főjellegeket, melyek e csekély terjedelmü alcsaládot a többiektől elválasztják. Az Európában tenyésző két nem faunaterületünkön öszszesen öt faj által képviseltetik.

1 (2). A test idoma hosszudad; a torj oldalszélei tompák; a mellső czombok alól tövissel fegyverezvék. — *Heterogaster* SCHILL.

2 (1). A test tojásdad idomu; a harántos torj oldalszélei lemezidomulag szélesedvék; a mellső czombok tövis nélkül. — *Platyplax* FIEB.

HETEROGASTER SCHILL.

Beitr. zur Ent. I. p. 37. (1829).

PHYGAS FIEB. *in* WEITENW. *Beitr. I. p. 347. (1836).*

PHYGADICUS FIEB. *Rhynchotogr. p. 37. (1851); Eur. Hem. p. 52 et 201. (1861).*

Corpus valde oblongum. Caput triangulare, aequilaterum; oculis ultra latera apicis thoracis prominulis; bucculis minutis. Rostrum medium mesostethii attingens, articulo basali capite breviore. Antennae articulo primo apicem capitis paullo superante. Thorax trapezoideus,

A test hosszudad. A fej háromszögü, egyenoldalu; a szemek a torj előszögletein túl kiállók; az ajaklemezek kicsinyek. A szipcsőr a középmell közepéig ér, első izüléke a fejnél rövidebb. A csápok első izüléke csak kevéssel nyúlik a fej csúcsán túl. A torj ferdényded, oldalszélei

lateribus obtuse submarginatis, medio subsinuatis. Scutellum longius quam latius. Hemelytra completa; clavo seriatim punctato; venis membranae quatuor ex areolis tribus basalibus emissis. Pedes mediocres; femoribus anticis leviter incrassatis, subtus apicem versus spinula armatis; articulo basali tarsorum posticorum apicalibus duobus ad unum aequilongo vel longiore.

tompák, középükön kissé öblösek. A pajzska hosszabb mint szélesebb. A röptyúk tökéletesen kifejlődvék; a clavus soros pontozással; a röphártya négy hossz-ere három alapsejtből veszi eredetét. A lábak középszerűek; a kissé vastagodott mellső czombok alól egy tövissel fegyverzettek; a hátsó kocsák első izüléke oly hosszu vagy pedig hosszabb, mint a második és harmadik izülék együtt véve.

A FAJOK ÁTNÉZETE.

1 (6). A test felülete nem szőrözött, legfölebb csak gyöngén pelyhedző.

2 (5). Valamennyi czomb fekete, egyedül csak azok csúcsa igen keskeny világos szinezettel.

3 (4). A corium egyszinü; a lábszárak két sötét gyűrüvel. — *H. rufescens* H.-Sch.

4 (3). A corium utószéle feketés; a lábszárak három sötét gyűrüvel. — *H. affinis* H.-Sch.

5 (2). A középső és hátsó czombok töve világos szinezetü; a lábszárak két sötétes gyűrüvel. — *H. Artemisiae* Schill.

6 (1). A test felülete hosszu szőrözettel; a lábszárak három fekete gyűrüvel. — *H. Urticae* Fabr.

1. H. RUFESCENS H.-SCH.

Niger, nitidulus, parce pubescens; antennarum articulis duobus apicalibus basi, verticis macula basali parviuscula, thoracis parte posteriore, apice scutelli, hemelytris, maculis connexivi nec non geniculis, tibiis tarsisque flavescenti-griseis vel fusco-testaceis; tibiis basi apiceque, articulo tarsorum basali apice, articulo tertio toto nigris; membrana hyalina. ♂. ♀. Long. $6\frac{1}{2}$—$7\frac{1}{3}$. Lat. 2—$2\frac{1}{3}$ m/m.

♀. Segmento ventrali quinto postice profunde emarginato, emarginatura basin segmenti attingente, segmento quarto postice vix sinuato.

Heterogaster rufescens H.-Sch., Panz. Faun. Germ. 135. tab. 17; Nom. ent. I. p. 46. (1835).

Phygas Nepetae Fieb. in Weitenw. Beitr. I. p. 348. 28. tab. 2. fig. 24. (1836).

Heterogaster bicolor Kolen. Mel. ent. II. p. 88. 58. tab. 9. fig. 16. (1845).

Phygadicus Nepetae Fieb. Eur. Hem. p. 201. 1. (1861).

Fekete, fénylő, csak gyöngén pelyhedző; csápjainak harmadik és negyedik izüléke tövén, fejtetőjének tövén pedig egy kis petty, valamint torjának utófele, pajzskájának csúcsa, röptyűi, a connexivum foltjai és czombjainak végső csúcsa, lábszárai- és kocsáival együtt sárgás-szürkék vagy rőtsárgák; lábszárai tövükön és csúcsukon, kocsáinak első izüléke csúcsán, harmadik izüléke pedig egészen feketék; röphártyája áttetsző. — A nőstény hasán az ötödik szelvény utószélén mélyen kimetszett, oly mélyen, hogy a kimetszés az illető szelvény tövéig ér; a negyedik szelvény utószélén csak alig észrevehetőleg öblös.

Déli faj, mely keletre Dél-Oroszországban Sareptáig és a Kaukazusig van elterjedve. — Nálunk ritka; eddig csak Debreczen, Bihar-Mező-Keresztes, Oravicza és az ogulini végezred területén fekvő Josefsthal mellett gyüjtetett egyes példányokban.

2. H. AFFINIS H.-SCH.

Niger, subnitidus, parce pubescens; antennarum articulo secundo parte plusquam dimidia apicali, articulis tertio et quarto basi apiceque fusco-testaceis; thoracis parte posteriore, apice scutelli hemelytrisque flavo-testaceis; corio apice nigro-limbato; membrana decolore, disco nigro-biguttata; maculis connexivi, geniculis imis, tibiis tarsisque flavo albidis; illarum annulis tribus, horum articulo basali apice, articulo ultimo toto nigris. ♂. ♀. Long. $6\frac{1}{2}$—$7\frac{1}{2}$. Lat. 2—$2\frac{1}{2}$ m/m.

♀. Segmento ventrali quinto postice profunde emarginato, emarginatura basin segmenti attingente, segmento quarto postice leviter sinuato.

Heterogaster affinis H.-Sch. Nom ent. I. p. 46. (1835); Wanz. Ins. IV. p. 76. fig. 404. (1839).

Phygas semicolon Fieb. in Weitenw. Beitr. I. p. 349. 29. tab. 2. fig. 25. (1836).

Phygadicus semicolon FIEB. Eur. Hem. p. 202. 2. (1861).

Fekete, kissé fénylő és csak gyöngén pelyhedző; csápjainak második izüléke csúcsától kezdve több mint felén, harmadik és negyedik izülékei pedig tövükön és csúcsukon barnássárgák; torjának utófelén és pajzskájának csúcsán kivül még röptyűi is halvány sárgásak; a corium utószélén fekete szegélyzettel; röphártyája szintelen, csak közepén van két fekete petytyel jelölve; a connexivum foltjai, nem különben czombjainak végső csúcsa, lábszárai és kocsái sárgás-fehérek; lábszárai három fekete gyűrűvel tarkázvák, kocsáinak első izüléke csúcsán, utolsó izüléke pedig egészen fekete. — A nőstény hasán az ötödik szelvény utószélén oly mélyen kimetszett, hogy a kimetszés egészen a szelvény tövéig ér; a negyedik szelvény utószélén gyöngén öblös.

Tenyészési térköre Német-, Franczia- és Olaszországra s a Svájczra szoritkozik. — Hazánkban Dr. GYERGYAI ÁRPÁD kedves barátom fedezte fel 1874. szeptember 8-án Belső-Szolnokmegyében Szükerék mellett két példányban. Azóta már PÁVEL JÁNOS m. n. muzeumi gyüjtő is talált 1875. junius 8-án a budai Sashegyen három példányt.

3. H. ARTEMISIAE SCHILL.

Niger, subnitidus, parce pubescens; parte posteriore thoracis, apice scutelli, hemelytris, maculis connexivi, basi, femorum omnium, posteriorum etiam geniculis imis, tibiis tarsisque fusco-testaceis; antennis rufo-testaceis, articulo primo, apice excepto, articulis tribus apicalibus basi, duobus ultimis etiam apice, nec non basi et apice tibiarum articuloque tarsorum basali apice, articulo ultimo toto nigris; corio margine apicali macula nigra, membrana hyalina. ♂. ♀. Long. 5—5½. Lat. 1½—1¾ m/m.

♀. Segmento ventrali quinto postice profunde emarginato, emarginatura basin segmenti subattingente, segmento quarto postice leviter emarginato.

Heterogaster artemisiae SCHILL. Beitr. zur Ent. I. p. 88. tab. 8. fig. 3. (1829); H.-SCH., PANZ. Faun. Germ. 121. tab. 6; Nom. ent. I. p. 46. (1835).

Heterogaster Coronillae KOLEN. Mel. ent. II. p. 88. 59. tab. 9. fig. 17. (1845).

Phygadicus Artemisiae FIEB. Eur. Hem. p. 202. 3. (1861); DOUGL. et SCOTT Brit. Hem. I. p. 224. 2. (1865).

Fekete, kissé fénylő és csak gyöngén pelyhedző; torjának utófele, pajzskájának csúcsa, röptyűi és a connexivum foltjai, továbbá czombjainak töve, lábszárai és kocsái barna-sárgásak; csápjai rőtsárgák, izülékeik közől az első csaknem egészen (csak csúcsát kivéve), a három utolsó tövén, a harmadik és negyedik azonkivül még csúcsán is fekete; hasonló szinezetet mutatnak lábszárainak töve és csúcsa s kocsáinak első izüléke csúcsán, utolsó izüléke pedig egészen; a corium utószélén egy fekete pettyecske foglal helyet; röphártyája áttetsző. — A nőstény hasán az ötödik szelvény utószéle oly mélyen kimetszett, hogy a kimetszés csaknem az illető szelvény tövéig ér; a negyedik szelvény utószéle gyöngén kimetszett.

Európa központi, déli és délkeleti tájait lakja; sőt egy példányban már Angolországban is reá akadtak. — Faunaterületünkön meglehetősen el van terjedve és május végétől augusztus végéig gyérnövényzetü száraz helyeken tanyázik. Lelhelyei: Budapest és Kis-Szent-Miklós (Pest vm.), Nagyvárad, Oravicza, Baziás és Grebenácz (Temes vm.); a felvidéken Komjáti (Torna vm.), Homonna (Zemplén vm.) és Szobráncz (Ung vm.).

4. H. URTICAE FABR.

(Fig. 5. Ala.)

Subaenescenti-niger, nitidulus, pilosus; antennarum articulis tribus apicalibus, macula transversa basali thoracis, apice scutelli hemelytrisque flavescenti-griseis, his fusco-punctatis; membrana decolore, disco parce fusco-maculata; maculis connexivi pedibusque stramineis, femoribus anticis fere totis, posterioribus apicem versus maculis magnis confluentibus, tibiis annulis tribus nigris notatis; tarsis articulo primo apice, articulo tertio toto nigris. ♂. ♀. Long. 6½—7. Lat. 2—2¼ m/m.

♀. Ventris disco rufo-testaceo; segmentis ventralibus quarto et quinto postice profundissime emarginatis, segmento sexto marginem posticum segmenti tertii attingente.

Cimex Urticae FABR. Syst. Ent. p. 723. 129. (1775); GOEZE Ent. Beytr. II. p. 258. 27. (1778); FABR. Spec. ins. II. p. 368. 180. (1781); Mant. ins. II. p. 302. 234. (1787); GMEL. Syst. nat. I. 4. p. 2178. 427. (1788); ROSSI Faun. etr. II. p. 244. 1329. (1790).

Lygaeus Urticae FABR. Ent. syst. IV. p. 166. 106. (1794); Syst. Rhyng. p. 231. 136. (1803); LATR. Hist. nat. XII. p. 217. 17. (1804); FALL. Mon. cim. Suec. p. 63. 2. (1807); ZETT. Faun. lapp. I. p. 469. 1. (1828);

FALL. Hem. Suec. Cim. p. 49. 2. (1829); ZETT. Ins. lapp. I. p. 262. 1. (1840); THOMS. Opusc. ent. II. p. 185. 10. (1870).

Heterogaster urticae SCHILL. Beitr. zur Ent. I. p. 84. 1. tab. 7. fig. 8. (1829); HAHN Wanz. Ins. I. p. 73. fig. 43. (1831); BURM. Handb. II. 1. p. 293. 1. (1835); H.-SCH. Nom. ent. I. p. 46. (1835); CURT. Brit. Ent. XIII. p. 597. 3. (1836); COSTA Cim. Neap. cent. I. p. 40. 1. (1838); BLANCH. Hist. des Ins. III. p. 132. (1840); SAHLB. Mon. Geoc. Fenn. p. 52. 1. (1848); VOLL. Tijdsch. voor Ent. Ser. 2. V. p. 290. tab. 12. fig. 2. (1870).

Aphanus urticae BRULL. Exp. scient. Mor. III. p. 75. 28. (1832).

Pachymerus Urticae RAMB. Faun. And. II. p. 151. 9. (1842).

Phygadicus Urticae FLOR Rhynch. Livl. I. p. 302. 1. (1860); FIEB. Eur. Hem. p. 202. 4. (1861); STÅL Öfv. Vet.-Ak. Förh. 1862. p. 223. 1.; DOUGL. et SCOTT Brit. Hem. I. p. 222. 1. tab. 8. fig. 3. (1865).

Érczesen fénylő fekete és mindenütt szőrös; csápjainak három utolsó izüléke, torjának utófele és pajzskájának csúcsa röptyűivel együtt sárgás-szürkék, ez utóbbiak barnán pontozottak; röphártyája szintelen, csak közepén gyér barna pettyes; a connexivum foltjai és lábai szalmasárgák, mellső czombjai csaknem egészen feketék, mig középső és hátsó czombjai összefolyó nagy fekete foltokkal, lábszárai pedig három fekete gyűrűvel jelölvék; kocsáinak első izüléke csúcsán, harmadik izüléke pedig egészen fekete. — A nőstény hasa közepén rőtsárga; negyedik és ötödik hasi szelvénye pedig utószélén igen mélyen kimetszett, oly mélyen, hogy a hatodik hasi szelvény a harmadik szelvény utószélét érinti.

E szőrös faj, mely a többitől még a női ivarszervek-nek különböző alkotása által is feltűnőleg eltér, egész Európában, sőt még Kis-Ázsiában és Algirban is tenyészik.

Nálunk sem ritka, s különféle növényeken, nevezetesen a csalánon élősködik. A telet tökéletesen kifejlett állapotban tölti. Lelhelyei: Budapest, Kis-Szent-Miklós és Puszta-Peszér (Pest várm.), Pality (Bács várm.), Pellérd (Baranya vm.); Tátrafüred, Parnó (Zemplén vm.), Bél (Bihar vm.), Kolozsvár, Nagy-Csűr (Szebenszék) és az erdélyi Mezőség.

PLATYPLAX FIEB.

Eur. Hem. p. 52 et 202. (1861).

Corpus angustiuscule ovale. Caput triangulare, transversum; oculis ultra latera apicis thoracis haud prominulis; bucculis distinctissime semicirculariter elevatis, antrorsum ultra apicem tyli, retrorsum usque ad dimidium capitis extensis. Rostrum coxas intermedias haud attingens, articulo basali capiti aequilongo. Antennae breviusculae, articulo primo apicem capitis dimidio superante. Thorax trapezoideus, transversus, marginibus lateralibus laminatis, medio levissime subsinuatis. Scutellum subaequilaterum. Hemelytra completa; clavo seriatim punctato; venis membranae quatuor ex areolis tribus basalibus emissis. Pedes crassiusculi; femoribus anticis inermibus; articulo basali tarsorum posticorum apicalibus duobus simul sumtis sublongiore.

A test tojásdad. A fej háromszögü, harántos; a szemek a torj elószögletein túl ki nem állanak; az ajaklemezek félköridomulag emelkedettek s elől a fejbütyök csúcsán túl, hátrafelé pedig a fej félhosszáig nyúlnak. A szipcsőr a középső csipőket nem éri el, tő-izüléke a fejjel egyenlő hosszu. A csápok meglehetősen rövidek, első izülékük felényivel nyúlik a fej csúcsán túl. A torj ferdényded, harántos; oldalszélei lemezesek, közepükön alig észrevehetőleg öblösek. A pajzska csaknem egyenoldalu. A röptyűk tökéletesen kifejlődvék; a clavus soros pontozással; a röphártya négy hossz-ere három alapsejtből ered. A lábak meglehetősen zömökek; a mellső czombok fegyverzetlenek; a hátsó kocsák első izüléke csak valamivel hosszabb, mint a két utolsó izülék együtt véve.

*

1. P. SALVIAE SCHILL.*

Pallide griseo-testaceus; antennis, capite, thoracis parte anteriore, scutello et pectore nigris; antennarum articulo primo apice, articulo secundo, basi excepta, lateribusque capitis rufo-testaceis; verticis basi macula parva, apice scutelli, limbis omnibus thoracis segmentorumque

pectoris nec non maculis ad coxas et orificiis flavo-albidis; connexivo pedibusque nigro-maculatis; hemelytris interdum parce fusco-guttatis, membrana decolore. ♂. ♀. Long. 6—7, Lat. 2—2½ m/m.

♂. Ventre nigro, rufescenti-limbato.

♀. Ventre griseo-flavescente, basi vittisque duabus lateralibus nigris; segmentis ventralibus quarto et quinto postice profunde emarginatis, emarginaturis bases segmentorum fere attingentibus.

Heterogaster salviae SCHILL. Beitr. zur Ent. I. p. 85. 2. tab. 3. fig. 3. (1829); H.-SCH., PANZ. Faun. Germ. 135. tab. 16; Nom. ent. I. p. 46. (1835); BURM. Handb. II. 1. p. 293. 2. (1835); COSTA Cim. Neap. cent. II. p. 30. 2. (1843).

Pachymerus inermis RAMB. Faun. And. II. p. 152. 10. (1842).

Heterogaster Waltlii KOLEN. Mel. ent. II. p. 89. 60. tab. 9. fig. 18. (1845).

Platyplax Salviae FIEB. Eur. Hem. p. 203. (1861).

*

Halvány szürkés-sárga; csápjai, feje, torjának elő-fele, pajzskája és melle feketék; csápjainak első izüléke csúcsán, második izüléke csaknem egészen (csak tövét kivéve), valamint fejének oldalai rőtsárgák; fejtetőjének tövén egy kis petty, nem különben pajzskájának csúcsa, torjának s mellén az egyes szelvényeknek valamennyi széle a csipők mellett levő foltokkal és a bűzmirigy nyilásaival együtt sárgás-fehérek; connexivuma és lábai fekete foltosak; röptyűi néha nehány barna petytyel tarkázvák, röphártyája azonban mindig szintelen. — A him hasa fekete, csak szélein kissé vörhenyes. A nőstény hasa szürkés-sárga, csak töve és két oldalvást huzódó sáv fekete; negyedik és ötödik hasi szelvénye utószélén oly mélyen kimetszett, hogy a kimetszések csaknem az illető szelvényeknek tövéig érnek.

A Volga és a Kaukazus vidékeitől egészen Spanyolországig és Algirig van elterjedve. Ez utóbbi helyen Batna környékén egy izben oly nagy mennyiségben lépett fel, hogy a levegőbe emelkedve egy hosszu keskeny fekete felhő alakjában közeledett a város felé s ott aztán leereszkedvén valami 15 napig a szó teljes értelmében mindent ellepett. (V. ö. »Revue et Mag. de Zool.« 1870.)

Hazánkban az éjszaki felföldön egészen hiányzik; a délibb tájakon pedig május végétől szeptember elejéig, leginkább zsályán (*Salvia pratensis*) elég gyéren található. Lelhelyei: a budai hegyek s a rákos-palotai erdő, továbbá Szükerék (Belső-Szolnok vm.), Nagy-Csűr (Szebenszék) és Krassova (Krassó vm.).

FÜGGELÉK.

A MAGYAR-DALMÁT TENGERPARTON ÉSZLELT LYGAEIDA-FAJOK NÉVJEGYZÉKE.

E jegyzék adatait részben azon példányok szolgáltatták, melyeket MANN JÓZSEF 1853-ban Fiume, 1862- és 1868-ban Spalato és Ragusa környékén gyüjtött, és melyek jelenleg a bécsi cs. és k. udvari terménytárban vannak felállítva. A *-gal jegyzett fajok a magyar faunaterületen eddig még nem észleltettek.

Melanospilus venustus H.-SCH.
Lygaeus saxatilis SCOP. *Fiume, Zara, Spalato.*
» militaris FABR. *Spalato.*
» equestris L. *Ragusa.*
» apuans ROSSI.
» punctatoguttatus FABR.
*Lygaeosoma maculicolle GERM.
Cymus melanocephalus FIEB.
*Kleidocerus geminatus FIEB.
Piocoris erythrocephalus ST. FARG. et SERV. *Cattaro.*
*Geocoris distinctus FIEB.
Macroplax fasciatus H.-SCH.
Tropistethus sabuleti HAHN.
Rhyparochromus chiragra FABR.
Lamprodema maurum FABR.
*Lamprodema brevicolle FIEB.
Stygnocoris arenarius HAHN.
Peritrechus nubilus FALL.
*Hyalochilus ovatulus COSTA. (=cordiger FIEB.)
Microtoma carbonaria ROSSI. *Spalato.*
Pachymerus Rolandri L. *Spalato.*
» lynceus FABR.
» quadratus FABR.
* » saturnius ROSSI. *Spalato, Ragusa.*
» phoeniceus ROSSI. *Fiume.*
» pineti H.-SCH. *Fiume.*
» caffer THUNB.
Beosus erythropterus BRULL. *Spalato.*
» luscus FABR.
*Ischnopeza hirticornis H.-SCH.
Emblethis Verbasci FABR.
Scolopostethus pictus SCHILL.
*Taphropeltus nervosus FIEB.
Pyrrhocoris apterus L. *Fiume.*
*Scantius aegyptius L. *Ragusa.*
Heterogaster Urticae FABR.

INDEX.

AZ ÁBRÁK MAGYARÁZATA.

Fig. 1. *Lygaeus equestris* L. ♂. Fölülről, négyszeres nagyitással.

T = fejbütyök (*tylus*).
J = járomlemez (*jugum*).
O = szem (*oculus*).
Oc = szemecs (*ocellus*).
Th = torj (*thorax*).
Sc = pajzska (*scutellum*).
Cl = clavus.
Cr = corium.
Mb = röphártya (*membrana*).

Fig. 2. Ugyanaz alulról, négyszeres nagyitással.

T = fejbütyök (*tylus*).
TA = csápdudor (*tuberculum antenniferum*).
G = pofalemez (*gena*).
Bc = ajaklemez (*buccula*).
R = szipcsőr (*rostrum*).
P = előmell (*prostethium*).
M = középmell (*mesostethium*).
MT = utómell (*metastethium*).
Ac = izvápa (*acetabulum*).
OD = bűzmirigy nyilása (*orificium odoriferum*).
I—IV = hasi szelvények (*segmenta ventralia*).
Ls = első ivarszelvény (*segmentum genitale primum*).
L = második ivarszelvény (*segmentum genitale secundum*).

Fig. 3. Ugyanannak feje és torja oldalról, ötszörös nagyitással.

1—4 = csápok izülékei (*articuli antennarum*).
G = pofalemez (*gena*).
Bc = ajaklemez (*buccula*).
P = előmell (*prostethium*).
N = fölajk (*labium superius*).
R = szipcsőr (*rostrum*).

Fig. 4. Ugyanannak röptyűje és szárnya, négyszeres nagyitással.

E = röptyű (*hemelytron*).
Cl = clavus.
Cr = corium.
Mb = röphártya (*membrana*).
A = szárny (*ala*).
VS = alsó főér (*vena subtensa*).
V = átfogó ér (*vena connectens*).
Ar = szárnysejt (*areola alae*).
H = szárnyhorog (*hamus*).

Fig. 5. *Heterogaster Urticae* Fabr. szárnya, nyolczszoros nagyitással.

VS = alsó főér (*vena subtensa*).
V = átfogó ér (*vena connectens*).
Ar = szárnysejt (*areola alae*).
H = szárnyhorog (*hamus*).

Fig. 6. *Lygaeus equestris* L. mellső lába, tizszeres nagyitással.

Cx = csipő (*coxa*).
F = tompor (*fulcrum*).
Fe = czomb (*femur*).
Tb = lábszár (*tibia*).
Tr = kocsa (*tarsus*).
S = tapacs (*arolium*).
U = karmacs (*unguicula*).

Fig. 7. Ugyanannak nőstény (♀) ivarszelvényei, hatszoros nagyitással.

Fig. 8. *Dimorphopterus Spinolae* Sign.
» 9. *Blissus Doriae* Ferr.
» 10. *Icus angularis* Fieb. var. *hungaricus* Horv.
» 11. *Plinthisus longipennis* Ferr.
» 12. » *hungaricus n. sp.*
» 13. *Pachymerus validus n. sp.*
» 14. *Emblethis ciliatus n. sp.*
» 14. *a)* Ugyanannak nőstény (♀) ivarszelvényei.
» 15. *Eremocoris icannensis* Popul.

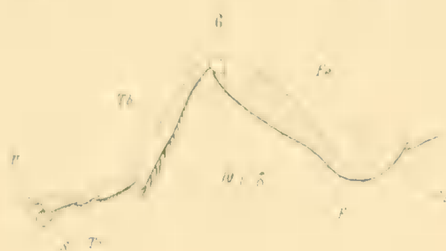

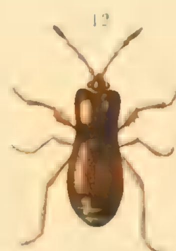

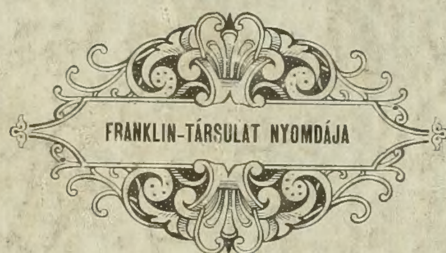

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA